BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XV
C
8
NAPOLI

Digitized by Google

XV
C.
8.

Digitized by Google

Digitized by Google

CODEX
DONATIONVM
PIARVM,

IN QVO

Teſtamenta, Codicilli, Litteræ fundationum, Donationum, Immunitatum, Priuilegiorum, & alia piæ liberalitatis monumenta, à Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Ducibus ac Comitibus, in fauorem Eccleſiarum, præſertim Belgicarum, edita continentur.

AVBERTVS MIRÆVS Bruxellenſis
eruebat, & Notis illuſtrabat.

Biblioteca Nazionale V. E. III NAPOLI

BRVXELLIS,
Apud IOANNEM MERBECIVM
M. D. C.XXIV.

AMPLISSIMO VIRO
DOMINO
PETRO PECQVIO
EQVITI AVRATO
PHILIPPO IV.
REGI CATHOLICO
BELGARVMQVE PRINCIPI
A CONSILIIS STATVS
BRABANTIÆQVE CANCELLARIO.

PRincipum noſtrorum DONATIONES PIÆ, aliaque Diplomata, *Hérici Vvveni*, Gelriæ Cancellarij doctrina clariſsimi, hortatu, à me colligi primùm cæpta, tuo nunc impulſu, VIR AMPLISSIME, in publicum prodeunt. Ea variorum apud nos Principatuum origines aperiunt, multa antiquitatis Belgicæ, cùm ſacræ tum politicæ, arcana hactenus abdita recludunt, ad omnis denique noſtratis Hiſtoriæ illuſtrationem conferunt.

 Ita-

Itaque nè in leges peccare videar, quæ ſigilli principalis, cui præes, rationem omnem tibi reddi ſanxerunt, Principum noſtrorum Diplomata ac Tabulas ad tribunal tuum adfero: vt iudices, an earum exempla ex fide à me repræſententur. Et verò vnus inter Belgicæ noſtræ primos hoc genus antiquæ doctrinæ intelligis, vnus æſtimas, vnus inter grauiſsima Reipublicę negotia, ſi quando otiū detur, libentiſsimè tractas.

Laudandum ſanè ſtudium in Viro ad Reipublicæ clauum ſedente. Vna enim hac ratione veterum noſtrorum Principū in Deum pietas, erga Eccleſias munificentia, aliæque poſteris imitandæ actiones fideliter diſcuntur: negotiorū denique omniū, quæ maiores noſtri vſurparunt, formulæ certò cognoſcuntur. Quod ſine iactantia dixero, inuenient hîc quod diſcant Theologi, Iureconſulti, Hiſtoriæ item eccleſiaſticę ac politicæ, præſertim noſtratis, ſtudioſi. Priamis, Brabonibus, Foreſtarijs, Al-

beroni-

beronibus,& id genus ſuppoſititijs Principibus exploſis;Rothingum cum Bebelina, Gothilonem Magnum cum filio Stephano IX. Papa,Godefridum Barbatum cum Beatrice,God. Gibboſum cum Mathilde, God. Bullonium cum tribus fratribus, alioſque Marchiones hîc ſuos ANTVERPIA,Ragineros Comites HANNONIA,Wicmannos GANDA, Balduinos ALOSTVM, Aufridos LOVANIVM, LOTHARINGIA denique ſuperior & inferior, ſuos quæque Duces,velut ab Orco reuocatos hîc agnoſcent, atque ex ijs non paucos etiam loquentes audient.

Huncporrò antiquitatis Belgicæ Theſaurum (ſic appellare liceat) tuo Tibi iure deberi nemo negauerit, qui & res omnes noſtrates apprimè calles,& omnium diſciplinarum atque elegantiarũ ſtudioſiſsimus exiſtis.Omitto præſtantiſsimas ingenij dotes,exactiſsimã Iuriſprudentię cognitionẽ, Legationes in Gallia,Germania & alibi laudatiſsimè obitas, denique maxima Chri-

ſtianæ Reipublicæ negotia à Te feliciſsimè pertractata. Prætereo illuſtres & in ore omniũ poſitas Virtutes tuas, cùm priuatas tũ publicas: vt Te velut ſuum hodie Papinianũ vniuerſa Belgica meritò ſuſpiciat ac veneretur. Deſino itaque, & rogo, vt libens volenſque accipias hoc munus antiquarium, ſua quidem natura Tibi debitum, ab illo autem oblatum, qui & virtutum admiratione & beneficiorum memoria ſe in primis obnoxium profitetur. Bruxellis X Kal. Maias M.DCXXIV.

AMPLITVDINIS VESTRÆ
Studioſiſsimus
AVB. MIRÆVS.

AD LECTOREM.

Magnorum ac pioru͞ virorum hortatu, ex cœnobiorum vrbiumq́; archiuis, priuatis item ac publicis bibliothecis, inge͞ti labore ac ſumptu, à multis retrò annis, cu͞ plus otij mihi eſſet, Donationes *ac* Diplomata *Principum noſtrorum eruere cœpi. Horu͞ vna͞ nunc Ce͞turiam profero: plures per me aut alium Deo adiutante daturus, ſi quæ ad æternas velut tenebras illuſtris antiquitatis monumenta perperam nonnulli damnarunt, in luce͞ produxerint, & nobiſcum amicè co͞municarint, in ſuum patriæq́; noſtræ bonum atque ornamentum.* Theſauri inuiſi, & ſapientiæ abſco͞ditę nulla eſt vtilitas: *vt Sapie͞s Hebræus veriſsimè adſirmat. Cum blattis itaque ac tineis pugnantia (quod indignum) exempla principalium litterarum vtina͞ in luce͞ adſpectumq́ue publicum proferant tot opimorum prædiorum à Principibus donatoru͞ poſſeſſores, & vel eo ſalte͞ nomine gratos ſeſe memoresq́ue præſtent! In quo voto deſino.*

INDEX CAPITVM.

Cap. 1. TEſtamentum S. Remigij, Remorum Archiepiſcopi, Francorum ac Belgarũ Apoſtoli. pag. 1.
2. Chilpericus Frãcorum Rex dotat eccleſiam cathedralẽ Tornacenſem. 15
3. Origo & fundatio Abbatię Sithienſis, quæ nunc S. Bertini dicitur, in Arteſia, an. 654. 17
4. S. Amandi Tungrenſis Epiſcopi Epiſtola, ſeu Codicillus de ſepultura ſui corporis. 20
5. S. Humberti, Maricolenſis in Hannonia Abbatis, donatio, facta in fauorem Eccleſiæ Maricolenſis. 23
6. Rothingus, Antuerpienſium Princeps, S. Willibrordo, donat eccleſiam caſtri Antuerpienſis, & tertiam partem telonei. 27
7. Rothingi eiuſdem aliud diploma. 30
8. Teſtamentum S. Willibrordi Archiepiſcopi Vltraiectini Hollandorum, Friſiorum & Antuerpienſium Apoſtoli. 31
9. S. Bonifacij Moguntini & Vltraiectini Archiepiſcopi Epiſtola, ad Stephanum Papã circa an. 754. ſcripta, de ſtatu Eccleſiæ Vltraiectinæ poſt obitũ S. Willibrordi. 36.
10. Zachariæ Papæ epiſtola ad Galliæ Belgicæ & Germaniæ Epiſcopos, qua S. Bonifacium Archiepiſcopũ Moguntinum, & Sedis Apoſtolicæ Legatum ipſis commẽdat. 40
11. Caroli Magni Imp. Sermo de fundatione Aquiſgranẽſis baſilicæ Marianæ, illiuſque conſecratione per Leonem III. Papam. 43
12. Caroli Magni Imp. diploma de fundatione Epiſcopatus Oſnaburgenſis in Weſtphalia. 48
13. Ludouicus Pius Imp. ad Arnonem Archiepiſcopũ Salisburgenſem mittit Regulas Canonicę inſtitutionis, à Concilio Aquiſgranenſi an. 817. collectis. 51
14. Ludouici Pij. Imp. diploma conceſſum monaſterio S. Bauonis Gandenſis, petente Einhardo Abbate, an. 819. 55
15. Conuentus apud Marſnam prope Traiectum Moſæ, an. 847 celebratus, per Lotharium Imperatorem, Ludouicum Germanię, & Carolum

lum

lum Caluum Franciæ Reges, fratres. 59

16. Ebo, Remorum Archiepiſcopus, Balduino Ferreo, Flādriæ Comiti, mittit corpus S. Donatiani VII. Remorum Epiſcopi. 64

17. Hincmari Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola ad Nicolaum I. Papam, de Balduini Ferrei, Flandriæ Comitis, coniunctione cum Iuditha, Caroli Calui Francorum Regis filia, & de vacatione Epiſcopatus Cameracenſis. 67

18. Carolus Caluus, Francorum Rex, prædia Gandenſi S. Bauonis monaſterio olim collata confirmat, an. 864. 72

19. Pactio Aquiſgranenſis, inter Carolum Caluū Franciæ Regem, & eius fratrem Ludouicum Germaniæ Regem, anno 870. pridie Nonas Martij, inita Aquiſgrani. 76

20. Diuiſio regni Lotharij, anno 870. VI. Idus Auguſti inter Carolum Caluum Frāciæ, & Ludouicum Germanię Reges, fratres, facta in Procaſpide ad Moſam fl. 78.

21. Teſtamentum S. Euerardi Comitis (qui fundauit Abbatiam Ciſonienſem, Canonicorum regulariū in diœceſi Tornacenſi) anno 937. conditum. 94

22. Carolus Caluus Imp. prædia Abbatiæ Haſnonienſis anno 877. confirmat. 103

23. Ludouicus Germaniæ Rex Theoderico Comiti donat Waſdam, id eſt, Waſiam 106

24. Arnulphus Imp. Gerolfo Comiti, Theoderici I. Hollandiæ Comitis parenti, varia prędia confert, an. 889. 107

25. Ludouicus Germaniæ Rex Laubium, Foſſas, & alia loca Stephano Leodicenſi Epiſcopo attribuit, ſeu confirmat, an. 908. 110

26. Carolus Simplex Francorum Rex Egmondam cum appendicibus donat Theoderico I. Hollandiæ Comiti, an. 913. 113

27. Pactum Bonnenſe, inter Carolum Simplicem Franciæ & Henricum Germanię Reges an. 921. initum. 115

28. Carolus Simplex Francorum Rex varia prædia Maricolenſi Abbatiæ attribuit ſeu confirmat, an. 921. 119

29. Eiuſdem Caroli Simplicis diploma alterum, in fauorē eiuſdem Maricolenſis monaſterij conceſſum an. eodem. 921. 12

30. Henricus Auceps Imp.

ſ ſ an.

an.932.confirmat fundationem Abbatiæ Bronienſis, in Comitatu & diœceſi Namurcenſi,quæ nunc S. Gerardi nuncupatur, ab ipſo fundatore ibi quieſcẽte.123

31. Arnulphus I.cognomento Magnus,FlandriæComes prædia varia monaſterio Blandiniẽſi reſtituit,ſeu donat,hortatu Tranſmari Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopi. 125

32. Otho I.Imp. Lambertum ComitemLouanienſem an. 948. conſtituit Aduocatum Gemblacenſis Abbatiæ in Brabantia. 130

34. Arnulfus Magnus Flandriæ Comes an. 961. dotat eccleſiam BrugenſemS.Donatiani,quæ nunc eſt cathedralis,& XII. Canonicos in ea conſtituit. 138

35.Wicmãnus,noui caſtri Gãdenſis abOthone Imp.ſtructi Comes,dat villam Theſlam monaſterio Blandiniẽſi an. 962. 141

36.Lotharius Francorum Rex Gandenſe S.Bauonis monaſterium, ab Arnulfo Flandriæ Comite eiuſque filio Balduino,opera S. Gerardi Abbatis Bronienſis inſtauratum, ſua auctoritate firmat. 145

37. Idem Lotharius Rex varia prædia Bauonenſi monaſterio an.967.confirmat, petẽte Balduino Comite Cameracenſi. 150

38.Gerberga Francorum Regina alodium Marſanenſe, prope Traiectum Moſæ, donat monaſterio S. Remigij Remenſis an.968. 155

39.Otho II.Imp.prædia ablata monachis S. Bauonis Gandenſis reſtituit an.974. 161

40.Otho II.Imp.cõfirmat poſſeſsiones eccleſiæ Leodicẽſis an.981. 164

41.Otho III.Imp.an.985.donat Notgero Leodicenſi Epiſcopo ComitatumHoienſem ſeu Huienſem, quem Aufridus Comes antea tenuerat. 137

42.Othonis III. Imp. diploma largitionis,qua Theodericũ Hollandiæ Comitem,auunculum ſuum, eſt proſecutus an.985. 140

43.Aufridus,ex Comite factus Epiſcopus Vltraiectinus,eidem Eccleſiæ datWeſterlo, & alias villas in Comitatu Rienſi ſitas. 171

44.S.Henricus Imp. Baldrico EpiſcopoLeodicenſi,&Baldrico Comiti an. 1008. dat bannum beſtiarum in ſiluis quas poſsidebant. 144

45.Hu-

45. Hugonis Epiſcopi Nouiomenſis ac Tornacenſis diploma, de fundatione Abbatiȩ Falempinenſis, Canonicorum regul. in d. Tornacenſi, per Saſwalonem, Caſtellanum Inſulenſem an. 1039 155
46. Gerardus I. Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus fundat ac dotat abbatiam S. Andreæ, monachorum Benedictinorum, an. 1046. in Caſtro ſeu Caſtello Cameraceſij, ditionis epiſcopalis opido. 149
47. Conradus Imp. confirmat fundationem Abbatiȩ S. Andreæ in Caſtello Cameraceſij, à Gerardo I. Cameracẽſi Epiſcopo factam, an. 1033. 154
48 Baldricus Comes Bracbatẽſis fundat collegium Canonicorum in vrbe Bruxellenſi, anno 1047. 158
49 Eccleſia Bruxellenſis, in qua Lambertus Comes Louanienſis Canonicos poſuerat, libertate donatur à Lietberto Cameracenſi Epiſcopo. 162
50 Philippus Francorum Rex an. 1063. confirmat fundationem collegij Canonicorum in Harlebeca, à Balduino Inſulano, Flandriæ Comite, eiuſque coniuge Adelaide factam. 165
51 Balduinus & Ratbodus Epiſcopi Nouiomẽſes ac Tornacenſes confirmant fundationem collegij Harlebebecani anno 1063. & 1089. 168
52. Alexãder II. Papa an. 1070. confirmat Harlebecani collegij Canonicorum inſtitutionem. 171
53. Rodulphus, Abbas & Chronographus Trudonenſis, Waleramo Duci Limburgenſi, & Aduocato monaſterij Trudonenſis, per epiſtolam explicat originem acſtatum eiuſdem ſui monaſterij, circa an. 1130. 173
54. Adelbero Metenſis Epiſcopus explicat iura ad monaſterij Trudonenſis Aduocatum & Subaduocatũ pertinentia, anno 1065. 176
55. Theodericus Metenſis Epiſcopus monaſterio S. Trudonis Scrutum ſine Grutã eiuſdem opidi Trudonopolitani dederat: id ſucceſſor eius Adelbero confirmat. 180
56 Drogo Teruanenſis Epiſcopus anno 1065. talem dat libertatem eccleſiȩ Mecinenſi ſeu Meſsinenſi, qualem Bertefridus Epiſcopus

Ambianenſis circa an. 662. dedit eccleſiæ Corbeienſi. 183

57. Philippus Francorum Rex prędia, per Balduinum Inſulanum, eiuſqueconiugem Adelam Meſsinenſi monaſterio attributa, anno 1066. confirmat. 188

58. Robertus Friſius, Flandriæ Comes, monaſterij Meſsinenſis, ab Adela matre ſua conditi, poſſeſsiones anno 1080. confirmat. 192

59 Balduinus, cognomento Inſulanus ſeu Pius, Inſulenſe Canonicorum collegium, à ſe fundatum, an. 1066. dotat, pręſente Philippo Francorum Rege. 196

60. Theoduinus Leodienſis Epiſcopus in Hoienſi ſeu Huienſi eccleſia xv. Canonicos an. 1066. conſtituit. 200

61. Robertus Friſius, Flandriæ Comes, anno 1072. cōfirmat prædia ac poſſeſsiones monaſterij S. Petri Gandenſis. 202

62. Egmondanæ Abbatiæ in Hollandia fundatio, dotatio ac confirmatio prædiorum, per Theodericum v. Hollādiæ Comitem an. 1083. 205

63. Lotbertus Abbas Haſnonienſis anno 1088. vēdit Giſelberto, Balduin Gandenſis filio, alodia in Aloſt, Raſſeghem & Lede. 109

64. Gerardus II. Cameracenſis Epiſcopus alodia aliquot, iure hereditario ad ſe pertinentia, dat Eccleſiæ Cameracenſi, & alia alodia à Manſcelino Præpoſito donata confirmat 1089. 202

65. Henricus III. Comes Louanienſis & Bracbatēſis an. 1086. fundat dotatque Abbatiam Affligemienſem. 215

66. Vrbanus II. Papa Atrebatenſibus dat propriū Epiſcopum an. 1093. 218

67. Godefridus Bullonius, Dux Lotharingiæ, poſtea Rex Hieroſolymorū, copioſiùs dotat monaſteriolum ſeu Prioratum S. Petri, in municipio Bullonienſi, à Godefrido Barbato ſeniore, Loth. Duce, fundatum. 220

68. Ida Bolonienſis Comitiſſa, Godefridi Bullonij, Hieroſolymorum Regis mater, decimas Genapiæ an. 1096. dat monaſterio Affligemienſi. 223

69. Foreſtenſis Abbatia, monialium Benedictinarum, prope Bruxellas à Giſelberto Aloſtano fundatur, & à Fulgentio I. Abbate Affligemienſi legibus firmatur. 256

70 Ida

70. Ida Bolonienſium Comitiſſa anno 1098. dotat S Bertini monaſterium in Arteſia. 226

71. BaldricusNouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus parochiam Tiletanam donat Canonicis Harlebecanis, an. 1105. 231

72. Lambertus Epiſcopus Atrebatenſis an. 1106. confirmat poſſeſsiones Lenſienſis collegij Canonicorum in Arteſia, Ida Godefridi Bullonij matre, Euſtathio Bolonienſium & Lenſienſium Comite, eiuſque coniuge Maria, petentibus. 234

73. Odardus Cameracenſis Epiſcopus an. 1108. confirmat Teneræmondanum Canonicorum collegium, à Remigio ſeu Ringoto Caluo, Teneræmondæ domino, eiuſque coniuge Adelvvide fundatum. 1108. 339

74 Balduinus cognomento Securis, Flandriæ Comes, alodium Valſenſe eccleſiæ S. Petri Inſulenſis detractum circa an. 1115. eidem reſtituit. 241

75. Euſtathius Comes Bononienſis, Godefridi Bullonij frater, terram Merckenſem, quæ ad S. Bertini monaſterium pertinet, ab omni exactione liberam facit, anno 1122. 243

76. Godefridus Barbatus, Lotharingię Brabantięq; Dux, MontemS. Guiberti immunitate ac priuilegijs anno 1123. honorat. 245

77. Antuerpiana S. Michaelis Abbatia, ord. Pręmonſtratenſis, an. 1124. fundatur ac dotatur, per Hildolphum Præpoſitum: & Canonicos Antuerpienſes; qui S. Norberto eiuſque ſodalibus eccleſiam S. Michaelis ceſſerũt & ad baſilicam Marianam, nunc cathedralem, ſeſe tranſtulerunt. 247

78. Burchardus Cameracẽſis Epiſcopus eccleſiam Antuerpiẽſem libertate donat, & approbat Canonicorum migrationem ex baſilica S. Michaelis ad baſilicam S. Mariæ, an. 1124. 250

80. Godefridus Barbatus, Lotharingiæ Dux & Marchio Antuerpienſis, decimas, per Godefridum Bulloniũ, prædeceſſorem ſuum, Antuerpienſi Canonicorũ collegio datas, poſt ſublatas, eidem reſtituit an. 1124. 256

81. HenricusV. imp decimas Santflitanas Antuerpienſi S. Michaelis eccleſiæ concedit, petente Godefrido Barbato,

Loth·Duce & S· R. I. Marchione ad Scaldim, an·1125. 260

82· Balduinus Comes Aloſtanus, eiuſq; frater Iuanus an· 1125· eccleſiā & prædia varia in Herenbaldegem dat monaſterio Affligemienſi. 262

83· Godefridus Barbatus, Lotharingiæ Brabantiæq; Dux & Comes Louanienſis, fūdat Fliderbecanā ſeu Vlirbecanam Benedictinorum Abbatiam prope Louaniū an·1125. 264

84 Parcum ſeu viuarium ferarum, prope Louanium, à Godefrido Barbato, Loth. Brabantiæque Duce, in Abbatiā ord·Præmonſtratēſis an. 1131 conuertitur· 266

85 Alexāder Epiſcopus Leodienſis, Innocentij *II.* Papę mandato, an·1131. è terra eleuat corpus S. Gerardi Abbatis Broniēſis, & illius monaſterij prædia recenſet. 299

86 Innocentius *II.* Papa eccleſiam maioris Xenodochij, quod S. Ioannis dicitur, in vrbe Bruxellenſi, an. 1131· conſecrat. Diploma pontificium an. 1497 ſe vidiſſe teſta tur Hēricus Bergius Cameracenſis Epiſcopus. 271

87 Lotharius III. Imp· iura ac priuilegia eccleſiæ S. Seruatij Traiectenſis ad Moſam an· 1131 confirmat. 75

88 *In* Grimbergana eccleſia (quæ primò Canonicorum ord S· Auguſtini, pòſt monachorum fuit) S Norbertus inſtituti Præmonſtratēſis Canonicos an. 1128. collocauit: id Liethardus Epiſcopus Cameracenſis anno 1132 probauit, & priuilegijs firmauit. 278

89 S. Bernardo Claræ-Vallis Abbate petente, Tungerloēnſis eccleſia à Burchardo Cameracenſi Epiſcopo libertate donatur, & Canonici regulares ord. Præmōſtratenſis in ea collocantur an. 1133. 282

90 Liettardus Cameracenſis Epiſcopus donat Canonicis eccleſiæ S. Gudilæ Bruxellenſis altare in Meltbruck an. 1134. 286

91 Godefridus Barbatus, Loth: & *B*rab. Dux, an. 1133. fundat *B*igardiam maiorē, quæ eſt Abbatia monialiū *B*enedictinarū, prope Bruxellas. 288

92 Arnulphus ſeu Arnoldus *III.* Comes Loſſenſis fundat Auerbodienſem Abbatiam ord. Præmonſtratenſis. 290

93 S. Foillani monaſterium inchoatur, prope Rodium Hā-

noniç opidũ Burchardo Cameracenſi Epiſcopo dotâte & eccleſias aliquot parochiales an. 1125. attribuēre. Id Nicolaus Burchardi ſucceſſor an. 1137. confirmauit. 293

94 Iuanus Comes Aloſtanus, eiusque vxor Laureta, Theoderici Flandriç Comitis filia, an. 1139. dotant Truncinienſem ord. Prçmonſtratenſis Abbatiam, prope Gãdauum. 296

95 Conradus Imp. an. 1145. cõfirmat Marſna, & alia prædia monaſterio S. Remigij Remenſis donata. 298

96 Theodericus, Comes & Princeps Aloſtanus, damna monaſterio Afflıgemienſi illata reparat, an. 1164. 299

97 Cõuẽtio facta an. 1179. inter Godefridum Brabantiç Ducem, & ſuper matrimonio, quod Henricus, Godefridi filius, cum Mathilde, Philippi nepte, contraxit. 902

98 Balduinus, Comes Hãnoniç & Marchio Namurci, fundat ac dotat altare in Montenſi S. Waldetrudis baſilica an. 1195. 303

99. Balduini Imp. Cõnſtãtinopolitani, Flandriæ Hannoniæque Comitis, Epiſtola, de vrbis Conſtantinopolitanæ per Latinos an. 1204. expugnatione: ex ms. codice Sonegienſi. 312

100. Henricus I. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux an. 1206. fundat ac dotat Louanienſẽ S. Gertrudis Abbatiam, quæ eſt Canonicorũ regulariũ, nobili genere ortorum. 320

101, Ægidius Bertholdus, Dominus in Berlar, ex familia toparcharum Machliniæ & Grimbergç, an. 1235. fundat Abbatiam S. Bernardi, ord. Ciſt prope Antuerpiã. 323

102. Henricus II. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Locum S. Bernardi ad Scaldim Abbati eiuſdem monaſterij in purum alodium confert, an. 1243. 325

103. Ludouicus Bertholdus, Dominus in Berlar, donationes ab Ægidio fratre ſuo factas, ad fundãdum S. Bernardi monaſterium, prope Antuerpiam, approbat an. 1245. 327

104. S. Ludouicus Galliæ Rex Comitatum Arteſiæ, à Ludouico patre ſuo inſtitutum an. 1237. confirmat. 329

105. Ducatus Burgundiç Philippo filio à Ioanne Frãcorum Rege an. 1363. datur: quam donationem poſtea Carolus V. Rex Philippi frater anno 1364. editis tabulis laudauit. 331

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPI IV. *Regis Catholici Belgarumq; Principis diplomate ſancitum eſt,ne quis* AVBERTI MIRÆI CODICEM DONATIONVM PIARVM, *præter ipſius voluntatem intra ſexennium imprimat, aut alibi excuſum diuendat, ſub pæna confiſcationis eorumdem librorum & 30.Florenorum.Datum Bruxellæ 16. Martij.1624.*

APPROBATIO CENSORIS.

MEmoria ac laude ſæculorum dignum cenſeo R. D. AVBERTI MIRAEI,viri longè doctiſsimi, CODICEM PIARVM DONATIONVM,cùm quod varia piæ liberalitatis monumenta a Pontificibus, Impp Regibus ac Principibus,in fauorem Eccleſiarum præſertim Belgicarum edita,diſtinctè & cum veritate commemoret,tum quòd nihil contineat quod aut Catholicam Religionem,aut Chriſtianos Principes aut mores offendat.Quare ſummo cum fructu & legentium voluptate, ac Eccleſiæ Belgicæ honore, in lucem emitti, & omnium manibus teri poſſe iudico. Datum Bruxellæ VII.Kalendas Maias M.DC.XXIV.

HENRICVS SMEYERS
S.Th.L.Scholaſticus
Bruxell.Libr.Cenſor.

CODEX DONATIONVM PIARVM.

CAPVT PRIMVM.

Teſtamentum S. Remigij, Remorum Archiepiſcopi, Francorum ac Belgarum Apoſtoli.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, gloria Deo, Amen. Ego REMIGIVS Epiſcopus ciuitatis REMORVM, ſacerdotij cõpos, teſtamentum meum condidi iure prętorio, atque id codicillorum vice, valere prę-cepi, ſi ei iuris aliquid videbitur defuiſſe. Quandoque ego REMIGIVS Epiſcopus de hac luce tranſiero, tu mihi heres eſto ſancta & venerabilis Eccleſia Catholica vrbis Remorum, & tu fili fratris mei, LVPE Epiſcope, quem præcipuo ſemper amore dilexi, & tu nepos meus AGRICOLA presbyter, qui mihi obſequio tuo à pueritia placuiſti in omni ſubſtantia mea, quæ mea ſorte obuenit, antequam moriar, præter id quod vnicuique donauero, legauero, darive iuſſero, vel vnumquemque veſtrum voluero habere præcipuum.

TV ſancta heres mea Remenſis Eccleſia, colonos quos in *Portenſi* habeo territorio, vel de paterna maternaque ſubſtantia, vel quos cum fratre meo ſanctæ memoriæ PRINCIPIO Epiſcopo commutaui, vel donatos habeo

 poſſidebis,

poſſidebis, *Dagaredum, Profuturum, Prudentium, Temnaicum, Maurilionem, Baudoleiſum, Prouinciolum; Nauiatenam, Lautam, Suffroniam*, colonas, *Amorinum* quoque ſeruum cum omnibus quos inteſtatos reliquero, tuo dominio vindicabis. Nec non villas, agroſque, quos poſſideo in ſolo *Portenſi, Tudiniacum* ſcilicet & *Balatonium*, ſiue *Plerinacum*, & *Vacculiacum* vel quæcumque in eodem ſolo *Portenſi* qualibet auctoritate poſſedi, integrè cum omnibus campis, pratis, paſcuis, ſiluis, ad te Teſtamenti huius auctoritate reuocabis.

Simili modo, ſanctiſſima heres mea, quæcumque tibi à propinquis & amicis meis, in quocumque ſolo & territorio collata ſunt, ſicuti diſpoſuero in prochijs, cœnobijs, martyrijs, diaconijs, Xenodochijs, omnibuſque matriculis ſub tua ditione degentibus, ordinationem meam futuri ſucceſſores mei, ordinis ſui memores, ſicut ego prædeceſſorum meorum, ita quoque inconvulsè & abſque vlla refragatione ſeruabunt.

Vide Onuphrium.

Ex quibus *Celtus*, quem per manum meam *Celſa* ſobrina mea tibi tradidit, & *Huldriciaca* villa, quam *Huldericus* Comes, ei loco vbi oſſa mea ſancti fratres, & Coëpiſcopi diœceſeos tuæ ponenda elegerint, in tegumentis deſeruiant. Sitque locus ille ſucceſſoribus meis Remorum Epiſcopis peculiariter proprius, & in alimonijs ibidem Deo militantium, vicus ex proprio in *Portenſi* & .... villanis quoque ex Epiſcopio in Remenſi deſeruiant. *Blandibaccius* villa in Portenſi, quam à coheredibus meis *Benedicto* & *Hilario*, datis pretijs, emi de theſauro eccleſiæ, & *Albiniacus* ex Epiſcopio, in alimonijs clericorum Remẽſis eccleſiæ communiter deputentur. Quibus etiam *Berna* ex Epiſcopio, quæ peculiaris prædeceſſoribus meis eſſe ſolebat, cum duabus villis, quas Lvdovvicvs, à me ſacro baptiſmatis fonte ſuſceptus, amore nominis mei, *Biſcofeſheim* ſua lingua vocatis, mihi tradidit, ſiue cum *Coslo* & *Gleni*, vel omnibus ſiluis, pratis, paſcuis, quæcumque per diuerſos miniſtros in *Voſago* infra, circum, & extra, tam vltra quàm citra Rhenum, pretio dato comparaui, picem annuatim miniſtret, cunctiſque locis regularibus, tam à me

Deeſt dictio in manuſ.

Clodouæus 1. Rex.

me quàm ab anteceſſoribus meis ordinatis, ſiue in futuro ab Epiſcopis ſucceſſoribus meis ordinandis, pro neceſsitate locorum, ad vaſcula vinaria componenda, annuatim diſtribuat.

CRVSCINIACVM verò & *Faram*, ſiue villas quas ſanctiſſima virgo Chriſti *Genouefa*, à Rege Chriſtianiſſimo Ludowico, pro compendio itineris ſui, cùm Remenſem eccleſiam ſæpiſſimè viſitare ſoleret, adipiſci promenũit, alimonijſque ibidem Deo famulantium deputauit, ſicut ab ea ordinatum eſt, ita confirmo, vt *Cruſciniacus* futuri Epiſcopi ſucceſſoris mei obſequijs, & ſartatectis principalis Eccleſiæ deputetur. *Faram* verò eidem Epiſcopo, & ſartatectis eccleſiæ, vbi iacuero, perpetualiter ſeruire iubeo. S.Genouefa.

SPARNACVS villa, quam datis quinque millia libris argẽti, ab *Eulogio* comparaui, tua (ſanctiſſima heres mea) non extraneorum heredum meorũ, eſſe cernitur, eò quod cùm criminis accuſatione regiæ maieſtatis idem teneretur obnoxius, & ſe minimè purgare poſſet, non ſolùm ne occideretur, dato iam dicto pretio de theſauris tuis, ſed ne pecunia eius publicaretur, vnà tecum obtinui: & ideo vt præfata *Sparnacus* perpetualiter tibi ad reſtituendum theſaurum, ſtipendijſque tui Pontificis deſeruiat, liberali ſanctione firmaui.

DVODECIACVS verò, ſicut à CLODOVVALDO, nobiliſsimæ indolis puero, confirmatũ eſt, tibi heres mea perpetualiter famuletur. S. Clodoaldus 7. Sept.

VILLAS, quas mihi Dominus illuſtriſque memoriæ LVDOWICVS Rex, quem de ſacro baptiſmatis fonte ſuſcepi, cùm adhuc paganus Deum ignoraret, ad propriũ tradidit, locis pauperioribus deputaui: ne fortè, cùm eſſet infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari poſſet, & non potiùs ſuæ ſalutem animæ, quàm exteriora ab ipſo bona requirere. Quod & admiratus, intercedere me pro quibuſcumque neceſſitatem patientibus, & fidelis & ante fidem, benignè liberaliterque conceſſit.

Et quia ex omnibus Epiſcopis Galliarum, pro fide & conuocatione Francorum, potiſſimùm me laborare cog-

nouit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conſpectu eius, virtuſque diuina, quæ per Spiritum ſanctum me peccatorem plurima ſigna ad ſalutem præfatæ gentis Francorum operari fecit, vt non ſolùm ablata omnibus eccleſijs regni Francorum reſtitueret, ſed etiam de proprio, gratuita bonitatè, plurimas ditaret Eccleſias. Neque prius de regno eius, quantum paſſus eſt pedis, eccleſiæ Remorum iungere volui, donec vt hoc omnibus eccleſijs adimpleret, obtinui.

Coucy. Iuly.

SED neque poſt eius baptiſmum, niſi *Codiciacum* & *Iuliacum*, ſuper quibus iam dictus puer ſanctiſſimus, & vnanimus mihi *Clodouualdus*, & incolæ loci illius multiplicibus xenijs grauati, obnixè deprecantes, quod Regi debebant, Eccleſiæ meæ ſoluendum me petere compulerunt. Quod idem pijſsimus Rex & gratanter accipiens, promptiſsima voluntate largitus eſt, vſibuſque tuis, ſanctiſsima heres mea, iuxta eiuſdem pijſsimi datoris præceptum, Epiſcopali auctoritate firmaui.

RES etiam, quas ſæpe dictus Rex pijſsimuſque Princeps, tibi in *Septimania* & *Aquitania* conceſsit, & eas quas in *Prouincia Benedictus* quidam (cuius filiam mihi ab *Alarico* miſſam, gratia ſancti Spiritus, per impoſitionẽ manus meæ peccatricis, non ſolum à diabolicæ fraudis vinculo, ſed ab inferis reuocauit) ad vſum luminis tui, & loci, vbi corpus meum iacuerit, continuatim deſeruire præcipio, villaſque in *Auſtria* ſiue *Toringia*.

Auſtria, id eſt, Auſtraſia.

FVTVRO Epiſcopo ſucceſſori meo amphibalum album paſchalem relinquo, ſtragula columbina duo, vela tria, quæ ſunt ad oſtia diebus feſtis triclinij, cellæ, & culinæ.

VAS argenteum triginta, & aliud decem & octo librarum, inter te, hères mea, & diœceſim tuam Eccleſiam *Laudunenſem*, factis patenis atque calicibus, ad miniſteriũ ſacroſanctum, pro vt volui, Deo annuente, diſtribui.

ILLVD quoque vas aureum decem librarum, quod mihi ſæpe nominatus Dominus illuſtriſque memoriæ LVDOWICVS Rex, quem (vt prædixi) de ſacro baptiſmatis fonte ſuſcepi, donare dignatus eſt, vt de eo facerem

quod

quod ipſe voluiſſem, tibi heredi meæ Eccleſiæ ſupra memoratæ iubeo turriculum & imaginatum calicem fabricari,& epigrãmata, quæ Lauduni in argenteo ipſe dictaui,in hoc quoque cõſcribi volo. Quod faciam per me, ſi habuero ſpatium vitę,ſi autem clauſero vltimum diem,tu fili fratris mei LVPE Epiſcope,ſpecies ante dictas, tui ordinis memor,efficias.

COMPRESBYTERIS meis & diaconibus,qui ſunt Remis, XXV. ſolidos æqualiter diuidendos in commune dimitto. Vitis plantam, ſuper vineam meam, ad ſuburbanum poſitam, ſimili modo communiter poſſidebunt, cum *Melanio* vinitore,quem do in loco eccleſiaſtici hominis *Albonichi*,vt *Albonichus* libertate pleniſſima perfruatur.

SVBDIACONIBVS ſolidos duodecim, Lectoribus, Oſtiarijs, & iunioribus ſolidos octo iubeo dari. Pauperibus duodecim in matricula poſitis,ante fores eccleſiæ exſpectantibus ſtipem,duo ſolidi,vnde ſe reficiant,inferentur,quibus *Corcellum* villam dudum deſeruire præcepi. Alijs pauperibus tribus, vbi fratres quotidie pedes lauare debent,quibus etiam *Balatoforum*, quod dicitur xenodochion,ad hoc miniſterium ſtatui,ſolidus vnus dabitur.

VIDVIS quadraginta,in porticu eccleſiæ alimoniam præſtolantibus,quibus de decimis villarũ *Calmiſciaco*, *Teſciaco*, *Nouauilla* ſtipẽdia miniſtrabãtur,ſuperaddo de villa *Huldriciaca* ſuperiùs memorata,eis in perpetuum ſtipendia inferri,& tres ſolidos & denarios quatuor dari iubeo.

ECCLESIAE *S.Victoris*,ad portam Sueſſonicam, ſolidos duos: eccleſiæ *S.Martini*, ad portam Collatitiam,ſolidos duos: eccleſiæ *S.Hilarij*, ad portam Martis, ſolidos duos: eccleſiæ ſanctorum *Criſpini* & *Criſpiniani*,ad portam Treuericam, ſolidos duos: eccleſiæ *S.Petri* infra vrbem, quæ *Curtis Dominica* dicitur,ſolidos duos: eccleſiæ,quam in honore omnium martyrum ſupra Cryptam Remorum ædificaui,cùm per auxilium virtutis Dei,ab igne dæmonis pænè iam totam vrbem cõcrematam eripui, ſolidos duos: eccleſiæ, quam pro eodem ſigno virtutis Dei,in honore *S. Martini* & omnium Confeſſorum,infra vrbem,ædificaui.

 ſolidos

ſolidos duos. Diaconiæ infra vrbem, quæ dicitur *ad Apoſtolos*, ſolidos duos. Titulo *S. Mauricij*, in via Cæſarea, ſolidos duos. Eccleſiæ Iouinianæ, tituli beati *Agricolæ*, vbi ipſe vir Chriſtianiſſimus *Iouinus*, & ſanctus martyr *Nicaſius*, cum plurimis ſocietatis ſuæ Chriſti martyribus, requieſcunt, vbi etiam quinque cõfeſſores proximi anteceſſores domni *Nicaſii*, cum ſanctiſſima virgine, & martyre *Eutropia*, conditi ſunt, ſolidos tres. Eidem quoque eccleſiæ proprium, quod fuerat *Iouini* in ſolo Sueſſonico, cum eccleſia beati *Michaelis*, rebus prioribus ſuperadididi.

Ecclesiae ſanctorum martyrum *Timothei* & *Apollinaris*, vbi etiam Domino dante, ſi fratribus ac filijs meis Epiſcopis diœceſeos noſtræ viſum fuerit, oſſa mea ponere diſpoſui, ſolidos quattuor. Eccleſiæ *S. Ioannis*, vbi virtus Chriſti, me orante, filiam *Benedicti* ſuſcitauit, ſolidos duos. Eccleſiæ *S. Sixti*, vbi cum tribus ſucceſſoribus ſuis requieſcit, ſolidos tres, cui etiam de proprio meo *Plebeias* ſupra Matronam adiunxi. Eccleſiæ *S. Martini*, in eodem ſolo ſanctæ Remenſis eccleſiæ poſitæ, ſolidos duos. Eccleſiæ *S. Chriſtophori*, ſolidos duos. Eccleſiæ *S. Germani*, quam ipſe in ſolo Remenſi ædificaui, ſolidos duos: eccleſiæ SS. martyrum *Coſmæ* & *Damiani*, in præfatæ matris ſolo poſitæ, ſolidos duos.

Marne fl.

Matricvlae *S. Mariæ*, quæ dicitur Xenodochion, vbi duodecim pauperes ſtipem exſpectãt, ſolidus dabitur. Quam denique matriculam loco, vbicumque fratribus meis & filijs oſſa mea ponere placuerit, perſeuerare præcipio, & vt diu noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecentur, de proprio hereditatis meæ iure, rebus quas anteceſſores mei in eorum ſtipendijs Domino dederunt, ſuperaddo etiam villam *Scladronã*, & villam *S. Stephani*, & quidquid in villa *Herimundi* mihi per ſucceſſionem euenit. Quod verò pretio ibidem comparaui, eccleſiæ S. *Quintini* martyris iam diu delegaui.

De iam dicto *Vacculiaco*, *Fruminium*, *Dagaleiſum*, *Dagaredum*, *Ductionem*, *Bandovvicum*, *Vdulſum*, *Vinoſeiſam*, liberos eſſe præcipio. *Temnaredus*, qui de ingenua naſcitur matre, ſtatu libertatis vtatur.

Tv verò fili fratris mei Lvpe Epiſcope, tuo dominio vindicabis *Niſaſtem*,& matrem ſuam *Nuciam*.Vineā quoque quam *Æneas* vinitor colit. *Æneam* & *Monulfum*, eius filium iuniorē, iubeo libertate perfungi. *Melloſicum* porcarium,& *Paſchaſidem* coniugem ſuam, *Verniuianum* cum filijs ſuis,excepto *VVidragaſio*,cui tribui libertatem,tuo iuri deputabis.Seruum meum de *Ceſurnico*, tuum eſſe præcipio.Agrorum partem ad te, quam frater meus *Principius* Epiſcopus tenuit,cũ ſiluis,pratis,paſcuis,reuocabis. Seruū meum, quem *Mellovvicus* tenuit, *Vitredum* tibi derelinquo.*Teneurſolum*, *Capalinum* & vxorem ſuam *Theodoroſeniam*,tuo iuri dominioque tranſcribo. *Theodonima* quoque ex mea præceptione ſit libera.*Edoneifam*, quæ homini tuo ſociata fuit,& eius cognationem retinebis. Vxorem *Aregildi*, & cognationem ſuam,ingenuos eſſe iubeo. Partem meam de prato,quod *Lauduni* iuxta vos habeo, ad imitatē montium poſito,& quæ *Iouiæ* ſunt pratella,quæ tenui,ad te reuocabis. *Labrinacum* tibi, vbi oſſa genitricis meæ poſui, cum præfixis terminis deputaui.

Tibi autem nepos meus Agricola presbyter,qui intra domeſticos parietes meos exegiſti pueritiam tuam, trado atque tranſcribo *Merumvaſtem* ſeruum, & vxorem ſuam *Meratenam*, & eorum filium nomine *Marcouicum*. Eius fratrem *Medonicum* iubeo eſſe liberum. *Amantium* vxorem ſuam tibimet relinquo. Eorum filiam eſſe præcipio liberam *Daſoundam*.*Alaricum* ſeruum tuæ deputo portioni:cuius vxorem,quam redemi & manumiſi,commendo ingenuam defendendam.*Bebrimodum*,& vxorem ſuam *Moriam*,tuo dominio vindicabis. Eorum filius *Monacharius* gratulabitur beneficio libertatis.*Mellaricum*, & vxorem ſuam *Placidiam*,ad tuum dominium reuocabis:*Medaridus* eorum filius ſit libertus. Vineam, quam *Mellaricus* Lauduni fecit,tibi dono: *Britobaudem* ſeruum meum, nec non etiam *Gibericum*.Vineam quam *Bebrimodus* facit, tibi eatenus derelinquo , vt diebus feſtis & omnibus diebus Dominicis,ſacris altaribus mea inde offeratur oblatio, atque annua conuiuia Remenſibus presbyteris & diaconibus præbeantur.

DELEGOQVE nepoti meo *Prætextato Moderatum*, *Totticionem*, *Marcouicum*, *Innocentium* ſeruum, quem accepi à Profuturo originario meo, cochlearia quattuor de maioribus, acetabulum, lacernam, quam mihi Tribunus *Friaredus* dedit,& argenteam cabutam figuratam. Filiolo illius *Parouio* acetabulum, & tria cochlearia, & caſulam, cuius fimbrias commutaui.

REMIGIAE cochlearia tria,quæ meo ſunt nomine titulata,mantile ipſius,quod habeo feriale,tranſcribo:hichinaculum quoque dono illi,de quo *Gondebodo* dixi.

DELEGOQVE benedictæ filiæ meæ HILARIAE Diaconæ ancillam nomine *Nocam*,& vitium pedaturam,quæ ſuę iungitur vineæ,quam *Catuſio* facit, dono: & partem meam de *Talpuſciaco* tranſcribo, pro obſequijs, quæ mihi indeſinenter impēdit. *Aëtio* nepoti meo partem de *Ceſurnico*,quę mihi ſorte diuiſionis obuenit,cum omni iure, quod tenui atque poſſedi. *Ambroſium* quoque puerum ad ius illius dominiumque tranſmitto.

VITALEM colonum liberum eſſe iubeo, & familiam ſuã ad nepotem meum *Agathimerum* pertinere: cui vineam dono, quam poſui *Vindoniſſæ*, & meo labore conſtitui,ſub ea conditione, vt à partibus ſuis, omnibus diebus feſtis ac Dominicis,pro commemoratione mea,ſacris altaribus offeratur oblatio:& Laudunenſibus presbyteris atque diaconibus annua conuiuia, concedente Domino,præbeantur.

DONO Eccleſiæ Laudunenſi ex villis, quas mihi ſanctæ recordationis præfatus Rex LVDOWICVS dedit, duas,*Aniſiacum*,ſolidoſque decem & octo,quos presbyteri & diaconi inter ſe æquali diuiſione diſtribuant. Partem meam de *Secio* ex integro ad ſe reuocet Eccleſia Laudunenſis, & *Lauſcitam*, quam mihi cariſsima filia & ſoror mea virgoque(vt credo)Chriſti ſanctiſsima *Genoueſa*,in vſibus pauperum Chriſti, tibi dandam ad integrum delegauit.

COMMENDO ſanctitati tuæ, fili fratris mei, LVPE Epiſcope,ex præfatis villis,quos libertos eſſe præcipio, *Catuſionem*, & *Auliatenam* coniugem ſuam, *Nonnionem*, qui

meam

meam vineam facit. *Sonnoucifam*, quam captiuam redemi, bonis parentibus natam, & eius filium *Leutiberedum*, *Mellaridum*, & *Mellatenam*, *Vaſantem*, *Cocum*, *Caſariam*, *Dagaraſenam*, & *Baudoroſenam*, Leonis neptem, & *Marcoleiſum* filium Tornonis: hos totos, fili fratris mei LVPE Epiſcope, ſacerdotali auctoritate liberos defenſabis.

TIBI autem, heredi Eccleſiæ meæ, *Flauianum*, & vxorem ſuam *Sparagildem* dono. Eorum filiolam paruulam *Flauaraſenam* liberam eſſe conſtitui. *Fedamiam* vxorem Melani, & eorum paruulam Remenſes presbyteri & diaconi poſsidebunt.

CISPICIOLVM colonum liberum eſſe præcipio, & ad nepotem meum AETIVM eius familiam pertinere, ad vtrumque, id eſt, ad *Aëtium*, & *Agatimerum* peruenire colonicam *Paſsiacum*.

PRONEPTI meæ *Protextata* dono *Modoroſenam*, *Profuturo Leudocharium* puerum trado. *Profutura* dari iubeo *Leudoneram*.

LAVDVNENSIBVS ſubdiaconibus, Lectoribus, Oſtiarijs, & Iunioribus quattuor ſolidos derelinquo: pauperibus in matricula poſitis ſolidus dabitur, ad eorum refectionem. Delegoque ex dato præfati Principis *Saluonarias* ſuprà Moram, & decem ſolidos Eccleſiæ Sueſſonicæ, pro commemoratione nominis mei. Nam Sablonarias ſupra Matronam heredibus meis deputaui. *Fortè*, Sablonarias ſupra Moſam.

CATALAVNENSI Eccleſiæ, ex dato ſæpe dicti filij mei, *Gellonos* ſuprà Matronam, & ſolidos decem: Eccleſiæ ſancti *Memmij*, *Faſcinarias*, ex donis præſcripti Principis & ſolidos octo. *Moſomagenſi* ſolidos quinque, *Vongenſi*, agrum apud officinam molinarum, quæ ibi eſt conſtituta: *Cataringenſi* eccleſiæ ſolidos quattuor, totidemque *Portenſi*, pro commemoratione mei nominis, inferentur.

Eccl. Atrebatenſis dotatur à S. Remigio.

ECCLESIAE ATREBATENSI, cui Domino annuente, *Vedaſtum* fratrem meum cariſſimum Epiſcopum conſecraui, ex dono iam dicti Principis, villas duas in alimonijs clericorum deputaui, *Ortos* videlicet & *Sabucetum*:

quibus etiam,pro memoria nominis mei,ſolidos viginti dari iubeo.

Vrsi Archidiaconi familiaribus vſus obſequijs, dono ei domitextilis caſulam ſubtilem, & aliam pleniorem,duo ſaga delicata,tapete,quod habeo in lecto,& tunicam, quam tempore tranſitus mei reliquero meliorem.

Heredes mei,Lvpe Epiſcope,& Agricola presbyter,porcos meos inter vos æqualiter diuidetis.*Friaredus*, quem,ne occideretur,quatuordecim ſolidis comparaui, duos conceſſos habeat: duodecim det ad baſilicæ domnorum martyrum *Timothei* & *Apollinaris* cameram faciendam.Hęc ita do,ita lego,ita teſtor.Ceteri omnes exheredes eſtote,ſuntote.

Hvic autem teſtamento meo dolus malus abeſt, aberitq; in quo ſi qua litura vel caraxatura fuerit inuēta, facta eſt me præſente, dum à me relegitur & emēdatur.Neque ei duo priora teſtamēta primum quidem, quod ante xiiij.& alterum quod ante ſeptem condidi annos,obſiſtere,obuiare,aut vllatenus nocere poterunt: eò quòd quidquid in ipſis cōtinebatur, in præſentia fratrum meorum hîc inſerta,& quæ deerant,adiuncta, inſuper & quæ Dominus mihi largiri in poſtmodum dignatus eſt,ſuperaddita noſcuntur.Sed incōvulſum,& incontaminatum præſens hoc,quod condidi, teſtamētum à fratribus meis ſucceſſoribus, videlicet Remorum Epiſcopis,conſeruandum:à Regibus quoque Francorum, filijs ſcilicet meis cariſſimis, quos per baptiſmum,Ieſu Chriſti dono,& gratia ſpiritus ſancti cooperante, Domino conſecraui, vbique defenſum, atque protectum, contra omnia & in omnibus,inuiolabilem perpetuamque ſemper obtineat firmitatem.

Et ſi quis in ordine clericali,à presbytero vſque ad tonſum,contradicere, aut obuiare ei præſumpſerit, & correptus à ſucceſſore meo ſatisfacere neglexerit,conuocatis ex vicinioribus locis Remorum diœceſeos tribus Epiſcopis,deponatur à gradu.Si verò(quod non opto,nec cupio,ſed neque ſpero)ſucceſſor quilibet mihi in hac

hac ſede Remorũ Epiſcopus, execrabili cupiditate ductus, res præfatas, ſicut à me, auctore Domino meo Ieſu Chriſto, ad illius honorem, & eius pauperum conſolationem ordinatæ ſunt, aliorſum diſtrahere, immutare, commutare, ſeu quolibet obtentu, in vſus laicorum, beneficij gratia dare, aut à quolibet datas, fauere, aut conſentire præſumpſerit, conuocatis totius diœceſeos Remorum Epiſcopis, presbyteriſque ac diaconibus, nec nõ & ex filijs meis cariſsimis Francis religioſis quàm plurimis, reatus ſui pœnam, priuatione ſui Epiſcopatus, perſoluat, & nequaquam vltra recuperationem gradus amiſsi, in hoc ſæculo, promerebitur.

QVICVMQVE verò ex laico habitu à nobis ſtatuta parnipendens, ſibique fauens, quæ pauperibus Eccleſiæ attributa ſunt, abuti, aut vſurpare quolibet obtentu præſumpſerit, pari ſimul perpetuaque damnatione, alienator, petitor, dator, acceptor, peruaſor, anathematis vinculo ab Eccleſia Catholica ſeiungantur: donec valeant, Deo miſerante, condignæ ſatisfactionis emendatione indulgentiam promereri. Sin autem in hoc perſeuerare, cuiuſcumque donationis occaſione, quilibet delegerit, ſpes ei præſentis ac futuræ reſtitutionis à ſucceſſore meo, Remorũ ſcilicet Epiſcopo, omnimodis auferatur.

GENERI tantummodo regio, quod ad honorem ſanctæ Eccleſię & defenſionem pauperum, vnà cum fratribus meis & Coepiſcopis omnibus *Germaniæ, Galliæ* atque *Neuſtriæ*, in regiæ maieſtatis culmen perpetuò regnaturum ſtatuens elegi, baptizaui, à fonte ſacro ſuſcepi, donoque ſeptiformis ſpiritus conſignaui, & per eiuſdem ſacri chriſmatis vnctionem ordinato, in Regem, parcẽs, ſtatuo, vt ſi aliquando genus illud regium, per benedictionem meam totiens Domino conſecratum, mala pro bonis reddens, Eccleſiarum Dei peruaſor, deſtructor, depopulator, grauis aut contrarius exiſtere voluerit, cõuocatis Remorum diœceſeos Epiſcopis, primùm moneatur, & deinde Eccleſia Remenſis præfata, adiuncta ſibi ſorore, Eccleſia ſcilicet *Treuerenſi*, iterum conueniatur. Tertiò verò Archiepiſcopis tantummodo Gal-

liarum tribus aut quattuor cõuocatis, Princeps ille, quicumque fuerit, moneatur: ita vt vſque ad ſeptimam monitionem, ſi priùs ſatisfacere renuerit, paternæ pietatis longanimitate, differatur. Tandemq́;, ſi poſtpoſitis omnibus præfatis benedictionibus, incorrigibilis contumaciæ ſpiritum non depoſuerit, & ſe per omnia Deo ſubdi nolens, benedictionibus Eccleſiæ participare noluerit, elogium ſegregationis à corpore Chriſti ab omnibus ei porrigatur, quod per Prophetam & Regem Dauid longè antè, eodẽ, qui in Epiſcopis eſt, dictãte Spiritu ſancto,
Pſal. 108. noſcitur decantatum. *Quia perſecutus eſt* (inquit) *hominẽ inopem & mendicum, & compunctum corde, & non eſt recordatus facere miſericordiam, & dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Totũque ei, quod in perſona Iudæ, traditoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & malignorum Epiſcoporum Eccleſia decantare ſolet, per ſingulas ei decantetur Eccleſias, quia
Matth. 25. Dominus dixit: *Quamdiu feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis: & quamdiu his non feciſtis, nec mihi feciſtis.* Et ideò quod probatur in capite, in membris intelligendũ eſſe non dubitetur. Vnum tantummodo ibi verbum per
Pſal. 108. interpoſitionem commutetur. *Fiãt dies eius pauci, & principatum eius accipiat alter.*

Qvod vtique ſi ſucceſſores mei, Remorum ſcilicet Archiepiſcopi, operari, ſicut à me ordinatum eſt, neglexerint, in ſe, quidquid in Principibus reſecandum fuerat, maledictionibus deprauati reperiant: *vt fiant dies eorum pauci, Epiſcopatum eorum accipiat alter.*

Si verò Dominus meus Iesvs Christvs vocem orationis meæ, quam quotidie pro genere illo, in conſpectu diuinæ maieſtatis ſpecialiter fundo, audire dignatus fuerit, vt ſicut à me accepit, ita in diſpoſitione regni, & ordinatione ſanctæ Dei Eccleſiæ perſeueret, benedictionibus, quas Spiritus ſanctus per manum meam peccatricem ſuper caput eius infudit, plurimæ ſuper caput illuſtriùs, per eũdem Spiritum ſanctum, ſuperaddãtur: & ex ipſo Reges & Imperatores procedant, qui in præſenti & in futuro, iuxta voluntatem Domini, ad augmentũ

ſanctæ

ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, virtute eiuſdem, in iudicio & iuſtitia confirmati, & corroborati, regnum obtinere atque augere quotidie valeant: & in domo Dauid, hoc eſt, in cæleſti Ieruſalem, cùm Domino in æternum regnaturi, ſublimari mereantur. Amen. Peractum Remis die & Conſule ſupradicto, intercedentibus, & medijs ſignatoribus.

Ego Remigivs Epiſcopus teſtamentum meum relegi, ſignaui, ſubſcripſi, & in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti (Deo adiuuante) compleui.

Vedastvs Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi. S. Vedaſtus Epiſcopus Atrebat. & Camerac.

Genebavdvs Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi. S. Genebaudus Laudunenſis.

Medardvs Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi. S. Medardus Nouiomen. & Tornac.

Lvpvs Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi. S. Lupus Sueſsionenſis.

Benedictvs Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi.

Evlogivs Epiſcopus: cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi.

Agricola presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi.

Theodonivs presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi.

Celsinvs presbyter: cui pater meus Remigius maledixit, maledixi & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque ſubſcripſi.

V. C. Pappolvs interfui & ſubſcripſi.

V. *C.* Evlodivs interſui,& ſubſcripſi.
V. *C.* Evsebivs interſui,& ſubſcripſi.
V. *C.* Rvsticolvs interſui,& ſignaui.
V. *C.* Evtropivs interſui & ſignaui.
V. *C.* Davvevs interſui,& ſignaui.

Post conditum teſtamentum,imò ſignatum, occurrit ſenſibus meis, vt baſilicæ domnorum martyrum *Timothei* & *Apollinaris* miſſorium argenteum, ſex librarum ibi deputem,vt ex eo ſedes futura meorum oſſium componatur.

NOTATIONES.

S. Remigii teſtamentum Flodoardus in Hiſtoria Remenſis eccleſiæ lib.1.cap.18.& ex eo Barnabas Briſſonius,Præſes Pariſienſis,recitat li.7. de Formulis & ſolemnibus populi Romani verbis.

Eodem libro Briſſonius habet Teſtamentum Hadoindi Cenomanenſis Epiſcopi,à Flodoardo lib.2.cap.5. laudati,quod eſt eiuſdem fere ſæculi ac ſtili.

S.Gennadii Aſturicenſis in Hiſpania Epiſcopi Teſtamentum an.915.ſcriptum ex autographo recitat Prudentius Sandouallius,Epiſcopus Pompelonenſis,lib. de Fundationibus monaſteriorum Benedictinorum in Hiſpania.Nos infra S.Willibrordi,primi Vltraiectẽſis Archiepiſcopi, & S. Everardi Comitis Ciſonienſis Teſtamenta commemorabimus.Ex quibus,habẽt quod Iureconſulti , & antiquitatis cùm ſacræ tum profanæ ſtudioſi hauriant & diſcant.

Quo anno S. Remigius obierit.

Ceterum S. Remigivs obijt circa annum Chriſti 525.vt ex Concilio Aruernenſi colligit Ægidius Bucherius,in Tabulis ſuis Chronologicis,Georgius Coluenerius,in Notis ad Flodoardi Hiſt. Remenſem , vult eum vixiſſe vſque ad an.544. quod repugnat Concilio Aruernenſi,an.535.celebrato;cui Flauius ſubſcripſit,S. Remigij poſt Romanum ſucceſſor.Quo anno idem Remigius Teſtamentum ſuum ſcripſerit, non conſtat: quòd

nomen

nomen Conſulis, ſub quo ſcriptum, in manuſcriptis codicibus deſideretur.

BISCHOFESHEIM.)Id eſt,Epiſcopi domus.Vel hinc liquet,Francos olim Germanica lingua vſos fuiſſe.

ATREBATENSI.) Clericis ſeu Canonicis eccleſiæ cathedralis Atrebatenſis S.Remigius dedit villas duas Ortos,hodie*Ourton*,in meditullio Arteſiæ,& Sabucetum hodie *Souchè*,tertio lapide ab Atrebato.

LAVDVNENSEM.)Laudunum Clauatum, hodie *Laon*, cùm ad diœceſim Remenſem pertineret, S. Remigius Lauduni Epiſcopatum inſtituit ac dotauit: vt Flodoardus in Hiſt. Remenſi lib. 1. cap. 14. & Sigebertus in Chron. ad an.500.narrant.

DIE ET CONSVLE.) Hæc deſunt in mss. codicibus: ex quo conſtat S.Remigij Teſtamentum hactenus plenè à nemine eſſe editum:quod vtinam quis præſtet!

CAPVT II.

Chilpericus Francorum Rex dotat eccleſiam cathedralem Tornacenſem.

IN nomine omnipotentis Dei,& Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti.CHILPERICVS, diuina præueniente clementia, Rex Francorum. Quantò alios regia celſitudine præcellimus,tantò Chriſtum honorare,& eius Eccleſiam impenſius volumus.Et in Chriſti repenſionibus ſacerdotum & Pontificum, vel ſeruorum Dei,quæ pro eorum vtilitatibus pertinent,libenter præſtamus vel cõcedimus,& hoc nobis ad laudem vel ſtabilitatem regni noſtri, in Dei nomine pertinere confidimus.

IDCIRCO

Idcirco noſcat fidelium humilitas vel magnitudo, quòd nos Apoſtolico viro domno Chrasmaro, Nouiomagenſis vel Tornacenſis vrbis Epiſcopo, teloneum de nauibus ſuper fluuio *Scalt*, qui pertinet ad fiſcum Tornacum, vel quolibet commercio, ſeu & de cariagio vel de ſagenis, nec non de ponte ſuper fluuio *Scalt*, vel de omnibus vænalibus vbicumque vendantur .... vndecumque teloneus exigitur, ſicut fiſcus noſter, & regia poteſtas vendicare poteſt, imò & iuſtitiam de ipſo teloneo, in ſtipendijs Canonicorum, ... noſtra gratia plenè viſi ſumus conceſſiſſe. Quapropter per hoc præceptum ſpecialius decernimus pro donando, quòd perpetualiter circa ipſum domnum Chrasmarvm Pontificem, vel ipſius ſanctæ eccleſiæ Tornacenſis ſucceſſoribus ſuis, pro tempore, volumus eſſe conceſſum. Datum
An. 575. *Bibrax*, Chilperici anno primo, Indictione XIII. in Dei nomine feliciter, Amen.

NOTATIONES.

Anno Chriſti 575. *Sigebertus* Auſtraſiæ Rex contra Chilpericvm fratrem, Pariſiorum Regem, bellum mouit, & *Theodebertum* Chilperici filium occidit. Chilpericus Tornacum fugit: cuius loci Epiſcopus Chrasmarvs, ac ciues eum humaniter exceperunt, & contra fratrem tutati ſunt. Sigebertus cùm Chilpericum perſecutus fuiſſet Tornacum vſque, dolo Fredegundis, vxoris Chilperici, gladio confoſſus eſt, & *Lambris* prope Duacum ſepultus, inde poſtea ad S. Medardi Sueſſionenſis mon. tranſlatus. Chilpericus, beneficij accepti memor, Eccleſiam Tornacenſem amplitèr dotauit: vt ex diplomate iam recitato conſtat.

Noviomag. vel Tornac.) Anno 546. defuncto S. Elevtherio, Tornacenſium Epiſcopo, S. Medardvs, Nouiomagēſis ſeu Nouiomenſis Epiſcopus, curam Eccle-
Noyon. ſiæ Tornacenſis quoque ſuſcepit. Ex eo tempore Epiſ-
Tournay. copatus Nouiomenſis ac Tornacenſis manſerunt vniti, vſque

vſque ad an. 1146. quo eos diuiſit Eugenius III. Papa, procurante S.Bernardo Abbate Claræuallis.

BIBRAX.) Remorum opidum, I.Cæſari notum, hodie *Bray*, aut *Breſne*.

ANNO PRIMO) regni Auſtraſiæ, quod Chilpericus inuaſerat, Sigeberto fratre occiſo. Illud tamen regnum retinere non potuit, Childeberto Sigeberti filio demùm præualente.

INDICTIONE XIII.) Legendum puto, INDICTIONE VIII. & videtur lapſus librarij, x. pro v. tranſſcribentis.

CAPVT III.

Origo & fundatio Abbatiæ Sithienſis, quæ nunc S. Bertini dicitur, in Arteſia, an. 654.

DOMINIS ſanctis presbyteris BERTINO, MOMMOLENO, EBERTRANDO, ego in Dei nomine ADROALDVS, ſana mente ſanoque conſilio integræ deliberationis, prout mũdana peccata abſtergere Dominus dignetur, dono vobis omnem rem portionis hereditatis meæ, in pago *Taruanenſe*, quam domino patri AVDOMARO, Apoſtolico viro, ad xenodochium ſuum ædificandum, dare voluimus: ſed ipſe ſalubre conſilium nobis donauit, vt ipſam rem vobis delegarem, vt ibi monaſterium in honore Petri, principis Apoſtolorum, conſtruere debeatis, ad conuerſandum monachis, vbi beati pauperes ſpiritu & domeſtici fidei adiuuari debeant, quorum voces quotidie ad aures Domini perſonare noſcantur, quorum petitiones audit & implet.

C PROP-

Propterea vobis in Chriſto patribus dono, per hanc epiſtolam donationis, in pago *Tarnanenſi*, villam proprietatis meæ nuncupatam *Sithiu*, ſuper fluuium *Agnione*, cum omni merito ſuo, vel adiacentijs ſeu aſpicientijs ipſius villæ. Hæc ſunt, villa *Magnigeloca*, *Vinciaco*, *Tatinga*, villa *Amrreio*, *Maſto*, *Fabricinio*, *Lonſantanas*, & *Adfundenis* ſeu *Malros*, *Alciaco*, *Lauriadiaca*, villa *Franciliaco*, cum omni merito eorum, cum domibus, ædificijs, terris cultis & incultis, manſiones cum ſiluis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus ſeu farinarijs, mancipijs, accolabus, greges cum paſtoribus, mobilibus & immobilibus, vel quibuſlibet ædificijs.

Haec omnia vobis ad integrum trado atque transfirmo, vt hereditate teneatis atque poſsideatis, & quibus volueritis ad poſſidendum relinquatis. Si quis verò, quod futurum eſſe non credo, ſi ego aut vnus de heredibus meis, vel quælibet oppoſita perſona contra hanc donationem venire cogitauerit, vllo nunquam tempore, in præſentia iram Dei incurrat, & S. Petri offenſam, & inſuper, fiſco cogente, auri libras xv. argenti pondo xxx. coactus exſoluat, & quod repetit non valeat euendicare. Et vt hæc donatio omnibus temporibus firmiſſima ſit, manu noſtra roborauimus, & qui ſignarent aut ſubſcriberent, ad præſens rogauimus.

Facta donatio viii. Idus Septembris, anno xi. regni domini noſtri *Clodouei* Regis.

Actvm *Aſcio*, villa dominica, publicè, coram ſtrenuis viris, quorum nomina cum ſubſcriptionibus vel ſignaculis ſubter tenentur inſerta.

Signavi ego Adroaldvs hanc donationem à me factam, in Chriſti nomine, peccator.

Avdomarvs, nomine, abſque opere, Epiſcopus, pro teſtimonio.

Ego Agolfvs presbyter.

Ego Ingobertvs presbyter.

Signvm Chvneberti Graphionis.

S. Lavdeberti.

S. Mav-

S. MAVRILIONIS.
S. BABONI,& aliorum.

NOTATIONES.

S. BERTINVS.) Abbas primus Sithienſis an. 654. obijt, ibidem conditus: à quo poſtea monaſterium iſtud S. BERTINI nomen accepit.

S. MOMMOLENVS,) ſeu Mommolinus, poſtea Epiſcopus Nouiomenſis ac Tornacenſis, S. Eligij ſucceſſor.

S. AVDOMARVS.) Morinorum ſeu Teruanenſium Epiſcopus: à quo nomẽ accepit Audomaropolis, vrbs hodie Epiſcopalis Arteſiæ. Obijt is an. 661. *S. Omer.*

TARVANENSE.) Taruana ſeu Teruana vrbs olim Epiſcopalis Morinorum, *Ternane*, iuſſu Caroli V. Imp. an. 1553. funditus exciſa.

AGNIO fluuius hodie Aa dicitur.

CHVNEBERTVS Graphio, id eſt, Comes, Germanis ſuperioribus & inferioribus. *Grane.* Idem, niſi fallor, eſt *Chonebertus*, vir illuſtris, monaſterij Maricolenſis in Hannonia fundator, cuius meminit Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 27. & nos infra cap. 7.

CAPVT IV.

S. Amandi, Tungrenſis Epiſcopi Epiſtola, ſeu Codicillus de ſepultura ſui corporis.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ego AMANDVS miſerrimus & peccator. Credimus vbique diuinam nos pietatem regere, & clementer ſaluare velle, quia & ingreſſum noſtrum in mundum, & exitũ de mundo, ante ſæcula ipſe prænoſcit. Proinde omnibus nõ habetur incognitum, qualiter nos longè lateque per vniuerſas prouincias ſeu gentes, propter amorem Chriſti, ſeu verbum Dei annuntiare, vel baptiſmum tradere volentes, diſcurſum habuimus: & nos de multis periculis pietas Dei eripuit, & vſque tempore iſto perducere dignata eſt.

SED dum iam corpore feſſo, & multis laboribus fatigato, iam in ſumma ſenectute pænè corpore præmortuo, exitum de hoc mundo in proximo habere ſperamus; & quia nos Deus in iſtum locellum, qui vocatur *Elnonis*, perducere dignatus eſt, quem ſuper largitate regia proprio labore viſi ſumus conſtruxiſſe; ſi nos ibi Deus de hoc mundo decreuerit emigrare, peto & coram Chriſto Ieſu, filio Dei, coniurare præſumo, vt nulli Epiſcoporum vel Abbatum, ſeu ſæcularium virorum, aut quibuſlibet poteſtatibus hoc contrarium ſit, vt corpuſculum meum in ipſo monaſterio, quod ſuperius diximus, *Elnone*, inter illos fratres requieſcat, vbi iam nos

Elnonenſis mon. conſtructor S. Amandus.

ad ipſos

ad ipſos fratres & corpore & anima commendauimus.

Et si in itinere, aut vbicumque finis noſter prouenerit, ad ipſum locum, quem ſuperiùs memorauimus, corpuſculum noſtrum licentiam habeant fratres vel Abbas de ipſo monaſterio Elnone ibidem reuocare.

Si quis verò contradicere, aut de ipſo monaſterio corpus meum per fortia abſtrahere, aut temerario ſpiritu contradicere voluerit inprimitus S. Trinitatis offenſam incurrat, & ab omnibus Eccleſijs Catholicis excommunicatus appareat, & à ſocietate ſanctorum extraneus efficiatur, & damnationem, quam Dathan & Abiron ſuſtinuerunt, quos infernus viuos abſorbuit, ipſe ſuſtineat, & ſit anathema maranatha quod eſt perditio in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et nec ſic noſtram voluntatem mutare valeat, ſed hæc deliberatio noſtra in perpetuo firma, & inuiolata permaneat.

Et vt certiùs credatis, manu propria ſubſcripſi, & omnibus hominibus Deum timentibus, vt ſubſcribant, ſupplicamus & rogamus. Quam epiſtolam fratri noſtro Bavdemvndo presbytero, fieri rogauimus.

Facta epiſtola in monaſterio Elnone, anno ſecundo regni Theodorici Regis, ſub die decima quinta Kal. Maij. An. 661. iuxta Chron. Elnonenſe ms.

Ego Amandvs peccator hanc epiſtolam à me factam conſenſi & ſubſcripſi:

Ego in Chriſti nomine Reolvs, ac ſi peccator ſubſcripſi.

Ego in Chriſti nomine Mvmmolenvs Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego in Chriſti nomine Vinditianvs Epiſcopus, ac ſi peccator, hanc epiſtolam rogante Domino Amando, conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Bertinvs Abbas ſubſcripſi.

Ego Aldebertvs Abbas ſubſcripſi.

Ego Ioannes, rogatus à Domino Amando, conſentiens, hanc epiſtolam ſubſcripſi.

Ego Bavdemvndvs peccator, iubente Domino meo

Amando, hanc epiſtolam deliberationis ſuæ ſcripſi & ſubſcripſi.

NOTATIONES.

EX his qui ſubſcripſerunt, S. REOLVS ſeu REGVLVS fuit Archiepiſcopus Remenſis, & quieſcit in Orbacenſi monaſterio à ſe fundato: de quo Flodoardus in Hiſt. Rem.

S. MVMMOLENVS ſeu MOMMOLENVS fuit Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus: de quo ſuperiore cap. 8. diximus.

S. VINDICIANVS fuit Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus: de quo vide Baldericum in Chron. Cameracenſi.

S. BERTINVS fuit Abbas & fundator monaſterij Sithienſis, quod Bertinenſe nunc dicitur: de quo egimus cap. ſuperiore.

ALDEBERTVS ſeu Adelbertus fuit Abbas monaſterij S. Bauonis Gandenſis.

IOANNES fuit Abbas Blandinienſis prope Gandauum, à S. Amando conſtitutus.

BAVDEMVNDVS fuit tertius Abbas Blandinienſis; & ab ipſo quantum conijcio, ſcripta eſt vita S. Amandi, quam Surius publicauit. Errant enim, qui *Miloni Elnonenſi* eam adſcribūt, quòd auctor narret ſe à Bono preſbytero, qui Amandum Tornaci vidit, nonnulla accepiſſe. Milo autem longè poſterior ætate fuit, vtpote qui Caroli Calui temporibus vixit, & an. 870. obijt.

Annus mortis S. Amandi.

CETERVM S. AMANDVS in monaſterio ſuo Elnonenſi (quod hodie S. *Amandi* dicitur, & à Benedictinis monachis poſſidetur, tertio lapide à Tornaco) an. 662. die 6. Februarij in Domino obdormiuit: qui annus Sigeberto Gemblacenſi, & Iac. Meiero, anni initium à Paſchate ducentibus, eſt annus Chriſti 661. Ioannes Cognatus in Hiſt. Tornacenſi obitum eius ad an. 672. refert.

De

De annis regni Theoderici magna apud Chronographos eſt quæſtio, alibi à nobis aliquando tractanda. Nonnemo dubitare poſſit, an non ſit legendum, *Anno ſecundo regni Lotharij Regis*, qui fuit annus Chriſti 661. eoque anno videtur hæc epiſtola à S. Amando ſcripta, hoc eſt, nono circiter menſe ante obitum.

CAPVT V.

S. Huntberti, Maricolenſis in Hannonia Abbatis, donatio, facta in fauorem Eccleſiæ Maricolenſis.

ANNO XII. regni Domni noſtri Childerici glorioſi Regis, XV. Kal. Aprilis, ego in Dei nomine Huntbertus, etſi indignus peccator, cogitans de Dei timore, vel æterni boni retributione, ſeu abluendis meis peccatis; quia dicit ſcriptura: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos perducant in æternas manſiones ſanctorum*. Rurſumque dicit: *Facite vobis ſaccos eleemoſynæ, qui non veteraſcunt*. An. 667. Luc. 16. Luc. 12.

Idcirco dono, quod in perpetuum donatum eſſe volo, ad ſacroſanctum monaſterium, quod vocatur Maricolas, quod vir illuſtris Chonebertus quondam ſuo opere conſtruxit, vbi ego ipſe indignus peccator Abbas præeſſe videor, conſecratum in honore S. Mariæ, matris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & SS. Petri & Pauli Apoſtolorum, vel reliquorum dominorum, qui in ipſa baſilica venerantur, ſitum in pago *Fanomartenſi*, ſuper fluuiolum, qui vocatur *Helpre*: hoc eſt, partem maximã de poſſeſſione noſtra in villa nuncupata *Macerias*, ſita in pago Laudunenſi, ſuper fluuium *Iſeram*, quam de auia

mea

mea, Deo ſacrata, AVDELIANA, quondam dato pretio, per venditionis titulum comparaui, hoc eſt, manſos Dominicos, vbi ipſa AVDELIANA māſit, vel poſteà nos ædificauimus, & terrationes & ſeruos, & ancillas illos & illas.

Hos igitùr manſos, cum terris conſitis & paſcuis, in integrum per hanc ſeriem epiſtolæ noſtræ donationis, quam VLFINVM Notarium ſcribere rogauimus, ad ipſam baſilicam S. Mariæ Maricolis conſtructam, à præſenti die tradimus ad poſsidendum.

HAEC omnia ſuprà nominata ad ipſum monaſterium delegauimus, vt ipſi monachi vel ſucceſſores noſtri in ſuo iure vel dominatione à præſenti die recipiant ad poſsidendum, tam in terris, quàm domibus, ædificijs, mancipijs, vineis, ſiluis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, abſque vllius iudicis interpellatione: habeantque in ſua poteſtate tenendi, dandi, vendendi, commutandi, vel quod exinde voluerint faciendi.

PROPTEREA in iſta epiſtola definimus, vt nulla altera ratione calumnia in poſtmodum inter ipſos ſeruos Dei, vel heredes noſtros non adcreſcat.

SI quis verò poſt nos, quod futurum eſſe non credimus, ſi aliquis de heredibus noſtris, aut quælibet oppoſita perſona contra hanc donationē noſtram, quam fieri rogauimus, venire aut infringere voluerit, primitus iram Trinæ maieſtatis incurrat, & ſit anathema, & deleatur nomen eius de libro viuentium cæleſti, & cùm
Pſal.68. iuſtis non ſcribantur, ſed ſint conſortes Iudę Iſcariotis, qui Dominum tradidit, & ſi emendare noluerit, mutet Deus ſenſum eius, & in illo iudicio recipiat, quod Ananias & Saphira receperunt in præſenti, & inſuper
Act.5. inſerat cogenti fiſco auri libras decem, & decem argenti pondo coactus exſoluat. Nec ſi quid repetit: nihil valeat vindicare, & merces noſtra in antea proficiat ad ſalutem.

ET ſi aliqua inſtrumēta aut anterioris aut poſterioris, quolibet ingenio vel argumento de nomine noſtro in propinquis meis vel extraneis perſonis fuerint oſtenſa

aut

aut vllo vnquam tempore apparuerint, falſarius eſſe cognoſcatur, & inanis permaneat. Sed præſens donatio à me facta omni tempore firma & inuiolata permaneat, ſtipulatione ſubnixa idoneorum teſtium, domini videlicet VINDITIANI Epiſcopi, & FVLBERTI mei fratris, ſed ill. & ill.

ACTVM Maricolis. Ipſe tamen *Huntbertus*, etſi peccator Abbas propria manu confirmo.

NOTATIONES.

EGO IN DEI NOMINE HVNTBERTVS.) Ita legendum ſuadet ſenſus & contextus ipſius diplomatis, itemque ipſum autographum, quod Maricolenſes adſeruant. Baldericus in Chronico Cameracenſi lib. 1. cap. 27. hoc ipſum diploma recitat, ſed in editione Duacenſi, per tranſpoſitionem, legitur CHONEBERTVS, vbi legendum eſt, HVNTBERTVS, & è contra,

FVIT autem S. HVNTBERTVS ſiue HVMBERTVS primũ S. Humbertus.
ſocius S. Amandi Tungrenſis Epiſcopi, in peregrinatione Romana, pòſt Abbas Maricolenſis, ac demum Epiſcopus, ad conuerſionem infidelium: quales item Epiſcopos ſimulque Abbates. VRSMARVM, ERMINVM, & alios olim Laubium habuit. Porrò S. Humbertus & Antuerpiæ Euangelium prædicaſſe traditur: quod colligi datur ex elogio, verſibus heroicis concepto, quod Molanus in Natalibus SS. Belgij 25. Martij recitat.

EST autem veriſimile, S. Humbertum vnà cum S. AMANDO, viro verè Apoſtolico, Antuerpiam veniſſe: de quo ſeq. cap. agemus.

MARICOLAS.) Mareclias, ſeu Marilias, Gallicè *Maroilles*. Eſt hodieque illuſtris Benedictinorum apud Hannones Abbatia, ad Helpram fluuium, cuius prima-

rius fundator fuit CHONEBERTVS, ſecundarius autem S. HVMBERTVS.

CHONEBERTVS) Comes pagi Fanomartenſis, eſt idem vt arbitror, qui ſupra cap. 3. in Donatione per Adroaldum facta, dicitur CHONIBERTVS GRAPHIO.

Fanum Martis. PAGO FANOMARTENSI.) Fanum Martis hodie *Famars* primo lapide à Valentianis, cuius fit mentio in Notitia Imperij, vbi de Belgica ſecunda agitur. Eiuſdem meminit Antoninus in Itinerario, & Eginhartus in hiſt. Tranſlationis SS. Marcellini & Petri. Eruuntur ibidem hodieque plurima numiſmata Romana. Ex ruinis Fani Martis ſunt qui ſuſpicantur Valentianas ſeu Valentinianas ad Scaldim eſſe conſtructas.

MACERIAS.) Maceriæ ad Moſam, *Meſieres*, olim ad Remenſem eccleſiam, hodie ad Ducem Niuernenſem, ex gente Gonzaga, pertinent. Alię ab his Maceriæ haut procul à Lauduno ſitæ: quarum hic mentio. Sunt & Maceriæ in Arteſia noſtra, quarum dominus eſt V. N. PHILIPPVS GOMIECVRTIVS, antiquitatis cùm ſacræ tum profanæ peritiſsimus, qui multa ad operis huius illuſtrationem pro ſua humanitate nobiſcum communicauit.

VINDITIANVS) Epiſcopus Atrebatenſis & Cameracenſis, Bruxellenſium Apoſtolus, obijt Broſellæ, ſiue vt nunc loquuntur, Bruxellæ circa annum 691. & quieſcit in Monte S. Eligij, quæ eſt Abbatia Canonicorum regularium, ſeſqui milliari ab Atrebato.

SED ILL. ET ILL.) hoc eſt, illius & illius: vt explicat Petrus Pithæus in Gloſſario Capitulorum, verbo, Fidelitas.

CAP.

CAPVT VI.

Rohingus, Antuerpienſium Princeps S. VVillibrordo donat eccleſiam caſtri Antuerpienſis, & tertiam partem telonei.

CREDIMVS mercedis lucra conquirere, ſi aliquid de rebus noſtris, pro peccatis noſtris redimendis, ſacerdotibus Dei conferimus.

IGITVR ego in Dei nomine ROHINGVS, & coniux mea BEBELINA donamus Apoſtolico domino & patri noſtro WILLIBRORDO Epiſcopo, donatumque in perpetuum eſſe volumus, hoc eſt, eccleſiam quæ conſtructa eſt infra caſtrum ANTVVERPIS, ſuper fluuium Scalde, quam dominus AMANDVS Pontifex in honore SS. Petri & Pauli Apoſtolorum principum, vel cæterorum Sanctorum conſtruxit, & nos pro ipſa eccleſia, vel quidquid ibidem aſpicere videtur, venerabili viro FIRMINO, Abbati de monaſterio *Quorcolodora* locellum noſtrum nuncupatum *Tumme* in concambio dedimus, & nos poſtea à die præſenti iā dictam eccleſiam, unà cum terris, domibus, ædificijs, accolabus, mancipijs, manſis, ſiluis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, adiacentijs, appendicijs, ibidem aſpicientibus, farinarijs, gregibus cum paſtoribus, mobilibus, & immobilibus, re acquiſita, & inacquiſita, totum & ad integrum quidquid dici vel nominari poteſt, tam de dote quàm de comparato, vel

de qualibet re ad nos noſcitur perueniſſe, nos à die præſenti, ſupraſcripto domino WILLIBRORDO donamus atque tradimus: & illud telonium, quod ad partem noſtram ibidem venerat, hoc eſt, illam tertiam partem ad integrum ei conceſsimus atque donauimus: in ea ratione, vt ibi thus vel luminaria debeant eſſe procurata, & presbyteri, qui ibi ſeruiunt, pro peccatis noſtris Domini miſericordiam debeant exorare: & vt ipſe ſupraſcriptus Dominus WILLIBRORDVS ipſam eccleſiam vel quidquid ibidem aſpicere videtur, ſeu ipſum telonium habeat, teneat atque poſsideat, dandi vel commutandi, vel quidquid exinde facere voluerit, liberam & firmiſsimam in omnibus habeat poteſtatem.

SI quis verò, (quod futurum eſſe non credo) heredum vel proheredum meorum, vel quælibet oppoſita perſona contra hanc donationis chartulam venire tentauerit, & eam infringere conatus fuerit, primitus iram Dei omnipotentis incurrat, & ſanctorum Angelorum, & à liminibus eccleſiæ alienetur, partemque habeat cum Iuda, & vltione Ananiæ, & Saphiræ, vel lepra Giezi percutiatur: inſuper inferat fiſci iuribus auri libras duas, argenti pondo quinque. Nec ſi quid repetit, euindicare valeat, ſed firma & immobilis hæc donatio perennibus temporibus permaneat ſtipulatione ſubnixa.

An. 725. aut 726. ACTVM publicè eſt hoc *VVeimodo*, regia villa, cùm fecit October dies viginti, regnante THEODERICO Rege anno ſexto.

NOTATIONES.

ROHINGVS.) Eſt quod ſibi ANTVERPIA noſtra gratuletur de optimis ac pijſſimis olim Principibus ſuis ROHINGO ſeu RAVCHINGO, & BEBELINA eius coniuge, quos haut dubie ignoraret, niſi eorum nobis memoriam Willibrordiana apud Epternacenſes

naccenſes

nacenſes Abbatia conſeruaſſet. Ex hoc enim loco diploma iſtud, vt & ſubſequens, itemque Teſtamentum S. Willibrordi accepimus. Rohingi ſeu Rothingi huius numiſma aureum ſe vidiſſe memorat Guilielmus Heda in Hiſt. Epiſcoporum Vltraiectinorum.

CASTRVM ANTVVERPIS.) Mediæ ætatis ſcriptores caſtrum pro opido accipiunt, vt caſtrum *Valentianas*, caſtrum *Gandenſe*, caſtrum *Louen*, & ſimilia.

AMANDVS) Tungrenſis Epiſcopus, vir Apoſtolicus, vetuſtiſsimam vrbis Antuerpianæ baſilicam in honorē SS. Petri & Pauli (quod hactenus quoque ignoratum) conſecrauit. Ea baſilica hodie CASTRENSIS. Seu BVRGENSIS ECCLESIA, vulgò *Borchkercke* nuncupatur, haut procul à ripa Scaldis ſita, in veteri opido ſeu burgo Antuerpienſi, cuius ambitus fuit perexiguus, quod foſſæ etiamnum integræ demonſtrant.

SVB illius baſilicæ turri, æquè antiqua, viſitur crypta, in qua S. WALBVRGIS virgo egiſſe dicitur, cùm ex Britannia Antuerpiam veniſſet, vt adiuua, ad meſſem Euangelicam à cognato ſuo, S. BONIFACIO, Moguntino & Vltraiectino Archiepiſcopo, in Germaniam euocata. Plura ſi voles, Faſtos noſtros Belgicos conſule.

TVMME.) fortè, *Turne* vel *Deurne*, olim TVRNINVM Latinè, vicus prope Antuerpiam ad Scheinam riuulum vbi olim cœnobium fuit, in quo S. FREDEGANDVS aliquando monachum egit. Eius ſacra oſſa Audomaropoli an. 1590. Antuerpiam allata, in cathedrali templo ibidem adſeruantur. Normannis porrò in Belgicam irruentibus, monachi, Turnino relicto, Einhamum prope Aldenardam migraſſe putantur: vbi etiamnum Benedictina eſt Abbatia. Turninum prope Antuerpiam.

CAPVT VII.

Rohingi eiuſdem aliud diploma.

IN nomine Dei, ego illuſter uir ROHINGVS,& coniux mea BEBELINA, donamus ad ſacroſanctam eccleſiam Petri & Pauli Apoſtolorum,quàm dominus AMANDVS Pontifex in ANTVVERPO conſtruxit, vbi WILLIBRORDVS Epiſcopus præeſſe videtur,donatumque in perpetuum eſſe volumus, hoc eſt,villam noſtram,quæ eſt conſtructa in pago RENENſium,ſuper fluuium *Nuta*, quæ mihi de paterno iure legibus obuenit,in loco nuncupato *Preprusdare*, cum omni integritate,& in alio loco de materno iure ad me pertinente,vocato *VVinlindechim,* medietatem de caſis,domibus,eccleſijs,mancipijs & omnibus pertinentijs tradimus atque transfundimus.....

NOTATIONES.

Pagus Rienſis.

PAGO RENENSIVM) ſeu potiùs RIENSIVM,*het lande van Ryen*:cuius pagi caput eſt ANTVERPIA. Pagus autem,apud medij æui ſcriptores, eſt idem quod diſtrictus ſeu prouinciola,Gallicè *Pays*, quod ſemel notaſſe ſuffecerit.Eadem ſignificatione Iul.Cæſar *pagos Heluetiorum* nuncupat, quos hodie *Cantones* dicimus.

NVTTA.) NETA fluuiolus, qui per pagum Rienſem, & Li-

& Liram opidum, in Rupelam, ac demum in Scaldim deuoluntur.

Winlindechim.) Hodie *VVyneghem*, vicus altero lapide ab Antuerpia paulò ſupra Turninum.

CAPVT VIII.

Teſtamentum S. VVillibrordi, Archiepiſcopi Vltraiectini, Hollandorum, Friſiorum, & Antuerpienſium Apoſtoli.

IN Chriſti nomine. Oportet Chriſtianos viam veritatis agnoſcere, per quam Creatori ſuo dignè meritis ſuis ſeruire poſſint, vt oblatio eleemoſynarum eorum, & deuotio perueniat ad ſalutem: ipſo Summo dicente: *Date & dabitur vobis*, &c., *Facite eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.*

Idcirco ego in Dei nomine Clemens Willibrordvs, Epiſcopus, cogitans caſum humanæ fragilitatis, qualiter peccata mea poſſum abluere, & donante Domino ad æterna gaudia peruenire, dono à die præſenti, donatumque eſſe perennibus temporibus volo, hoc eſt, ad monaſterium Epternacvm, quod eſt conſtructũ ſuper fluuio *Sura*, in pago *Bedenſi*, in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, & SS. Petri & Pauli Apoſtolorũ, & S. Ioannis Baptiſtæ, vel ceterorum Sanctorum, vbi ego ipſe Clemens Willibrordvs cuſtos vel gubernator præeſſe videor, &, ſi Chriſto placet, corpus meum ibidem requieſcere debet.

Hoc

Hoc eſt quod dono vel trado ad ipſum ſanctum locum EPTERNACVM omnem rem vel villas, ſeu mancipia, quæ mihi ingenui Franci, pro amore eorum & ſalute, tradiderunt, vel condonauerunt.

Carolus Martellus.

SIMILITER illas res, quas dominus PIPINVS mihi condonauit, vel delegauit, ſeu matrona ſua PLICTRVDIS, ſiue filius ſuus dominus noſter CAROLVS, Maior domus: quas res ipſas dominus *Carolus*, & genitor *Pipinus*, tam me viuente, quàm de iſta vita migrante, pro eorum mercede condonauerunt.

ET illas alias res ex parte de nomino, vel homines qui mihi eas tradiderunt, vel delegauerunt, id eſt, vt hęc ſcriptura ſolenniter, pro temporum ſerie, confirmare debeat: & hi ſunt homines nominibus his nominati.

Vide cap. 6. *Landt van Ryen.*

ROHINGVS mihi condonauit, vel tradidit eccleſiam aliquam, quæ eſt conſtructa in *Antuerpo* caſtello, ſuper fluuio *Scalde*, in pago *Renenſium*, cum appendicijs ſuis, villas denominatas his nominibus, *Bacunalde, VVinnelincheime, Furgalare*, & in ipſo caſtello Antuerpo tertiam partem de illo teloneo.

Et HERIBALDVS clericus mihi condonabat & tradidit eccleſiam aliam in pago *Marſum*, vbi Moſa intrat in mare, cum appendicijs ſuis, & mariſcum vnde berbices naſcuntur.

Et ANGILBALDVS mihi condonabat vel tradidit villam quæ vocatur *VVadradoch*, in pago Taxandro, ſuper flumine *Duthmala*.

Et ANSBALDVS mihi condonabat vel tradebat omnem portionem ſuam in villa quæ vocatur *Busloth*, in pago Taxandrio.

Et BERETHINDA, Deo ſacrata femina, mihi condonabat vel tradebat omnem portionem ſuam in villa BOBANSCHOT, in pago Taxandrio.

Et HENRICVS mihi condonabat in villa quæ vocatur PIEPLO.

Et ENGELBERTVS mihi quondam donabat, vel tradebat mihi omnem portionem ſuam, in villa quæ vocatur HINESLOTEN, in pago Taxandrio.

Item

Item quod ENGELBERTVS mihi condonabat vel tradebat villam, quæ vocatur *Alpheim*, in ipſo pago Taxandrio.

Item ANSBALDVS clericus mihi condonabat vel tradebat villam, quæ vocatur *Dioſna*, in pago Taxandrio, ſuper fluuio Digena.

Et THIETBALDVS mihi condonabat vel tradebat eccleſiam aliquam, quæ eſt in villa *Montnahim*, quæ *Araride* vocatur, cum appendicijs ſuis.

ET illuſter vir HEDENVS mihi condonabat vel tradebat omnem portionem ſuam in villa, quæ vocatur *Aimiſtadi*, ſuper fluuio, *VVielheo*, in pago *Turingaſnes*.

SVPERIVS nominatas vel ſcriptas res ego CLEMENS WILLIBRORDVS trado atque transfundo ad illam caſam Dei ſuperiùs nominatam *Epternacum*, vel ad illam ſanctam congregationem Fratrum ibidem Deo ſeruiẽtium; eâ verò ratione, vt quidquid de ijſdem rebus ſuperiùs nominatis facere decreuerint, in omnibus habeant poteſtatem faciendi, vt & ibidem omni tempore pro noſtra mercede, vel ſeniore noſtro CAROLO, Maiore domus, ſeu eorum hominum, qui mihi ſuas res tradiderunt, proficiant in augmentis.

ET illud placuit nobis inſerendum. Si fuerit vllus de heredibus vel proheredibus meis, ſeu quælibet oppoſita aut extranea perſona, ſeu iudiciaria poteſtas, quæ contra hoc teſtamentum vel donationem meam, quam ego CLEMENS WILLIBRORDVS Epiſcopus ſana mente plenoque conſilio & deuotione integrâ fieri iuſſi, venire aut agere, vel eam infringere voluerit, & ſi iſta charta ei oſtenſa ad relegendum fuerit præſentata, ſe ipſe exinde compeſcere noluerit, in primis iram Dei omnipotentis incurrat, & ſanctorum Angelorum, & ab omnibus eccleſijs, vel conſortio Chriſtianorum efficiatur extraneus, & habeat partem cum Iuda, qui Dominum tradidit, & cum Dathan & Abiron, quos terra viuos deglutiuit: & inſuper inferat cum ſocio fiſco auri libras decem, argenti pondo quinquaginta coactus ex-

ſoluat,& quod repetit euindicare non valeat. Actum
An.725. aut.726. anno VI.regnante THEODORICO Rege.

NOTATIONES.

S. WILLIBRORDVS,natione Anglo-Saxo,cum S. Suitberto,& alijs X.ſocijs,Euangelij prædicandi cauſa,ex Britannia in Friſiam ſeu Batauiam an. *690.* traiecit,& Vltraiectum venit. Inde ad PIPINVM HERSTALLIVM ſe contulerunt, & prædicandi facultatem impetrarunt.

An.*696.*Willibrordus Romam profectus,à S.SERGIO Papa,in die & baſilica S. Cæciliæ, Friſonum Archiepiſcopus eſt conſecratus.Româ in Friſiam reuerſus,ſedem Epiſcopalem Vltraiecti ſtatuit. *Beda Hiſt. lib. 5. cap.12.*

An.XII.Childeberti Regis,III.Idus Maij, hoc eſt,an. *706.*Pipinus Herſtallius Willibrordo medietatem fiſci Epternacenſis dono dedit, alteram vero medietatem
Kal.Dec. eidem donauit S.IRMINA,Dagoberti Regis filia, & primaHorrei,monaſterij apud Treueros à patre fundati ac dotati,Abbatiſſa:vt Theofridus Abbas Epternacenſis,in
Mart.Rom. 24.Dec. ms.Willibrordi, vita narrat.

OBIIT autem S.Willibrordus,vir verè Apoſtolicus, an.739,Epternaci: quod eſt Ducatus Luxemburgenſis & diœceſis Treuerenſis opidum, vbi etiamnum quieſcit in ſui nominis, Benedictinorum Abbatia, à ſe fundata.

PAGO BEDENSI.) Antonino in Itinerario Beda eſt vicus circa Treueros,hodie *Bitburg.*Hinc pagus Bedenſis dictus,& Bedagouua in Diuiſione regni inter Carolum Caluum, eiusque fratrem Ludouicum, infra à nobis recitanda.

BACVVALDE) hodie *Boecholt.* WINNELINCHEIME hodie *VVyneghem.* Sunt vici duo Campaniæ Brabantinæ,prope Antuerpiam.

FVR-

FVRGALARE)hodie *Voghelaer*,niſi fallor, ager prope Antuerpiam notus,verſus Turninnm.

PAGO MARSVM) Fuit is prope oſtium Moſæ, vbi in Oceanum ſe mergit.Marſaços nonnulli hoc in tractu collocant. Marſaci.

MARISCVM.)Id eſt,locus paludoſus, *Moras* Belgis. Sic & Morini,Flandriæ occiduæ populi, quos Vergilius extremos hominum nuncupat,à paludibus,illo in tractu hodieque frequentibus, nomen induerunt. Morini.

BERBICES, *Barbeelen*, piſces in Moſa frequentes.

DVTHMALA)fluuius hodie *Dommele*, per Boxtellam & Siluam-Ducis defluit in Moſam.

BOCANSCHOT,hodie *Boeſchot* vicus.

PIEPLO.)nunc *Poppel*, vicus inter Herentaliam & Siluam Ducis,Brabantiæ opida.

ALPHEIM) nunc *Alphen*, vicus in diœceſi Antuerpienſi, tertio lapide à Breda,gentis Naſſauiæ opido.

DIOSNA)nunc *Dieſſen*,in diœceſi Silui-ducenſi, primo lapide ab Hiluaribeca. Horum trium poſteriorum vicorum eccleſias parochiales hodie poſſidet Tungerloenſis Abbatia,Ord.Præmonſtratenſis,& ſoluit carenus quotannis cenſum Abbatiæ Epternacenſi.

CAPVT IX.

S. Bonifacij Moguntini & Vltraiectini Archiepiſcopi Epiſtola, ad Stephanum Papam circa an. 754. ſcripta, de ſtatu Eccleſiæ Vltraiectinæ poſt obitum S. VVillibrordi.

VENERANDO ac diligendo Domino Apoſtolatus priuilegio prædito STEPHANO Papæ BONIFACIVS, exiguus Legatus, vel Miſſus Germanicus Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem.

TEMPORE SERGII Apoſtolicæ ſedis Pontificis, venit ad limina SS. Apoſtolorum presbyter quidam miræ abſtinentiæ & ſanctitatis, generis Saxonum, nomine WILLIBRORDVS, & alio nomine CLEMENS vocatus, quem præfatus Papa Epiſcopum ordinauit, & ad prædicandam paganam gentem FRESONVM, tranſmiſit in littoribus Oceani occidui.

QVI per quinquaginta annos prædicans, præfatam gentem Freſonum maxima ex parte conuertit ad fidē Chriſti, fana & delubra deſtruxit, & eccleſias cōſtruxit & ſedem Epiſcopalem & eccleſiam in honore *S. Saluatoris* conſtituens, in loco, & caſtello quod dicitur TRAIECTVM, & in illa ſede, & eccleſia S. Saluatoris, quā conſtruxit, prædicans vſque ad debilem ſenectutem, permanſit, & ſibi Coëpiſcopum ad miniſterium implen-

S. Saluatoris eccleſia.

implendum ſubſtituit,& finitis longæuæ vitæ diebus, in pace migrauit ad Dominum. Princeps autem Francorum CAROLOMANNVS commendauit mihi ſedem illam ad conſtituendum,& ordinandum Epiſcopum, quod & feci. An. 739.

NVNC autem Colonienſis Epiſcopus, illam ſedem præfati Epiſcopi *Clementis*,à *Sergio* Papa ordinati, ſibi vſurpat,& ad ſe pertinere dicit, propter fundamenta cuiuſdam deſtructæ à paganis eccleſiolæ, quam Willibrordus dirutam vſque ad ſolum, in caſtello Traiecto reperit,& eam proprio labore à fundamento conſtruxit,& in honore *S.Martini* conſecrauit. S. Martini eccleſia.

ET refert,quia ab antiquo Rege Francorum DAGOBERTO caſtellum Traiectum,cum deſtructa eccleſia,ad Colonienſem parochiam donatum, in ea conditione fuiſſet,vt Epiſcopus Colonienſis gentem Freſonum ad fidem Chriſti conuerteret,& eorum prædicator eſſet: quod & ipſe non fecit.Non prædicauit, non conuertit Freſios ad fidem Chriſti,ſed pagana manſit gens Freſonum,vſque quò venerandus Pontifex Romanæ ſedis *Sergius* ſupradictum ſeruum Dei *VVillibrordum* Epiſcopum ad prædicandum ſupradictæ genti tranſmiſit, qui illam gentem, vt præfatus ſum, ad fidem Chriſti conuertit.

Et modò vult Colonienſis Epiſcopus ſedem ſupradicti *VVillibrordi* prædicatoris ſibi contrahere, vt non ſit Epiſcopalis ſedes ſubiecta Romano Pontifici, prædicans genti Freſonum.

CVI reſpondebam,vt credidi,quod maius & potiùs fieri debeat præceptum Apoſtolicæ ſedis, & ordinatio Sergij Papæ,& legatio venerandi prædicatoris *VVillibrordi* (vt & fiat ſedes Epiſcopalis, ſubiecta Romano Pontifici, prædicans gentem Freſonum, quia magna pars illorum adhuc pagana eſt)quàm deſtructæ eccleſiæ fundamenta diruta,& à paganis conculcata, & per negligentiam Epiſcoporum derelicta. Sed ipſe non conſentit.

Sed modò Paternitatis veſtræ iudicium mihi intimare

mare dignemini: & ſi hoc iuſtum ſit reſponſum, & vobis placeat, quod illi Colonienſi Epiſcopo reddidi, veſtra auctoritate roborare, ut præceptum *Sergÿ* Papæ, & ſedes illa ſtabilis permaneat.

Sic enim poteſtis nos, ſi vobis placet, adiuuare, ſi de ſcrinio Eccleſiæ veſtræ exemplare iubetis, & mihi trãſmittere, quidquid præfato Epiſcopo Willibrordo ordinato *S. Sergius* præciperet & conſcriberet, vt ex auctoritate Sanctitatis veſtræ contradicentes conuincere & ſuperare valeam. Si autem aliter iuſtius Sanctitati veſtræ videatur, conſilium Paternitatis veſtræ mihi inſinuare dignemini, vt ſequar.

NOTATIONES.

S. Bonifacius an. 704. ex Britannia in Friſiam, Euangelij prædicandi cauſſa, primùm venit. Romam profectus, à Gregorio II. Papa prædicandi in Germania poteſtatem accepit. Radbodo Friſiorũ Rege, idololatra, an. 719. defuncto, in Friſiam ſecundò venit, & tribus circiter annis S. Willibrordo, Archiepiſcopo Vltraiectino, cooperator fuit.

Archiepiscopus incertæ ſedis à Gregorio III. an. 732. creatus, ſolitis in laboribus gnauiter per Germaniam deſudauit. Vt Archiepiſcopus & Apoſtolicæ Sedis per Germaniam Legatus, Bauariam in diœceſes quattuor, *Saliſburgenſem, Friſingenſem, Ratiſponenſem & Patauienſem* an. 739. diuiſit, Otilone Boiorum Duce conſentiente ac probante.

An. 742. Ratiſponæ Synodum celebrauit, cui *Burchardus* pòſt Herbipolenſis, *VVillibaldus* pòſt Eiſtadienſis, *VVittanus* Birbrugenſis, Epiſcopi, cum ſuis presbyteris, interfuerunt: adiutante *Carolomanno* Francorum Duce, Caroli Martelli filio.

An. 743. Kalen. Martijs, Liptinis ſeu Liſtinis (qui hodie vicus eſt Hannoniæ, *Leſtines*, in eoque veteris pa-

latij

latij fundamenta ſuperſunt) altera Synodus eſt celebrata, præſente PIPINO Carolomanni fratre.

Liptinenſis Synodus in Hannonia.

HVIC Synodo *Georgius* Sedis Apoſtolicæ Legatus, *S. Bonifacius* Moguntinus, *S. Abel* Remenſis, *Grimo* Rotomagenſis, & *Hartbertus* Senonenſis, Archiepiſcopi, interfuerunt. Georgium Legatum Apoſtolicum (quod hactenus à Nicolao Serario, in Hiſt. Moguntina, & alijs ignoratum) interfuiſſe conſtat, ex Epiſtola Epiſcoporũ Cariſiaci congregatorum, ad Ludouicum Galliæ Regem an. 858. ſcripta, & à Iac. Sirmondo, cum Capitulis Caroli Calui, edita: in qua ſic legitur: *Caroli Martelli filius Pipinus Synodum apud Liptinas congregare fecit, cui præfuit, cum S. Bonifacio, Legatus Apoſtolicæ Sedis, Georgius nomine. Nam & Synodum ipſam habemus.*

An. 745. S. Bonifacius, ex incertæ ſedis Archiepiſcopo per Zachariam Papam, factus Moguntinus Archiepiſcopus, tertiam Moguntiæ Synodum habuit: in qua *Abel, Burchardus* & *VVillibaldus*, Epiſcopi ſupra nominati, præſentes exſtiterunt.

An. 752. idem Bonifacius *Pipinum*, Caroli Magni patrem, in vrbe Sueſſionenſi coronauit, & vnxit Francorum Regem; mandante Zacharia Papa.

An. 753. aut proximè ſequenti, ad STEPHANVM Papam ſcripſit Epiſtolam, paulò ante à nobis recitatam.

An. 755. cùm in iter, ad viſitandam diœceſim Vltraiectinam, ſe dediſſet, in villa *Dockum* (quę hodie opidũ eſt Doccomium, diœceſis Leouardienſis, in Friſia noſtra occidentali) cum ſodalibus ſuis, ab impijs pro Chriſto eſt interfectus, ac martyrio coronatus.

S. SALVATORIS) Hinc diſcimus ſedem Epiſcopalem à S. Willibrordo in *S. Saluatoris* templo Vltraiecti collocatam fuiſſe, quę paulò pòſt eius obitum, ad *S. Martini* templum eſt tranſlata, viuente adhuc S. Bonifacio: vt patet ex Pipini Francorum Regis diplomatibus, lib. de Canonicorum collegijs cap. 20. per nos productis: in quorum altero idem Bonifacius *vrbis Traiectenſis Epiſcopus*, in altero *cuſtos caſa Dei & S. Martini* nuncupatur.

CAPVT X.

Zachariæ Papæ epiſtola ad Galliæ Belgicæ & Germaniæ Epiſcopos, qua S. Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum, & Sedis Apoſtolicæ Legatum ipſis commendat.

An. 748. DILECTISSIMIS REGINFRIDO Rotomagenſi
Epiſcopo, DEODATO Bellouacenſi Epiſco-
po, REMBERTO Ambianenſi Epiſcopo,
HELISAEO Nouiomenſi Epiſcopo, FVLE-
RICO Tungrenſi Epiſcopo, DAVID Spirẽſi
Epiſcopo, AITHERICO Terouanenſi Epiſ-
copo, TREVVARDO Cameracenſi Epiſcopo, BVRCHARDO
Vurtzenburgenſi Epiſcopo, SENOBAVDO Laudunenſi
Epiſcopo, ROMANO Meldenſi Epiſcopo, AGILOLFO Co-
Ettoni. lonienſi Epiſcopo, HEDDO Strasburgenſi Epiſcopo, &
ceteris amantiſsimis Coepiſcopis, Presbyteris etiam &
Diaconibus, cunctiſque orthodoxis Eccleſiarum Dei
clericis, Apoſtolicam doctrinam tenentibus, ZACHA-
RIAS, diuina gratia prædictus, Apoſtolicæ ſedis Pontifex,
ſeruus autem ſeruorum Dei, in Domino ſalutem dicit.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, & Domino IESV CHRISTO, vnico filio eius, & Spiritui ſancto, qui veſtra omnium corda inflammare dignatus eſt, per diffuſam à ſe gratiam, vt in vnitate fidei & vinculo pacis am-

ambuletis: & ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper vos dilectiſsimi mihi & abundans gratia pacis & caritatis, vt ſitis vnum corpus ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, in qua Deo auctore præſumus, implentes illud Propheticum dictum: *Ecce quam bonum & quam iucundùm habitare fratres in vnum.*

ETSI pro itineris longitudine corpore ſimus abſentes, in ſpiritu tamen dilectionis ſemper ſumus vobis præſentes, habentes vos in viſceribus noſtris, & aſſiduè orantes vt Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus multò amplius confirmet corda veſtra, & corroboret in exhortatione Euangelij, in miniſterio quo fungimini, vt credita vobis plebs pijs veſtris admonitionibus, adiutore Deo, à diabolica fraude liberata ſalua perſiſtat, voſque mereamini de eorum animabus in diem Chriſti apportare lucrum.

SCRIPTVM quippe eſt: *Filij ſapientiæ, eccleſia iuſtorum, & natio eorum obedientia & caritas.* Obſecro ergò vos cariſſimi mihi, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, vt decet ſanctos cùm multa patientia: ſupportantes inuicem in caritate: ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus, in vinculo pacis & caritatis, quia finis præcepti caritas eſt: de corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta.

Eccl.3. *Eph.4.* *Tim.1.*

GAVDEO in vobis fratres cariſſimi, quoniam fides veſtra, & vnitas erga nos pretioſa eſt. & manifeſta, non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magiſtrum veſtrum à Deo conſtitutum, B. Apoſtolorum Principem Petrum benigniſsima voluntate conuerſi eſtis.

LAVDABILIS fides veſtra ex bona fama, quoniam id ipſum ſapitis quod oportet ſapere, & nunc Deo cooperante, eſt aggregata ſanctitas veſtra noſtræ ſocietati in vno paſtorali ouili, & eſt nobis vnus Paſtor, qui à Paſtore paſtorum Domino Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto princeps Apoſtolorum & noſter doctor eſt inſtitutus.

Habetis itaque noſtra vice ad confortandam dilectionem veſtram,& collaborandum vobis in Euangelium Chriſti ſanctiſsimum ac reuerendiſsimum Bonifacium fratrem noſtrum, Archiepiſcopum, Apoſtolicę Sedis Legatum,& noſtram pręſentantem vicem.

Sit ergò conſtantia veſtra aduerſus contentiones eorum,qui aduerſa ſapiunt,& non quę Dei ſunt:& erit
Matt. 10. fortior petra conſtantia veſtra: ſicut eſt ſcriptum; *Ne*
Luc. 12. *timueritis ex eis,neque terreamini à facie eorum,qui corpus occidunt:animam verò non poſſunt occidere. Quod autem in aure auditis,prædicate in lumine, illum timentes, qui poteſt animam & corpus occidere & mittere in gehennam.* Fratres mei in carne enim ambulantes: *non ſecundum carnem militamus. Arma enim militiæ noſtræ non carnalia, ſed potentia Deo:ad deſtructionem munitionum conſilia deſtruentes & omnem exaltationem extollentem, ſe aduerſus ſcientiam Dei:& in captiuitatem redigentes, omnem cogi-*
Eph 6. *tationem, in obſequium Chriſto perducentes.* De cetero, fratres,confortamini in Domino, & in potentia fortitudinis eius.Pax vobis multa,& gratia à Deo,&Domino noſtro Ieſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur & oſculamur,ac ſi præſentes,caritatem veſtram in vnitate ſpiritus,in vinculo pacis & caritatis Chriſti. Deus vos incolumes cuſtodiat, dilectiſsimi nobis.

NOTATIO.

Epistola hęc an.748.ſcripta eſt, vt Baronius in Annalibus ſupputat. Ex inſcriptione licet colligere, quinam Epiſcopi per Belgicam noſtram tunc floruerint.

CAP.

CAPVT XI.

Caroli Magni Imp. ſermo de fundatione Aquiſgranenſis baſilicæ Marianæ, illiuſque conſecratione per Leonem III. Papam.

Ego Carolvs, qui Deo fauente curam regni gero, & Romanorum Imperator exiſto, conſilio Principum regni noſtri, Epiſcoporum, Ducum, Marchionum ac Comitum, rogatu verò tam liberorum quàm ſeruorum in plurimo generali conuentu, in diuerſis locis regni noſtri habito, diſcuſsi prout iuſtius & melius cunctis videbatur, primùm de lege ſanctarum Eccleſiarum, de reddendis iuſtitijs Epiſcoporum, de vita & iure presbyterorum ac clericorum, & hęc omnia iudicio & aſſenſu noſtro, ſecundùm inſtituta patrum meorum corroboraui, firmaui & auxi, nihil de his minuens, quę Catholici viri rectè atque legitimè viuere volentes, ad obſeruandum ſpirituali ac ſęculari decreto bonum & vtile, contulerint.

Deinde prout cunctis placuit prudentioribus regni noſtri, legem *Saxonum, Noricorum, Sueuorum, Francorũ, Ripuariorum, Salicorum*, ſicut mos & poteſtas Imperatorum eſt, & omnium anteceſſorum meorum ſemper fuit, diſtinxi, diſtinctam ſub auctoritate Regia & Imperatoria ſtabiliui, non ex mea adinuentione aut corde

prolatam, sed communi conſilio, & generali conuentu totius Galliæ à me renouatam, & in melius auctam, ſicut patres & prædeceſſores mei feciſſe perhibentur. Scitis enim, & neminem latet, quia quidquid ab Imperatoribus, & Regibus præceptum & decretum eſt, ſemper ratum & pro lege tenendum eſt: ne quod ab vniuerſis ſenſatis, & iuſta ſatis diſcretione viuere volentibus imperatum, & actum eſt, & noſtra Imperatoria & Regia maieſtate confirmatum, & ſolidatum violetur.

Nunc patres, fratres & amici, fautores & coadiutores gloriæ regni noſtri, de omnibus ſtatutis patris mei Pipini, quæ ad vtilitatem & honorem ſanctæ Eccleſiæ firmaui ac renouari petiſtis. quæ ad defenſionem ſęcularium rerum & legum ſtabiliri quæſiſtis, nihil minui nec abnui, ſed in melius ampliaui, omnium ſanis conſilijs acquieui, & fui in medio veſtrum quaſi vnus de quærentibus & petentibus ęquitatem legis, nulli contradicens aut renitens dignę & rectæ petitioni. Ergò veſtri decreti & petitionis voluntarius exſtiti, vos quaſi patres & fratres audiui: nunc quæſo vt meę petitionis & intentionis non ſolum auditores, ſed & beneuoli factores fieri velitis. Nec quod indecens aut intolerabile ſit quæro, ſed quod tota Gallia, & vniuerſi Principes potiùs concedere quàm negare debent.

Aquæ Grani vnde dictæ. Nostris qualiter ad locum, qui *Aquis*, ab aquarum calidarum aptatione, traxit vocabulum, ſolito more, venandi cauſſa ingreſſus, ſed perplexione ſiluarum, errore quoque viarum, à ſocijs ſequeſtratus veni, thermas calidorum fontium & palatia inibi repperi, quę quondam *Granus*, vnus de Romanis Principibus, frater Neronis & Agrippę, à principio conſtruxerat. Quę longa vetuſtate deſerta ac demolita, frutetis quoque ac vepribus occupata, nunc renouaui, pede equi noſtri, in quo ſedi, inter ſaltus, riuis aquarum calidarum perceptis & repertis: ſed & ibidem monaſterium Mariae matri Domini noſtri Ieſu Chriſti, omni labore ac ſumptu quo potui, ædificaui, lapidibus ex marmore pretioſo adornaui,

B. Mariæ baſilica.

adornaui; quod Domino adiuuante & cooperante ſic formam ſuſcepit, vt nullum ipſi queat æquiparari.

Itaqve tam egregio opere huius baſilicæ, non ſolum pro voto meo & deſiderio, verùm ex diuina gratia ad vnguem peracto, pignora Apoſtolorum, martyrum confeſſorum, virginum, à diuerſis terris & regnis & pręcipuè *Græcorum* collegi, quę huic ſancto intuli loco, vt eorum ſuffragijs regnum firmetur, & peccatorum indulgentia condonetur. Prætereà à Domno Leone Romano Pontifice huius templi conſecrationẽ & dedicationem fieri impetraui, prę nimia deuotione quam erga idem opus habui, & Sanctorum pignora, quę ibi recondita meo ſtudio & elaboratu habentur. Decebat enim, vt idem templum, quod cunctis monaſticis ædificijs, in regno noſtro forma & ſtructura pręeſſe videtur, in honorem S. Dei genitricis, à nobis regali ſtudio fundatum, dignitate conſecrationis pręcelleret, ſicut ipſa Virgo ſuper omnes choros ſanctorum pręcellẽs exaltata eſt: & ideo domnum Apoſtolicum, qui omnes præcellit Eccleſiaſticos gradu, ad conſecrandum & dedicandum, ex ſola cordis mei conſideratione, elegi & acciui. Acciui etiam cum illo Romanos Cardinales, Epiſcopos Italiæ quoque quam plures & Galliæ, ſimulque Abbates, & cuiuſque ordinis clerum multum, qui huic ſacræ dedicationi intereſſent. Acciti ſunt etiam multi Romani Principes, præfectura & qualicumque dignitate promoti, ad id ſolemne, Duces, Marchiones, Comites, Principes regni noſtri tam Italiæ quàm Saxoniæ, tam Bauariæ quam Alemaniæ, & vtriuſque Franciæ tam Orientalis quam Occidentalis, in omnibus voto meo & deſiderio obſequentes.

Consecrata à Leone.

Illic verò domno Apoſtolico & omnibus prædictis nobilibus, & egregijs perſonis congregatis, merui ab omnibus obtinere, præ nimia deuotione, quam erga ipſum locum, & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti habebam, vt in templo eodem *ſedes Regia* locaretur, & locus regalis, & caput Galliæ trans Alpes haberetur, ac ſedes in ipſa ſede Reges ſucceſſores & heredes regni initirẽ-

Aquæ Grani Regia.

 tur, &

tur,& ſic initiati iure dehinc Imperatoriam maieſtatem Romæ,ſine vlla contradictione,plenius aſſequerētur. Confirmatum & ſancitum eſt hoc à domno Leone Romano Pontifice, & à me Carolo Romanorum Imperatore Auguſto,& primo auctore huius templi & loci,quatenus ratum & inconuulſum hoc ſtatutum & decretum noſtrum maneat, & hic ſedes regni trans Alpes habeatur,ſitque caput omnium ciuitatum,&prouinciarum Galliæ.

Decrevimus etiam ex aſſenſu & beneuolentia omnium Principum regni,qui ad hoc feſtum dedicationis conuenerant, vt locum & ſedem Regiam, pro murali præſidio,contra omnes turbines,Epiſcopi,Duces, Marchiones,Comites,omnes Principes Galliæ,fideles regni,tueantur,ſemper locum hunc venerantes. Decreuimus etiam,ſi quę iniuria aut verſutia contra leges,quas ſtatuimus,ſurrexerit,libero aut ſeruo nocere tentauerit,Aquis ad hanc regiam ſedem,quam fecimus caput Galliæ,veniat,veniãt Iudices & defenſores loci,&cum æquitate legis,cauſſæ decernantur, ſtatus legis reſurgat, iniuria condemnetur,& iuſtitia reformetur.

Nunc ergò,quia locum hunc maieſtate Regiæ ſedis, Domni Apoſtolici decreto, & noſtra imperiali potentia,noſtroque aſſenſu exaltauimus, honeſtate verò huius templi, & plurimorum ſanctorum veneratione magnificauimus,decet nec incongruum videtur (cùm ad hoc nimiùm figitur noſter animus) vt petitio mea, cuius vos non ſolùm auditores, ſed beneuolos factores fieri exoraui, apud vos obtineat, quatenus non ſolùm clerici & laici,loci huius indigenæ,ſed & omnes incolæ & aduenæ,hîc inhabitare volentes, præſentes & futuri,ſub tuta & libera lege, ſine omni ſeruili conditione,vitam agant,ac omnes pariter, ex auis & atauis ad hanc ſedem pertinentes, licet alibi moram facientes, ab hac lege quam dictauero in præſentiarum, à nullo ſucceſſore noſtro, vel ab aliquo machinatore, legum ſubuerſore,infringantur,numquam de manu Regis alicui perſonæ nobili vel ignobili in beneficio tradantur,

NQ

NOTATIONES.

ETsi nonnulla titulorum ſeu dignitatum vocabula ſuſpectum mihi reddant hūc ſermonē, nolui tamen omittere nobiliſsimæ apud Germanos inferiores baſilicæ encomium. Perſtat ea hodieque forma rotunda, cum duplici ordine columnarum è marmore præſtantiſsimo, cum cancellis æreis, & alio pretioſiſsimo ornatu, quem Eginhartus in Caroli Magni vita, & Petrus Becanus, Canonicus Aquiſgranenſis, in ſua hiſtoria Aquiſgranenſi, fuſè deſcribunt. Sigebertus noſter in Chronico ad an. 795. *Carolus Magnus exſtruxit Aquiſgrani baſilicam plurimâ pulchritudinis; ad cuius ſtructuram à Roma & Rauenna columnas & marmora deuehi fecit.*

Grano.) Hunc Neronis Imp. fratrem faciunt, ſed nullo auctore claſsico fulti. Nemo certè è vetuſtis ſcriptoribus illius meminit.

Leone.) Leo III. Papa ex Italia in Galliam ad Carolum Magnum bis, nimirum an. 799. & 804. venit. Niſi fallor, conſecratio baſilicæ Aquiſgranenſis ad prius Leonis iter eſt referenda.

CAP.

CAPVT XII.

Caroli Magni Imp. diploma de fundatione Epiſcopatus Oſnaburgenſis in VVeſtphalia.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, CAROLVS Imperator Auguſtus, Romanorum gubernans Imperium, Dominus & Rex Francorum & Longobardorum, nec non Dominator & Saxonum.

NOTVM ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ fidelibus, noſtriſque præſentibus & futuris, quòd nos, ob noſtræ mercedis augmentum, WIHONI Epiſcopo *Oſnaburgenſi*, & ſuæ eccleſiæ, quam nos primam in omni Saxonia in honore S. Petri, principis Apoſtolorum, & SS. Martyrum Criſpini & Criſpiniani, cõſtruximus, quoddam nemus vel foreſtum, intra hæc loca ſitum, *Farnevvinckel, Ruſtenſtein, Angara, Oſningſenethe, Derſhouet, Egeſteruelt*, innumera collaudatione illius regionis potẽtum, cum omni integritate, in porcis ſilueſtribus, ceruis, auibus, & piſcibus, omniquè venatione, quæ ſub bãno vſuali ad foreſtum deputatur, ad ſimilitudinem foreſti noſtri *Aquiſgrani* pertinentes, in ſilua *Oſmugi* in perpetuum proprietatis vſum donauimus.

EA videlicet ratione, quòd ſi quiſquam hoc idem nemus noſtro banno munitum, ſine prædictę ſedis Epiſcopi licentia, ſtudio venandi, vel ſiluam exſtirpandi, vel aliud agendi vnquam introierit, ſciat ſe tam diuinę quàm regiæ vltionis vindictam incurſurum, nec non pro

pro delicto LX. ſolidos noſtri ponderis, quos nobis pro banno violato deberi ſtatuimus, redditurum.

Insuper verò eidem Epiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali imperio abſolutionem: niſi fortè contingat, vt Imperator *Romanorum*, & Rex *Graçorum* coniugalia fœdera inter filios eorum contrahere diſponant; tunc eccleſię illius Epiſcopus, cum ſumptu à Rege vel Imperatore adhibito, laborem ſimul & honorem illius legationis aſſumet.

Et ea de cauſſa ſtatuimus, quòd in eodem loco *Græcas & Latinas* ſcholas in perpetuum manere ordinauimus, nec vnquam clericos vtriuſque linguæ gnaros deeſſe confidimus.

Et vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus meliùs conſeruetur, manu propria ſubter ea roborare decreuimus, & annulo noſtro ſigillari iuſſimus. Datum XIII. Kal. Ianuarij, anno quarto, Chriſto *An.* 804.
propitio, Imperij noſtri triceſimo ſeptimo, regni noſtri in Francia, atque triceſimo primo in Italia. Actum Aquiſgrani in palatio feliciter, Amen.

NOTATIONES.

Carolvs Magnus Imp nouas Epiſcopis ſedes nouem in Germania poſuit, *Monaſterienſem, Mindenſem, Halberſtadienſem, Oſnaburgenſem, Paderbornenſem, Verdenſem, Hamburgenſem, & Hildeſheimenſem*: duas ad dignitatem Archiepiſcopalem prouexit, *Iuuanienſem, & Hamburgenſem.*

Osnabvrgensivm) primus Epiſcopus fuit S. Wiho, quem Bernardus Furmerius, in Annalibus ſuis Friſicis, Leouardiæ in Friſia Occidentali natum fuiſſe ſcribit.

Scholas.) Lector notet, in palatijs Epiſcoporum, itēque Eccleſijs cathedralibus ac monaſterijs præſertim Benedictinis celebres olim ſcholas ſeu gymnaſia exſti-

tiſſe. De *Benedictinorum* ſcholis egi in Originibus Monaſticis, Coloniæ excuſis. De *Notgero* Leodicenſi Epiſcopo, qui an. 1007 obijt, hæc legimus, in ms. vitæ eius hiſtoria.

QVANTA fuerit *Notgero* in educandis pueris, ſcholaribuſque diſciplinis inſtruendis ſollicitudo, hinc probatur, quòd ſemper, dum in via pergeret, longè ſeu prope ſcholares adoleſcentes ſecum ducebat, qui vni ex Capellanis ſuis, ſub arctiſſima parerent diſciplina: quibus etiam librorum copiam, cum ceteris ſcholaribus vtenſilibus, circumferri faciebat.

SICQVE fiebat, vt quos plerumque rudes & illitteratos à clauſtro abduxiſſet, ipſos, quos priùs magiſtros habuerant in litterarum eruditione, redeuntes ſuperarent.

CVIVS eruditionis occaſione, plurimi eorum etiam in religionis ac ſanctitatis diſciplina circa eum in tantùm profecerunt, vt idonei fierent rectores eccleſiarum.

Ex illis quippe multæ ciuitates gauiſæ ſunt ſe habere Paſtores: quarum Salisburgenſis eccleſia Archiepiſcopum habuit *Gontherum*, Cameracenſis duos, alterum alteri ſuccedentem, *Rothardum*, & *Erluinum*; Virdunēſis *Haimonem*, (qui Haimo, magiſtrum ſequens, in vrbe Virdunenſi monaſterium B. Mariæ Magdalenæ & S. Mauri poſtea conſtruxit) Tullenſis eccleſia *Hezelonem*, & Traiectenſis *Adelboldum*.

Licet à multis etiam alijs, Epiſcopalem gradum non aſſecutis, qui ſub eo nihilominus coaluiſſent, quàm plurimæ correctę ſunt eccleſiæ: ex quibus *Durandus*, poſtea Leodienſis Epiſcopus, Babembergenſem eccleſiam religionis & artium diſciplina illuſtrauit. *Ogbertus*, cum quibuſdam alijs ſecum hinc abductis, Aquenſium clericorum vitam, pernicioſæ licentiæ contagio deprauatam, ad ſanctæ religionis ſtatum pro poſſe reduxit.

QVID de *Hulbodo* dicamus? qui Pariſios veniens, S. Genouefæ Canonicis adhæſit, & in breui multarum

ſcho-

ſcholarum inſtructor fuit. Idem poſtea ſub Pontifice *Baldrico* Pragam,Bohemiæ ciuitatem,tranſmiſſus, cùm nonnulla ibidem Chriſtianæ religionis documenta dediſſet,ad nos iterum cum honore remeauit.

MVLTI quoque alij ſub tanto patre educati, religione ac ſtudijs liberalibus diuerſa illuſtrauere loca: quorum vita religioſis moribus & doctrinis inſignita, paternæ probitatis euidens eſt documentum. *Hactenus ex ms.Notgeri vita.*

CAPVT XIII.

Ludouicus Pius Imp.ad Arnonem Archiepiſcopum Salisburgenſem mittit Regulas Canonicæ inſtitutionis, à Concilio Aquiſgranenſi an. 817.collectas.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus, venerabili ARNONI Salzburgenſi Archiepiſcopo in Domino ſalutem.

SACRVM & memorabile concilium diuino nutu,noſtroque ſtudio in Aquiſgrani palatio nuper aggreſſatum,in quo multa ob propagandam Eccleſiaſticam dignitatem,& ſubſequente gratia Chriſti diligenter tractata atque inſtituta ſunt, tuam nullatenus credimus latere ſanctitatem.

Sed quia contigit eidem ſancto & venerabili Concilio tuam non interfuiſſe Paternitatem, ad tuam deſtinare decreuimus Beatitudinem, per præſentem Miſſum noſtrũ, nomine *Nothonem, Formulas Canonicæ inſtitutionis*, ab eodem ſacro conuentu, ex ſanctorum Patrum ſparſim digeſtis ſententijs, collectas, atque in vnum congeſtas. Quas etiam idcirco penes palatium noſtrum diligenter ſcribi fecimus, vt nihil in ſe, ſcriptorum vitio, deprauationis aut detruncationis habens, ad te vſque incolumis perferretur.

Qvapropter volumus atque decernimus, vt iuxta metropolitanæ ſedis tibi canonicè collatam dignitatem noſtræque auctoritatis ſanctionem, diœceſeos tuæ Epiſcopos, & ceteros Eccleſiæ Prælatos, tempore & loco congruenti, ad te arcerſsere facias, & his coram capitulatim cõmemoratas inſtitutionis formulas prælegi iubeas, & quid ob exaltandum Eccleſiaſtici culminis faſtigium, & animarum ſalutem, idem ſacer conuentus.... crediderit, liquidò demonſtres: ſed & his, qui in vno collegio canonicè degunt tenendam obſeruandamque coram memorato Miſso noſtro, percenſeas. At ſi alicuius cordis obtuſio eã intelligere nequiuerit, huic ſiue abs te, ſiue ab alijs Epiſcopis comprouincialibus, ſcilicet eius fulgore doctrina nitentibus, ſobriè tradatur.

Sed & in hoc nihilominus circumſpectam monemus eſſe tuam prudentiam, vt ab his, qui eas tranſcripturi ſunt, ita tranſcribantur, vt nec deprauata vitio ſcriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat: ſed ſicut à prædicto Miſſo noſtro eis demonſtratum fuerit, abſque aliqua deprauatione vel detruncatione tranſcribatur. Noueris etiam, quia ideo illius exemplum apud armarium palatij noſtri detentum eſt, vt eo probari potenter poſsit, quis eas incuriosè tranſcripſerit, vel quis aliquã eius partem detruncarit.

Omnes ergo tuæ diœceſeos Epiſcopi & ceteri eas vigilanti cura tranſcribere, ſolerti ſtudio intelligere, inſtantiſsimæ aſsiduitatis exercitio, diuinitus adiuti, o-

peribus

peribus complere decertent: vt cùm nos huius rei gratia, inquirendæ veritati, Kalendis Septembris (ſicut eidē ſacro & memorabili Concilio meminimus nos dixiſſe facturos) Miſſos noſtros, per Imperium à Deo nobis collatum deſtinauerimus, remota cuiuſlibet difficultatis oppoſitione, eiuſdem ſalutiferæ inſtitutionis, prout Dominus eis poſſe dederit, ſtrenui inueniantur operatores.

QVONIAM diligenti indagine, vita comite, perquirere iubebimus, quis iniunctum ſibi officium ſtrenue peregerit, vel quis in clauſtris CANONICORVM, & ceteris habitationibus conſtruendis, & in neceſſarijs ſtipendijs eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis, ſanctioni noſtræ paruerit, quiſue clerum ſuum eadem inſtitutione & ceteris ſpiritualibus documentis inſtruere curauerit, vel quis, cauſſa auaritię, eos, quos Chriſti militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia vnius anni ſpatium dedimus, vt ea quę promiſſa ſunt, abſque vllius difficultatis excuſatione perfici, vbi necdum facta erant, facillimè poſſent.

NOSQVE prę fatum Miſſum noſtrum ad tuam ſanctitatem ideo direximus, vt.... ceterorumque Eccleſiaſticorum in tua diœceſi exiſtentium diligenter atque ſubtiliter in hoc negotio intueretur ſtudium, & opem in ceteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret, qualiter *Prælati & Prælatæ*, eas Formulas libenter ſuſceperint, diligenter tranſcribere ſtuduerint, & deuotè adimplere, iuxta vires, curauerint: quoniam tamdiu illum, in tua vel comprouincialium tuorum diœceſi, morari & diſcurrere, vnà cum Miſſo tuo, iuſsimus, donec ab omnibus memoratę formulę tranſcriberentur: vt videlicet cuncta procurans diligenterque perficiens, cùm ad nos illum redire, opere expleto, tempus permiſerit, cuncta, quæ acta ſunt, veſtro vtrorumque ſcripto notentur, atque per ipſum tuumque Commiſſum noſtrę dignoſcentię intimetur: vt ſciamus quibus gratiarum actiones referre, quoſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus.

Si verò aliquis tuę diœceſios eidem inſtitutioni, veſtręque admonitioni procaciter reniti voluerit, & eam,quę ab eodem ſacro & venerabili Concilio conſtituta atque decreta eſt,quantũ Dominus ei poſſe dederit, obſeruare contempſerit:pręcipimus vt ſi antea huiuſcemodi non ſe correxerit,quicumque ille eſt,ante pręſentiam noſtram,tua vel Miſsi noſtri admonitione,venire feſtinet,quatenus à nobis iuxta quantitatem culpę dignè corrigatur.

Direximvs pręterea tibi pondus & menſuram, ſecundum quę clericis & ſanctimonialibus panis & potus ęqualiter tribuenda ſunt. Quę vt ab omnibus firmiſsimè atque inuiolabiliter teneantur, decernimus, & ne quid incrementi aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus.

Tvam igitur in calce epiſtolę admonemus Sanctitatem,vt ſecundùm miniſteriũ tibi diuino munere collatum,noſtrę in hoc negotio ſaluberrimę admonitioni obedienter atque inexcuſabiliter pareas,& ceteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe iuſtumque eſt,vt quantò ſublimius ſacerdotij dignitate alijs ſuperemines,& à nobis venerabiliter diligeris, tantò magis ad Dei noſtramque voluntatem exequendam deuotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino,& ora pro nobis.

NOTATIONES.

ANNO 817. Ludouici Pij Imp. hortatu, Aquiſgrani Concilium eſt habitum, in quo Capitula LXXX. regularis diſciplinæ ſunt conſtituta, ſiue,vt hodie loquimur, ſcripta eſt Regvla Canonicorvm,quæ exſtat in tomis Conciliorum,à Binio editis,& Regvla Sanctimonialivm canonice viventivm,quas nunc Canonicas ſeu Canoniſſas vulgus nuncupat.

Hanc

Hanc poſteriorem Regulam Ludouicus ad Arnonem Archiepiſcopum Salisburgenſem miſit, cum epiſtola ſuprà à me producta. Dicta autem Regula Canoniſſarum apud nos ms. exſtat, ex vetere codice *Nic. Fabri* Pariſienſis, cùm ea in vrbe an. 1610. verſaremur, deſumpta, & breui typis, Deo volente, edenda.

Canonissarvm porrò, nobili ſtirpe progenitarum, quæque ad nuptias tranſire poſſunt, collegia, in Hannonia ſunt duo, *Montenſe & Melbodienſe*, totidem in Comitatu Namurcenſi, *Andennenſe & Monaſterienſe*, & Mouſtier. vnum in Brabantia, *Niuellenſe*, omnium apud Belgas, vt arbitror, antiquiſsimum. De quibus, vt & de Germanicis, in qua prouincia ſunt plurima, vide libellum noſtrum De collegijs Canonicorum an. 1615. Coloniæ editum.

Arno.) Subſcripſit is teſtamento Caroli Magni an. 811. quod Eginhartus recitat in eiuſdem Caroli vita. Idem Arno Indicem ſeu Notitiam eorum, quæ Saliſburgenſi eccleſiæ à *Theodone, Theodeberto, Huchberto, Othilone, & Taſsilone*, Bauariæ Ducibus, tradita ſunt, à ſenibus monachis & laicis diligentiſſimè exquiſiuit, & ad memoriam perpetuam conſcribi iuſſit. Exſtat ea Notitia apud Henr. Caniſium tomo 2. Lectionis antiquæ.

CAP.

CAPVT XIIII.

Ludouici Pij. Imp. diploma, conceſſum monaſterio S. Bauonis Gandenſis, petente Einhardo Abbate, an. 819.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus.

SI erga loca diuinis cultibus mancipata propter amorem Dei, eiuſque in eiſdem locis ſibi famulantes, beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus.

IDCIRCO nouerit omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorumque præſentium ſcilicet ac futurorum ſolertia, quod vir venerabilis EINHARDVS, Abbas ex monaſterio, quod dicitur *Gauda*, quod ſitum eſt in pago *Brachbatenſe*, conſtructum in honore S. Petri, principis Apoſtolorum, vbi etiam S. BAVO confeſſor Chriſti corpore requieſcit, detulit obtutibus noſtris auctoritatem immunitatis Domini & genitoris noſtri CAROLI, bonæ memoriæ, præſtantiſsimi Imperatoris, in qua continebatur inſertum, qualiter ipſe ob amorem Dei, tranquillitatemque fratrum in eodem monaſterio degentium, ſemper ſub pleniſsima defenſione & immunitatis tuitione habuiſſet.

PRO firmitatis namque ſtudio, poſtulauit nobis prædictus EINHARDVS Abbas, vt paternæ auctoritati, firmi-

tatis

tatis gratia, noſtram quoque ſuperadderemus auctoritatem. Cuius petitioni libenter aſſenſum præbuimus, & hanc noſtram auctoritatem, erga prædictum monaſterium, eiuſque rectores, immunitatis atque tuitionis gratia fieri decreuimus: per quod præcipimus atque iubemus, vt nullus iudex publicus, vel quiſlibet ex iudicaria poteſtate, in eccleſias, aut loca, vel agros, ſeu reliquas poſſeſsiones memorati monaſterij, quod moderno tempore in quibuſlibet pagis ac territorijs, infra ditionem noſtri Imperij, iuſtè ac legaliter poſsidet, vel quæ deinceps, in ipſius ſancti loci commodum voluerit diuina pietas augeri, ad cauſſas audiendas, vel freda exigenda, aut manſiones vel paratas faciendas, aut fideiuſſores tollendos, aut homines ipſius monaſterij, tam ingenuos, quàm & ſeruos ſuper terram ipſius commanẽtes, diſtringendos, nec vllas redhibitiones aut illicitas occaſiones requirendas, noſtris, & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ ſupra memorata ſunt, penitus exigere præſumat.

Sed liceat memorato Abbati, ſuiſque ſucceſſoribus res prædicti monaſterij, tum omnes fredos conceſſos, ſicut in præcepto Domini & genitoris noſtri continetur, ſub immunitatis noſtræ defenſione quieto ordine poſsidere, & noſtro fideliter parere imperio, quatenus ipſos ſeruos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & coniuge, proleque noſtra, atque ſtabilitate totius Imperij noſtri, à Deo nobis conceſſi atque conſeruandi, iugiter Domini miſericordiam exorare delectet.

Hanc itaque auctoritatem, vt pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatem, & à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris veriùs certiùſque credatur & diligentiùs conſeruetur, manu propria ſubterfirmauimus, & annuli noſtri impreſsione ſignari iuſſimus.

Data Idibus Aprilis, anno Chriſto propitio Imperij noſtri ſexto, Indictione XII. Actum Aquiſgrani palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen. *An.*

Signvm Lvdovici ſereniſſimi Imperatoris.

NOTATIONES.

ISTVD *Ludouici Pij*, vt & *Caroli Calui*, itemque *Othonis II.* Imperatorum diplomata, in fauorem Gandenſis ſeu Bauonici monaſterij conceſſa, hodieque integra cum ſigillis ſuis, Gandaui, in palatio Epiſcopali adſeruantur, quæ pro ſua humanitate Reuerendiſſimus *D. Antonius Trieſtius*, Epiſcopus Gandenſis, nobis exhibuit, ac communicauit. Integra, inquam, adſeruantur, vtpotè à Normannis (quod rarum in Belgicæ monaſterijs) numquam violata.

INGRVENTE namque Normannorum in Belgicam irruptione, monachi Gandenſes, cum Sanctorum pignoribus ac diplomatibus, primò Audomaropolim, inde Laudunum Clauatum, *Laon*, Picardiæ vrbem, ſe cōtulerunt, declinandæ tempeſtati. Quo in tractu annis plus minùs centum perſtiterunt, & rebus ſedatis, inde Gandauum, ad vetus ſuum monaſterium, poſtliminiò redierunt.

EINHARDVS) ſeu Eginhartus eſt is, qui Caroli Magni, nutritoris ſui, vt ipſe loquitur, vitam eleganter & ex fide deſcripſit. Exſtant eiuſdem Epiſtolæ aliquot inter Epiſtolas Lupi Ferrarienſis editæ.

FVIT autem Einhardus Abbas XV. cœnobij Gandenſis, & primus Abbas *Selingeſtadenſis*, in diœceſi Moguntina, quod ipſe ſuo ære conſtruxit ac dotauit: vt in Chronicis Lauriſhamenſi & Gandenſi legitur.

GANDENSE porrò S. Petri monaſterium *S. Amandus* (qui relicto Epiſcopatu Tungrenſi ſeu Traiectenſi, Apoſtolum per Flandriam ac Brabantiam multis annis egit) exſtruxit, Bauonis præcipuè opibus, quem à ſæculari militia ad ſacram & aſceticam traduxit.

IN hoc monaſterio primùm clerici ſimul in communi

muni viuentes, pòſt monachi Benedictini reſederunt: qui an. 1537. auctoritate Pauli III. Rom. Pontificis, mutata veſte, facti ſunt Canonici, vt vocant, ſæculares, petente Carolo V. Imperatore, eodemque Flandriæ Comite. Triennio pòſt, cùm locus ille S Bauonis, ad *S*caldis & Liſæ confluentes ſitus, eidem Carolo V. videretur arci, ad cuſtodiam vrbis, excitãdæ commodus, trãſlatum eſt inde collegium Canonicorum ad parochialem S. *Ioannis* baſilicam Gandenſem, titulo S. Ioannis in titulum S. Bauonis mutato, per eiuſdem Pontificis decretum.

Exinde Philippo II. Rege Catholico, Caroli filio, rogante, Paulus IV. collegiatam S Bauonis eccleſiam an. 1559. in cathedralem euexit.

FVIT autem S. Bauo Agilulfi in Haſbania Comitis filius, obijtque Gandaui in monaſterio à ſe fundato an. 630. vt Sigebertus in Chronico ſupputat, aut anno proximè ſequenti.

CAPVT XV.

Conuentus apud Marſnam, prope Traiectum Moſæ, anno 847. celebratus, per Lotharium Imperatorem, Ludouicum Germaniæ, & Carolum Caluum Franciæ Reges, fratres.

HÆC quæ ſequuntur Capitula ſunt, quando tres Reges fratres HLOTHARIVS ſcilicet, HLVDOVICVS & KAROLVS, ſimul conuenerunt ſecus municipium *Traiectum*, in loco qui dicitur *Marſna*, anno Incarnationis Dominicæ octogeſimo quadrageſimo ſeptimo, per menſem Februarium, quæ etiam Capitula ſingulorum adnuntiationes ſequuntur. *Merſen.*

I. DE pace & concordia atque vnanimitate trium fratrum & Regum inter ſe, & quod veriſsimo & non ficto caritatis vinculo ſint vniti, & vt nullus deinceps ſcandalorum inter eos occaſiones ſerere poſſit.

II. VT ipſi mutuò ſibi auxilientur, & contra Dei ſanctæque Eccleſiæ ac ſuos inimicos ſecundum oportunitatem temporis inuicem adiuuent.

III. VT nemo per quamlibet cupiditatem leges pacis in cuiuſlibet eorum regno conuellere præſumat, quod ſi facere præſumpſerit, communem ab eis vltionem incurrat.

IV. VT Eccleſiæ Chriſti per omne eorum regnum priſtinam dignitatem honoremque retineant: & quidquid

quid ſuperſtite domno HLVDOVICO Imperatore iure legitimo poſſederunt abſque vlla diminutione recipiant.

Vt ſingulis eorum fidelibus talis lex conſeruetur, qualem temporibus priorum Regum & præcipuè aui patriſque eorum habuiſſe noſcuntur: ſi tamen & ipſi priſtinam fidem erga ipſos conſeruent. V.

Vt rapinæ & deprædationes quæ quaſi iure legitimo hactenus factæ ſunt, penitus interdicantur,& nemo ſe impunè poſt hæc eas præſumere poſſe confidat. VI.

Vt in ſingulis partibus regni Miſsi idonei conſtituantur,qui querelas pauperum & oppreſsiones, ſiue quorumcumque cauſſas examinare & ſecundum legis æquitatem valeant definire.Et ſi ab vno in aliud regnũ huiuſmodi præſumptores confugerint,ibi ſimiliter opprimantur. VII.

Vt nullus in omni eorum regno deinceps raptum facere præſumat,aut ſi fecerit legaliter puniatur. VIII.

Vt Regum filij legitimam hereditatem regni ſecũdum definitas præſenti tempore portiones poſt eos retineant,& hoc quicunque ex fratribus ſuperſtes fratribus fuerit,conſentiat,ſi tamen ipſi nepotes patruis obedientes eſſe conſenſerint. IX.

Vt legati ad DVCEM BRITTONVM mittantur,qui de communi erga eos obſeruatione pacis eum commoneant. X.

Vt ſimiliter ad REGEM NORTMANNORVM legati mittantur,qui eum conteſtentur, quod aut pacem ſeruare ſtudebit,aut communiter eos infenſos habebit. XI.

Adnuntiatio Domni HLotharij.

NOBIS & fratribus noſtris viſum fuit, vt ad Dei voluntatem quærendam qualiter ſancta Eccleſia recuperata eſſe poſsit &, pacem, & nos ac vos & iſte populus Chriſtianus habere poſsimus,

mus. Nos ſimul coniungeremus, ſicut nunc fecimus & ſic ſimus inter nos ſicut fratres per rectum eſſe debẽt: & pro certo illud ſciatis, quia grati Deo ſic ſumus, & ſic permanere adiuuante Deo in ante volumus, & in conſilio & in auxilio vnuſquiſque erga alterum parati ſumus adiutorium ferre, ſicut fratres in Dei voluntate & communi profectu facere debent in quibuſcunque potuerimus.

Adnuntiatio Domni HLudouici.

I. SCIATIS, quia fratres noſtri & nos noſtros Miſſos ad communem nepotem noſtrum in *Aquitaniam*, mittimus & ei tales Comitatus deſignatos mandamus, in quibus ipſe cum ſuis interim ſufficienter eſſe poſsit & fideles dilecti fratres noſtri CAROLI de illo regno pacem habere poſsint, vſque dum idem nepos noſter ad commune placitum noſtrum veniat ad quod cum tali ſecuritate à nobis accepta eum venire mandamus, vt ſanus venire, & ſanus ſtare, & ſanus reuerti, quantum illum Deus ſaluare voluerit, poſsit, & ſi tunc noſtrum conſilium audire voluerit, volumus cum Dei adiutorio & veſtro conſilio conſiderare, quomodo melius ſecundum communem profectum & vtilitatem in ante eſſe poſsit. Et ſi noſtrum conſilium audire non voluerit, tunc ſicut melius cum Dei adiutorio & veſtro conſilio inuenire potuerimus, exinde agere volumus.

II. SCIATIS etiã quia ſimiliter Miſſos noſtros ad BRITTONES mittimus & illos ad communem profectum & pacem hortamur. Qui ſi audierint, aut non audierint, cum Dei adiutorio & veſtro conſilio exinde etiam facere volumus.

III. SCIATIS quia communiter Miſſos noſtros ad Nordmannos pro pace accipienda mittimus.

IV. SCIATIS etiam quia dilectus frater noſter HLOTHARIVS Miſſos ſuos ad vos homines tranſmittit, qui vſque

modo

modo in contrarietatem dilecti fratris noſtri Karoli fuerunt & illis mandat, vt per nullum ingenium in ante, ſicut de Dei & ſua gratia gaudere volunt, in illius & fidelium eius contrarietatem aliquid faciant.

V. Et ſciatis, quia volumus vt res Eccleſiarum in cuiuſcunque regno caput fuerit, tam de Epiſcopatibus quàm de Abbatijs, ſine vlla contradictione rectores ipſarum eccleſiarum, ſicut tempore domni ac genitoris noſtri fecerunt, illas poſsideant.

VI. Similiter & de Epiſcopatibus & monaſterijs vbicunque in noſtro communi regno aliter eſt modò quā debeat, volumus vnà cum Dei adiutorio illud emendare, vt Eccleſia Dei ſuum honorem debitum habere poſſit & populus ſuam legem.

Adnuntiatio Karoli.

I. Sciatis quia dilecti fratres noſtri, & nos communiter noſtrum placitum ad Miſsam S. Ioannis apud *Pariſium* condictum habemus, vbi de iſtis quæ illi modo dixerunt & cæteris quæ ad Dei voluntatem & noſtrum ac veſtrum communem profectum inuenire potuerimus, conſideremus, & vna cum Dei adiutorio ad effectum perducamus, & volumus vt ab hinc in ante, vbicumque vnuſquiſque fuerit cum pace conſiſtat, & ad illud placitum cum pace vnuſquiſque veniat, quia in iſtis miſerijs & rapinis vſque modo multum Deum offendimus. Vnde nobis Dei miſericordiam deprecari ſatis neceſſarium eſſe cognoſcimus.

II. Volumus etiam vt vnuſquiſque liber homo in noſtro regno ſeniorem qualem voluerit in nobis & in noſtris fidelibus accipiat.

III. Mandamus etiam vt nullus homo ſeniorem ſuum ſine iuſta ratione dimittat, nec aliquis eum recipiat, niſi

niſi ſicut tempore anteceſſorum noſtrorum conſuetudo fuit.

IV. Et volumus vt ſciatis quia nos fidelibus noſtris rectè conſentire volumus, & contra rationem eis facere non volumus. Et ſimiliter vos ac ceteros fideles noſtros admonemus, vt vos veſtris hominibus rectum conſentiatis & contra rationem illis non faciatis.

V. Et volumus vt cuiuſcumque noſtrûm homo, in cuiuſcumque regno ſit, cum ſeniore ſuo in hoſtem, vel alijs ſuis vtilitatibus pergat: niſi talis regni inuaſio quã Lantweri dicunt, quod abſit, acciderit, vt omnis populus illius regni ad eam repellendam communiter pergat.

NOTATIONES.

Marsna) ſiue vt Regino Prumienſis in Chronico an. *869*. vocat, Marsana, hodie *Merſen*, primo lapide à Traiecto Moſæ, olim in Leodicenſi, nunc in Ruremundenſi diœceſi ſita, regium olim palatium habuit: quod Gerberga Francorum Regina, vnà cum villa ac prædijs adiunctis, an. 968. dono dedit monaſterio S. Remigij Remẽſis: vt cõſtat ex eiuſdem diplomate, quod infra recitabimus.

Dvcem Brittonvm) Nomenoiũ, Sigeberto Numeneũ intellige, qui Britonum Aremoricorum, ſeu Britanniæ minoris, vt hodie vocant, Dux ſub Ludouico Pio fuit. Quo defuncto, Nomenoius Carolo Caluo an. 841. adhæſit. Sed biennio pòſt, impellente Lamberto Comite, qui à Francis defecerat, & ipſe Nomenoius defecit, Regiũque ſibi titulum ſumpſit. Media porrò ętas ſcribebat *Brittones*, duplici tt. ſed veteres vnico. *Toto diuiſos orbe Britannos*; Vergilius.

Dvcem Nortmannorvm) Godefridum, qui Nortmannis ſeu Danis præfuit, cuique poſtea Carolus Caluus terram ad inhabitandũ cõceſsit. *Annal. Pith. an.* 850.

Com-

COMMVNEM NEPOTEM) Pipinum Pipini olim Regis filium, qui hoc tempore in Aquitania regnabat. Sed patrui, quòd Aquitaniam Carolo Caluo in partem obtigiſſe cenſerent, Pipinum Regis nomine non dignantur, & loco regni Aquitaniæ, Comitatibus aliquot contentum eſſe iubent.

PRAETER hunc Conuentum an. 847. habitum, fuit & alter inter eoſdem tres Reges fratres an. 851. apud MARSNAM celebratus, cuius Capitula vide apud Iacobum Sirmundum, lib. De Caroli Calui & ſucceſſorum aliquot Franciæ Regum Capitulis. Conuentus II. apud Marſnam.

CAPVT XVI.

Ebo, Remorum Archiepiſcopus, Balduino Ferreo, Flandriæ Comiti, mittit corpus S. Donatiani VII. Remorum Epiſcopi.

EGO EBO, indignus Remorum Archiepiſcopus, hunc theſaurum, ſuper gemmas & aurum pretioſum, tibi glorioſè Marchio BALDVINE, noſtrorum conſilio clericorũ, tranſmitto, DONATIONVM ſcilicet, ſeptimũ noſtræ ſedis Epiſcopum: miræ ſanctitatis virum, pium exauditorem, & promptiſsimum apud Deum interceſſorem, tam ſæcularibus anguſtijs occupatis, quàm peccatorum ſceleribus detentis. Quod noſtris & anteceſſorum noſtrorum temporibus ſatis euidenter comprobatum eſt.

Eivs, ſanctique Remigij, ac innumerabilium Sanctorum vitæ ſcripta, *VVandalorum* vaſtatione ſcias eſſe deleta. Hunc atteſtatione diuinæ tuæ fidei committo, quatenus eum diuino ſeruitio, in quantum vales, honorifices, & ſæcularibus dites. Vale dilectiſsime in Domino.

NOTATIONES.

EBo) ſiue Ebbo, patria Germanus, Himiltrudis filius, Lvdovico Pio Imp. carus, & in puerili ætate collactaneus ac condiſcipulus, an. 822. Remorum Archiepiſcopus eſt ordinatus. Fuerat antea non niſi ſuffraganeus Remenſis eccleſiæ: vbi, abſente *Vulfario*, Stephanum Papam, & Ludouicum Pium an. 816. exceperat.

Halitgarius Ep. Cameracenſis.

Intimvs fuit Halitgario Cameracenſi Epiſcopo, qui hortante Ebone, *ſex libellos De remediis peccatorum & ordine vel iudiciis pœnitentiæ conſcripſit*: vt Flodoardus in Hiſt. Remenſi lib. 2. cap. 19. & Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 38. teſtantur. Exſtant hi libri apud Henricum Caniſium tomo 1. Lectionis antiquæ.

It in Daniam cum Ebone.

Idem Halitgarius cum Ebone an. 818. ad Danos profectus eſt: vbi verbum Dei prædicarunt, auctoritate Paſchalis Papæ, qui Stephano ſucceſſerat. De iſta ad Danos profectione ſic Adamus Bremenſis in Chronico: *In diebus illis, ſcribitur quod Ebo Remenſis cùm de ſalute gentium, religionis ſtudio, ferueret, legationem ad gentes, cum Halitgario, ſuſcepit à Paſchali Papa; quam poſtea noſter Anſgarius, diuina opitulante gratia, feliciter peregit.* Sic Adamus, qui tamen ad annum 823. hæc referre videtur.

Ebo deponitur.

Hvic Euangelico operi Ebo vſque ad an. 822. incubuit, quo ad Remenſem, vt dixi, cathedram eſt euectus. Verùm poſt annos XIII. tanquam auctor & incentor conſpirationis aduerſus Ludouicum Pium, in Synodo apud Theodonis villam an. 835. eſt depoſitus. Rem fusè

lib.

lib.11.cap.20.Flodoardus narrat.Synodi verò ipſius ſeriem,cum ſubſcriptionibus Epiſcoporum XLIII.qui Ebonem damnarunt,Hincmarus cap.36.poſterioris operis aduerſus Gotheſcalcum recitat.

Mortvo deinde Ludouico,ſedem à Lothario Imp. iterum an.841.Ebo obtinuit,per Edictum, quod apud Flodoardum eodem loco extat, cum ſubſcriptione & adſenſu XX.Epiſcoporum.

Ex qua ſecundò eiectus,Romam ad Sergium II. Papam ſe contulit.Exinde, accepta à Lothario Abbatia Bobienſi S.Columbani in Italia, ſed mox per eumdem ablata, in Saxoniam abijt, ad Lvdovicvm Germaniæ Regem:à quo Hildeſheimenſis Epiſcopus eſt conſtitutus.Vbi & obijt an. 851.vel vt alij ſcribunt.an.854.

Ceterùm recitatas à me Ebonis ad Balduinum Ferreum litteras,*Petrus Curtius*,Brugenſium I. Epiſcopus, in feretro ſeu loculo,cui oſſa S.Donatiani erant incluſa,an.1566.repperit.

CAPVT XVII.

Hincmari Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola ad Nicolaum I. Papam, de Balduini Ferrei, Flandriæ Comitis, coniunctione cum Iuditha, Caroli Calui Francorum Regis filia, & de vacatione Epiſcopatus Cameracenſis.

An. 864. DOMNO vnicè ſingulariterque ſuſcipiendo patrum Patri, & ſumma veneratione honorando, reuerentiſsimo Papæ NICOLAO Hincmarus, nomine non merito, Remorum Epiſcopus, ac plebis Dei famulus.

Odo Epiſc. Bellouacenſis. IN epiſtola veſtræ ſanctitatis, per *Odonem* Epiſcopum Epiſcopis in regno *Lotharii*, pro præiudicio Cameracenſis eccleſiæ directa, relegi, veſtram auctoritatem ſciſcitaturam, cuius neglectu eadem eccleſia, vltra decimum menſem, Paſtore vacaret.

Hæ ſunt Nicolai epiſt. 63. 64, & 65, VNDE, ne vt negligens à veſtro Apoſtolatu ſuccenſear, in dico auctoritati veſtræ, poſt directas *Lothario* & Epiſcopis regni eius, atque *Hilduino*, qui eamdem eccleſiam inregulariter occupauit, ita vt antequam ipſas mitteretis epiſtolas, hactenus præiudicium permanere, meque *Lotharium* Regem & legatis & litteris, prout potui, ſæpè & eò vſque inde commonuiſſe, donec regijs ſuis litteris mihi reſpondit, *Hilduinum* ad veſtram auctoritatem

ctoritatem ſuum Legatum miſiſſe, & nihil aliter de præfata eccleſia, niſi vt egerat, diſponere debuiſſe, donec à vobis inde reſponſum acciperet.

Baldvinvs quoque in proximo nunc decurſo menſe Octobri, quinto Kalendas Nouembris, per duos homines ſuos mihi litteras auctoritatis veſtræ direxit, in quibus continetur vt eaſdem litteras Coëpiſcopis prouinciæ noſtræ legerem, & Ivdith paternis ac maternis obtutibus præſentandam ſuſciperemus: ſi tamen intelligeremus, quòd confeſtim præfatus excellentiſsimus Rex noſter, quæ de illa vobis ſcriptis & verbis, per Legatos veſtros, Apoſtolatui veſtro renuntianda ſpopondit, adimplere vellet.

Qvod ſi eorum animos ad id protelandum eſſe intentos, inueſtigare poſſemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id eſt, ſi aliter egiſſemus, gratia & cõmunione veſtra frui nequaquam valeremus. Quam veſtræ auctoritatis epiſtolam, vt oportuit, reuerenter ſuſcepi, & Coëpiſcopis noſtris eam relegi, & pro præfata Ivdith apud fratrem & matrem illius, quantum potuimus, vt mandaſtis, communiter interuenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præſentare ſtuduimus.

Post quæ voluimus, quia ſic nobis, ſecundùm ſacras regulas, ſicut eas intelligimus viſum fuerat (non enim ſine dignis pœnitentiæ fructibus abſolui poſſe putamus quod anathematis vinculo à ſacris regulis innodatum videmus) vt iuxta eccleſiaſticam traditionem priùs Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent: & ſic demum quod præcipiunt iura legum mundialium, exequi procurarent.

Sed quoniam litteras veſtras, quæ inde nihil præceperunt, imo etiam nullam protelationem in eorum cõiunctione fiendam ſignificauerunt, ſibi ſufficere voluerunt, & ſine veſtra auctoritate, ad quam clamauerant, cogi, niſi alio ſe modo ſubmitterent, non debuerunt.

Ex altera epiſtola veſtræ Sanctitatis eis retuli, quod non leges eccleſiaſticas diſſoluiſtis, ſed preces pro eo

miſiſtis,qui puniri ſecundùm leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet,quod contra leges diuinas admiſerat.

Sic & Saluator noſter,qui vult omnes homines ſaluos fieri,& neminem vult perire,in cruce apud patrem iure ſacerdotis,pro ſuis perſecutoribus interceſsit:quod in eis,qui poſt paſsionem eius crediderunt, & compuncti pœnitentiam egerunt,qui cum patre omnia donat,efficaciter impetrauit.

Ad cuius inſtar Apoſtolorum Vicarius, ad quorum limina confugerunt,& Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ ſummus Pontifex,quod in hominem Regem & in leges mundi peccatum eſt,perdonari petiſtis,vt quod in Regem cæli & terræ,&in leges cœleſtis regni offenſum erat, haberent inducias per pœnitentiam abolendi.

E contrà carnales,& etiam quidam eorum, qui antea cōiunctioni huiuſmodi contradicebant,hac defenſione,vt eis viſum fuerat, ſe protegentes, (ſed ſicut ſe habet veritas)ſalute nudantes, ab iſtius nouiſsimæ veſtræ epiſtolæ verbis recedere noluerunt, quam ſine protelatione eorum coniunctionem debere fieri demonſtrare dicebant.

Dicenti verò mihi, quia pro nulla poteſtate terrena,quod de Eccleſiaſticis regulis intelligerem, dimittere deberem:maximè cùm etiam mecum, imo cum Deo,domnus Rex noſter,filius veſter,Carolvs faceret quaſi conſulendo mihi quidam hoc dederūt conſilium, in quo non meis ſed verbis eorum vtar, quæ manſuetudo veſtra,velut exemplum & doctrix diſciplinæ Dei, mitis & humilis corde,ac patiens æquanimiter ſuſtinebit,dicentium:vt quia non ſæcularis, ſed eccleſiaſtica poteſtas de hoc mihi negotio imperaret, conſpirationē reſiſtentium aliquantulum declinarem, ne quiſquam æmulus noſterveſtræ Sanctitati ſuggereret,quaſi in cōtemptum ſancti Apoſtolatus veſtri, & ſedis Apoſtolicæ hoc egiſſem,& veſtræ manſuetudinis erga me animum commoueret, & quamcumque excommunicationem, ſicut

ſicut pro *Rothado* actum fuerat (quod tamen ad me nõ peruenit,niſi quantum *Odo* Epiſcopus, & poſtea *Luido* detulit, antequam ad auctoritatem veſtram geſtorum ſeriem inde mittere valuiſſemus: vel quomodo res geſta fuerit,per Legatos veſtros reſciretis)obtineret: præſertim cùm in hac epiſtola veſtræ auctoritatis legatur, quod ſi aliter egiſſemus,quam in ea ſcriptum eſt,gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus.

Quò contra mihi dicenti, hoc in epiſtola veſtra ob id poſuiſſe,ne femina illa à nobis deciperetur, & non ob hoc,ne Eccleſiæ ſatiſfaceret:reſponderunt,Cur aliter vellem veſtram epiſtolam intelligere, quàm vobis placuit eam componere,cũ de in præterito mihi tranſmiſſis,eius ſenſum poſſem manifeſtè cognoſcere.

Qvapropter memor præteritarum epiſtolarum, mihi & Epiſcopis regni filij veſtri domni Caroli à vobis miſſarum,attendens etiam quæ in epiſtola nuper per Lvidonem mihi benignitas veſtra mandauerat, (hæc enim in *Antiſiodoro*,poſt aduentum Luidonis,ventilabantur) inter metum præteritarum, & ſpem poſterioris epiſtolæ,mihi mitiora monſtrantis, contentionẽ in hac cauſſa diſsimulando vitaui,& condeſcenſionem quaſi in tempus aliud differendo,diſſimulaui,exſpectãs vt in cauſſæ huius,quæ inſtat diſpoſitione veſtra,ex *Rothado* diſcere valeam,qualiter de reliquo in huiuſmodi agere debeam. *Auxerre.*

Sicqve nihil nobis de eccleſiaſtico miniſterio eis interdicentibus, ſed tantùm quod valuimus noſtram præſentiam ab hoc negotio ſubducentibus,Baldvinvs & Ivdith iura legum ſæculariũ,quæ elegerunt,exequi ſtuduerunt.

Domnvs etiam noſter Rex,filius veſter,huic deſponſationi & coniunctioni intereſſe non voluit, ſed miſsis publicæ rei miniſtris,ſicut vobis promiſit, ſecundùm leges ſæculi eos vxoria coniunctione adinuicem copulari permiſit,& honores Baldvino pro veſtra ſolummodo petitione donauit.

NO-

NOTATIONES.

PARTEM huius epiſtolæ, qua vacationem Epiſcopatus Cameracenſis tangit, Baldericus in Chronico Cameracenſi lib 1.cap.48. recitat. Integra apud Flodoardum lib.3.cap.12.exſtat. Porrò res ipſa ſic ſe habet.

AN.863.Nonis Auguſti THEODERICVS Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus obierat: vt idem Baldericus diſertè affirmat.In defuncti locum Lotharius, Rex Lotharingiæ,primò *Guntbertum*, poſtea *Teiboldum*, denique *Hilduinum*,cognatum & Capellanum ſuum, contra ſacros Canones,intrudere eſt conatus.

SED Hincmarus Remorũ Archiepiſcopus, vt Metropolitanus, ipſum conſecrare noluit, & decimo pòſt Theodorici obitum menſe,hoc eſt,anno 864.epiſtolam ſupra à me recitatam ad Nicolaum I. Papam ſcripſit. Hilduino itaque expulſo,IOANNES an.866.Cameracenſis Epiſcopus eſt conſtitutus: vt idem Baldericus lib. cit.cap.49.commemorat.

IVDITH) Caroli Calui Francorũ Regis filia primùm Edilulfo Regi Anglorum nupſerat:vt Acta coronationis à Sirmondo,cum Capitulis Caroli Calui, edita declarant.Edilulfo mortuo,cùm Iudith rediiſſet in Galliam,BALDVINVM FERREVM, Flandriæ Comitem, ipſius nuptias appetentem, patre inſcio, ſed *Ludouico* fratre,vt ferunt, approbante, volens ſecuta eſt.

BALDVINVS tamen quaſi raptor eſt accuſatus,& metu Caroli Calui,in regno Lotharij delituit, quò ad Carolus,Nicolai I.Papæ litteris ac precibus flexus,annuit, vt nuptiæ ſolennes Autiſiodori celebrarentur anno octingenteſimo ſexageſimo quarto : vt ex Hincmari ad Nicolaum I.epiſtola,quam ſupra recitauimus, col-

colligere licet. Eſt enim ea ſcripta menſe decimo poſt obitum Theodorici Cameracenſis Epiſcopi, quem anno 863. Nonis Auguſti obijſſe Baldericus li. citato cap. 47. diſertè tradit.

Qvod ergò ſcribunt non pauci, Balduinum vxorem ſuam rapuiſſe, aut furatum fuiſſe, ideo dictum puta, quòd illam, ſine patris aſſenſu, duxerat. Volentem alioqui, vt dixi, ſecutam fuiſſe, Balduinus ipſe ſemper affirmauit; vt Nicolai Papæ ad Carolum epiſtola 2. teſtatur: *Qui veſtram ſe habere indignationem, eò quod Iudith filiam veſtram, illum præ ceteris diligentem, ſine veſtræ voluntatis conſenſu, in coniugium elegerit, eamq́ volentem acceperit, ore proprio retulit.*

CAPVT XVIII.

Carolus Caluus Francorum Rex prædia Gandenſi S. Bauonis monaſterio olim collata confirmat, an. 864.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Karolvs gratia Dei Rex.

Si erga loca diuinis cultibus mancipata, propter amorem Dei, eiſque in eiſdem locis famulantes, beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Dominũ æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco nouerit omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium,

noſtrorumque præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, quia vir venerabilis, Nouiomenſium ſiue Tornacenſium eccleſiarum præſul REINHELMVS, curam miniſterij ſui gerens, nec non etiam cariſſimus fidelis noſter ADELMVS Comes, qui & largitu noſtro Rector monaſterij S. Petri, & S. Bauonis, quod vocatur *Gand*, ſuper fluuium *Schald* ſiti, pari deuotione ad noſtram accedẽtes magnificentiam, innotuerunt, Canonicos ipſius cœnobij, Domini ac genitoris noſtri LVDOVICI glorioſi Imperatoris, ceterorumque prædeceſſorum noſtrorum Regum, ex villis ſuorum vſibus delegatis, confirmationis quondam habuiſſe præcepta, ſed nimia infeſtatione paganorum, noſtriſque præpedientibus peccatis, eadem deperiſſe, ignique cremata fuiſſe.

Adelmus Comes & Abbas commendatarius S. Bauonis.

VNDE humiliter noſtram depoſcentes Serenitatem, petierunt denuò memoratis ſanctis fratribus noſtra benignitate idem renouari, ac reſtitui confirmationis præceptum, quo irrefragabiliter, nulloque inhibente, villis ac rebus ipſius Abbatiæ, ſuorum ſcilicet vſibus à priſcis temporibus delegatis, liberiùs deinceps vti valerent, id eſt, in pago *Gandenſe*, in villa quæ dicitur *Marka*, quidquid ex ratione S. Bauonis ibidem adſpicere videtur, & in pago *Brachbatenſe* in villa *Vncorminia*, ſimiliter cum omnibus ſuis adiacentijs, & in villa *Flitherſala*, cum omnibus quæ ibidem pertinere noſcuntur, & villa *Giſingarule*, ſimiliter cum cunctis appendicijs ſuis in pago verò *Mempiſco*, in villa *Helſca*, cum omnibus ſuis appendicijs, & in pago *Cameracenſe*, in villa *Colonia* quidquid ibidem attinet; in pago quoque *Sueſſonico*, in villa *Vaeſlei*, medietatem vinearum, & eccleſia, quæ ibi noſcitur eſſe ſita, & in pago *Medelentenſe*, in villa *Solelnum*, quidquid ibidem pertinet; in pago etiam *Flandrenſe Illumariſcum*, cum vel quidquid ibidem aſpicit, & in *Frieſinſe* ſimiliter.

VNDE animæ noſtræ ſaluti conſulentes, eorum petitionibus, quia rationabiles ſatis ac ſalutiferæ viſæ ſunt, libenter aſſenſum prębuimus, ac propterea hoc magnitudinis

tudinis ac celſitudinis noſtræ præceptum memoratis ſanctis fratribus fieri darique iuſsimus; per quod prælibatas villas atque res, ſicut in eorum præceptis pleniùs continuiſſe viſum fuit, cum omnium rerum ad ſe pertinentium ſumma integritate confirmamus, perenniter eorum vſibus famulandum ac nemine inquietante, aut ſubtrahente vel diminuente, ſiue commutante, non Abbate, nec vlla iudiciaria poteſtate, decernimus iure perpetuo ſeruienda, & pro eorum libitu vel neceſsitate atque vtilitate ordinanda: quarum ſumptibus ſuſtentati, vberius pro nobis & coniuge cara, quæ cum prole ac regni à Deo nobis commiſſi & conſeruandi ſtatu & pace, omnipotentis Dei miſericordiam iugis precibus eorumdem exorare delectet.

Vt autem hæc noſtræ renouationis atque confirmationis auctoritas maiorem in Dei nomine, per ſuperuenientia tempora, obtineat vigorem, manu propria hac ſub charta confirmauimus, annulique noſtri impreſsione aſſignari iuſsimus.

Signvm Karoliglorioſiſsimi Regis.

Datvm V. Idus Octobris, Indictione xii. Anno xxv. An. 864. regnante Karolo glorioſiſsimo Rege. Actum apud *Pettingehem* villa in Dei nomine feliciter. Amen.

NOTATIONES.

Reinhelmvs) Epiſcopus Nouiomenſis ac Tornacenſis, Flodoardo in Hiſt. Remenſi lib. 3. cap. 19. Ragenelmus, Papinio Maſſono Ragenelmus, aliјs Rainelmus, aut Remelinus.

Canonicos) Nota Canonicos, non monachos an. 864. in S. Bauonis monaſterio reſediſſe. Vide ſupra. cap. 14.

Marcha) Duplex hodie eſt Marka, *Marcken Peuele* & *Marken Barrois*, vterque vicus in Caſtellania, vt lo-

 quuntur,

quuntur, Inſulenſi Flandrorum, ad fl. *Marque*: ad cuius & Deulæ confluentes ſita eſt Marquetta, monialium Ord. Ciſtercienſis Abbatia.

Brachbatensis.) ſeu Bragbantenſis pagus olim ab Aloſto & Gandauo extendebatur ſupra Tornacum & Condatum: vt ex Sigeberti Chronico datur intelligi.

Flithersala.) Hodie *Flierſeele* aut *Vlierſeele*, vicus agri Aloſtani.

Gisingarvle) hodie *Gyſenzeele*, vulgò *Gyſeele* per ſyncopen.

Helsoca.) Legendum videtur Helſeca vel Helſca. & fortaſſe notatur *Eſche*, vicus agri Aloſtani.

Vaeslei) fortè *Aerſeele*.

Medelentensis) pagus, hodie *Melantois*: cuius pagi caput eſt Seclinium, *Seclin*, collegio Canonicorum & lipſanis S. Piati martyris nobile. Quod an hîc deſignetur per Schelinum aut Sohelnum, dubitari poſsit. In autographo legitur *Sohelnum*, quod nonnemo putat eſſe *Svvallem*, vicum agri Aloſtani, ex vetuſto S. Bauonis patrimonio. Sed obſtat ſitus: nam in pago Medelentenſi Sohelnum vel Schelinum collocant litteræ Caroli Calui, iam recitatæ.

Pettinghem.) Hodie *Petinghem* pagus ſeu vicus ad Scaldim, prope Aldenardam Flandriæ opidum.

CAP.

CAPVT XVIIII.

Pactio Aquiſgranenſis, inter Carolum Caluum Franciæ Regem, & eius fratrem Ludouicum Germaniæ Regem, anno 870. pridie Nonas Martij, inita Aquiſgrani.

ANNO Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCCLXX. Indictione tertia, pridie Nonas Martij, anno XXXII. KAROLI glorioſi Regis, Aquiſgrani palatio, hæ pactiones inter ipſum & HLVDOVICVM Regem, fratrem ipſius, factæ ſunt. An. 870.

INGELRAMNVS Comes ex parte Karoli Regis.

SIC promitto ex parte ſenioris mei: quòd ſenior meus KAROLVS Rex fratri ſuo HLVDOVICO Regi talem portionem de regno HLOTHARII Regis conſentit habere, qualem aut ipſi iuſtiorem, & plùs æqualiorem, aut communes fideles eorum inter ſe inuenerint. Nec eum in ipſa portione, vel in regno, quod antea tenuit, per aliquam fraudem vel ſurreptionem, decipiet, aut forconſiliabit, ſi frater ſuus *Hludouicus* eamdem firmitatem & fidelitatem, quam ex parte ſenioris mei illi habeo promiſſam, iſte frater ſuus *Hludouicus* ſeniori meo ex parte ſua, quamdiu vixerit, inuiolabiliter ſeruauerit.

ITEM LEVTFRIDVS Comes ex parte HLVDOVICI Regis.

SIC promitto ego ex parte ſenioris mei,quod ſenior meus HLVDOVICVS Rex fratri ſuo KAROLO Regi talem portionem de regno HLOTHARII Regis conſentit habere,qualem aut ipſi iuſtiorem, aut plus æqualiorem, aut communes fideles eorum inter ſe inuenerint. Nec eum in ipſa portione,vel in regno, quod antea tenuit, per aliquam fraudem vel ſurreptionem decipiet aut forconſiliabit:ſi frater ſuus KAROLVS eandem firmitatem, & fidelitatem,quam ex parte ſenioris mei habeo promiſſam, iſte frater ſuus *Karolus* ſeniori meo ex ſua parte, quamdiu vixerit inuiolabiliter ſeruauerit.

HAEC eadem tertius *Theodoricus* Comes, ex parte glorioſi Regis *Karoli*, & quartus *Radulfus* Comes ex parte HLVDOVICI proſecuti ſunt.

ISTI præſentes fuerunt.
LEVTBERTVS Archiepiſcopus.
AFRIDVS Epiſcopus.
ODO Epiſcopus,
ADALELMVS Comes,
INGELRAMNVS Comes,
LVITFRIDVS Comes,
THEODORICVS Comes,
ITEM ADELELMVS Comes.

NOTATIONES.

LVDOVICO,Cermaniæ Rege,ægrè ferente regnum LOTHARII,an.*869*.menſe Iunio Placentiæ in Italia defuncti,vniuerſum à CAROLO CALVO vſurpari,inita per vtriuſque legatos apud Aquaſgrani pactione,conuentum eſt,vt regnum iſtud inter ipſos æquis portionibus diuideretur.Itaque facta eſt ea Diuiſio,quæ proximo capite continetur, quamque Aimoinus lib.5.cap.25.& Petrus Pithæus in Scriptoribus XII. coœtaneis recitant.

AN.XXXII.KAROLI.) Initium annorum Caroli Calui à XII.

à XII. Kalendas Iulias ducendum eſſe Iac. Sirmondus in Notis ad Capitula eiuſdē Caroli, tit. 35. rectè docuit. Hinc ſequitur, Martio menſe anni 870. nondum expletum fuiſſe annum eius triceſimum. Quare ſcribendum hoc loco, non XXXI. ſed XXX. & eamdem ob cauſſam in titulo cap. ſequentis legendum XXXI. non XXXIII.

INGELRAMNVS.) Camerarius hic Caroli Calui fuit, eique intimus. Poſtea tamen, ſuaſu Richildis Reginæ, honoribus exutus, ad Ludouicum Germaniæ Regem tranſijt, eique auctor fuit, vt in Galliam cum exercitu iterum an. 875. veniret: vt Aimoinus lib. 5. cap. 32. narrat.

CAPVT XX.

Diuiſio regni Lotharij Imperatoris, anno 870. VI. Idus Auguſti, inter Carolum Caluum Franciæ, & Ludouicum Germaniæ Reges fratres facta in Procaſpide ad Moſam fl.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXX. regni CAROLI XXXIII. Indictione III. VI. Idus Auguſti, inter glorioſos Reges CAROLVM & HLVDOVICVM, fuit hæc Diuiſio regni facta, in Procaſpide ſuper fluuium Moſam.

Et

Et hæc eſt portio, quam ſibi HLVDOVICVS accepit.

COloniam. *Colen*, ad Rhenum.
Treueros, *Trier*, ad Moſellam.
Vtrech, *Vltraiectum*, ad veterem Rheni alueum.
Stratſburch, *Argentoratum*, ad Rhenum.
Baſulam, *Baſel*, ibidem.
Abbatiam Sueſtre, *Suſteren*, in Ducatu Iuliacenſi.
Berch, *prope Ruremundam*.
Niu monaſterium, *fortè Huy*.
Caſtellum, *Keſſel*, ad Moſam.
Indam. *S.Cornelis Munſter*, prope Aquaſgrani.
S.Maximini, *prope Treueros*.
Ephternacum, *Echternach*, opidum & Abbatia in Ducatu Luxeburgenſi.
Horreum *Treuerenſe*, monaſterium.
S.Gangulfi, *S.Gengoul*.
Fauerniacum, *Fauerney*, Abb. in Comitatu Burg.
Polemniacum, *Poligny*, opidum ibidem.
Luxouium, *Luxeul*, opidum & Abbatia ibidem.
Luteram. *Lure*, Abbatia in Alſatia.
Balmam, *Baulme les Nonnes*.
Offonis villam, *Vellefaux*.
Megeni monaſterium. *Moien mouſtier* Abbatia in Loth.
S.Deodati. *S.Dieij*, in Loth. ad Murtham.
Bodonis monaſterium. *fortè Bodonuille*.
Stiuagium, *Eſtiuay*, Abb. in Loth. ad Murtham.
Romerici montem. *Miremont in Loth*.
Morbach, *Murbacum*, in Alſatia.
S.Gregorij.
Mauri monaſterium, *Maur munſter*.
Eboresheim, *Abbatia*.
Homowa.
Maſonis monaſterium, *Maeſmunſter*.

Hum-

Homburg.
S.Stephani Stratsburch.
Erenſtein.
S.Vrſi in Salodoro.*Soleurre*.
Grandi vallem,*Grandvaux*.
Altam petram,*Haulte pierre*.
Iuſtinam,*fortè,Mont Iuſtin*.
Vallem Cluſæ.
Caſtellum Carnonis,*Chaſtelchalon*.
Heribodesheim,*Abbatia*.
Abbatiam de Aquis.
Hoenchirche.
Auguſtchirche.
Comitatum Teſtrebant,*Teyſterbant*.
Batua,*Betuvve*,
Hattuarias,*ad fl.Neers* in Geldria.
Maſau ſubterior de iſta parte,*Onder Maeſlandt*.
Item Maſau ſuperior,quod de iſta parte eſt,*Opper Maeſlandt*.
Liugas quod eſt de iſta parte,*Liege*.
Diſtrictum Aquenſe,*Aken*,*Aix*.
Diſtrictum Tectis ſeu Tetis,*prope Spa*.
In Ribuarias Comitatus V.*ad Ruram fl*.
Megenenſium,*Meyen*,prope Andernacum.
Bedagowa,*Bidburg*,verſus *Meyen*.
Nitachowa,*ager ad Nidam* fl.in Lotharingia.
Sarachowa ſubterior:*ad fl.Sar*,in Loth.
Bleſitchowa,*Blis*,verſus Treueros.
Selme,*Salme*,ad Saram fl.
Albechowa,*Sar alben*.
Suentiſium,*Sanctoy* in Lotharingia.
Calmontis *Chaumont* ad Moſellam in Loth.
Sarachowa ſuperior,*Sargou*.
Odornenſe,quod Bernardus habuit.*Darney*,in ſilua Voſego.
Solocenſe,*Solieu*,in Burgundia.
Baſiniacum,*Baſſigny*.
Eliſchowe, *ager Aliſienſis* vel *Elſatius*.

L Wa-

warasch, *Comitatus de Varesco.*
Scudingum, *Salins*, in Comitatu Burg.
Emaus,
Baſalchowa, *ager Baſileenſis.*
In Eliſatio Comitatus II. *Elſaten.*
De Friſia duas partes.

De regno quod Hlotharivs habuit ſuper iſtam Diuiſionem, propter pacis & caritatis cuſtodiam, ſuperaddimus iſtam adiectionem.

Mets. Ciuitatem Mettis, cum Abbatia S. Petri & S. Martini & Comitatu Moſlenſi, cum omnibus villis in eo conſiſtentibus, tam dominicatis, quàm & vaſallorum. De Arduenna, ſicut flumen Vrta ſurgit, inter Biſlanc & Tumbas, ac decurrit in Moſam: & ſicut recta via pergit in Bedenſi, ſecundùm quod communes fideles noſtri rectiùs inuenerint, excepto quod de Cōduſtro eſt ad partē Orientis trans Vrtam. Et Abbatias Prumiam, & Stabolau, cum omnibus villis dominicatis & vaſallorum.

Ourt. *Condron.* *Prum.* *Stanelo.*

Et hæc eſt portio quam CAROLVS de eodem regno ſibi accepit.

Lvgdunum *Lion.*
Veſontium *Beſancon.*
Viennam *Vienne.*
Tungris *Tongre.*
Tullum *Toul.*
Viridunum *Verdun.*
Cameracum *Cambray.*
Viuarias *Viuarez.*
Vcetia. *Vſez.*
Montem Falconis, *Montfaulcon ad Moſam.*
S. Michaelis, *S. Miel* in Lotharingia.

Culdoni

Culdini monaſterium *Col mouſtier.*
S. Mariæ in Biſontione, *Iuſſanum monaſterium.*
S.Martini, in eodem loco.
S.Eugendi.S.*Oyan de Ioux* vulgò *S.Claude.*
S.Marcelli, *à Chalon.*
S. Laurentij, *S.Laurens* in Comitatu Burg.
Leudenſi.
Sennonem.*Senone* Abbatia in Lotharingia.
Abbatiam Mellam.
Melbarium.
Laubias.*Lob* ad Sabim.
S.Gaugerici, *prope Cameracum.*
S.Saluij, *prope Valentianas.*
Criſpinio, *Creſpin*, in Hannonia.
Foſſas, *Foſſe*, in d.Leodienſi.
Marilias, *Maroilles*, in Hannonia.
Hunulcurt, *Houncourt*, in diœceſi Camer.
S.Seruatij, *S.Seruais, à Maeſtricht.*
Malinas, *Malines*, ad Demeram.
Ledi, *Lier*, in Brabantia ad Netam fl.
Sunniacum, *Soignij*, in Hannonia.
Antonium, *Antoin*, prope Tornacum.
Condatum, *Condé*, in Hannonia.
Merrebecchi, *Meerbeke*, prope Ninoniam.
Ticliuinni, *Dickeluenne*, prope Gerardi montem.
Luitoſa, *Leuſe*, in Hannonia.
Calmontis, *Calmont*, in d.Leod.
S.Mariæ in Deonant, *Dinant.*
Echa, *Eyck*, prope Maſeicam.
Andana, *Andenne.*
Waſloi, *VVaſler* in Fania.
Altum montem, *Haultmont.*
Comitatum Texandrum, *Kempenlandt.*
In Brachbanto Comitatus IV, *Brabant.*
Cameraceſium, *Pays de Cambreſy.*
Hanioum, *Hainau.*
Lomenſem, *vers Namur.*
In Hasbanio Comitatus IV. *Hasbaigne.*

Maſau ſuperior de iſta parte Moſę, *Maeſlandt.*
Maſau ſubterior, quantum de iſta parte eſt.
Liugas, quod de iſta parte Moſæ eſt, & pertinet ad Veſatum. *Liege, Viſet.*
Scarponnenſe, *Scarponne ad Moſellam in Loth.*
Viridunenſe, *Le Verdunois.*
Dulminſe.
Arlon, *in Ducatu Luxemburg.*
Vaurenſe Comitatus II. *Terre de la Vaiure, ad Carumſl.*
Moſminſe, *Mouſon.*
Caſtricium.
Condruſt. *Condreux.*
De Arduenna ſicut flumen Vrta ſurgit inter Biſlanc & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Moſam: & ſicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Bedenſi, ſecundùm quod Miſsi noſtri rectiùs inuenerint.
Tullenſe. *Toul.*
Aliud Odornenſe, quod Termarus habuit.
Barrenſe, *Barrois.*
Portenſe, *Portian.*
Salmoringum, *Semurre in Ducatu Burg.*
Lugdunenſe, *Le Lionnoys.*
Viennenſe, *Le Viennois.*
Viuarias. *Viuarez.*
Vcetiam, *Vſez.*
De Friſia tertiam partem.

NOTATIONES.

HANC ipſam Diuiſionem Aimoinus, Pithæus, & Sirmondus in Capitulis Caroli Calui recitãt. In ea quàm plurima erant menda ſeu vitia: ego remedium & lucem (quod à nemine hactenus præſtitum) adferre conatus ſum. Tu lector faue, & iuua.

IN PROCASPIDE.) Fortè legendum *In Procuſpide*, hoc eſt

eſt, in promontoriolo ſeu lingua in Moſam prominẽte. Vt vt ſit, locus, in quo Carolus & Ludouicus colloquium habuerunt, fuit inter Heriſtallum & Marſnam, in diœceſi Leodienſi. Aimoinus lib. 5. cap. 25. *Carolus Pontigonem veniens Legatos accepit, nnntiantes vt ipſe ad Heriſtallium veniret, & frater eius Hludouicus ad Marſnam venturus eſſet, & in meditullio eorumdem locorum Kalendis Auguſti colloquerentur*. Et poſt alia: *Tandem V. Kalendas Auguſti ad locum colloquij conuenerunt*.

Caroli XXXIII.) Legendum XXXI. ob cauſſam ſuperiore capite allegatam.

Col. Stratsburch.) In tota hac enumeratione nulla fit mentio Moguntiæ, Spiræ, & Vormatiæ: eò quod illæ ciuitates ad regnum Lotharij (cuius hîc Diuiſio proponitur) non pertinuiſſent, ſed ad regnum Ludouici Tranſrhenani. Atque hi nimirum pagi fuerunt, qui propter vini copiam, Tranſrhenanis prouincijs adiecti ſunt, cùm Ludouici Pij filij, *Ludouicus, Carolus Caluus & Lotharius Imp. an.* 843. paternum imperium inter ſe diuiderent

Abbatia Svestre) vulgò *Suſteren*. Suſterenſe nobilium virginum Canonicarum collegium, in diœceſi Leodicenſi, & Ducatu Iuliacenſi ſitum intellige: quod monaſterium à S. Willibrordo Archiepiſcopo Vltraiectino incohatum, *Suendeboldus* Lotharingiæ Rex poſtea auxit, ampliterque dotauit, qui & ibidem ſepultus iacet.

Prima loci Abbatiſſa fuit *B. Amelberga*: ſub cuius diſciplina enutritæ fuerunt duæ filiæ eiuſdem Regis Suendeboldi, *B. Benedicta & B. Cæcilia*, quæ Amelbergæ in præfectura ex ordine ſucceſſerunt.

In eadem eccleſia quieſcunt *SS. Gregorius & S. Albericus* Vltraiectenſes Epiſcopi, itemque *B. Vaſtradis*, mater eiuſdem Gregorij Epiſcopi. Horum corpora à diuerſis Epiſcopis Leodienſibus è terra ſunt eleuata, & in feretris decenter locata.

Sic ferè Ioannes Molanus, die 13. Auguſti, ex vetuſto codice Miſſali ac Matutinali Domicellarum ſeu Canoni-

nonicarum Suſterenſium,in autographo Natalium Belgicorum,quod Louanij ms.adſeruatur apud Zangrium Bibliopolam,quodque à me auctum & Notis illuſtratũ ſpero typis aliquando edendum.Natales namque Sanctorum Belgij,qui nunc exſtant, non ab ipſo Molano, ſed à Petro Louio,ex ſchedis Molani in ordinem ſunt digeſti atque editi,iuſſu *Henrici Cuquij*,tunc Louanienſis Academiæ Cancellarij, pòſt Ruremundenſis Epiſcopi,me Louanij in ſtudijs Theologicis tunc agente. Autographum verò,quod per iniquitatem temporum, ab obitu Molani,perierat ſeu latuerat,demum poſt editionem Louianam eſt inuentum.

Berch.)Latine Mons S.Petri,aliàs Mons S.Odiliæ ad Ruram fluuium,vno milliari à Ruremunda Geldriæ vrbe:quem locum *Pipinus Herſtallius* Francorum Dux S.Wironi Epiſcopo,ex Scotia ad prædicandum Euangelium,illius æui more,venienti dono dedit.Is cum ſocijs ſuis SS.Plechelmo,& Otgero,ibi monaſterium ædificauit.Eumdem locum poſtea,Normanis per Belgicam ſæuientibus,Canonici Vltraiectini incoluerunt, Lothario Rege fauente. Spectantur ibidem hodieque veteris monaſterij rudera.

Balma.) ſeu potiùs Palma, opidum eſt Comitatus Burgundiæ,decimo milliari à Veſontione ſitum, cuius hodie muris incluſum eſt vetuſtiſsimum cœnobium monialium Benedictinarum,*Baulme les Nonnes* nuncupatum. Cœnobium iſtud, viuente adhuc S.Deſiderato xi.Veſontionenſi Archiepiſcopo,ædificari cœptum legimus,perfectum deinde ab eius ſucceſſore S. Germano,ab eoque virginibus Deo ſacratis attributum: à Vãdalis poſtea euerſum,ac deinde circa an.600.à Warnario,palatij Burgundici Comite, reædificatum & prouentibus auctum.

Exstat ibidem inſigne eiuſdem Warnarij lapideum monumentum : cui inſculptum eſt Guntramni Regis ſomnium,quod Aimoinus lib.3.cap.3.narrat. Vide plura apud Chiffletium in Veſontione.

Vo-

VOCATVR autem vulgò *Balma Nonnarum* ſeu monialium, ad diſcrimen faciendum à Balma monachorum ord. Cluniacenſis Abbatia, in eodem Burgundiæ Comitatu.

OFFONIS VILLA) hodie *Vellefaux*: de quo loco ſic in ms. Chronico S. Benigni Diuionenſis, quod circa an. 1060. deſinit, legitur: *Burchardus Comes dedit locum, Offonis villa dictum, quandam nobilem Abbatiam, in honore S. Leodegarij conſecratam.*

MEGENI monaſterium) eſt, niſi fallor, *Moien Mouſtier*, Abbatia in Lotharingia. In Burgundiæ Comitatu, eſt Prioratus *de Mieges* in monte Iura.

ROMARICI MONS) opidum & monaſterium à S. Romarico, Auendi Comite, circa an. 638. fundatum: quod eſt hodie nobilium virginum Canonicarum collegium in Lotharingia.

GRANDIS VALLIS) *Grand Vaux*, olim Abbatia celebris in monte Iura, nunc Prioratus, cum Abbatia S. Claudij Iurenſis vnitus.

ALTA PETRA) *Haulte Pierre*, Abbatia in Lotharingia: aut *Mouſtier Haulte pierre*, Prioratus ord. Cluniacenſis in Burgundia.

IVSTINA) an caſtrum eſt in Burgundia, vulgò *Mont Iuſtin*? an Prioratus ord. Cluniacenſis, *Iuſſè* vel *Ionè*?

CASTELLVM CARNONIS) vulgò *Chaſtelchalon*, Abbatia monialium vetuſtiſsima, in opido eiuſdem nominis apud Burgundos: vt me docuit V. CL. Ioan. Iac. Chiffletius.

HERIBOPESHEIM) Abbatia, cuius infra fiet mentio in diplomate Ludouici Germaniæ Regis an. 908. dato.

HATTVARII) ſiue Attuarij ad Nerſam fl. habitabant: vt ex Chronico Laurishamenſi, quod in tomis Rerum Germanicarum exſtat, colligi datur. Nerſa autẽ, *Neers*, medio ferè itinere inter Rhenũ, & Moſam, per Wachtenduncam, Gelriam, Goch, aliaque ditionis Cliuenſis opida lapſus, infra Gennapiam Moſæ immergitur.

RIBVARII.) ſeu potiùs Ripuarij ad Ruram in Annalibus Pithæanis diſtinctè collocantur: ſuntque Iuliacenſes

cenſes hodie cum accolis. Compilator Chronici Trudonenſis, quod apud me ms exſtat, part. 1. lib. 2. cap. 20. *Eſt autem Ribuaria terra victualibus abundans, ſub qua Comitatus Iuliacenſis, aliorumq́ Principum fortalitia continentur.*

BEDAGOWA.) Id eſt Bidburgenſis ager verſus *Meyen.*

ALIVS eſt vicus Beda, Antonino notus in Itinerario, hodie *Bidburg*, opidũ Ducatus Luxeburgẽſis, inter Auguſtam Treuerorum & Auſanam vicum, nunc *Palleſcheit*. Porrò *Govv* vel *Gau* idem eſt quod ager ſeu terra.

SARACHOWA) ager ad Saram ſeu Sarauum fluuium.

SELME) Salme Comitatus ad Saram fl.

ELISCHOWE) ſeu ELISGOW, id eſt, ager Eliſatiæ ſeu Alſatiæ.

WARASCH) tractus Sequanorum ſeu Burgundionum, qui etiamnum dicitur Comitatus de *Vareſco.*

SCVDINGVM) hodie opidum Salinenſe, ſeu Salinarũ, in Comitatu Burgundiæ. In ms. vita S. Anatholij, Salinenſis eccleſiæ & vrbis patroni: *Vallis Romano itineri peruia, Scodinga in Sequanis, vbi nunc Salinarum locus.* *Salins.*

BASALCHOWA) Baſileenſis ager.

MOSLENSI) ſeu Moſellenſi Comitatu, ad Moſellam fl. quem Auſonius iam olim accuratè deſcripſit.

RECTA VIA.) Id eſt, Via militaris Romana, quæ in pago Bedenſi, nunc Ducatu Luxeburgenſi, populariter *Hereſtrate* aut *Heydenſtrate* nuncupatur. *Here* maioribus noſtris idem quod exercitus. *Heyden* Latinè ſunt ethnici ſeu pagani: à quibus Vias militares ante Chriſtum natum ſtratas vulgus credit.

Se-

Sequitur explicatio portionis, quæ Carolo Caluo ceſsit.

LVG. VES. VIENNA.) Non fuerant hæ ciuitates in antiquo Lotharij regno, ſed eidem poſtea ex Caroli fratris ſucceſsione obtigerant.

MONTEM FALCONIS.) an. *Mont Faulcon* vicus prope Veſontionem, ad gentem Naſſauiam ſpectans, à quo multæ toparchiæ dependent?

S. MICHAELIS) Abbatia in diœceſi, ſiue, vt Sigebertus in Chronico ad an. 667. loquitur, *in parochia Virdunenſi, ſupra Moſam, fundata à Vulfoaldo Maiore domus Hildrici Regis.*

CVLDINI MONASTERIVM) an *Calmouſtier*, vetus Canonicorum collegium n Burgundia?

S. MARIAE IN BISONTIONE.) Iuſſanum monaſterium in vrbe Biſontina intellige, quod primùm fuit monialium. poſt monachorum Benedictinorum, nunc eſt Minimorum ab an. 1607. vt Chiffletius in s. Donato XXV. Archiepiſcopo Veſontionenſi docet.

S. MARTINI IN EODEM LOCO.) Supereſt eccleſiola ſeu ſacellum vetuſtiſsimum S. Martini, in clauſtro, vt loquuntur, S. Stephani Biſontini.

S. EVGENDI.) Ita legendum, non S. *Augentij*, Deſignatur autem Abbatia Iurenſis, quæ nomen S. *Eugendi*, conditoris ac primi Abbatis, aliquot ſæculis geſsit, nunc *S. Claudij*, in diœceſi quidem Lugdunenſi, ſed in Comitatu Burgundiæ ſita. *S. Glaude.*

S. LAVRENTII.) Vide, an notetur Prioratus Cluniacēſis S. Laurentij de Rupe, in Comitatu Burgundiæ, *S. Laurent de la Roche.*

LAVBIAS.) Laubium, illuſtris monachorum Benedictinorum ad Sabim Abbatia, in diœceſi quidem Cameracenſi, ſed ſub ditione politica Epiſcopi Leodicenſis, *Lob.*

M à S. Lau-

à *S. Landelino*, S. Auberti Cameracenſis Epiſcopi diſcipulo circa an, 640. fundata.

S. GAVGERICI) monaſterium, in honorem S. Medardi Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopi, à *S. Gaugerico* Cameracenſi Epiſcopo, in vertice montis, prope muros illius vrbis circa an. 600. ædificatum: vbi nunc arx Cameracenſis, à Carolo V. Imp. excitata viſitur. Baldericum in Chron. Cameracenſi lib. 2. cap. 4. conſule. Gaugericianum monaſterium eſt nunc Canonicorum collegium, in Cameracenſi baſilica S. Vedaſti reſidens.

S. SALVII) Prioratus vnicus ord. Cluniacenſis in Belgica noſtra, prope Valentianas, ad Scaldim, à Carolo Magno Imp. fundatus: qui diuinitus monitus S. Saluij Epiſcopi ac martyris corpus ibi inuenit, atq; inuẽtum honorificè ſepeliuit: vt Sigebertus in Chronico an. 801. & Baldericus lib. 2. cap. 31. narrant.

CRISPINVM) ſeu potiùs Criſpinium, Abbatia Benedictinorum, ad duorum riuulorum confluentes à *S. Landelino*, (cuius ibidem corpus quieſcit) circa an. 650. fundata. Baldericus lib. 2. cap. 41.

FOSSAS.) *Foſſenſe monaſterium S. Foillanus, Hibernus, dono S. Gertrudis virginis Niuellenſis, fundauit, vbi & quieſcit*: vt Sigebertus in Chron. an. 648. loquitur. Eginhartus, in Hiſt. translationis SS. Marcellini & Petri, vocat monaſterium Scottorum: qualia olim multa Scotti ſiue Hiberni per Germaniam habuerunt.

MARILIAS) ſiue Mareclias. Abbatia Bendictinorum in Hannonia à *Choneberto*, pagi Fanomartenſis Comite, fundata, & à S. Huntberto ſiue Humberto Abbate dotata: de qua vide ſupra cap. 5.

HVNVLCVRT) Hunulfi Curtis, ſiue Hunonis curia, Abbatia in diœceſi quidem Cameracenſi, ſed ditione Regis Galliæ nunc ſita, à viro illuſtri *Amalfrido*, eiuſque coniuge *Childebertana*, pro ſanctimonialibus fundata: quibus poſteà Canonici, ac demum monachi Benedictini ſucceſſerunt.

S. SERVATII.) Ita legendum, non *S. Gernaſij*. Traiectẽſe ad

ſe ad Moſam collegium Canonicorum S. Seruatij intellige: de quo Faſtos & Annales noſtros Belgicos vide.

MALINAS.) Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. 2. cap. 47. *Apud Maſlinas monaſterium eſt Canonicorum, vbi quieſcit pretioſus Dei martyr* Rumoldus, *genere Scotus qui vitam eremiticam ducens inibi martyrizatus eſt. Hoc autem monaſterium ab antiquitate conſtructum, regalibus emolumentis maximè augmentatur.* Ex quibus verbis colligi videtur, ante tempora Notgeri Leodienſis Epiſcopi (qui an. 1007. obijt) Mechliniæ monaſterium aliquod fuiſſe, ab *Odone* Comite fortaſsis incohatum, quodque Notgerus poſteà prædijs ac præbendis XII. auxerit.

LEDI) Liranum opidum ac collegium Canonicorum intellige à S. Gummaro ſeu Guntmaro fundatum: de quo ſic Baldericus lib. cit. cap. 48. *Nec procul à Maſlinis eſt monaſterium Canonicorum, quod ex proprijs prædijs vir Dei* Guntmarus, *illuſtris laicus, ſtruxit, ibiq́ſ ſepultus diem reſurrectionis exſpectat.* Floruit is temporibus Pipini Frãcorum Regis.

CETERVM LEDO & MALINA, vt rectè Molanus in Natalibus SS. Belgij 1. Iulij. notauit, apud veteres accipiũtur pro maris receſſu & acceſſu: vt in appendice ad tomũ 3. Auguſtini, in lib. 1. De mirabilibus ſacræ ſcripturæ, & alibi. Quibus adde quæ in vita S. Bonifacij Archiepiſcopi Moguntini Willibaldus, ab Henrico Caniſio editus, narrat. *In loco,* inquit, *vbi quondam pretioſus ſancti martyris effuſus eſt ſanguis, cum conſilio populi Fr. ſonum, ſtructura cuiuſdam tumuli, propter immenſas* Ledonis *ac* Malinæ *irruptiones, quæ diuerſo inter ſe ordine, maris aſtu, Oceaniq́ recurſu, ſed & aquarum diminutione, infuſioneq́ commouentur, ab imo in excelſum vſque conſtrueretur, &c.*

A maris certè fluxu *Malinam* & *Liram* ſeu *Ledonem* ſua nomina accepiſſe, in ss. Rumoldi & Gummari hiſtorijs ms. legitur.

SVMNIACVM) ſeu potiùs Sunniacum, *Soigny*, Hannoniæ opidum: quod Baldericus lib. 2. cap. 46. *Sungeias* nũcupat: hodie *Sonegias* dicimus. Eſt in eo opido illuſtre Canonicorum collegium, quod fundatoris ſui *S. Vincentij*

centij Comitis eiusque filij *S.Landrici* Meldenſis Epiſcopi corpora adſeruat.

ANTONIVM) *Antoin*, vicum cum vetuſto collegio Canonicorum, ad Scaldim, prope Tornacum.

Condè. CONDATVM.) Hannoniæ opidum, ad Scaldis & Hainæ confluentes, *olim regalis & diues Abbatia puellarum, nunc monaſterium paucorum Canonicorum. Vbi* S. Waſnulfus, *genere Scotus, curſu peregrinationis conſummato ſepultus, in pace obdormiuit :* vt Baldericus cap. 42. loquitur.

MERREBECCHI) Merbeca, vulgò *Meerbeke*, municipiũ haut procul à Ninouia Flandriæ opido : in quo *Odelardus* Comes, eiuſque coniux *Nona*, S. Amandi Tungrenſis Epiſcopi ſoror monaſterium ædificarunt, quod eſt hodie collegium IV. Canonicorũ, & quinque Sacellanorum. Faſtos noſtros Belgicos 3. Febr. conſule.

TICLIVINNI.) *Dickelucnne*, vicus prope Gerardi montem in Flandria: de quo vide Origines noſtras Benedictinas, vbi de Gerardi-montana Abbatia agitur.

Leuſe. LVITOSA) ſeu potiùs Lutoſa, Hannoniæ opidum, *cum monaſterio Canonicorum, quod conſtruxit* B. Amandus: *& eſt diues Abbatia, vbi vir Dei* Badilo *requieſcit, qui corpus S. Mariæ Magdalenæ de Hieruſalem in Burgundiam, in loco Verceliaco attuliſſe fertur :* vt Baldericus cap. 43. loquitur.

Dinant. S. MARIAE IN DEONANT) Seu Dionanto opido ad Moſam, quod *S. Monulphus* Tungrenſis Epiſcopus circa an. 590. Eccleſiæ ſuæ dedit, quodque etiamnum Leodicenſis eccleſia poſſidet.

Eike. ECHA.) Eike, vicus ad Moſam, in quo *Adelardus* eiuſque vxor *Grinuara* monaſterium puellarum circa an. 730. conſtruxerunt. Sanctimonialibus poſtea Canonici

Maeſeike. ſunt ſuffecti, qui inde ad opidum vicinum *Maeſeike* an. 1571. migrarunt: vide Faſtos noſtros 2. Octobris.

Andenne. ANDANA) ſiue Andenna, vicus ad Moſam inter Namurcum & Huium, in quo *S. Begga, Anſigiſi vidua, ſe & ſua*

*ſua Deo mancipans an.686.*vt Sigebertus teſtatur, *monaſterium ædificauit,*quod hodie eſt nobilium Canonicarum collegium.

WASLOI)ſeu potiùs waſſerum , monaſterium à *S. Landelino* fundatum:cuius templum an.844. *Theodericus* Cameracenſis Epiſcopus dedicauit , petente Hariberto Abbate:vt Baldericus lib.1.cap.41.& lib.2. cap.3. teſtatur.Monaſterium iſtud,à Waſſero riuo ſic dictum, in ſilua Fania ſitum erat,nunc prorſus dirutum.

ALTVS MONS)eſt hodie Benedictinorum Abbatia ad Sabim,haut procul à Melbodio Hannoniæ opido, à *S. Vincentio* Comite,qui & Sonegienſe monaſterium cōdidit,fundata.Vide Baldericnm lib.2.cap.35.

TEXANDRVM) ſiue Taxandrum Comitatum hodie *Kempenlandt*, ſupra cap.8. pro parte explicatum inuenies in Teſtamento S.Willibrordi.

IN BRACHBANTO)Comitatus ſeu diſtrictus olim quattuor fuere,qui tamē in hac Diuiſione non enumerantur.Quod nota contra Lipſium & alios,qui ex ſubiuncto *Lomenſi* pago ſeu Comitatu *Louenſem* ſeu Louaniēſem fabricare conantur. Brachbantum porrò olim ab Aloſto Tornacum vſque,imò vltra Condatum extendebatur.

SIC & in HASBANIO,ſeu Hasbania , Gallis *Hasbay*, Teutonis *Haſpengovv*,olim quattuor Comitatus fuere. Inter veteres Hasbaniæ Comites laudatur ROBERTVS, Lamberti filius,qui monaſterio S.Trudonis *Halen,Velpen,Merhout*,& alias aliquot villas dono dedit, anno quinto poſt obitum Theoderici Francorū II.Regis: vt in ms.Chronico Trudonenſi legitur.

HANIOVM)nunc Hannonia,*Hainau* ſiue *Hainou*, ſic dicta ab Haina fluuio,qui mediam regionem interſecat.Teutonis *Henegau*,ſiue *Hainegovv*,id eſt,ager Hainæ adiacens.

LOMENSIS)ſeu Lomacenſis pagus hodie eſt pars magna Comitatus Namurcenſis. In hoc pago ſitum eſt *Bronium*, Abbatia à S.Gerardo fundata,& *Foſſæ*,opidum ac monaſterium à S.Foillano fundatum:vt ex Ludouici

Germaniæ Regis & Henrici Aucupis diplomatibus, infra recitandis, datur intelligi.

Livgas) vulgò *Liege*, medij æui ſcriptores *Leodicum* vocant. Ioannes Papa X. in epiſtola ad Carolum Regem vocat *Legiam*. Cui conformis eſt ſigilli publici inſcriptio: Legia sanctae Romanae Ecclesiae filia. In Capitulis Caroli Calui ad an. 854. tit. 14. vocatur *Leudica*, hodie *Leodium*, Epiſcoporum ſedes, amœniſsimo loco ad Moſam.

Scarponinse) ſeu potiùs Scarponnenſe. Scarponna nota eſt Antonino in Itinerario & in Tabula Peutingeriana: nunc vicus *Sanponne* inter Tullum & Metas.

Viridvnvm) Antonino Virodunum, nunc Virdunum, Moſæ adiacet.

Arlon) Antonino in Itinerario *Orlonaunus vicus*, hodie opidum Ducatus Luxeburgenſis, ex quo nonnulli *Aram Lunæ* effingunt.

Mosmense) Id eſt ager Moſomenſis. Moſomum hodie opidum eſt ad Moſam, in quo Synodum olim habitam Flodoardus, & Annales Pithæani tradunt.

Condrvst) Condruſos Cæſar & alij veteres memorant: & nomen hodieque retinent in ditione Leodicẽſi, prope Huium opidum.

Ceterum S. Gregorii monaſterium ad Ludouici portionem pertinens, de quo ſupra pag. 79. hodie Petri Domus *Peterſ-hauſen* nuncupatur. Quod ex Hermanni Contracti Chron. per Henr. Caniſium edito dici, in quo ſic legitur: *Anno 979. Conſtantiæ Gamenolfus Epiſcopus obijt, eiq; Gebehardus Præſul ſuccedens 16. annis eccleſiam rexit, qui baſilicam S. Gregorij in ripa Rheni, Abbatiamq; ex ſuis prædijs conſtruxit, quæ iam dicitur Petri Domus.* Conſtruxit, inquam, ſeu potiùs ab alijs incohatam Abbatiam auxit & perfecit.

Horrevm) celebre virginum apud Treueros cœnobium Dagobertus Galliæ Rex fundauit ac dotauit: cui loco prima Abbatiſſa præfuit *S. Irmina*, eiuſdem Regis filia: vide ſupra pag. 34.

CAP.

CAPVT XXI.

Teſtamentum S. Euerardi Comitis (qui fundauit Abbatiam Ciſonienſem, Canonicorum regularium in diœceſi Tornacenſi) anno 937. conditum.

EGO EVERARDVS Comes, cum coniuge mea GISLA, decreui qualiter noſtri infantes, quandoque poſt obitum noſtrum, prædiũ noſtrum inter ſe, abſque aliquo impedimento vel animoſitatis iurgio, à nobis diuiſum rationabili executione particulatim cum mancipijs cæteriſque mobilibus, quæ ad nos pertinere videntur, poteſtate habita deinceps obtinere debeant.

Primogenitus namque noſter VNROCH volumus vt habeat quidquid in *Langobardia*, & in *Alamannia* de proprietate habere videmur, cum omnibus quæ ad ipſam proprietatẽ pertinere videntur, vt ſupra diximus, tam in Langobardia, quàm in Alamannia, præter *Balguinet*, & ea quæ ad eam pertinere videntur.

SECVNDVS quoque BERENGARIVS volumus vt habeat cortem in *Anaſpis*, cum his omnibus, quæ ibi pertinere videntur, præter Grecinam, & cortem noſtram *Hildidam* in *Hasbanio*, cum omnibus quæ adiacent ei, & quod habere videmur in pago *Condieſtrim* volumus, vt habeat.

TERTIVS ADALARDVS volumus vt habeat cortem noſtram in *Ciſonio*, & *Cantinium*, cum omnibus

nibus quæ ad ipſam eccleſiam in ſupradicto loco Ciſonio, pertinere diſpoſui, in tali tenore vt ipſam eccleſiam eo ordine, quo ego conſtitui ſemper cuſtodiat, & nihil auferri de ijs quæ ei dedi permittat, per ſe aut per quemcumque, & *Summinium* cortem noſtram.

QVARTVS RODVLPHVS volumus vt habeat *Vitrci*, *Vuis*, *Meſtucha*, cum omnibus ſupradictis locis, quæ pertinēt præter eccleſiam *Vitry*, quam ad eccleſiam noſtram cū omnibus quæ pertinent in *Ciſonio* pertinere cenſui. Et volumus vt habeat quod in *Scelleburd* habere videmur, quod *Matrid* dudum habuit, & omnes res noſtras quæ coniacent in *Comitatu Taſſandrio*. Ita hanc diuiſionem peragere volumus, vt ſi minus *Adalardus* aut *Rodulphus* de manſis habuerint quàm *Berengarius*, de *Anaſpio* adæquare, inter eos cum mancipijs quæ ſuperſedent debeant.

Hæc diuiſio omni modo inter eos vt ita permaneat, volumus, excepto ſi aliquis Rex Langobardorum, vel Francorum, vel etiam Alemannorum, quod abſit, & fieri non credo, alicui eorum de ſupradictis germanis ſuam proprietatem ita à nobis diuiſam per violentiam ſine cauſſa abſtulerit, tunc volumus quod reſiduum fuerit, vt conuenientes in vnum æqualiter inter eos diuidant illud.

DE filiabus verò noſtris volumus vt INGELTRVD habeat *Ermen* & *Mareſſem*: IVDITH verò volumus vt habeat *Balgingam*, & curtem noſtram in pago *Moila*, quæ vocatur *Heliſſem*. HEILVINCH verò volumus vt habeat *Hoſtrenheim* & *Luiſinga*, & *VVendoſſa*, & vnum manſum in *Engereſteim*.

TALEM autem legem de ſupradictis rebus eſſe cenſemus, vt ſi quiſquā eorum aduerſus alium aliter contentioſè ſurrexerit, præter quod nos inde ordinauimus aut in publico placito citatio mallauerit, præſumptor ille, quia contra noſtram voluntatem ire auſus fuerit, componat, cui calumniatus fuerit, auri libras mille.

De paramento autem noſtro volumus vt habeat primogenitus noſter VNROCH ſpatam vnam, cùm aureis

hilcis

hilcis & cuſpide aurea, & Faculum vnum de auro & gemmis, Baltheum vnum de auro & gemmis, ſpourones duos de auro & gemmis, veſtitum vnum de auro paratum, Mantellum vnum de auro paratum, cum fibula aurea, & alteram ſpatam volumus vt habeat, Vrceũ cum aqua, Manile argenteum vnum, ciphum aureum vnum, ciphos eburneos duos, Bruniam vnam, Helmum vnum, & Manicam vnam ad ipſum opus, Bembergas duas, Mortariolum argenteum vnum, cum piſtillo. De paramento verò Capellæ noſtræ Ciboreum cum Cruce aurea, & capſa aurea, & Calicem aureum cum patena, Coronam auream cum ligno Domini, Crucem auream cum criſtallo ſuper ciboreum, Planetas duas, vnam auro paratam, alteram de cendalo, Dalmaticam auro paratam, tres pannos ſuper altare auro paratos, duo Phylacteria in cruce pẽdentia, Euangelium de auro paratum, Sia aurea, Armillas duas auro paratas, Miſſale cum auro & argento paratum, lectionarium ſimiliter, Vrceum cum aqua, Manile argenteum vnum, Thuribulum argenteum vnum, Pipam auream vnam, Tabulas eburneas auro paratas, Pectem verò auro paratum vnum, Flauellum argenteum vnum, Capſellam eburneam vnã, Candelabra argentea duo: hæc volumus vt ſupradictus filius noſter primogenitus habeat.

SECVNDVS BERENGARIVS volumus vt habeat Spatas duas, vnam cum hilcis argenteis, & aureis ſimul, Facilum de argento & auro vnũ, Baltheos aureos cũ gemmis duos, Spourones aureos duos, Veſtitũ auro paratũ vnum, alterum Facilum cum gemmis aureum, Ciphos cum cornu, & argento cum auro, duos, Scutellas argenteas duas, Cochlearia argentea duo, Bruniam vnam, Helmum vnum, Manicam vnam. De paramento Capellæ noſtræ, Altare argento paratum vnum, Calicem eburneum cum patena auro paratum vnum, Capſam eburneam auro paratam vnam, Phylacteriũ de criſtallo cum auro paratum vnum, Euangelium eburneum vnum, Lectionarium ſimile par atum, Miſſale ſimile, Commentarium ſimile, Antiphonarium ſimile, Smaragdum

ragdum ſimile paratum, Thuribulum argẽteum vnum, Planetas duas, vnam variatam, alteram de cendalo, Dalmaticam variatam vnam ſericam, ſimile pallium ſuper altare vnum, Tabulas ad canendum auro & argento paratas: hæc volumus vt ſecundus *Berengarius* habeat.

TERTIVS ADALARDVS volumus vt habeat Spatas duas, vnam cum hilcis eburneis & aureis, Facilum ſimile, & balteum eburneum, & aureum, alterum Facilum aureum, & balteos aureos duos cum gemmis, Vas ad bibendum marmoreum vnum, cum argento & auro paratum. Garalem argenteum vnum, Ciphum argenteũ vnum, Pallia duo, Garales argenteos cum binis cochlearijs duos. Bruniam vnã, & Helmum cum Halsberga & Manicam vnam, Bemiuergas duas. De paramento Capellæ noſtræ, Altare de criſtallo & argento paratum vnum, Capſam criſtallo & auro paratam vnam, Calicem vitreum auro paratum vnum, Calicem argẽteum cum patena, Euangelium argento paratum vnum, Planetam diploidam vnam, de cendalo vnam, Dalmaticam vnam, Sericam vnam, Pannum ſuper altare vnum, Phylacteriũ vnum, in quo reliquiæ S. Remigij: hæc volumus vt tertius *Adalardus* habeat.

QVARTVS RODVLPHVS volumus vt habeat Spatas tres, Mancoſos centum, balteum vnum, Garales argenteos duos, Cochlearia tria, Bruniam vnam, Manicas duas, de paramento Capellæ noſtræ Buſteam criſtallinam cum Reliquijs, Phylacterium de almandinis & criſtallo paratum vnum, Phylacterium argenteum vnum, Calicem de nuce & argento & auro paratum vnum, Calicem argenteum cum patena, Planetas duas, Pannum vnum ſuper altare: hæc volumus vt *Rodulphus* habeat.

ENGELTRVD filia noſtra volumus vt habeat ſcutellam argenteam vnam, & pallium vnum. IVDITH vt habeat ſcutellam argenteam vnam, & pallium vnum. HEILWICK volumus vt habeat argenteum vas vnum, & pallium vnum, quibus ſingulis, ne de Capellæ noſtræ

exor-

exortes eſſe viderentur benedictione, dedimus ſingula Filacteria de auro parata.

De libris etiam Capellæ noſtræ diuiſionem inter eos facere volumus. In primis volumus, vt *Vnroch* habeat Pſalterium noſtrum duplum, & Bibliothecam noſtram & librũ S. Auguſtini De verbis Domini, & librũ De lege Francorum, & Ripuariorum & Langobardorum, & Alamanorum, & Bauariorum, & librum rei militaris, & librum De diuerſis ſermonibus, qui incipit de Elia & Achab, & librum De vtilitate pœnitentiæ, & librum De conſtitutionibus Principum, & Edictis Imperatorum, & Synonima Iſidori, & librum De quattuor virtutibus, & Euangelium & librum beſtiarum, & Coſmographiã Ethici Philoſophi.

Berengarivs aliud Pſalterium volumus vt habeat, cum auro ſcriptum, & librum De ciuitate Dei S. Auguſtini, & De verbis Domini, & Geſta Pontificum Romanorum, & Geſta Francorum, & librum Iſidori, Fulgentij, Martini, Epiſcoporum, & librum Ephrem, Synonima Iſidori, & librum Gloſſarum, & explanationis, & dierum.

Adalardvs tertium Pſalterium volumus vt habeat, quod ad noſtrum opus habuimus, & expoſitionem ſuper epiſtolas Pauli, & librum S. Auguſtini De verbis Domini, & ſuper Ezechielem Prophetam, & Lectionarium de Epiſtolis & Euangelijs cum auro ſcriptum, & vitam S. Martini, & librum Aniani, & volumen ſeptem librorum magni Ozozij Pauli, & librum S. Auguſtini, Hieronymi presbyteri de hoc quod Iacobus ait: *Qui totam legem ſeruauit, & in vno offenderit, factus eſt omnium reus.*

Rodvlphvs volumus vt habeat Pſalterium cum ſua expoſitioue, quem Gisla ad ſuum vſum habuit, & Smaragdum, & Collectaneum, & Fulgentium, & Miſſale cottidianum, quod ſemper in noſtra Capella habuimus, & vitam S. Martini, & Phyſonomiam Lopi Medici, & ordinem priorum Principum.

Primogenita etiam filia mea Engeltrvd volumus

vt habeat librum qui vocatur Vitas patrum, & librum qui appellatur Liber de doctrina S.Baſilidis,& Apollonium,& Synonima Iſidori.

Ivdith volumus vt habeat Miſſale vnum;& librum vnum,qui incipit à ſermone S.Auguſtini De ebrietate, & legem Langobardorum,& librum Alquini ad Widonem Comitem.

Heilwich volumus vt habeat Miſſale vnum , & Paſsionalem & librum orationum cum Pſalmis, & libellum de orationibus.

Gisla volumus vt habeat librum de quattuor virtutibus,& Enchiridium S.Auguſtini.

Hæc omnia,vt ſupra diximus,poſt quandoque obitũ noſtrum,vt inter eos ita diuiſa permaneant,abſque impedimento,volumus:ab hodierno verò die(quod nunc ita præordinauimus) quidquid de mobilibus cuiuſcumque rei deinceps,ſi vitam & ſanitatem Omnipotens deſuper nobis conceſſerit,acquiſiuerimus , ſi aliter ante obitum noſtrum non ordinauerimus , ſiue in laboratione,ſeu in peculio,in prædictis,quas inter eos diuiſimus rebus,ſeu beneficijs noſtris,quę habere videmur,volumus vt ſuper omnia medietatem Vnroch filius noſter , & ceteri noſtri fideles, qui interfuerunt, quando hæc ita diſpoſuimus,poſt noſtrum obitum, pro ſalute animæ noſtræ diſtribuant,tam in Francia quàm in Langobardia vel Alemania,ſiue in proprio ſiue in beneficio,vt ſupra diximus.

Servos autem noſtros, quantos nobis placuerit in ſupradictis locis dimittere liberos de noſtro prædio, tam in Francia,quàm in Lãgobardia ſeu inAlemania, volumus vt liberi ſint,vel cuicumque illorum de loco in locum,dum aduixerimus,voluerimus dare aliquem, in noſtra ſeruamus poteſtate. Similiter de noſtra familia,qui non de prædio noſtro ſunt,ſed forinſecus acquiſiuimus, volumus vt cuicumque donauerimus eos de noſtris infantibus, abſque contentione ceterorum donati ſint.

Hæc

Hæc ſuper omnia , ſicut iam diximus.vt ita permaneant,volumus.Ego in Dei nomine EVERARDVS Comes cum coniuge GISLA huius teſtamentum diuiſionis fieri inter infantes noſtros inſtitui, quorum hæc ſunt nomina, VNROCH, BERENGARIVS , ADALARDVS, RODVLPHVS, ENGELTRVD, IVDITH, HEILVVICH, coram fidelibus noſtris qui interfuerunt:quorum nomina hæc.

Adalroch nepos noſter.
VVellebertus presbyter.
VVerinbertus,Lanfridus,Drumar,
Vto,Diſo,Engelhad,
Heribert,Otpert,Fredeco.

ACTVM in Comitatu *Taruiſiano* in corte noſtra *Muſieſtro*,imperante Domino Ludouico Auguſto,anno regni eius,Chriſto propitio,viceſimo quarto. *An.837.*

NOTATIONES.

S. EVERARDVS Comes ſeu Marchio potentiſsimus vxorem habuit GISLAM, Ludouici Pij filiam,& Caroli Calui Imp. ſororem: ex qua plures vtriuſque ſexus liberos ſuſtulit. Poſſedit autem prædia ampliſsima varijs in locis,vt in Longobardia, Comitatu Taruiſino,Alemannia,Haſbania,Taxandria, Condruſio,Auſtrouandia,Ciſonio,Vitriaco,& alibi: vt ex Teſtamenti tabulis iam à me recitatis, quarum autographum in Ciſonienſi Abbatia hodieque adſeruatur,conſtat.

CETERVM in Ciſonienſi monaſterio RAINARDVS Remenſis Archiepiſcopus an.1129. ordinem Canonicum inſtituit,*Augelone* primo Abbate regulari ibidem collocato,cùm antea Hermannus cognomento Inſulanus, Præpoſitus & Theſaurarius Ciſonienſis, loco ceſsiſſet.

De hoc ipſo monaſterio Ciſonienſi deque S. Euerardo

Euerardus. rardo Flodoardus lib.4.cap.1.in Hiſtoria Remenſi iſta tradit: *Formoſo Papæ Fulco Remenſis Archiepiſcopus litteras mittens, adnotat qualiter* Eurardus *Marchio S.Calixti Papæ & martyris venerabile corpus à Romana Sede impetrauerit, atque in eius honore monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt eius obitum, ad filium ipſius* Rodulfus. Rodulfum *Abbatem hereditario iure deuenerit; qui res ipſas, ſimul cum memorati martyris glcba, vitæ ſuæ diebus abſque vlla contradictione tenuerit, & de ſæculo migraturus eaſdem res, cum monaſterio, & corpore ſacro, Remenſi S. Dei genitricis eccleſiæ delegauerit, eamdemq; rerum ſuarum heredem inſtituerit.*

Hucboldus. *Tunc verò Hucboldus quidam, ſororis huius Rodulfi maritus, munus eiuſdem Abbatis calumniabatur, & ab eccleſia Dei genitricis iure conabatur auferre. Proinde precatur, vt quid ſibi ſit in talibus agendum, ſuis eum ſacris inſtruat litteris, & harum collationem rerum æterna ſtabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis vltione percellat.*

Obiit autem S. Euerardus in Italia, indeque corpus eius Ciſonium eſt aduectum, per Vnrochvm filium primogenitum: vbi feſto ritu quotannis die 16. Decembris colitur: vt in Faſtis noſtris Belgicis diſſeruimus.

Ceterum, quod hactenus à nemine notatum, filius ſecundò genitus S.Euerardi Berengarivs, cuius ſupra in teſtamento fit mentio, poſtea Rex Italiæ ac demum Imperator fuit.

Anaspis) hodie vicus *Anappe*, ad gentem Robleſiam pertinens, in Caſtellania Inſulenſi apud Flandros: quem vicum Albertus Pius, Belgarum Princeps, titulo Comitatus decorauit.

Condri estrim) pagus Condruſorum, *Condros* de quibus ſupra cap.20.

Canfinivm) *Canſin*: Svmminivm, *Summin* vici ſunt Ciſonio vicini.

Vitrei) Latine Victoriacum, *Vitrij* inter Atrebatum & Duacum, vicus ad Epiſcopum Atrebatenſem ſpectans.

Scel-

Scellebvrt)vicus vicinus Comitatui Taxandriæ: vt ex ſubiunctis Teſtamenti verbis liquet.Fortè *Scelle*, prope Antuerpiam,aut alius vicus illo in tractu,ad Scaldim fl.

Helissem)Eſt hoc nomine Abbatia ord. Præmonſtratenſis,apud Thenas Hasbaniæ Brabantinæ opidum: quæ an hîc deſignetur,dubito.Hoc conſtat, S. Euerardum illo in tractu,hoc eſt,in Hasbania prædia nō pauca poſſediſſe.

Placito Et Mallaverit.) Placitum & Mallum pro eodem apud medij æui ſcriptores vſurpantur. Vitus Amerpachius in Notis ad conſtitutiones Caroli Magni per Lotharium Imp. eius nepotem editas,ait in Legibus Longobardicis perſæpe vtramque vocem coniungi,expoſitionis cauſſa:& Mallum eſſe vocem origine Germanicam. Nam locum indictum vel deſignatum Germani vocant *ein Mal* vel *Malſtat*:vnde aucupes quibuſdam in locis dicunt *Malen*,hoc eſt,notare locum.

Ob hanc coniunctionem idem Amerpachius ſuſpicatur & nomen Placiti eſſe Germanicum,& deductum à *Platz*, quod ſignificat locum vel aream. Inuenitur vtrumque vocabulum etiam coniunctum in Capitularibus Caroli Magni,nominatim in cap.cuius inſcriptio eſt:Quæ ad *Niumaczd*,cap.17.hæc leguntur: Vt nullus ad mallum vel ad placitum infra patriam arma portet, id eſt,ſcutum & lanceam.

Spata)id eſt,Gladius.Hinc apud Hiſpanos eſt ordo Equitum S.Iacobi de Spata,qui pro teſſera gladij inſigne,pectori affixum,geſtant.

Spovrones.)id eſt,Calcaria,Teutonicè *Sporen* Gallicè *Eſprons*.

Brvnia.)id eſt,Lorica,Gallis *Quiraſſe*.

Helmvm)ſignificat Galeam,*Helm*,*Heaulme*.

Bembargas,)id eſt,Tibialia ferrea.

Pipa avrea,)id eſt, Canula, ad ſumendum ſeu hauriendum ſacroſanctum Domini ſanguinem ex calice benedicto,more veteris Eccleſiæ. Baronium

nium in Annalibus conſule.

Flavellum) ſeu potiùs Flabellum, ad muſcas arcendas aut ad calorem minuendum

Facilum) pugionem, *Poignart*, interpretantur.

Phylacterium) Gallis *Reliquaire*, capſula Sanctorum oſſa ſeu reliquias continens. Quo ſenſu etiam vſurpatur à Balderico in Chron. Cameracenſi.

Cendalum) *Taffetaſ*, aut quid ſimile. Sic Auriflamma vexillum fuit ex cendalo.

Garales) cum Cochlearibus, in contextu Teſtamenti, ferè iunguntur. Itaque Garalis videtur patellam *Eſquelle* ſignificare. Hiſpanis hinc fortaſſe *Iarro de aqua*.

Halsberga) fortè, colli tegumentum, voculo Teutonico, *Haubert*, veteri lingua Francica, idem quod *Quiraſſe*. Sic Bemberga ſeu Beinberga ſignificat tegumentum tibiæ, voce, niſi fallor, Germanica. Vt vt ſit, conſtat S. Euerardi æuo, non ſolùm in Germania noſtra inferiore, ſed etiam in Gallia, & Inſubria, quam Langobardi occuparant, linguam Germanicam in vſu fuiſſe. Vide Nithardi hiſtoriam lib. 3.

Bustea) Gallis *Boiſte* vel *Boite* Latinè arcula.

CAP.

CAPVT XXII.

Carolus Caluus Imp. prædia Abbatiæ Haſnonienſis anno 877. *confirmat.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Carolvs miſericordia Dei Imperator Auguſtus. Si ſeruorum Dei vtilitatibus ſubueniendo conferimus, profuturum nobis hoc ad æternam beatitudinem fore, nullo modo ambigimus.

Qvapropter nouerit omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium, noſtrorumque tam præſentium, quàm & futurorum induſtria, quoniam fratrum & ſororum neceſsitatibus in cœnobio Hasnon nuncupato, videlicet ſito in Comitatu Atrebatenſi, in pago Ostrebanto, ſuper fluuium *Scarpin*, ſub tutela S. Petri Apoſtolorum principis, Deo militantium ſubuenire cupientes, eorũ indigentijs per Ermentrvdem, filiam noſtram, Abbatiſſam, patefactis, decernimus, per eiuſdem Ermentrudis deprecationem, noſtræ Altitudinis præcepta eis cõfirmari, quatenus per noſtram munificentiam ad augmentum & vtilitatem eorum ea perpetualiter poſsideant, quæ inferius deſcripta habentur. Concedimus igitur memorato cœnobio infra ipſum monaſterium manſos duos, & cambas duas, ſiluamque vnam, & inſuper etiam de ſilua Abbatis, vnde poſsint ſexaginta porci ſaginari, nec non & in prædicto pago villam *Aziniũ*, Azinium Scaldim.

O cum

cum omni integritate,exceptis tribus manſis, denique in ipſo pago *Azinium*, quod eſt ſuper fluuium *Scaldim*, cum omni integritate, exceptis manſis quinque & molendinis duobus, cum camba vna & pratis duobus.

PARI tenore largimur in præfato pago *Oſtrebanto*, villam *VVanercium*,cum omni integritate, nec non in ipſo pago in *Scaldinio*,dedimus eis octo manſos. De ipſis quoque tenet per noſtram iuſsionem *Gotrannus*, quattuor, deprecante præfata Abbatiſſa,quamdiu vixerit;poſtea verò recipiantur ad opus fratrum.

VVauercin ad Scaldim.

De cetero in Comitatu *Tardanenſi* villam *Auciacum*, ſitum ſuper fluuium *VVellula*, cum manſis vndecim, nec non & de omnibus villis totius Abbatiæ omnẽ decimam pleniter ſtatuimus largiendam, & ſi non ſuffecerit ad vſus fratrum ſeu ſororum,ex .... cuncta neceſſaria ſuppleantur.Et vt hoc per omnia tempora inuiolabiliter permaneat,manu propria ſubſcribi firmauimus, & annuli noſtri impreſsione inſigniri iuſsimus.

Tartenois vers Noyon. Velle.

SIGNVM CAROLI glorioſiſsimi Imp.Auguſti.

ODACRVS Notarius, ad vicẽ Goſelini,recognouit & ſubſcripſit.Datum V.Idus Iulij,Indictione X.anno triceſimo octauo regni D.CAROLI Regis in Francia, & Imperij eius ſecundo.Actum Cariſiaco palatio Imperiali,in Dei nomine feliciter,Amen.

An.877.

NO-

NOTATIONES.

DIPLOMATIS huius meminit Meierus, in rebus an.878.geſtis. Fuit autem HASNONIVM olim vtriuſque ſexus monaſterium, à viro nobili Ioanne, eiuſque ſorore Eulalia an.670.fundatum & à Vindiciano Epiſcopo Cameracenſi in honorem S.Petri dicatum. Hodie eſt illuſtris monachorum Benedictinorum Abbatia, ad Scarpum fl. in diœceſi Atrebatenſi ſita. De qua fusè egimus in Originibus noſtris Benedictinis.

OSTREBANTI) ſeu Oſtrouandiæ Comitatus, olim ſub Comitatu Atrebatenſi (in qua diœceſi etiamnum eſt) nunc ſub Hannoniæ Comitatu comprehenditur. Oſtrouandiæ caput eſt hodie Buccinium, *Bouchain*, opidum ad Scaldim. Olim & Duacum fuit in Oſtrouandiæ Comitatu.

ERMENTRVDIS) fuit ſoror Iudithæ, Balduino Ferreo, Flandriæ Comiti nuptæ: de qua vide ſupra cap.17.

CARISIACVS) ſeu Cariſiacum palatium, hodie Creſſiacum ad Iſaram fluuium, *Creſſy ſur Oiſe*. Synodi apud Cariſiacum plurimæ olim habitæ fuerunt.

CAPVT XXIII.

Ludouicus Germaniæ Rex Theoderico Comiti donat VVaſdam, id eſt, VVaſiam.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LOTHOWICVS Dei gratia Rex.

NOTVM ſit omnibus fidelibus noſtris tam præſentibus quàm futuris, quòd dilecta coniux noſtra HEMMA Regina, adiens noſtræ Celſitudinis præſentiam humiliter deprecata eſt, vt cuidam noſtro fideli, ſcilicet THEODRICO Comiti foreſtum *VVaſda*, in eodem Comitatu, cum pratis, aquis, terriſque aratorijs, exitibus & regreſsibus, cumque rebus pertinentibus ad prædictum foreſtum perintegrè noſtro daremus præcepto.

CVIVS petitionibus (prout dignum eſt) fauentes prædicto Comiti prædictum damus atque largimur foreſtum, vt habeat teneat, poſsideat, cum ſuis ad ſe pertinentijs, tam ipſe quàm ſui heredes, ſeu cui ipſe ſuique heredes vendere vel mancipare voluerint, ſine omni contradictione.

ET vt firmius maneat inconuulſumque ſeruetur, hoc ei præceptum fieri iuſsimus, & manu propria ſubterfirmantes, ſigillo noſtro iuſsimus ſigillari.

SIGNVM domini LOTHOWICI glorioſiſsimi Regis.

Othilarici alias. An. 868. GEZO Cancellarius ad vicem Domini Vthelrici Archiepiſcopi ſummique Cancellarij recognouit & ſubſcripſit. Datum anno Domini DCCCLXVIII. Idus Aprilis,

Aprilis,regnante Domino LOTHOWICO anno XIV. Indictione. XIV.

NOTATIONES.

WASDA, hodie Waſia, non Zelandia, neque Zelandiæ pars Walachria.

IANVS Douſa, lib.5. Annalium Hollãdiæ, ſuſpicatur, *Theodericum* Comitem, ad quem iſta Ludouici Germaniæ Regis liberalitas pertinuerit, fuiſſe auum *Theoderici* I. Hollandiæ Comitis, & patrem *Gerolfi*, qui eiuſdem Theoderici Primi pater fuerit. Atque id quidem ex Reginone colligi poſſe videtur, qui an. 885. *Gerolfum* & *Gardolfum*, Friſonum Comites, à *Godefrido* Normannorum Rege Legatos ad Imperatorem miſſos, & an. 898. *Eberhardum* Ducem à *VValgario* ſeu *VValgero* Friſone, Gerolfi filio, in venatione per fraudem trucidatum fuiſſe ſcribit. Quem eumdem eſſe cum *VValgero*, Theoderici I. Hollandiæ Comitis fratre idem Douſa cenſet.

THEODERICVS autem. Gerolfi pater, niſi coniectura me fallit, fuit Ludouico Balbo, Caroli Calui filio, Cubicularius; ipſique idem Balbus Comitatum Auguſtidunenſem ſupremis tabulis an. 879. legauit: vt apud Aimoinum. lib.5. cap. 39. legitur.

WALGERVM iſtum Douſa & alij, Teiſterbantiæ Comitem nuncupant.

CETERVM iſtud Ludouici diploma mihi ſuſpectum eſt, quòd ipſi titulus Auguſti aut Imperatoris non tribuatur.

CAPVT XXIV.

Arnulphus Imp. Gerolfo Comiti, Theoderici I. Hollandiæ Comitis parenti, varia prædia confert, an. 889.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. ARNVLPHVS Rex diuina fauente gratia. NOTVM eſſe volumus omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibuſque noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, qualiter quidam fidelis & venerabilis Comes noſter, nomine GEROLFVS manſuetudinem noſtram deprecatus eſt, vt ei quaſdam res iuris noſtri in proprium concederemus.

CVIVS petitioni libenter annuentes, ita fieri decreuimus. Dedimus namque ei inter *Rhenum* & *Suithardeſ-Hage*, in Comitatu ipſius, in locis *Northa* & *Oſpretaſhem*, nominatis, ſiluam vnam & terram arabilem vnam, & in loco qui dicitur *Bodokenlo* hobam vnam, in *Alburch* quoque hobas duas, & in *Hornum* hobam vnam, & in loco *Huni* vocato, manſam vnam, & in loco *Theole* manſam vnam, & in *Aſke* manſam vnam, & quidquid ad eaſdem hobas & manſas iure legitimeque pertinere videtur, cum curtilibus & ædificijs, mancipijs, campis, agris, paſcuis, pratis, ſiluis, aquis, aquarumque decurſibus, molinis, piſcationibus, vijs & inuijs, acceſsibus & regreſsibus quæſitis & inquæſitis, cultis & in-

& incultis,& cum vniuerſis appenditijs & adiacentijs, finibus ad præfatas hobas iuſte aſpicientibus.

Et iuſsimus inde ei hoc noſtræ auctoritatis fieri præceptum:per quod volumus, firmiterque iubemus vt ante titulatus fidelis noſter de ijs omnibus ab hodierna die,& deinceps, omni tempore, liberam ſecuramque habeat poteſtatem tenendi,donandi, vendendi,commutandi,vel quidquid exinde voluerit faciendi,abſque vllius impedimento.

Et vt hæc conceſsionis noſtræ auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora à fidelibus noſtris veriùs credatur, ac diligentiùs obſeruetur, manu noſtra ſubter eam firmauimus,annuloque noſtro ſigillari iuſsimus.

Signvm Domini Arnvlphi inuictiſsimi Regis.

Aspertvs Cancellarius, ad vicem Otmari Archicapellani, recognoui & ſcripſi. Data pridie Nonas Auguſti, incarnatione Domini DCCCLXXXIX. Indictione VII. anno ſecundo regni Arnulphi prudentiſsimi Regis. Actum Franconofurth in Dei nomine feliciter,Amen. *An.889.*

NOTATIONES.

Hoba) Flandris ac Batauis *Hoeue*,id eſt, fundus ſeu prædium.

Mansvm) ſiue Mansa idem ſignificat quod Hoba;teſte Hotomanno,Comment. De verbis Feudiſtarum.

Gerolfvs,)quem Regino lib.2.Chronicorum,vocat Friſonum Comitem,fuit pater Walgarij ſeu Walgeri Comitis,& Theoderici I.Hollandiæ Comitis.

CAP.

vt habeat librum qui vocatur Vitas patrum, & librum qui appellatur Liber de doctrina S.Baſilidis,& Apollonium,& Synonima Iſidori.

Ivdith volumus vt habeat Miſſale vnum;& librum vnum,qui incipit à ſermone S.Auguſtini De ebrietate, & legem Langobardorum,& librum Alquini ad Widonem Comitem.

Heilwich volumus vt habeat Miſſale vnum , & Paſsionalem & librum orationum cum Pſalmis, & libellum de orationibus.

Gisla volumus vt habeat librum de quattuor virtutibus,& Enchiridium S.Auguſtini.

Hæc omnia,vt ſupra diximus,poſt quandoque obitũ noſtrum,vt inter eos ita diuiſa permaneant,abſque impedimento,volumus: ab hodierno verò die(quod nunc ita præordinauimus) quidquid de mobilibus cuiuſcumque rei deinceps,ſi vitam & ſanitatem Omnipotens deſuper nobis concesſerit,acquiſiuerimus , ſi aliter ante obitum noſtrum non ordinauerimus , ſiue in laboratione,ſeu in peculio,in prædictis,quas inter eos diuiſimus rebus,ſeu beneficijs noſtris,quę habere videmur,volumus vt ſuper omnia medietatem Vnroch filius noſter , & ceteri noſtri fideles, qui interfuerunt, quando hæc ita diſpoſuimus,poſt noſtrum obitum, pro ſalute animæ noſtræ diſtribuant,tam in Francia quàm in Langobardia vel Alemania,ſiue in proprio ſiue in beneficio,vt ſupra diximus.

Servos autem noſtros, quantos nobis placuerit in ſupradictis locis dimittere liberos de noſtro prædio, tam in Francia,quàm in Lãgobardia ſeu in Alemania, volumus vt liberi ſint,vel cuicumque illorum de loco in locum,dum adui xerimus,voluerimus dare aliquem, in noſtra ſeruamus poteſtate. Similiter de noſtra familia,qui non de prædio noſtro ſunt,ſed forinſecus acquiſiuimus, volumus vt cuicumque donauerimus eos de noſtris infantibus, abſque contentione ceterorum donati ſint.

Hæc

Hæc ſuper omnia, ſicut iam diximus.vt ita permaneant, volumus. Ego in Dei nomine EVERARDVS Comes cum coniuge GISLA huius teſtamentum diuiſionis fieri inter infantes noſtros inſtitui, quorum hæc ſunt nomina, VNROCH, BERENGARIVS, ADALARDVS, RODVLPHVS, ENGELTRVD, IVDITH, HEILVVICH, coram fidelibus noſtris qui interfuerunt: quorum nomina hæc.

Adalroch nepos noſter.
VVellebertus presbyter.
VVerinbertus, Lanfridus, Drumar,
Vto, Diſo, Engelbad,
Heribert, Otpert, Fredeco.

ACTVM in Comitatu *Taruiſiano* in corte noſtra *Muſieſtro*, imperante Domino Ludouico Auguſto, anno regni eius, Chriſto propitio, viceſimo quarto. *An.* 837.

NOTATIONES.

S. EVERARDVS Comes ſeu Marchio potentiſsimus vxorem habuit GISLAM, Ludouici Pij filiam, & Caroli Calui Imp. ſororem: ex qua plures vtriuſque ſexus liberos ſuſtulit. Poſſedit autem prædia ampliſsima varijs in locis, vt in Longobardia, Comitatu Taruiſino, Alemannia, Haſbania, Taxandria, Condruſio, Auſtrouandia, Ciſonio, Vitriaco, & alibi: vt ex Teſtamenti tabulis iam à me recitatis, quarum autographum in Ciſonienſi Abbatia hodieque adſeruatur, conſtat.

CETERVM in Ciſonienſi monaſterio RAINARDVS Remenſis Archiepiſcopus an. 1129. ordinem Canonicum inſtituit, *Augelone* primo Abbate regulari ibidem collocato, cùm antea Hermannus cognomento Inſulanus, Præpoſitus & Theſaurarius Ciſonienſis, loco ceſsiſſet.

De hoc ipſo monaſterio Ciſonienſi deque S. Euerardo

Euerardus. rardo Flodoardus lib.4.cap.1.in Hiſtoria Remenſi iſta tradit: *Formoſo Papa Fulco Remenſis Archiepiſcopus litteras mittens, adnotat qualiter* Eurardus *Marchio S. Calixti Papa & martyris venerabile corpus à Romana Sede impetrauerit, atque in eius honore monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt eius obitum, ad filium ipſius*

Rodulfus. Rodulfum *Abbatem hereditario iure deuenerit; qui res ipſas, ſimul cum memorati martyris gleba, vitæ ſuæ diebus abſque vlla contradictione tenuerit, & de ſæculo migraturus eaſdem res, cum monaſterio, & corpore ſacro, Remenſi S. Dei genitricis eccleſiæ delegauerit, eamdemq; rerum ſuarum heredem inſtituerit.*

Hucboldus. *Tunc verò Hucboldus quidam, ſororis huius Rodulfi maritus, munus eiuſdem Abbatis calumniabatur, & ab eccleſia Dei genitricis iure conabatur auferre. Proinde precatur, vt quid ſibi ſit in talibus agendum, ſuis eum ſacris inſtruat litteris, & harum collationem rerum æterna ſtabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis vltione percellat.*

Obiit autem S. Euerardus in Italia, indeque corpus eius Ciſonium eſt aduectum, per Vnrochvm filium primogenitum: vbi feſto ritu quotannis die 16. Decembris colitur: vt in Faſtis noſtris Belgicis diſſeruimus.

Ceterum, quod hactenus à nemine notatum, filius ſecundò genitus S. Euerardi Berengarivs, cuius ſupra in teſtamento fit mentio, poſtea Rex Italiæ ac demum Imperator fuit.

Anaspis) hodie vicus *Anappe*, ad gentem Robleſiam pertinens, in Caſtellania Inſulenſi apud Flandros: quem vicum Albertus Pius, Belgarum Princeps, titulo Comitatus decorauit.

Condri estrim) pagus Condruſorum, *Condros* de quibus ſupra cap.20.

Canfinivm) *Canſin*: Svmminivm, *Summin* vici ſunt Ciſonio vicini.

Vitrei) Latine Victoriacum, *Vitry* inter Atrebatum & Duacum, vicus ad Epiſcopum Atrebatenſem ſpectans.

Scel-

SCELLEBVRT)vicus vicinus Comitatui Taxandriæ: vt ex ſubiunctis Teſtamenti verbis liquet. Fortè *Scelle*, prope Antuerpiam, aut alius vicus illo in tractu, ad Scaldim fl.

HELISSEM)Eſt hoc nomine Abbatia ord. Præmonſtratenſis, apud Thenas Hasbaniæ Brabantinæ opidum: quæ an hîc deſignetur, dubito. Hoc conſtat, S. Euerardum illo in tractu, hoc eſt, in Hasbania prædia nō pauca poſſediſſe.

PLACITO ET MALLAVERIT.) Placitum & Mallum pro eodem apud medij æui ſcriptores vſurpantur. Vitus Amerpachius in Notis ad conſtitutiones Caroli Magni per Lotharium Imp. eius nepotem editas, ait in Legibus Longobardicis perſæpe vtramque vocem coniungi, expoſitionis cauſſa: & Mallum eſſe vocem origine Germanicam. Nam locum indictum vel deſignatum Germani vocant *ein Mal* vel *Malſtat*: vnde aucupes quibuſdam in locis dicunt *Malen*, hoc eſt, notare locum.

OB hanc coniunctionem idem Amerpachius ſuſpicatur & nomen Placiti eſſe Germanicum, & deductum à *Platz*, quod ſignificat locum vel aream. Inuenitur vtrumque vocabulum etiam coniunctum in Capitularibus Caroli Magni, nominatim in cap. cuius inſcriptio eſt: Quæ ad *Niumaczd*, cap. 17. hæc leguntur: Vt nullus ad mallum vel ad placitum infra patriam arma portet, id eſt, ſcutum & lanceam.

SPATA)id eſt, Gladius. Hinc apud Hiſpanos eſt ordo Equitum S. Iacobi de Spata, qui pro teſſera gladij inſigne, pectori affixum, geſtant.

SPOVRONES.)id eſt, Calcaria, Teutonicè *Sporen* Gallicè *Eſprons*.

BRVNIA.)id eſt, Lorica, Gallis *Quiraſſe*.

HELMVM)ſignificat Galeam, *Helm*, *Heaulme*.

BEMBARGAS,)id eſt, Tibialia ferrea.

PIPA AVREA,)id eſt, Canula, ad ſumendum ſeu hauriendum ſacroſanctum Domini ſanguinem ex calice benedicto, more veteris Eccleſiæ. Baro-

nium

nium in Annalibus conſule.

FLAVELLVM) ſeu potiùs Flabellum, ad muſcas arcendas aut ad calorem minuendum

FACILVM) pugionem, *Poignart*, interpretantur.

PHYLACTERIVM) Gallis *Reliquaire*, capſula Sanctorum oſſa ſeu reliquias continens. Quo ſenſu etiam vſurpatur à Balderico in Chron. Cameracenſi.

CENDALVM) *Taffetaſ*, aut quid ſimile. Sic Auriflamma vexillum fuit ex cendalo.

GARALES) cum Cochlearibus, in contextu Teſtamenti, ferè iunguntur. Itaque Garalis videtur patellam *Eſquelle* ſignificare. Hiſpanis hinc fortaſſe *Iarro de aqua*.

HALSBERGA) fortè, colli tegumentum, voculo Teutonico, *Haubert*, veteri lingua Francica, idem quod *Quiraſſe*. Sic Bemberga ſeu Beinberga ſignificat tegumentum tibiæ, voce, niſi fallor, Germanica. Vt vt ſit, conſtat S. Euerardi æuo, non ſolùm in Germania noſtra inferiore, ſed etiam in Gallia, & Inſubria, quam Langobardi occuparant, linguam Germanicam in vſu fuiſſe. Vide Nithardi hiſtoriam lib. 3.

BVSTEA) Gallis *Boiſte* vel *Boite* Latinè arcula.

CAP.

CAPVT XXII.

Carolus Caluus Imp. prædia Abbatiæ Haſnonienſis anno 877. *confirmat.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, CAROLVS miſericordia Dei Imperator Auguſtus. Si ſeruorum Dei vtilitatibus ſubueniendo conferimus, profuturum nobis hoc ad æternam beatitudinem fore, nullo modo ambigimus.

QVAPROPTER nouerit omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium, noſtrorumque tam præſentium, quàm & futurorum induſtria, quoniam fratrum & ſororum neceſsitatibus in cœnobio HASNON nuncupato, videlicet ſito in Comitatu Atrebatenſi, in pago OSTREBANTO, ſuper fluuium *Scarpin*, ſub tutela S. Petri Apoſtolorum principis, Deo militantium ſubuenire cupientes, eorũ indigentijs per ERMENTRVDEM, filiam noſtram, Abbatiſſam, patefactis, decernimus, per eiuſdem Ermentrudis deprecationem, noſtræ Altitudinis præcepta eis cõfirmari, quatenus per noſtram munificentiam ad augmentum & vtilitatem eorum ea perpetualiter poſsideant, quæ inferius deſcripta habentur. Concedimus igitur memorato cœnobio infra ipſum monaſterium manſos duos, & cambas duas, ſiluamque vnam, & inſuper etiam de ſilua Abbatis, vnde poſsint ſexaginta porci ſaginari, nec non & in prædicto pago villam *Aziniũ*, cum Azinium Scaldim.

cum omni integritate,exceptis tribus manſis, denique in ipſo pago *Azinium*, quod eſt ſuper fluuium *Scaldim*, cum omni integritate, exceptis manſis quinque & molendinis duobus, cum camba vna & pratis duobus.

PARI tenore largimur in præfato pago *Oſtrebanto*, villam *VVanercium*,cum omni integritate, nec non in ipſo pago in *Scaldinio*,dedimus eis octo manſos. De ipſis quoque tenet per noſtram iuſsionem *Gotrannus*, quattuor, deprecante præfata Abbatiſſa,quamdiu vixerit;poſtea verò recipiantur ad opus fratrum.

VVauercin ad Scaldim.

De cetero in Comitatu *Tardanenſi* villam *Auciacum*, ſitum ſuper fluuium *VVellula*, cum manſis vndecim, nec non & de omnibus villis totius Abbatiæ omnẽ decimam pleniter ſtatuimus largiendam, & ſi non ſuffecerit ad vſus fratrum ſeu ſororum,ex .... cuncta neceſſaria ſuppleantur.Et vt hoc per omnia tempora inuiolabiliter permaneat,manu propria ſubſcribi firmauimus, & annuli noſtri impreſsione inſigniri iuſsimus.

Tartenois vers Noyon. Velle.

SIGNVM CAROLI glorioſiſsimi Imp.Auguſti.

ODACRVS Notarius, ad vicẽ Goſelini,recognouit & ſubſcripſit.Datum V.Idus Iulij,Indictione X.anno triceſimo octauo regni D.CAROLI Regis in Francia, & Imperij eius ſecundo.Actum Cariſiaco palatio Imperiali,in Dei nomine feliciter,Amen.

An.877.

NO-

NOTATIONES.

DIPLOMATIS huius meminit Meierus, in rebus an.878.geſtis. Fuit autem HASNONIVM olim vtriuſque ſexus monaſterium, à viro nobili Ioanne, eiuſque ſorore Eulalia an.670. fundatum & à Vindiciano Epiſcopo Cameracenſi in honorem S.Petri dicatum. Hodie eſt illuſtris monachorum Benedictinorum Abbatia, ad Scarpum fl. in diœceſi Atrebatenſi ſita. De qua fusè egimus in Originibus noſtris Benedictinis.

OSTREBANTI) ſeu Oſtrouandiæ Comitatus, olim ſub Comitatu Atrebatenſi (in qua diœceſi etiamnum eſt) nunc ſub Hannoniæ Comitatu comprehenditur. Oſtrouandiæ caput eſt hodie Buccinium, *Bouchain*, opidum ad Scaldim. Olim & Duacum fuit in Oſtrouandiæ Comitatu.

ERMENTRVDIS) fuit ſoror Iudithæ, Balduino Ferreo, Flandriæ Comiti nuptæ: de qua vide ſupra cap.17.

CARISIACVS) ſeu Cariſiacum palatium, hodie Creſſiacum ad Iſaram fluuium, *Creſſy ſur Oiſe*. Synodi apud Cariſiacum plurimæ olim habitæ fuerunt.

CAPVT XXIII.

Ludouicus Germaniæ Rex Theoderico Comiti donat VVaſdam, id eſt, VVaſiam.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LOTHOWICVS Dei gratia Rex.

NOTVM ſit omnibus fidelibus noſtris tam præſentibus quàm futuris, quòd dilecta coniux noſtra HEMMA Regina, adiens noſtræ Celſitudinis præſentiam humiliter deprecata eſt, vt cuidam noſtro fideli, ſcilicet THEODRICO Comiti foreſtum *VVaſda*, in eodem Comitatu, cum pratis, aquis, terriſque aratorijs, exitibus & regreſsibus, cumque rebus pertinentibus ad prædictum foreſtum perintegrè noſtro daremus præcepto.

CVIVS petitionibus (prout dignum eſt) fauentes prædicto Comiti prædictum damus atque largimur foreſtum, vt habeat teneat, poſsideat, cum ſuis ad ſe pertinentijs, tam ipſe quàm ſui heredes, ſeu cui ipſe ſuique heredes vendere vel mancipare voluerint, ſine omni contradictione.

ET vt firmius maneat inconuulſumque ſeruetur, hoc ei præceptum fieri iuſsimus, & manu propria ſubterfirmantes, ſigillo noſtro iuſsimus ſigillari.

SIGNVM domini LOTHOWICI glorioſiſsimi Regis.

Othilàrici alias. An. 868. GEZO Cancellarius ad vicem Domini Vthelrici Archiepiſcopi ſummique Cancellarij recognouit & ſubſcripſit. Datum anno Domini DCCCLXVIII. Idus Aprilis,

Aprilis,regnante Domino LOTHOWICO anno XIV.Indictione.XIV.

NOTATIONES.

WASDA,hodie Waſia,non Zelandia, neque Zelandiæ pars Walachria.

IANVS Douſa,lib.5.Annalium Hollãdiæ, ſuſpicatur,*Theodericum* Comitem,ad quem iſta Ludouici Germaniæ Regis liberalitas pertinuerit, fuiſſe auum *Theoderici* I.Hollandiæ Comitis,& patrem *Gerolfi*,qui eiuſdem Theoderici Primi pater fuerit.Atque id quidem ex Reginone colligi poſſe videtur, qui an.885.*Gerolfum* & *Gardolfum*, Friſonum Comites, à *Godefrido* Normannorum Rege Legatos ad Imperatorem miſſos,& an.898.*Eberhardum* Ducem à *VValgario* ſeu *VValgero* Friſone, Gerolfi filio, in venatione per fraudem trucidatum fuiſſe ſcribit.Quem eumdem eſſe cum *VValgero*, Theoderici I.Hollandiæ Comitis fratre idem Douſa cenſet.

THEODERICVS autem.Gerolfi pater,niſi coniectura me fallit,fuit Ludouico Balbo,Caroli Calui filio, Cubicularius;ipſiq́ue idem Balbus Comitatum Auguſtidunenſem ſupremis tabulis an.879. legauit: vt apud Aimoinum.lib.5.cap.39.legitur.

WALGERVM iſtum Douſa & alij, Teiſterbantiæ Comitem nuncupant.

CETERVM iſtud Ludouici diploma mihi ſuſpectum eſt,quòd ipſi titulus Auguſti aut Imperatoris non tribuatur.

& incultis,& cum vniuerſis appenditijs & adiacentijs, finibus ad præfatas hobas iuſte aſpicientibus.

Et iuſsimus inde ei hoc noſtræ auctoritatis fieri præceptum: per quod volumus, firmiterque iubemus vt ante titulatus fidelis noſter de ijs omnibus ab hodierna die,& deinceps, omni tempore, liberam ſecuramque habeat poteſtatem tenendi,donandi, vendendi,commutandi,vel quidquid exinde voluerit faciendi,abſque vllius impedimento.

Et vt hæc conceſsionis noſtræ auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora à fidelibus noſtris veriùs credatur, ac diligentiùs obſeruetur, manu noſtra ſubter eam firmauimus,annuloque noſtro ſigillari iuſsimus.

Signvm Domini Arnvlphi inuictiſsimi Regis.

Aspertvs Cancellarius, ad vicem Otmari Archicapellani, recognoui & ſcripſi. Data pridie Nonas Auguſti, incarnatione Domini DCCCLXXXIX. Indictione VII. anno ſecundo regni Arnulphi prudentiſsimi Regis. Actum Franconofurth in Dei nomine feliciter,Amen. *An.*889.

NOTATIONES.

Hoba) Flandris ac Batauis *Hoeue*,id eſt, fundus ſeu prædium.

Mansvm) ſiue Mansa idem ſignificat quod Hoba; teſte Hotomanno, Comment. De verbis Feudiſtarum.

Gerolfvs,) quem Regino lib.2. Chronicorum, vocat Friſonum Comitem, fuit pater Walgarij ſeu Walgeri Comitis,& Theoderici I. Hollandiæ Comitis.

CAP.

mino patre noſtro *Arnulpho*, Rege glorioſiſsimo datam, in pago ac in Comitatu *Hainuenſi* ſitam, cuius ad præſens Comes videtur adeſſe *Sigehardus*, ac fiſcum nomine *Tectis* à Rege *Suendipolcho* fratre noſtro conceſſum in pago ac Comitatu *Liuuenſi* poſitum: cuius etiam in præſentiarum idem Comes dignoſcitur exiſtere *Sigehardus*: atque Abbatiam nomine *Foſſas*, per præſtariam, à *Giſla* Abbatiſſa, noſtra conſanguinea, noſtræ voluntatis conſenſu, acquiſitam, in pago ac in Comitatu *Lummenſi* conſtitutam, cuius nunc adeſt Comes *Berengarius*: inſuper teloneum, ac monetam de Traiecto, noſtra donatione, cum conſenſu *Albuini*, eo tempore illius Comitis, conceſſam: pariter quoque Abbatiam *Heriboteſheim* nomine dictam, quæ à *Gerhardo* quondam Comite proprio iure habita poſtea, pro culpa infidelitatis, contra noſtram Serenitatem exhibita, noſtro ceſsit donatui verſa, quam prælibato *Stephano* ipſius proprio affini, quandoquidem manſit ſemper fidelis, dare volentes: tamen ſuæ iam dictæ Eccleſiæ ipſius precatu dedimus: hæc nominata, & omnia cetera, cum omni ſuorum integritate, quæ ibi nunc ſunt, vel iuſtè acquiri poterunt, iam ſæpius dictæ Eccleſiæ Paſtorique præſenti *Stephano*, & qui Dei nutu venturi ſunt, æternaliter poſsidenda concedimus.

Eo videlicet ordinis modo, vt quidquid ſecundùm Dei ac ſuam diſpoſitionem facere maluerint, libero, quemadmodum ex alijs eccleſiaſticis rebus, in faciendó potiantur arbitrio, quatenus ob hanc noſtræ mercedis ſeu parentum noſtrorum emeliorationē, pro nobis & pro illis præſens, futurique Præſules, cum omni ſibi congregatione commiſſa, Deum libenter exorare feſtinent.

Vt autem huius noſtræ auctoritatis confirmatio pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem manu propria eam ſubter firmauimus, annulique noſtri impreſsione, inſigniri iuſsimus.

Signvm Domini Hlodovici Sereniſsimi Regis.

ERNVLDVS Cancellarius, ad vicem RATPOTI Archicancellarij, recognouit. Datum V. Kalendas Februarij,
An. 908. anno Incarnationis nongenteſimo octauo. Indictione vndecima, anno autem regni Domini HLVDOVICI octauo. Actum Aquiſgrani palatio feliciter, Amen.

NOTATIONES.

NOTANDI hîc Comites, SIGEHARDVS Hainuenſis, & BERENGARIVS Lummenſis ſeu Lomenſis aliàs Lomacenſis, in territorio Namurcenſi, & ALBVINVS Traiectenſis.

BERENGARIO olim familiaris fuit *S. Gerardus* Abbas Bronienſis, vt in huius vita legitur apud Surium, Vide infra Henrici Aucupis Imp. diploma.

TECTIS FOSSAS.) Vide ſupra cap. 20.

GISLA) Abbatiſſa commendataria, vt loquuntur.

CAP.

CAPVT XXVI.

Carolus Simplex, Francorum Rex Egmondam cum appendicibus donat Theoderico I. Hollandiæ Comiti, an. 913.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. CAROLVS, diuina propitiante clementia, Rex Francorum.

Regalis celſitudinis eſt, noſtros & fideles ſuos donis multiplicibus honorare. Idcirco notũ fieri volumus omnibus fidelibus Dei Eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris, quomodo adiens præſentiam ſolij noſtri HAGANO venerabilis Comes, expetijt à noſtra manſuetudine dari cuidam fideli noſtro nomine THEODERICO quaſdam res, eccleſiam videlicet *Hecmunde*, cum omnibus ad eam iure pertinentibus, à loco qui dicitur *Zvvtherdes-Hage* vſque ad *For trapa*, & *Kinnem*.

CVIVS petitionem benignè, vti decebat, ſuſcipientes concedimus præfato fideli noſtro hæc omnia ex integro, cum mancipijs quæſitis & acquirendis, pratis, ſiluis, paſcuis, aquis, ſiue aquarum decurſibus. Præcipientesque iubemus, vt ſicut reliquis poſſeſsionibus, quibus iure hæreditario videtur vti, ita vt his, noſtri muneris largitate, rebus impenſis valeat ſecurè omni tempore vitæ ſuæ frui, ipſe & omnis eius poſteritas. Vnde & hoc præceptum noſtræ clementiæ ei ſuper his conſcribi

 iuſsimus.

iuſsimus,per quod præcipimus atque mandamus,vt liberè hæc omnia teneat atque poſsideat, habeatque de his poteſtatem,iuxta libitum ſuum , ordinandi ſeu faciendi,Deo in omnibus propitiante,& nemine inquietante.

Et vt hoc noſtræ largitionis munus per ſuccedentia tempora firmius habeatur,& attentiùs obſeruetur, manu propria ſubterfirmauimus, & annuli noſtri impreſsione iuſsimus ſigillari.

Signvm Caroli glorioſiſsimi Regis. Hagano Notarius,ad vicem Rotgeri Archiepiſcopi , ſummique Cancellarij , recognouit. Datum anno Domini DCCCCXIII. XVII.Kalendas Iulias. Actum Pladella villa,feliciter,Amen.

Non, DCCC. LXIII. vt antea legebatur.

NOTATIONES.

Diplomatis huius calculum , leui numeralis vnius notæ ſeu litteræ correctiuncula, reſtituit Ianus Douſa lib.5.Annalium Hollandicorum: adeoque docuit, hoc ipſum *Caroli* Francorum Regis diploma,non ad *Calui*,ſed *Simplicis* beneficentiã trahi oportere.

Comitatus Holl.initium an. 913

Ad eumdem 913.Chriſti annum Douſa,& alij initia Comitatus Hollandici referunt.

Hagano) Notarius,filius ab iſto fuit Hagano Comes patria Laudunenſis , apud Carolum Simplicem gratioſiſsimus:vt conſtat ex Conradi Abbatis Vrſpergenſis & Frodoardi Chronicis.

Pladella) *Bladel*,extremum hodie eſt Campaniæ Brabanticæ municipium.

CAP.

CAPVT XXVII.

Pactum Bonnenſe, inter Carolum Simplicem Franciæ & Henricum Germaniæ, Reges an. 921. initum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis diuina propitiante clementia anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVI. anno verò regni Domini & glorioſiſsimi Regis Francorum occidentalium CAROLI XXIX redintegrante XXIV. largiore verò hereditate indepta X. Indictione IX. anno quoque regni Domini & magnificentiſsimi Regis Francorum Orientalium HEINRICI tertio, inter ipſos præfatos principes vnanimitatis pactum, ac ſocietatis amicitia quæſita repertaque exordia ſumpſit prout viſa ſunt competentia.

CONVENERVNT enim ambo illuſtres Reges, ſicut inter ſe diſcurrentibus Legatis conuenerant II. Nonas Nouembris feria prima: domnus enim CAROLVS ſuper Rhenum flumen ad Bonnam caſtrum, & ſtrenuus HEINRICVS ex altera parte Rheni. Et ea tantùm die mutuis ſe viſibus intuentes ſuper ripas eiuſdem fluminis huc & vltra, vt ſui fierent fideles innoxij ſacramento, quo hanc eorum conuentionem fuerant polliciti.

VERVM feria quarta VII. Idus Nouembris in medio Rheni fluminis ſæpiùs dicti principes, in nauibus quiſq; ſuis, in tertiam aſcenderunt, quæ ancorata in fluminis

medio gratia eorum colloquij fixa erat: ibique in primo hanc ſibi vicißim conuenientiam ob ſtatum pacis, iuramento ſanxerunt ita.

Ego Carolvs diuina propitiante clementia Rex Francorum Occidentalium, amodò ero huic amico meo Regi Orientali Heinrico amicus, ſicut amicus per rectum debet eſſe ſuo amico ſecundùm meum ſcire ac poſſe: ea verò ratione ſi ipſe mihi iurauerit ipſum eumdemque ſacramentum, & attenderit quæ promiſerit. Sic me Deus adiuuet & iſtæ ſanctæ reliquiæ.

E contra Rex Heinricus eamdem promiſſionem ſacramento eiſdem proſecutus eſt verbis ſubſequenter, vt huius amicitiæ firmitas inuiolabiliter obſeruaretur.

Hæc ſunt nomina Epiſcoporum qui cum nobilibus ac fidelibus laicis firmitatem, quam præmemorati Reges inter ſe fecerunt, collaudando accceptauerunt, & manibus ſuis ſacramentum firmauerunt numquam à ſe deſtruendam.

Epiſcopi ex parte Domini Regis Caroli.

Herimannvs Archiepiſcopus Agrippinæ, quæ modo eſt Colonia vocitata.

Rodgervs Archiepiſcopus Treuerorum.

Stephanvs Præſul Cameracorum.

Bovo Epiſcopus Catalaunenſium.

Baldricvs Traiectenſium Epiſcopus.

Hæc nomina Comitum.

Matfredvs, Erkengerus, Hagano, Boſo, Waltkerus, Iſaac, Rageriberus, Theodricus, Adalardus, Adelelmus.

Epiſcopi ex parte Regis inclyti Heinrici.

Herigervs Archiepiſcopus Moguntiacorum.

Nithardvs Epiſcopus Mimmogerneferdæ.

Dodo Epiſcopus Oſnobroggæ.

Ricawdo Epiſcopus Vangionum, quę nunc dicitur Wormatia.

Honvardvs Epiſcopus Paderbornenſis.

Notingvs Epiſcopus Conſtantię Alemannicæ.

Hæc ſunt nomina Comitum,

Ev

Evrardvs, Chonradus, Herimannus, Hato, Godefredus, Otto Herimannus, Cobbo, Magenhardus, Fridericus, Foldac.

NOTATIONES.

Pactio iſta non ad annum 926. aut ad an. 923. vt Sigebertus in Chronico ſuo retulit, ſed ad an. 921. eſt referenda: iuxta Flodoardum in Chronico, & rationes, quas Iac. Sirmondus allegat in Notis ad Capitula Caroli Calui.

Plerique rerum Gallicarum ſcriptores Caroli Simplicis annorum exordium ab obitu Odonis Regis, hoc eſt, à tertio die ante Nonas Ianuarias anni octingenteſimi nonageſimi octaui. 898. Carolus autem ipſe in diplomatibus ſuis quinquennio altius repetit: à die videlicet, quo Remis Fulco Archiepiſcopus ipſum vnxit in Regem, hoc eſt, à quinto die ante Kalendas Februarias anni octingenteſimi nonageſimi tertij. 893. Quem annum Regino indicat, cùm Regem leuatum 892. ait ſub finem anni octingenteſimi nonageſimi ſecundi. Nam cùm annos à Chriſti Incarnatione ordiatur, non à Natali, anno cuique primos etiam ſequentis anni menſes adnumerat. Denique Caroli Simplicis regnū ab hoc, quem diximus, Chriſti anno in eius diplomatibus incohari facilè perſpiciet, qui eius annos cum Indictionibus comparabit. Exempla qui volet, apud Sirmondum citato loco reperiet.

Redintegrante xxiv.) Carolus Simplex quo tempore in Regem confirmatus eſt, integrum regnum ſua in poteſtate non habuit, quia Odo Rex quam diu vixit, Aquitaniam & Burgundiam tenuit. Mortuo poſt quinquennium Odone, quæ ab illo poſſeſſa fuerant, recepit, regnumque redintegrauit. Atque huius redintegrationis annos regni ſui annis Carolus deinceps in ſuis diplo-

plomatibus ſubiunxit.

Semper igitur redintegrationis anni ſolido ferè quinquennio annis regni pauciores ſunt: & ſolidum fuiſſet, ſi Odo, qui III. Nonas Ianuarias, obijt, ad V. Kalendas Februarias, quo die Carolus Simplex inunctus fuit, vitam produxiſſet.

Largiore Hered. Indepta X.) Hoc ad regnum Lotharij pertinet, cuius acceſsione Carolus Simplex hereditatem ſuã amplificat: quia nõ ſoluiùm partem illam recepit, quam auus & pater eius olim poſſederant, ſed alteram etiam, quæ Regum Tranſrhenanorum fuerat.

Ceterum quo anno regnum Lotharij is receperit, inueſtigandum reſtat. Sigebertus noſter in Chronico receptum anno 915. notat. Sed ex hoc loco, & ex varijs

An. 912. eiuſdem Caroli diplomatibus Sirmondus rectè concludit, quadriennio ante, hoc eſt, anno Chriſti nongenteſimo duodecimo, regni autem Caroli viceſimo, receptum fuiſſe. Quo nimirum tempore, Ludouico vltimo Franciæ ſtirpis in Garmania Rege ſine liberis defuncto, Carolo vt legitimo heredi, iure licuit non regnum modò Lotharij, ſed Germaniam quoque ipſam, ſi par in armis vis fuiſſet, repetere.

CAP.

CAPVT XXVIII.

Carolus Simplex Francorum Rex varia prædia Maricolenſi Abbatiæ attribuit ſeu confirmat, an. 921.

CHRISTI præeunte & auxiliante clementia KAROLVS Simplex Francorum Rex cunctis ſanctæ Eccleſiæ ſiue Imperij fidelibus ſalutiferæ pacis optat ſtabilitatem.

NOTIFICARE voluimus omnibus tam inſtantis quàm futuri temporis fidelibus, quòd flexi cariſsimorum noſtrorum Comitum *Iſaac* & *Haganonis* precibus, quaſdam res, quas tenere hactenus in ſuo ſeruitio ſolebant Abbates, vel ipſorum fideles, cauſſa beneficij, quæ magis congruebant ſeruire fratribus monaſterij *Mariculas*, quod in honore conſtructum eſt ſanctæ Dei genitricis Mariæ, principumque Apoſtolorum Petri & Pauli, in quo etiam corpore quieſcit almus confeſſor Chriſti *Humbertus*, illas ſupratactas res, quæ ſubter nomine tenus notabuntur, noſtra poteſtate regia, prædicti loci fratribus perenniter confirmaremus.

RES igitur de quibus loquimur, coniacent in ſubdeſignatis locis. In pago *Hainoenſi*, ſuper fluuium Helprã, in villa *Taiſneras*, ſunt mãſi xxx. cum eccleſia, culturis, pratis, mancipijs, ſilua & omnibus ibi adſpicientibus.

ET in loco, qui vocatur *Fagetus*, manſi quinque ſunt in prædicto pago ſuper fluuium eumdem, cum omnibus inibi reſpicientibus. *Taiſneire.* *Fay.*

Q AT-

Atqve in *Flobodeica* manſi dicuntur quinque,cum ſuis omnibus appendicijs,& in loco qui fertur *Magnus Mons* manſus vnus & ibi aſpicientia.

Ivxta hunc quoque locellum in *Didineicas* eſt manſus vnus,& in ipſo monaſterio eſt pratum vnum , ex quo ſolet fieri ſæpè fratribus moleſtia.

Hæc igitur ſupra verbo tenus omnia deſcripta,ſecũdum prædictorum noſtrorum fidelium,*Iſaac* ſcilicet & *Haganonis* humilem petitionem , ad menſam fratrum iam dicti monaſterij Maricolenſis , regali auctoritate concedimus,ad ſtipendia & ſeruitia exhibenda : nullique hominum amodo ſeruitutis debitum ſoluant , niſi iam dictis fratribus.

Datvm VIII.Idus Ianuarij , anno ab Incarnatione Domini nongenteſimo viceſimo primo,Indictione nona,palatio Lugduno.

NOTATIONES.

SHvntberti Abbatis,itemque Caroli Calui diploſmata, in fauorem Maricolenſis Abbatiæ conceſſa , vide ſupra cap.5. & 119.

Isaac)Comes Cameracenſis.

Hagano)Comes intimus Carolo Simplici.

Lvgdvnvm.) Laudunum clauatum hic notari exiſtimo.Sic Pardulus Lugdunenſium Epiſcopus dicitur in Synodo Sueſsionenſi ſub Carolo Caluo an.853.

CAP.

CAPVT XXIX.

Eiuſdem Caroli Simplicis diploma alterum in fauorem eiuſdem Maricolenſis monaſterij conceſſum an. eodem 921.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. CAROLVS Dei gratia Rex.

OMNIVM ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium præſentium ac futurorum nouerit induſtria, quòd INGELRAMVS illuſtris Comes ad noſtram ſe colligens magnificentiam, expoſuit qualiter fratres *Maricolenſis* eccleſiæ,quę conſtructa eſt in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, vbi etiam pretioſiſsimus confeſſor *Humbertus* corpore quieſcit humatus, penuria laborantes,diuinum,vt expedit, nequeunt implere officium,& quod miſeratus vſibus eorum xxx. fratrum ſuppeditauerit res ad eamdem Abbatiam pertinentes.

IN pago videlicet *Laudunenſi* in villa *Macerias* ſiue caſtello,vbi S.Humbertus eſt ortus,triginta tres manſos,& in eodem pago in villa *Salueriis* quinque manſos,& in pago *Hainao*, in villa *Vercinio*, ſuper ipſum fluuium manſos decem:in eodem pago in villa *Lideneicas*,ſuper fluuium Helpram,manſos octo,& illos qui in *Hulta* coniacent,cenſum ſoluentes, & ſiluas ad eos pertinentes,ac cambam in ipſo monaſterio, iuxta pontem *Haiſencias* cum appendicijs ſuis, & ſiluam iuxta

Vide ſupra c. 7.

VVercin.

Helpre.

CAPVT XXX.

Henricus Auceps Imp. an. 932. confirmat fundationem Abbatiæ Bronienſis, in Comitatu & diœceſi Namurcenſi, quæ nunc S. Gerardi nuncupatur, ab ipſo fundatore ibi quieſcente.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, HENRICVS diuina fauente clementia Romanorum Imperator.

NOVERIT itaque omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum ſolertia, quēdam venerabilem Abbatem, GERARDUM noſtræ regalitatis adiſſe præſentiam, petiſſeque vt cœnobium, quod ipſe, ex hereditatis ſuæ proprio, in pago *Lomacenſi*, in loco qui dicitur *Bronium*, conuerſus nuper conſtruxerat, in honore *S. Petri* principis Apoſtolorum, nec non & *S. Eugenij* Toletani Archiepiſcopi & martyris, poteſtate regia contuendum ſuſciperemus, allodiumque & poſſeſsiones, vel prædia, quæ iam dictus Abbas, ſeu vir nobiliſsimus multa poſſederat, & ea S. Petro ad ſolatium inibi Deo ſeruientium contulerat, in noſtra protectione noſtrorumque ſucceſſorum deinceps conſiſterent.

Nos verò iuſtis & religioſis petitionibus aſſenſum præbentes, & à vero Remuneratore, pro hoc & alijs

 pietatis

pietatis commercijs,mercedem ſperantes,idem monaſterium cum omnibus,quæ ad ipſum pertinent, in noſtra tutela perpetuò conſeruandum ſuſcipimus, & ſtatuimus,vt quamdiu locus ille,Deo protegente, inhabitabitur,Abbas eiuſdem cœnobij omnia iura , iudiciariaſque poteſtates in villa *Brony*, & in *S. Laurentio*, in *Maiſons* in parte ſua quam habet, in villa *Leubinas*, in *Montinio*,& in *Merendrech* in parte ſua quam habet, in villa de *Ermeton*,in *Fendeſerta*,in *Romereias*,in *Maniſia*, liberè & poteſtatiuè exerceat.Et in his locis,& in omnibus quæ poſsidet,concedimus,& confirmamus ei bãnum & iuſtitiam,impetum & burinam , ictum & ſanguinem reperturum,pergum regium,fora,telonea, vicecomitatum,wagaria,rectum & non rectum, vectigalia,& quidquid pertinet ad iudicatum , integritatem Reipublicæ,& incolumitatem, & cãpeſtria & ſilueſtria iura,& mortimanus ſuas & abmatrimonia tam liberè in ſempiternum poſsideat, ſicut fundator ipſius loci, nobili proſapia exortus,ante conuerſionem ſuam poſſederat.

Ita ms. Nec ſit qui præſumat inijcere manus in ſeruos & ancillas eccleſiæ, vel in homines cohabitantes in omni ipſius poſseſsione; ſed ſoli Eccleſiæ liceat tractare pacificè de omnibus prædictis negotijs, abſque calumnia alicuius ſiue tyrannidis.Nec ſit qui cõtradicat huic noſtræ regiæ conſtitutioni. Alioquin ſi quis in hoc obuiauerit noſtræ voluntati,nouerit pro certo ſeſe grauiter noſtram incurrere offenſam,& ſuſpenſum à gratia & beneuolentia noſtra.Succeſſoreſque noſtros conteſtamur,conformes & coadiutores fore in huiuſmodi ſtabilitione,vtImperatoria dignitate roborata,ſine ruina,ſine vacillatione,ſine alicuius malæ incurſionis offendiculo,perpetuum firma duret in æuum.

Praeterea quia locus ille conſiſtit in vicinia caſtri Namucenſis,precamur *Comitem Namuci*, ſicut fidelem & amicum,vt particeps nobiſcum exiſtat ipſius Eccleſiæ orationum,& grates à Deo & laudem à nobis habeat,ſi tempus aut res expoſtulauerit, recta manu & vero

vero auxilio, ſubminiſtret Eccleſiæ opem ſui adiutorij. Si verò diabolica ſuaſione incitatus exceſſerit, in aliquibus Eccleſiam opprimens iniuſtè, cùm ſit libera & res ipſius authentica, ſi ad noſtram præſentiam fratres detulerint querimoniam, conſulam eis & liberabo eos ab oppreſsione. Hoc præceptum pro ęterna remuneratione prædicto monaſterio fieri iuſsimus, per quod imperamus, vt ea quæ à præfato *Gerardo* ad ſanctum locum, vel quæ deinceps à fidelibus Chriſtianis eidem collata fuerint, fratres ipſius loci, cum tranquillitate, per ſæcula firmiter habeant, teneant, & poſsideant, & pro ſalute noſtra atq; ſtabilitate totius regni miſericordiam Domini iugiter exorent. Et vt per ſuccedentium temporum curricula, veriùs credatur & attentiùs obſeruetur, ſigilli noſtri impreſsione corroborauimus.

QVIA verò idem famulus GERARDVS præſentiam Domini Papæ in corde ſuo diſpoſuit adire, & ad roborandam libertatem *Bronienſis* Eccleſiæ ab ipſo priuilegia vult expetere; mandamus patri noſtro ſummo Pōtifici, vt traditionem, quam de eodem loco Imperiali ſanximus auctoritate, Apoſtolica confirmet benedictione, vt obſeruatores noſtræ præceptionis gratiam & miſericordiam, vitamque æternam à Deo conſequantur. Qui autem ex his quæ prælibata ſunt, quidquam irritum fecerit, vel infregerit, indiſſolubili anathematis vinculo conſtringatur, niſi reſipuerit & pœnituerit, & ab Abbate & fratribus veniam promeruerit, & de cetero emendauerit.

HAEC autem ſunt ingenuorum teſtium nomina, vt omnis legalis firmitas impleatur.

RICHARIVS Leodicenſis Epiſcopus.
RICHVINVS Stratzburgis Epiſcopus.
ROTGERVS Treueris Epiſcopus.
BENEDICTVS Metenſis Epiſcopus.
COMES Witbertus.
COMES Berengarius.
COMES Herimannus.
SIGNVM HENRICI Regis glorioſiſsimi.

HIL-

Hildvinvs Notarius, vice Rotgeri Archiepiſcopi recognoui.

An. 932. Data Nonis Aprilis anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXII. Indictione V. regnante Henrico Rege glorioſo, anno XIII. Actum Aquiſgrani palatio feliciter, Amen.

NOTATIONES.

WAgaria) fortè idem quod Rotaticum aut Angaria, *Droict de Corovvee.*

Comitem Namvci) Berengarium, qui & diplomati huic ſubſcripſit. Eidem Comiti Berengario perfamiliaris fuit S. Gerardus monaſterij Bronienſis fundator: vt in huius vita legitur. De eodem ſupra cap. 25.

Namvcvm ſine R. paſsim ſcribunt Sigebertus Chronographus, & alij mediæ ætatis ſcriptores. Sic & marmoreo tumulo inſculptum legitur Montibus Hannoniæ, in baſilica S. Waldetrudis, in ambitu chori. Hodie Namurcum, *Namur*, vrbs epiſcopalis ad Moſam fl.

Mandamvs patri) id eſt, ſignificamus aut rogamus.

Witbertvs) Comes Gemblacenſis, & illius monanaſterij fundator: alijs Wibertus aut Guibertus. In tabulis Martyrologij Rom. 4. Februarij dicitur Gilbertus.

CAP.

CAPVT XXXI.

Arnulphus I. cognomento Magnus, Flandriæ Comes, prædia varia monaſterio Blandinienſi reſtituit, ſeu donat, hortatu Tranſmari Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopi.

ARNVLPHVS, adminiculante superni Regis clementia, Marchiſus, ſanctæ Eccleſiæ fidelibus, quocumque paſsim ordine, Deo Catholicè militantibus.

LEGITVR in Machabæorum libris, diuinitus exaratis, deſtructum Ieroſolymis templum Dei ab Antiocho Regum nefandiſsimo, quod poſt multos grauiſsimosque bellorum triumphos, Iudas Machabæus reſtruxerit, & auro ac argento, quod de hoſt ium ſpolijs acquirebat, decorauerit: quo ſcilicet facto credebat ſibi affore auxilium è cœlo Regis polorum.

HVIVS igitur exempli auiditate incitatus, ego humillimus ARNVLPHVS, toto mentis conamine illorum geſtiens particeps effici, qui præcepta ſeruantes Dominica, terrena cæleſtes ad theſauros tranſtulerunt patrimonia, religioſorum veridicorumque hortatu virorum animatus, atque, vt ita dicam, exurgens quaſi à graui ſomno excitatus, cæpi cogitatione tacita mecum diebus

noctibusque reuoluere, quoddam monaſterium eſſe ſub mea ditione antiquitus ſitum, à Pontifice laude bonorum digno ſanctiſsimo AMANDO, iuxta fluenta Scaldis, in caſtro *Gandauo*, quod *Blandinium* vocitauit, quodque Chriſto auſpice reliquijs B. Petri Apoſtolorum principis, multorumque Sanctorum, quas à Roma ſecundò rediens ſecum detulit, ſolemniter nobilitauit.

EGIT autem hoc ea tempeſtate, qua Romanam Eccleſiã regebat Papa MARTINVS..... poſt beatum aulæ ſupernæ clauigerum Petrum, tempore inclyti Regis Frãcorum *Dagoberti*, *Eligio* miræ ſanctitatis Epiſcopo, apud Nouiomagum & Tornacum præſidente.

GAVDEO quidem tantorum pignoribus Sanctorum iam dictum monaſterium multimodè illuſtratum, ſed doleo plurimùm deeſſe honorem, quo tantæ dignitatis reliquias, ſecundùm meam voluntatem, extollam in terra, quarum Sancti reliquiarum in cœleſti fulgent curia.

PERMISSV tandem Regis *Ludouici*. atque cum Epiſcopo *Tranſmaro*, ad cuius diœceſim pertinet locus ille, cum amicis quoque ac ſpecialiter cum fidelibus meis conſilio habito, reddens reſtitui loco ſancto partim ex ijs reditibus terræ, quos *B. Amandus* impetrauit à Regibus, qui per id tempus diuinis ſe ſubdiderant legibus, & ob amorem principis Apoſtolorum Petri, iure perpetuo tradidit in eodem cœnobio degentibus, partim ex ijs quæ fideles quique per loca & tempora diuerſa, à præfati Regis Dagoberti diebus, vſque ad noſtra largiti ſunt tempora.

ET ſi non omnia, ſaltem reddidi aliqua, quæ prædeceſſorum meorum tempore inde ſunt abſtracta: quęque exiſtimaui ſufficere monachis, ob amorem Chriſti ibi morantibus, id eſt, cenſum, qui accipitur de manſionibus, quæ ſitæ ſunt in *portu Gandauo*, à flumine *Scalda*, vſque ad decurſum fluminis *Legiæ*, & decimam, quã pro remedio animarum ſuarum Deo exſoluere debent in ipſo commanentes portu.

NAVLVM quoque, quod à prætereuntibus exigitur ſupradicti-

prędicti monaſterij Reliquijs cõceſſi. Floralia prati quę adiacent ipſi portui, illorum cedo poteſtati: molendinum, in loco qui dicitur *Afsna* capellam vnam, in honore S. Mariæ dicatam: in villa *Meron* vineam, quam ſecus monaſterium conſtruxi, & terram quæ ibi adiacet vſque ad portum, & alia rura quæ monaſterio ſunt contigua, ſupra quæ conſtruant officinas ſibi congruas & hortos, in quibus plantent olera, quę monachis ſunt commoda, ceteraque omnia, quę in charta Abbatis *Einhardi* ſcripta habentur, reddidi, & propria manu roboraui.

In pago denique Flandrenſi, iuxta caſtrum *Ooſtburch* in loco nuncupato *Merona Benonis*, paſtoralia quæ ſufficere poſſunt ouibus CXX & in alio loco mari proximo, vocabulo *Combeſcura*, terram ad alendas oues centum, & in ipſo pago medietatem fiſci mei, qui vocatur *Snetlinghem*, cuius pars media coniacet à plaga orientis, ex qua medietate manſum vnum, dum aduixero, Abbati & fratribus ſupradicti monaſterij conceſſi, & reſiduę medietatis partem, poſt exceſſum vitę meę, vt habeant, teneant atque poſsideant, totis viribus concupiſco.

In pago etiam *Hainau*, ſuper fluuio Sauo, villam quę vocatur *Dulciaca*, cum appendicijs ſuis, illis reddo. In pago etiam *VVaſa*, ſuper fluuio Scalda, villa nuncupata *Temſeca*, in qua diu corpus B. Virginis requieuit *Amelbergæ*, quam iure hereditario, quoad vixit, poſsidere viſa eſt: & ob id illis reddidi eam, qui diu noctuque excubantes ſacro corpori eius aſsiſtunt.

Hæc cuncta, licet quantitate & numero videantur permodica, obtineat perpetualiter, cum ſuo Abbate, monachorum caterua, in ſupradicto monaſterio conſtituta, quibus ſolatiata queat Domino indefeſsè famulari.

Cvpio namque atque magnopere geſtio, omni tempore æui, in ſæpe fato monaſterio monachos examuſſim Chriſto ancillari, vt actum eſt iam fati ſanctiſsimi tempore *Amandi*, quique ſecundùm normam ſancti vi-

uentes *Benedicti*,iuxta electionem ſuam . . . . . qui morte interueniente . . . . . ſucceſſerit . . . . . Abbatem præponant ſibi: cuius hortatu atque regimine animati, terrena poſtponentes, cœleſtia ſtudeant meditari.

Si quis verò de omnibus ſucceſſoribus meis hæc meæ reſtitutionis beneficia,quæ loco ſancto, ob amorem Dei,ſanctique principis Apoſtolorum Petri, ceterorumque Sanctorum,quorum ibidem pretioſa continentur buſta,reddidimus, auſu nefario calumniari, vel reinficere conatus fuerit,niſi citò reſipuerit, iram Dei omnipotentis,cui S. Amandus conſtructor loci illius ſinceriter militauit,ac polorum clauigeri Petri ac Doctoris egregij Pauli,atque paradoxæ virginis Amelbergae,omniumque incurrat offenſam Sanctorũ,omnique perpetim ſodalitio priuatus, dæmonum contubernijs indiſſociabiliter maneat coniunctus.Amen dicat mecum omnium bonorum virorum cætus.

Actum Blandinienſi cœnobio, regnante Ludouico anno . . . . . VI.filio Regis Karoli Reclauſi.

Signum Arnulphi clementiſsimi Comitis atque Marchiſi, qui huius ſchedulæ inſcriptionem fieri & firmari rogauit.

Signum Tranſmari Epiſcopi.
S.Folberti Epiſcopi.
S.Bernardi Archidiaconi.
S.Odilbaldi Archidiaconi.
S.Wulfardi Archidiaconi.
S.Engelfridi Decani.
S.Tangeradi. S.Vmberti.
S.Balduini,filij Arnulphi Marchiſi.
S.Iſaac Comitis.
S.Arnulphi,filij eius.
S.Theodorici Comitis.
S Wenemari Aduocati.
S.Fulberti Vicarij.
S.Walberti. S.Balduini.
S.Leutberti. S.Aſcherici.
S.Amulrici. S.Ioannis.

S.E-

S.Ewardi.	S.Heribandi.
S.Organdi.	S.Smardi.
S.Ewardi.	S.Georgij.
S.Ebroini.	S.Dodonis.
S.Blichardi.	S.Wilhelmi.
S.Gotheri.	S.Hademari.

NOTATIONES.

TRANSMARVS) Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus an. 937. creatus: vt Flodoardus in Chronico teſtatur.

LAMBESCVRA) fortè *Lapſcure* vicus.

SNETLINGHEM) hodie Snelleghem vicus.

SAVVS fluuius per agrum Cameracenſem fluit.

DVLCIACA VILLA) *Doucy*.

WASA PAGVS) nunc Waſia, olim Waſda. Vide ſupra cap. 23.

TEMPSECA) celebre municipium ad Scaldim, *Tempſt* Flandris, *Tamiſe* Gallis: in cuius loci templo hodieque oſtenditur locus ſepulcralis S. Amelbergæ virginis: de qua Faſtos noſtros conſule.

ANNO VI.) Corruptus haud dubiè eſt annorum numerus. Ponatur itaque annus XVI. Ludouici Regis, ab obitu patris Caroli Simplicis computando. Obijt is anno 929. Peronæ in carcere (vt Flodoardus in Chronico teſtatur) ideoque hîc Reclauſus dicitur.

FOLBERTVS) ſeu Fulbertus an. 935. creatus eſt Epiſcopus Cameracenſis, ſtilo Romano annum à Kalendis Ianuarijs incohante. Vide Baldericum in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 68. & 69.

BALDVINVS) Arnulfi Magni, Flandriæ Comitis filius obijt ante patrem.

ISAAC) Comes Cameracenſis varias contentiones habuit cum Fulberto Epiſcopo: vt idem Baldericus teſtatur. Filius illi fuit *Arnulphus*, hîc nominatus, & N. fi-

lia, *Amulrico* Comiti, ex pago *Hainau*, nupta: vt idem Baldericus lib. citato cap. 73. narrat.

WENEMARVS) ex familia Comitum caſtri Gandenſis. Dauidem Lindanum in Teneramunda conſule.

CAPVT XXXII.

Otho I. Imp. Lambertum Comitem Louanienſem anno 948 conſtituit Aduocatum Gemblacenſis Abbatiæ in Brabantia.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris æterni. OTHO diuina fauente clementia Rex Lotharienſis & Francigenùm.

NOTVM ſit præſentibus & futuris, quod quidam vir nobilis & dilectus Deo, WIBERTVS nomine, his temporibus conſtruxit monaſterium in honore SS. Petri Apoſtoli & Exuperij martyris glorioſi, in pago *Darmienſi*, in proprietate hereditatis ſuæ, quæ *Gembloues* nuncupatur.

QVI præcauens in futurum, ſcilicet ne aliquando ſæcularis potentiæ homines aliqua perſuaſione vel iniuſta dominatione perturbent quietem fratrum, Deo famulantium, adijt præſentiam noſtram, cum venerabili ERLVINO, eiuſdem loci Abbate, & locum ipſum cũ omnibus ad eum pertinentibus, noſtræ defenſioni atque tutelæ commiſit. Quod nos gratanter accepimus, & noſtra imperiali auctoritate decreuimus, ac ſigilli noſtri

noſtri impreſsione roborauimus, vt locus ille in perpetuum,cum omnibus,quæ ad ipſum pertinent,ab omni ſæcularium,tam maiorum quàm minorum, dominio eſſet immunis,ſub ſolo tantùm regiæ defenſionis munimine conſtitutus.

Verùm quia fratribus eiuſdem loci (ſi quando incumberet aliqua neceſsitas)graue nimis eſſet, propter longinquitatem terrarum, præſentiam Regis ſemper adire,cum electione ipſius domni WIBERTI, & Abbatis,& fratrum, dedimus aduocatiam ipſius Abbatiæ de Gembloues *Lamberto* Comiti Louanienſi, viro forti & bellicoſo,qui vice noſtra,contra omnium inquietationem,adiutor eorum ſit ac defenſor.

SIC autem dedimus ei Aduocatiam iſtam, vt numquam ipſe Comes,vel ſucceſſores ſui in Abbatia,vel in villis ad eam pertinentibus aliquid accipere, aut per potentiam exigere debeant, præter ius & beneficium ſibi conſtitutum.Aduocati enim debent eſſe, non prædatores,ſed defenſores eccleſiarum.Illud etiam ſtatuimus,vt Comes Louanienſis numquam in aduocatiam Gemblacenſem,præter vnum Subaduocatum habeat id eſt,vt donum huius Aduocatiæ à Rege (qui maior Aduocatus eſt) pluſquam ad tertiam manum numquam deueniat.

SI autem (quod nolimus) noſtram conſtitutionem contempſerit,& Aduocato illi qui ſub ſe eſt ex ipſa aduocatia aliquid vſurpare,vel militibus ſuis beneficiare conſenſerit,terram ſuam in Camera Regis ſibi abiudicatam ſciat,& quidquid beneficij pro ipſa aduocatia tenebat,de manu Regis ſe amiſſurum nouerit.

Porrò Subaduocatus in villis ad Abbatiam pertinẽtibus nihil aliud iuris habebit, niſi per ſingulos annos de vnaquaque domo denarium vnum,gallinam vnam, auenæ ſextarium vnum. Qui etſi aliquando habuerit bellum contra aliquem de paribus ſuis, quod bellum nonniſi ad ipſum pertineat, de ſuo procuret & prouideat quæ neceſſaria ſunt vſibus belli ad ſe pertinentis. Neque enim propter hoc in Abbatia, vel in villis ad *Subaduocati iura.*

cam.

eam pertinentibus aut obſonia aut ſeruitia aliqua exigere ei licebit.

Subaduocatus f. Si verò bellum aliud fuerit, quod idem Aduocatus adminiſtret, quod ſcilicet bellum vel ad Regem vel ad Comitem Louanienſem pertineat, tunc ſiquidem licebit ei (ſed non ſine conſenſu Abbatis) vt à manſionarijs qui per villas Abbatiæ commorantur, aliquid ſubſidij accipiat, ſed tamen ita menſuratè, vt nunquam inde querela ad Comitem vel à Comite ad Regias aures perueniat.

Hoc noſtrum Imperiale conſtitutum de Aduocatia Gemblacenſis eccleſiæ, quæ Regiæ defenſioni ſubiecta eſt, vt per ſuccedentia tempora fixum maneat & inconuulſum, Palatinorum principum, & multorum nobilium iudicio, in præſentia noſtra fecimus confirmari, annuli noſtri impreſsione iuſsimus conſigillari, ac manu noſtra ſubterſignauimus.

Et ſicut nos Gemblacenſem eccleſiam noſtra clementia tuemur & fouemus, ſic etiam volumus, vt omnes ſucceſſores noſtri in perpetuum tueantur eam & foueant, quatenus & nos & ipſi orationibus eorum poſsimus ſemper adiuuari.

Acta ſunt hæc anno Incarnationis Domini DCCCCXLVIII. Indictione XII. anno Imperij noſtri XII. ſub pontificatu domni *Benedicti* Papæ, qui rogatus à nobis huic noſtræ auctoritati ſuam quoque auctoritatem ſuperaddidit, interdicens ſub indiſſolubili anathematis vinculo, ne vmquam huius conſtitutionis charta violetur, vel infringatur ab aliquo.

Actum in opido *Franconefort*, menſe Iunio, in martyrio Petri & Pauli feliciter.

NO-

NOTATIONES.

SWIBERTVS ſeu Guibertus(quem Faſti Romani S. Gilbertum 4. Febr. nuncupant) depoſito militiæ ſæcularis balteo, caſtrum ſuum *Gemblacum* Deo & S.Petro obtulit, in eoque monaſterium an.922.ſuo ære exſtruxit:quod eſt inter Brabantina Benedictinorum cœnobia antiquiſsimum. Gaudetque etiamnum Abbas Gemblacenſis titulo Comitis,& in comitijs Ordinum Brabantiæ primum inter Nobiles locum obtinet. *Giblen.*

OBIIT autem S. Guibertus in *Gorzia*, Lotharingiæ cœnobio, diœceſis Metenſis, X.Kal.Iunij an. 962. vt Sigebertus monachus Gemblacenſis in Chronico teſtatur. Indeque Gemblacum tranſlatus, anno 1110.è terra eleuatus eſt, procurante eodem Sigeberto,qui & vitam eius ſcripſit à Surio editam.

DARMIENSI PAGO,) alijs, Darnuenſi.

LAMBERTVS)hic Comes Louanienſis fuit frater RAGINERI LONGICOLLI, Hannoniæ Comitis, à S. Brunone Archiepiſcopo Colonienſi in exilium miſſi:vt Diuæus, Lipſius & Grammaius tradunt.

RAGINERVS autem Longicollus non fuit filius Manaſsis Comitis (vt Lipſius in Louanio & alij ſcripſerunt)ſed RAGINERI ſenioris,Comitis ſeu Ducis; qui ex *Albrada* tres filios ſuſtulit, GISLEBERTVM Lotharingiæ Ducem, primum Gerbergæ(quæ poſtea Francorum Regina fuit) maritum, RAGINERVM LONGICOLLVM,& LAMBERTVM hunc noſtrum Comitem Louanienſem. Hæc colligi dantur ex diplomate Marſanenſi anno 968.per eamdem Gerbergam dato, quod infra recitabimus,itemque ex Flodoardi Chronico ad an. 924. & 956. *Flod. an. 924.*

DE Raginero ſeniore multa leguntur apud Reginonem, itemque in Fragmento Gallici ſcriptoris, apud

S Con-

Conradum Abbatem Vrſpergenſem, ex quo hæc habe: *Hac tempeſtate* Regenerus *vir nobilis, partium* Caroli Simplicis *fidiſſimus tutor, finem vitæ accepit, cuius exequiis Carolus interfuit. Hiſq; peractis* Giſilberto *eius filio iam adulto paternum honorem, coram Principibus, qui confluxerant, liberaliſſimè contulit. Hic cùm eſſet opibus & genere inclytus, & coniugio* Gerbergæ, *Henrici Tranſrhenenſis ſiue Aucupis filiæ, ſatis beatus, in nimiam præ inſolentia temeritatem præceps contra Carolum ferebatur.*

Cæterum Raginero Longicollo in exilium pulſo, quò ſe contulerit, aut vbi hæſerit *Lambertus* Comes Louanienſis, nuſquam legimus.

Hvivs Lamberti filium, & in Aduocatia Gemblacenſi ſucceſſorem fuiſſe *Aufridum*, ex Bratuſpantium Comite Epiſcopum Vltraiectinum, colligi poſſe videtur ex ms. Catalogo Abbatum Gemblacenſium; in quo ſic legitur: *Nobilis vir* Lambertus *medietatem eccleſiæ de VVtettine, in pago Maſavv, tradidit* Erluino *Abbati Gemblacenſi, eiuſque Aduocato: vidente* Aufrido, *filio* Lamberti: *vt ex chartula exinde peracta, & à Lamberto ſubſcripta liquet.*

Per Bratuſpantes (quos Iulius Cæſar inter Bellouacos & Ambianos collocat) Sigebertus in Chronico ad an. 1012. & alij illius ætatis ſcriptores, ex alluſione vocabuli deſignant Brabantos. Sigeberti verba hæc ſunt: *Heinricus Imp. Godefridum Ducem cum exercitu in fines Bratuſpantium mittit*, contra Lantbertum Comitem Louanienſem, ad obſidendum caſtrum Louanium, ſed inefficax rediijt.

De Aufrido ſiue Anſfrido ſic an. 997. idem Sigebertus: *Clarebat hoc tempore inter Gallos* Anſfridus, *qui cum fuiſſet Comes* Bratuſpantium, *non minus iuſtitia quàm potentia ſaeculari famoſus, depoſito militiæ cingulo, tonſuratus in clericum, eò profectus eſt, vt ordinaretur Epiſcopus Vltraiectenſis eccleſia.*

Hvnc ipſum Aufridum Anſelmus Canonicus Leodienſis, qui ante annos plùs minùs quingentos Geſta Pontificum Leodienſium conſcripſit, vbi de Notgero

XLVI.

XLVI. Epiſcopo agit, diſertè nuncupat COMITEM LOVANIENSEM. Ex quibus liquet AVFRIDVM, hactenus à Brabantinarum rerum ſcriptoribus, in ſerie Comitum Louanienſium, inter Lambertum I. & Lambertum II. eſſe collocandum.

AVFRIDO namque ad Epiſcopatum Vltraiectinum euecto, mox in Comitatu Louanienſi ſucceſsit LAMBERTVS II. Ragineri Longicolli filius, & Gerbergæ maritus.

QVOD ad MANASSEM in Burgundia Comitem attinet, habuit & is filium nomine *Gislebertum*: vnde natus eſt error. Manaſsis tumulus etiamnum in monaſterio S. Viuentij, in Burgundiæ Ducatu, prope Vergeium, ab ipſo fundato, ſpectatur. Eius, vt & filij Giſleberti, Flodoardus in Chronico ad an. 925 meminit.

ANNO DCCCCXLVIII.) De Othonis I. Imp. annis eſt quæſtio. Sunt qui putant ipſum, viuente patre, Cæſarem deſignatum fuiſſe. Widichindum & alios conſule.

BENEDICTI PAPAE.) Dubitari fortaſſe poſsit, an *Benedictus* ſit hîc nomen proprium, an verò adiectiuum. Nam anno 948. ſedebat Romæ Agapitus II. Papa, qui an alio nomine ſit *Benedictus* nuncupatus, inueſtigandum reſtat. Sic Benedictus I. Papa, à Græcis præſertim, dictus eſt *Bonoſus*. Ego quod certò ſtatuam, non habeo.

CAPVT XXXIV.

Arnulſus Magnus Flandriæ Comes an. 961. dotat eccleſiam Brugenſem S. Donatiani, quæ nunc eſt cathedralis.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti, amen. EGO ARNVLFVS dictus MAGNVS, Balduini Calui genitus, per Dei miſericordiam Flandriæ Marchio, conſiderãs quòd non habemus hîc manẽtem manſionem, ſed futuram exſpectamus in Domino, prouidens meæ ac illuſtris ATHALAE meæ coniugis & conſortis mei corporis animabus, vt per hoc ſalutem perpetuam, & remedium noſtrorum peccaminũ inuenire poſsimus, capellam in honorem glorioſæ virginis & Domini noſtri IESV CHRISTI genitricis *Mariæ* & *S. Donatiani* Archiepiſcopi, à BALDVINO auo meo, zelo diuini amoris accenſo, conſtitutam, & ab antiquo tempore fundatam, magnificare volens, de conſenſu & voluntate ſanctiſsimorum patrum & dominorum. *N. Tornacenſis*, & *N. Morinenſis*, Epiſcoporum, duodecim præbendarum numerum in ipſa eccleſia ſtatuo: & volo quòd duodecim Canonici ibidem præbendati in eadem capella, ad honorem Dei & eiuſdem beatæ Virginis, & *S. Donatiani*, pro remedio animæ meæ, dictęque coniugis meæ, ac auorum & ceterorum parentum noſtrorum, nec non & ſucceſ-

ſucceſſorum noſtrorum, die noctuque horis congruis, Horas canonicas,pro viuis &defunctis,deuotè celebrēt & ſacrificia offerant.

Cvi capellæ,de prędictorum Epiſcoporum ordinatione ac conſilio,quaſdam decimas,de ijs quas mihi & prædeceſſoribus meis, in Comitatu ſeu Marchionatu Flandriæ,de terris cultis & incultis, ſanctiſsimi Patres *Papæ Romani*,pro adiutorio expenſarum noſtrarum, & noſtrorum militum, pro expugnatione ac reſiſtentia contra *VVandalos*, qui Flandriam & alias terras vicinas,cum eccleſijs in ipſis conſtructis,crudeliter & dānabiliter deuaſtabant, & incendio tradebant, in feudum perpetuum conceſſerunt,nec non & quædam alia bona in eodem Comitatu, pro eorumdem Canonicorum vita,& alijs eiuſdem capellæ expenſis,dono,trado, & præſēnti charta concedo.

Locorvm verò,in quibus decimæ ac bona ipſa ſita, ſunt hæc;

Scilicet eccleſia S.Michaelis in villa *VVemebriga*, cū omnibus appendicijs,decimis, pratis, agris, mancipijs, vectigalibus,excepto regio Fiſco.

Capella S.Crucis,in villa quæ dicitur *Gera*, cum omnibus decimis,& terris adiacentibus.

Capella de *VVara*,& quæ dicitur *Ridenorda*,cum omnibus decimis,& terris ſibi attinentibus.

Capella S.Chriſtophori iuxta forum;eccleſia de *VVidiſgatis*,& eccleſia de *Kenilis*,cum omnibus terris, quæ ad nos pertinent ibidem:

Bodium de *Thicabuſca*,bodium de *Formeſela*,bodium de *Ipris*;

Eccleſia de *Eſna*, cum capellis ſuis, *Dicaſmutha* & *Clare*;

In parochia *Ooſtkercka* apud *Budanflit*, vnum aratrum,& pars alterius,& grex vnus ouium cum terra tota;

In parochia *Redenburg* terra tota: item in eadem parochia *Ooſtkercka*.VIII.piſæ caſeorum,& denarij de vitulis;de terra *Herradi*,piſæ caſeorum,& omnes denarij *forte pecia.*

S 3 de

de vitulis, de terra *Oſtet* VII. piſæ caſeorum, & denarij de vitulis.

De terra *Vulfras* VII. piſæ caſeorum, & XV. arietes, & triginta vellera agnorum, & XV. vellera arietum, & XXX. vellera agnorum.

De terra *Frobbine* III. piſæ caſeorum, & denarij de vitulis.

De terra *VVerenbaldi* II. piſæ caſeorum, & V. arietes & X. vellera agnorum, & V. vellera vnius agni, & X. agnorum.

De terra *Herradi* V. piſæ caſei, & duodecim arietes, & XXIV. vellera agnorum, & XII. vellera arietum, & XXIV. vellera agnorum.

De terra *Tanchradi* I. piſa caſei.

De terra *Euerbaldi* & *VVulfildis* II. piſæ caſeorum.

In parochia *Holtavve* terra in *VVegha* circiter XL. menſur. diurn.

In parochia *Vtkerck* de terra *Blidaſe* X. piſæ caſeorum.

In parochia *Ooſtkerck* terra *Tanchradi* L. diurn. menſur.

In parochia S. Marię, terrá pratorum XXXII. menſur. diurn.

In parochia *Madkercka* terra, quę dicitur *Haddiggaland*.

Volo etiam, quòd prędicti Canonici caput ſibi habeant, & Maiorem, qui nominetur *Præpoſitus*, quem ſibi liberè ipſi poſsint eligere: & iſti Præpoſito hæc bona ſimiliter do, trado, & concedo, quorum primum eſt:

Ecclesia *Oorſcamp*, cum omnibus decimis, & terra ibi ſita.

Bodium in villa *Sarra*, cum XIV. bonarijs, & XVII. menſur. diurn.

In *Liſvvega* LXII. menſur. diurn.

In *Vutkercke* LXXIX. menſur. diurn.

In *Dudzela* LV. menſur. diurn.

In *Michem* XIII. menſur. diurn.

In

In parochia S. *Crucis* XLV. menſur. diurn. & I. curtile.

In *VVulpis* circiter D. & quinque menſur. diurn.

In *Ooſtkercka* centum triginta oues, cum terra.

In *Artrica* I. curtile: apud *Dicaſmuta* CC. oues, cum terra.

In parochia *Lo*, X. menſur. diurn.

APVD *Buſarica* CXX. menſur. diurn.

In *Iabeca* XXX. menſur. diurn.

In *Zarkenghem* X. menſur.

In *Liſvvega* XVI. menſur: in *Riedſela* IX. menſur.

In parochia *S. Mariæ* Brugenſis IIII. curtilia & I. pratum.

In parochia *S. Saluatoris*, in caſtello forinſeco II. curtilia.

ROGO inſuper, & iubeo atque mando, vt nullus prędictæ meę donationi contradicat, vel dictã capellam *B. Mariæ*, ac *S. Donatiani* impetat, ſiue impediat ſuper bonis prędictis. Si quis autem ijs in aliquo contraire vel contradicere voluerit, quingentas libras auri perſoluat, & ſi fuerit heres meus (quod abſit) exheres ſit, & maledictionem Dei & B. Virginis matris eius, & S. Donatiani, & omnium Sanctorum, & meam incurrat. Si verò donatarius ſit ingratus, & dono meo careat & meorum, & priuetur à meis heredibus, vt ingratus.

ACTVM *Brugis*, II. Calen. Auguſti, anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo ſexageſimo primo. An. 961.

NO-

NOTATIONES.

ATHALA) Adala ſiue Aleida, Arnulfi Magni cõiux, fuit filia *Heriberti* Veromanduorum Comitis: qui *Carolum Simplicem*, Francorum Regem turri Peronenſi incluſit, & Arnulfi patruum *Rudolphum* per Normannos in prælio oppreſſit.

BALDVINO) Ferreo: de quo vide ſupra cap. 17.

TORNACENSIS) Epiſcopus HADVLFVS, qui anno 955. electus eſt: teſte Flodoardo in Chronico.

MORINENSIS) fortè Wicfredus, qui anno 948. ſedere cœpit, teſte eodem Flodoardo.

PAPAE ROMANI.) Notet Lector, Pontificum Romanorum conceſsione, variorum locorum Decimas ad manus Principum & aliorum laicorum tranſijſſe, intuitu beneficiorum ab ijs Eccleſiæ præſtitorum.

WANDALI) olim haut dubiè Flandriam vaſtarunt: ſed hîc, Wandalorum nomine putem deſignari Normannos.

BODIVM) id eſt, fundus, *Bodem* Flandris.

PISA) fortè idem hîc quod pondus, *pois* vel *poix* Gallicè. Niſi malis legere, pecia, id eſt, pars, *piece* Gallicè.

PRAEPOSITVS) eccleſiæ S. Donatiani, fuit olim Cancellarius hereditarius Comitis Flādrię. Ea dignitas, vnà cum dote Præpoſiturę, nunc eſt annexa Epiſcopatui Brugenſi, quem an. 1559. Paulus IV. Papa inſtituit, petente Philippo II. Rege Catholico, Flandriæque Comite.

CAPVT XXXV.

VVicmannus, noui caſtri Gandenſis ab Othone Imp. ſtructi Comes, dat villam Theſlam monaſterio Blandinienſi. an. 962.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti & indiuiduæ Trinitatis Cùm omnipotentis Patris ſapientia, eademque & virtus & verbum Dei cuncta eſſentia conſtituit ex nihilo, ſolo verbo & imperio, vniuerſaliter hoc omni creaturæ conſtituit, vt factū ſequeretur factorem.

ET cùm iam cuncta proceſsiſſent valdè bona à ſummo & bono Deo creata, omnia ſubdidit vſui hominis, quem in hanc excellentiam componebat, vt conſimilem Deo faceret, & vniuerſis à ſe ſuper terram creatis præferret.

SED væ væ in terris animæ & cæleſtium inani, degeneranti à ſuo factore. Deperit omnis ea creatura, quæ nec aliquando per ſe animaduertit, vt declinaret à malo & faceret bonum. Vnde ne homo penitus periret, quem ipſe creauit Deus, hominem induit, quem etiam ſuper cęleſtia exaltauit....

PRAETEREA documenta dedit, quomodo ſpiritu humilibus, & eleemoſynam facientibus pateret ingreſſus cęleſtium ædium, & qualiter de terrenis negotiaremur cæleſtia.....

QVAPROPTER in Dei nomine ego WICMANNVS, gratia Dei, non meis meritis Comes, flagrans amore cœleſtis hereditatis, cupiens adipiſci quamdam particulam beatitudinis, cum his, qui patrimonijs ſuis Domino legaliter traditis cæleſtem peruenerunt ad hereditatẽ, ſalubre hoc mihi viſum eſt vt ex bonis, à clemente Domino mihi collatis, aliquam prouiderem æternæ felicitatis mihi portionem.

IDCIRCO ad monaſterium BLANDINIVM à ſanctæ recordationis patrẽ AMANDO antiquitus conſtitutum, & in honore principis Apoſtolorum Petri, doctoriſque gentium Pauli conſecratum, vbi requieſcunt corpora *SS. VVandregiſili, Ansberti, Vulframni*, Archipræſulum, cum beata Chriſti virgine *Amalberga*, cuiuſque Rector exſtat & Abbas Deo deuotus WOMARVS, cogitans ac pertractans, ſuperna Dei inſpirante clementia, delegaui & tradidi Domino Deo, ſanctiſsimo eius Apoſtolo Petro, ac ceteris Sanctis ibidem requieſcentibus, atque ſeruis Dei in ipſo loco, nunc & in futurum militaturis mei villam iuris THASLAM dictam, cum eccleſia, mancipijs, culturis, pratis, paſcuis, ſilua & omni hereditate, quæ ad ipſam reſpicit & quidquid ſperatur pars prædictæ hereditatis.

HAEC omnia, ſicut præfatus ſum ad idem venerabile cœnobium Blandinienſe pro remedio animæ meæ, & coniugis meæ defunctæ LVITGARDIS, trado, transfundo, atque tranſcribo, & de iure meo cedens ei, iuris poteſtatiſque dominium eiuſdem loci deſtino atque concedo, vt ipſi ſerui Dei amodo & deinceps hæc recipiant ad vtilitatis ſuæ profectum, habeant, teneant, poſsideãt abſque vllius contradictione vel refragatione: quatenus ipſi ſerui Dei ibidem ſecundùm regulam *S. Benedicti* viuentes, Deoque ſeruientes liberiùs & deuotiùs pro me & coniuge mea nunc defuncta, cunctiſque prędeceſſoribus meis, omnipotentis Dei, Sanctorumque eius exorent clementiam.

SI verò, quod futurum minimè credo, quiſquam de ſucceſſoribus meis, heredibus, aut proheredibus iniurioſus

rioſus contradictor,ſeu quælibet extranea perſona huic traditioni meæ contraire voluerit,& infirmare, quod multorum firmatum eſt fidelium auctoritate,in primis S.Trinitatis & S.Dei genitricis Mariæ,B.Petri,ac deinde omniũ Sanctorum iram incurrat,ob offenſam,perpetuæ maledictioni ſubiaceat, & partem habeat cum ijs,qui hereditatem Domini voluerunt delere de terra. Tamen iniqua præſumptio non obtineat effectum, ſed hæc nunc traditio firma permaneat & inconuulſa.

ACTVM publicè in monaſterio Blandinio, Kalendis Nouembris,anno verbi incarnati DCCCCLXII.Indictione V.Lotharij Regis anno XIIII.Domini Womari Abbatis VIII.

SIGNVM ipſius WICMANNI Comitis, qui hanc traditionem fecit, & illuſtrium virorum teſtimonio firmari petijt.

SIGNVM illuſtris ARNVLFI Comitis,patris ſupradictæ Luitgardis Comitiſſæ.

S.THEODORICI Comitis.

S.BALDVINI. S.ARNVLFI.

S.ERICI. S.EVIRVVINI.

EGO quoque Wichardus, etſi indignus monachus, interfui & ſubſcripſi.

NOTATIONES.

WICMANNVS,primus noui caſtri Gandenſis, ab Othone I.Imp.anno.949. ad ripam Legiæ fl.ſtructi, Comes conſtitutus fuit. Huic Comitatui quattuor villæ,cum appendicijs *Aſneibe,Bocholt,Axla, Hulſta cum tota VVaſa, ſubiecta fuerunt*;vt in Chronico ms.Gandenſi legitur.Hæ villæ, quattuor Miniſteria ſeu Ambacti vulgò vocantur, *Aſneda,bochout,Axel & Hulſt*:quæ quidem villæ ſiue opida ſub diœceſi Vltraiectina fuerunt vſque ad annum 1559. quo multiplicatis in Belgica Epiſcopatibus,ſub diœceſi

Gandenſi ſunt collocata.

I. Comes Gandenſis. WICMANNVS vxorem habuit LVTGARDIM, Arnulſi Magni Flandriæ Comitis filiam: vt in eodem Chronico,& in diplomate ſupra recitato legitur. Obijt ea III. Kalend.Octobris,an.961.teſte Meiero.

II. WICMANNVS ex ea filium THEODERICVM, ſimiliter Comitem, ſuſtulit, qui paterno diplomati ſubſcripſit, & anno 977.cum coniuge ſua HILDEGARDE dedit monaſterio Blandinienſi Cleiham, (nunc *Keiham* prope Diſmudam opidum) in pago Flandrenſi anno Regis Lotharij XXII.& Abbatis,Womari XXII.ſubſcribētibus *Arnulſo* Marchiſo Flandrenſi iuniore, & Arnulſo filio prædicti Theoderici Comitis,Indictione tertia: vt idem Meierus tradit.

III. ARNVLFVS autem Comes vxorem habuit LIETGARDAM,deditque is an. 998.Blandinienſibus eccleſiam in villa Materne,nunc *Matere*. Huius donationis diplomati ſubſcripſerunt THEODERICVS & ADELBERTVS, filij Arnulſi Comitis:vt Dauid Lindanus lib.3. cap.3. in ſua Teneramonda refert.

IV. THEODERICVS patri in Comitatu Gandenſi traditur ſucceſsiſſe:vt idem Lindanus commemorat.

CETERVM caſtro Gandenſi àComitibus Flandriæ occupato,LAMBERTVS ab ijſdem primus Caſtellanus Gādenſis eſt conſtitutus: à quo ceteri deinde Caſtellani ſeu Vicecomites Gandenſes, & ex ijs orta VILLANORVM,nunc Comitum Iſenghemij familia, genus duxerunt.De quibus vide Lindanum loco citato, qui & Caſtellanos Gandenſes,& Comites Aloſtanos ex Gandēſium Comitum ſtirpe deducit: & quidem veroſimiliter.

NAM ex varijs dictorum Comitum & Caſtellanorū cùm diplomatibus tum ſigillis conſtat,vtriuſque familiæ idem cognomen DE GANDAVO,eademque inſignia gentilitia fuiſſe.

COMITATVM porrò Aloſtanum ex Comitibus caſtri noui Gandenſis Iacobus Marchantius deriuatum ſcribit:quò facit, Aloſtanum Comitatum tunc exortum,

quam

quando Gandenſis deſijt.

GRATIA DEI) hoc eſt, Dei miſeratione, vt Epiſcopi hodie ſcribunt. Quo ſenſu ferè accipiendum eſt in diplomatibus, quæ minorum gentium proceres iſta ætate ediderunt

THESLA VILLA,) nunc *Deſſelberg*, vicus prope Gandauum.

CAPVT XXXVI.

Lotharius Francorum Rex Gandenſe S. Bauonis monaſterium, ab Arnulfo Flandriæ Comite eiusque filio Balduino, opera S. Gerardi Abbatis Broniensis inſtauratum, ſua auctoritate firmat.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

LOTHARIVS diuina annuente clementia Rex Francorum. Quandoquidem nos fidelium noſtrorũ petitionibus, ac præcipuè ad religionẽ & reſtaurationẽ ſanctæ Eccleſiæ pertinentibus, aſſenſum præbere dignũ dignoſcitur, notum fieri volumus omnibus fidelibus noſtris tam præſentibus quàm futuris, qualiter fidelis noſter ARNVLPHVS Comes, ac filius eius BALDVINVS, noſtram adierunt clementiam, ſupplicantes de quodam monaſterio in vico GANDAVO poſito, vbi *Legia* & *Scal-*

& *Scaldis* flumina confluunt,in honore S Petri conſtructo (in quo etiam S.BAVO corpore quieſcit humatus, à cuius quoque tempore,aliorumque religioſorum virorum,religio & regularis ordo ibidem ſeruatus fuiſſe memoratur)noſtra auctoritate voluntatis ſuæ deuotionem confirmari.

Erat ergò idem locus multis temporibus,tam incurſione paganorum,quàm incurſione & negligentia incolentium deſertus,& in ſolitudinem redactus , & penè inhabitabilis effectus:ita vt nihil quidquam diuini officij Deo inibi perſolueretur. Pia verò admonitione memorabilis viri GERARDI Abbatis, placuit eis eumdem reſtaurare , & quendam alumnum eiuſdem Gerardi,religioſum videlicet virum WOMARVM,Abbatem ordinare,atque monachos,qui regulam S.*Benedicti* obſeruarent,congregare.

QVO etiam in loco tranſacto iam anno ordinationis ſuæ,dictus Womarus religioſos Abbates acceſſit, *Agnaldum* videlicet,Gorzienſis cœnobij Abbatem....prouiſorem cœnobij S.Petri,nec non & ſuæ ditionis Abbates quàm plures, id eſt, *Hildebrandum* atque *Ledricum*, ceteroſque ſanctæ dictæ Eccleſiæ adiutores. Quorum inſtinctu & exhortatione noſtram,vt dicere incohauimus,iam dictus Comes,filiuſque eius adierunt clementiam,ſupplicantes litteris noſtræ auctoritatis ita hoc, quod ipſi pro ſeruitio Dei omnipotentis, ſub profeſſione regulæ S.Benedicti incoharunt , firmiter roborari, quatenus.....ſuccedentium annorum,nullus ſanctæ Dei Eccleſiæ infidelis,contra hoc ſuæ deuotionis affectioniſque opus inſurgeret,ſed idem locus omni tempore in poteſtate Abbatis & fratrum eiuſdem loci perſeuerarer.

VNDE.... rationabilibus fidelium petitionibus annuentes,decernimus,iubemus , regiaque munificentia præcipimus, idem ſæpè dictum monaſterium à monachis inibi Domino,ſecũdum regulam S.Benedicti, militantibus....ſeruandum,& in perpetuum poſſidendum: ita vt licitè & abſque vlla contradictione,tam de rebus eiuſ-

eiuſdem loci,quàm omnium ad eumdem pertinentium quidquid rationabiliter, oportunitate temporis dictante,iuxta auctoritatem normæ propriæ profeſsionis, facere decreuerunt,& poteſtas omnis & licentia,regia auctoritate,eis concedatur. Habeant ſanè poteſtatem eligendi Abbatem regulariter,quomodocunque elegerint:ita tamen vt is,qui in præſenti tempore eiuſdem cœnobij regimen regulariter ſuſcepiſſe dignoſcitur, dominus WOMARVS,omnium opponentium ſe inſidijs, ab eiuſdem loci regimine nunquam priuari valeat.

NE verò alicuius fraudulentia vel contradictio contra huius noſtræ auctoritatis præceptum venire præſumat, vel illud infringere conari audeat, atque hanc chartam priuilegij irrumpere præualeat, eam manu propria firmare voluimus, & annulo noſtro ſignari præcepimus.

SIGNVM LOTHARII bonæ indolis Regis glorioſiſsimi.

EGO WIDO Cancellarius, ad vicem ARNOLDI Archicancellarij Regij.

Datum in palatio Lauduni clauati, apud monaſterium S.Ioannis.... X. Decembris, annò incarnationis Dominicæ.DCCCCL....Indictione.... anno primo regnante Lothario Rege glorioſiſsimo.

NOTATIONES.

LOTHARIVS.)Ludouico Tranſmarino,Francorum Rege,Remis anno 954. defuncto, eius ex Gerberga filius Lotharius,adhuc puer, eodem anno ab Artoldo Archiepiſcopo ad S.Remigium Rex eſt conſecratus:vt Flodoardus in aureo ſuo Chronico, per Pithœum edito,narrat.Sigebertus noſter,in Chronico ſuo,hæc ad annum proxime ſequentem refert. Vt vt ſit

CAPVT XXXVII.

Idem Lotharius Rex varia prædia Bauonenſi monaſterio an. 967. confirmat, petente Balduino Comite Cameracenſi.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

LOTHARIVS gratia Dei Rex. Si ea quæ fideles noſtri pro ſtatu & vtilitate Eccleſiarum in locis ſibi commiſsis ſtatuerunt, noſtris confirmamus edictis, hoc nobis proculdubio ad æternam beatitudinem, & totius regni à Deo nobis commiſsi tutelam, manſurum eſſe credimus, & retributorem Deum exinde in futuro nos habere confidimus.

Igitur ſit notum omnibus tam præſentibus quàm futuris ſanctæ matris Eccleſiæ filijs, quòd venerabilis Comes ARNVLPHVS, noſter videlicet couſanguineus, & regni noſtri Marchio nobiliſsimus, noſtram adiens excellentiam, humiliter petierit, vt quoddam monaſterium, in honore B. Petri Apoſtolorum principis conſtructum ſuper fluuium *Scaldim*, quod antiquitus vocatum eſt GANDA, pro cauendo eiuſdem cœnobij futuro periculo, & ſtatu monaſticæ religionis ibidem perpetualiter corroborando, noſtræ auctoritatis præcepto muniremus. Cuius petitioni tunc aſſenſum præbuimus, & ſtatuimus, vt idem monaſterium, cum Dei auxilio, à prædicto ARNVLPHO venerabili Comite moderno tempore reſtauratum, & in melius exaltatum, iuxta *An. 954. vel 955.*

V eiuſdem

eiuſdem loci ſcripta,& regularia ſeu Imperatoria præcepta,in ordine monaſtico,ſub regulari diſciplina, res ſuas,pia largitione fidelium conceſſas, quietè poſſideret. Decreuimus.... quod & regia auctoritate cum omni imperio præcipimus,vt præfato monaſterio de rebus ſuis aliquod diſpendium nemo vnquam inferre præſumeret, neque ad dominium ſeu prioratum eiuſdem loci, aliquis tyrannica vſurpatione adſcenderet , ſiue per generis nobilitatem,ſiue turpis lucri illicita largitione,ſed ſecundùm B. Benedicti regulam ibi Abbas conſtitueretur,& conſtitutus legitima poteſtate vteretur.

Nvnc verò illuſtri Comite Arnvlpho ab hac vita ſublato,& ad ſuperos,vt credimus , tranſuecto , Balduinus cognomento Balzo , noſter eiuſque conſanguineus,....Arnolphi pueri,filij Balduini, filij ſæpe dicti memorabilis Arnulphi , cum reuerendo Abbate Womaro,ſolertiſsimo ſanctæ religionis fautore, ac inſigni propugnatore,& prælibati Gandenſis monaſterij rectore,noſtram adijt ſerenitatem,petens noſtræ auctoritatis munimentum erga idem reuocare monaſterium.

Nos verò eorum nihilominus annuentes ſaluberrimis petitionibus,interuentu etiam dilectæ matris noſtræ Gerbergae ſcilicet, & amabilis coniugis noſtræ Emmae,illorum Deo dignam adimpleuimus poſtulationem , & hanc noſtræ auctoritatis defenſionem eis conceſsimus ſuper idem monaſterium,&eius res infra regni noſtri terminos conſtitutas.

In primis ergò,ex auctoritate omnipotentis Dei , à quo omne regnum & imperium eſt, & noſtra præcipimus , vt nullus Epiſcoporum aut Archiepiſcoporum, qualicumque cauſſa exiſtente , locum illum inuadere, aut bannire aliquo modo audeat, niſi priùs res ad aures noſtri imperij referatur,& tunc conſilio noſtro definiatur.

Appendentia autem hæc roboramus , omnes manſiones vltra Legiam de portu Gandauo: in *Heckenghem* man-

manſiones decem cùm eccleſia & omnibus appendicijs, id eſt, in *Maglina*, manſus vnus & villa *Gondelghem*, cum omnibus appendicijs ſuis, id eſt, terris, pratis, paſcuis, ſiluis, villa *Slola & Slonderega & Deſſeldonck, & Tonenſela, & Spenghedonck, & Metmedonck*, cum eccleſia, villa *Singen*, cum appendicijs ſuis.

In villa *Hadertinia*, manſi duo, in villa *Benghina*, mãſi duo, in villa *Hembotus*, manſi duo, villa *Herlinghen*, cũ appendicijs, id eſt, terris, pratis, paſcuis, ſiluis.

In pago *Curtracenſi, Singhehem*, manſi decem, cum eccleſia & reliquis appendicijs, id eſt terris, pratis, paſcuis, ſiluis.

In *Haulinghem*, manſus vnus, in *Aſpre*, quarta pars eccleſiæ, & ſeptem manſi, in *Geudinghem*, manſi ſeptem, villa *Eſloia*, cum triginta octo manſis & eccleſia & reliquis adiacentijs, ſcilicet terris, pratis, paſcuis, ſiluis.

In *Caueghem*, cum manſis tribus & eccleſia in pago *Metelentenſi*, in *VVilda*, mãſus vnus, in *Merendra*, manſi tres, in pago *Flandrenſi*, in *Rodenborch*, mater eccleſia cum capella & omnibus appendicijs. *Melanthoys.*

Præcauentes itaque antiqui hoſtis inſidias, quibus ſeruorum Dei quietem conturbare & multiformi calliditate moleſtare nititur, reuerendo Abbate *VVomaro* & eiuſdem loci fratribus hanc noſtræ auctoritatis tutelam, contra .... perturbationis iacula, opponendam concedimus.

VIDELICET vt prædicto Abbati, eiuſque Fratribus nullus laicorum, ſiue clericorum, ſiue ſęcularium, non aliquis Princeps vim aliquam inferat, nullus iudex publicus ex iudiciaria poteſtate in eccleſias, aut loca, aut agros, ſeu reliquas poſseſsiones memorati cœnobij, quas moderno tempore infra ditionem noſtri imperij iuſtè & rationabiliter poſsidet, vel eas quas in iure ipſius loci voluerit diuina pietas augere, ad cauſsam audiendam, vel fredas aut tributa exigenda, vel manſiones aut paratas faciendas, aut fideiuſsores tollendos, aut homines eiuſdem monaſterij, tam ingenuos quàm

ſeruos ſuper terras ipſius commanentes, abſque Abbatis iuſſu diſſtringendos vel vllas redibitiones aut illicitas occaſiones quærendas, noſtris vel futuris temporibus, ingredi audeat vel valeat, vel ea quæ ſupra memorata ſunt penitus exigere præſumat, nec de ordinationibus monaſterij, niſi ad hoc rogatus, ſecundùm regulam S Benedicti, ſe quiſquam intromittat, nec vllam penitus vim banni aut ſimilium inferat.

QVIETO itaque iure cuncta quæ poſſident, & quæ Deo auxiliatore, acquiſituri vel adepturi ſunt, vſibus eorum deſeruiant, quatenus abſque penuria & infeſtatione cuiuſquam, tam pro anima venerabilis ARNVLPHI ceterorumque ſuorum benefactorum, quàm etiam pro totius regni noſtri quiete & vtilitate, diuinis laudibus incumbentes, diuinam clementiam exorent.

QVISQVIS igitur cõtra huius præceptionis munimẽtum aliquid ſiniſtri molitus fuerit, quod neminem facturum credimus, omnipotentis Dei iram incurrat, & iudicio fidelium conuictus, reatus ſui pænas exſoluens, centum auri libras coactus monaſterio conferat, & quod illicitè tentauit, fruſtretur & inane fiat.

QVAE noſtræ conſtitutionis auctoritas vt firmior inconuulſaque .... ſeruetur, hoc ei præceptum fieri iuſſimus, & annulo noſtri palatij ſubfirmantes præcepimus inſigniri.

DATVM III. Nonas Maij, regnante Domino LOTHARIO anno XII. Indictione X. Actum Nobiliaco feliciter, anno Dominicæ incarnationis DCCCC.
An. 967. LXVII.

NO

NOTATIONES.

MEIERVS in Annalibus Flandriæ an. 967. diplomatis huius diſertè meminit, vt & alibi aliorum à nobis productorum.

BALDVINVS BALZO.) De eo ſic idem Meierus: *Anno 973. obijt Balduinus, qui & Balzo, cognomine Breuis, filius Rodulphi Comitis Cameracenſis,* ſepeliturque Gandaui ad D. Petri.

De Rodulpho, Balduini Ferrei filio, Balzonis patre, per Heribertum Veromanduorum Comitem in prælio an. 898. occiſo, ſic Regino Prumienſis, in geſtis anni 899. *Rodulphus Comes pagi Cameracenſis, frater Balduini Comitis Flandrenſis, in ira commotus, propter caſtella ab Odone Rege ſibi ablata, S. Quintini, & Peronam, dum depradari non ceſſat Abbatiam S. Quintini, ab* Heriberto *Comite in bello occiditur.*

ARNOLPHVS ſiue Arnulphus, eo nomine ſecundus Flandriæ Comes, patrem Balduinum eo nomine tertium an. 961. adhuc puer amiſit. Eius immaturam imperio pueritiam auus paternus *Arnulphus Magnus* aliquamdiu rexit: quo defuncto curam illam *Balduinus Balzo* excepit.

GERBERGA.) De ea agemus cap. ſequenti.

ANNO XII. Hic calculus annorum Chriſti & Lotharij Regis exactè reſpondet calculo Sigeberti in Chronico.

NOBILIACVS) ſeu Nobiliacum opidum, ac monaſterium S. Vedaſti, *la ville d'Arras*, eſt vetuſtæ Atrebatium ciuitati (quam Iulius Cæſar NEMETOCERNAM, Antoninus in Itinerario NEMETACVM nuncupat, quæque nunc *la citè d'Arras* dicitur) contiguum, muris tamen ac portis diſcretum. Monaſterium ipſum, iam inde à temporibus Theoderici Regis, Nobiliacum eſt nuncupatum: vt ex eius diplomate conſtat. In ciuitate Epiſco-

pus Atrebatenſis,cum collegio ſuo Canonicorum, reſidet,& politicam iuriſdictionem exercet: in Nobiliaco, quod ciuitatem amplitudine multò nunc ſuperat, Abbatia Vedaſtina viſitur. Ea haut dubiè, poſtquàm à Theoderico Rege copioſiſsime ditata fuerat, occaſionẽ dedit & cauſam vrbis exſtruendæ,confluentibus nimirum cùm accolis tum exteris, ad S. Vedaſti reliquias, miraculis tunc celebres,honorandas.

Sic & Audomaropolis, *S.Omer*, in eadem prouincia, Giſlenopolis, *S.Giſlain*,in Hannonia, Trudonopolis, *S.Tron*,in ditione Leodicenſi,& alia alibi opida originem atque incrementa ſua monaſterijs debent.

CAPVT XXXVIII.

Gerberga Francorum Regina alodium Marſanenſe, prope Traiectum Moſæ, donat monaſterio S. Remigij Remenſis an. 968.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, GERBERGA diuina diſpenſante clementia,humilis Francorum Regina.

Cùm omnibus ſancta Eccleſia, ab exordio Chriſtianæ Religionis rectè diſpoſitis,quibuſque eccleſiaſticis vtilitatibus donis ſit maximè ditata regalibus, dignum profectò ducimus, ſi morem antiquorum ſequentes, ex rebus noſtris

noſtris eamdem honorantes ſublimauimus, ſperantes à Domino bonis æternalibus remunerari, cuius pietatis conſilio actus noſtros optamus in ſalutem dirigi.

Quocirca fidelium præſtantium vniuerſitati, ſimul & ſecuturorum notum ſit poſteritati, quemadmodum locum S. REMIGII magnifici Doctoris, Apoſtoli Francorum, gaudentes rerum incrementis feliciter proſperari, ac multiplici bonorum copia fortunatum haberi, delegantes ſolemniter per manus fidelis Aduocati noſtri, Comitis ARNVLPHI, legitima veſtitura cum conſilio, pietate, benigno quoque conſenſu OTHONIS Imperatoris Auguſti, tradidimus S. Remigio quoddam noſtris noſtri prædium, in alodio, in honore S. Petri conſecratum, vocabulo MERSEN, in Comitatu MOSAVGAE, cum omnibus ad ipſum prædium pertinentibus, id eſt, *Duinam & Litam*, cum appendicijs ſuis, *Hertam & Angleduram*, cum appendicijs, ſuperadditis etiam rebus alijs, quæcumque ex ipſo fiſco in ius dominicum iam olim deuenerant: adſtantibus, etiam animo collaudantibus & confirmantibus GERARDO Tullenſi Epiſcopo, atque Comitibus EMMONE & AVFRIDO, nonnulliſque alijs viris. *Merſen.*

Fidentes itaque tanti patris & patroni noſtri plurimùm meritis adiuuari, totumque hoc agentes pro ſalute videlicet noſtra, & remedio ſenioris viri noſtri piæ memoriæ GISLEBERTI, ſuique parentum, patris ſcilicet & matris RAGENERI & ALBRADAE, ea ſcilicet ratione, vt idem locus S. Remigij, qui ſemper ab antiquo regijs donationibus, vtpote caput Franciæ, fuerat honoratus, noſtris etiam donis regalibus diteſcat & polleat vberiùs, ipſumque alodium, vt ſui proprium iure legitimo firmiter tenendo poſsideat in perpetuum, quatenus memoriam noſtri, ac præfati viri ſenioris noſtri GISLEBERTI apud ſe iugiter fixam idem locus habeat, ſuiſque orationibus perpetuis & ſacrificiorum muneribus & votis in conſpectu Dei eiuſdem memoriam pijſsimè recolat.

Ipſum

Ipſum autem alodium omnium rerum integritate legitima ex terminatione conſtat,habēs manſos octingentos duos,cum terris videlicet cultis & incultis, ſiluis,pratis,vineis,& paſcuis,campis, molendinibus, aquis,aquarumue decurſibus,exitibus & regreſsibus.

Ceterùm ſi quis forte olim tentauerit hanc traditionem regiam inquietare,eique nefas aliquod ex aduerſo irrogare,pœnas temeritati ſuæ obnoxias, vt reus maieſtatis,exſoluat,imo etiam Deo & S.Remigio, cum omni emendatione, iuxta decretum ſatisfaciat. Et ſic hæc Regalis donatio noſtra inuiolabilis ſemper permaneat & inconuulſa.

Actum III.Idus Februarij anno Incarnationis Dominicæ DÇCCCLXVIII.in præfato Comitatu, in villa quæ dicitur SARTA,annum XXXII.regnante D.Othone Imperatore inclyto,ac Cæſare Auguſto filio quoque eius æquiuoco regnante annum VII.

Signum dominæ GERBERGAE glorioſæ Reginæ,quæ Regiæ auctoritatis manu hoc ſcriptum, quod fieri iuſſit,dignanter corroborauit,& alijs confirmare mandauit.

Signum iuuenis magnæ indolis CAROLI.

S.ARNVLPHI Comitis,qui vice dominæ Reginæ hanc traditionem fecit.

S.Emmonis Comitis.	S.Aufridi Comitis.
S.Hubeti.	S.Huberti.
S.Gotrannis.	S.Franconis.
S.Gerardi.	S.Euruni.
S.Adelſtaui.	S.Himonis.
S.Godelmi.	S.Iſaac.
S.Theoderici.	S.Onulphi.
S.Wiberti.	S.Rolandi.
S.Rageneri.	

Data pridie Idus Februarij, manu dominæ Reginæ, & ſuſcepta à domino Abbate HVGONE, qui ibi adfuit cum ſuo aduocato EMMONE prædicto Comite.

NO-

NOTATIONES.

GERBERGA) Henrici Aucupis Imp. filia, Othonis I. Imp. ſoror, anno 929. primùm *Giſleberto* Lotharingiæ Duci, poſt *Ludouico Tranſmarino*, Francorum Regi, Caroli Simplicis filio an. 939. nupta fuit.

MARSNA) Reginoni Marſana, *Merſen*, palatium olim regium, nunc municipium amplum, ſecundo lapide à Traiecto Moſæ, cum monaſteriolo ſeu Præpoſitura, vt loquuntur: quam ad noſtra vſque tempora monachi Benedictini ex Remenſi *S*. Remigij cœnobio, poſſederunt, & annis ſuperioribus, via permutationis aliorum in Francia prædiorum, ceſſeruntCanonicis regularibus cœnobij quod Aquas curtus, *Eaucourt*, in Arteſia nūcupant. Vide ſupra cap. 15.

GISLEBERTVS) ſeu Giſelbertus Lotharingiæ Dux, primus Gerbergæ maritus, fuit RAGINERI Ducis (vt ipſum Regino in geſtis anni 898. nuncupat) & ALBRADAE filius: vt ex diplomate iam recitato, itemque ex Flodoardi Chronico, & ex Fragmento Gallici ſcriptoris, quod ex Conrado Abbate Vrſpergenſi Petrus Pithæus recitat, certò conſtat.

IN Fragmento illo ſic legitur: Hac tempeſtate REGENERVS vir nobilis, partium Caroli Simplicis fidiſsimus tutor, finem vitæ accepit, cuius exequijs Carolus interfuit Hiſque peractis *Giſelberto* eius filio iam adulto paternum honorem, coram Principibus, qui confluxerant, liberaliſsimè contulit. Hic cùm eſſet opibus & genere inclytus, & coniugio GERBERGAE, Henrici Tranſrhenenſis filiæ, ſatis beatus, in nimiam præ inſolentia temeritatem præceps ferebatur, multaque pro abiectione Regis Caroli moliebatur. Sed victus, Rhe-

num pertranſiens, annis aliquot apud ſocerum ſuum Henricum, patrimonio priuatus, exulauit. Euoluto autem tempore, Henricus egit apud Regem Carolum, vt Giſlebertus reciperetur in gratiam. Recepit itaque *Traiectum, Iupiliam, Harſtallum, Marſnam, Littam & Capramontem*. Exinde in Celticam ſeceſsit, & in Neuſtriā tranſijt: ſicque cum ROBERTO, Othonis ſiue Odonis Regis fratre, qui erat Dux Cēlticæ, conſilium pertractauit, ſuggerens ei de regni ſuſceptione, & Caroli abiectione. Procedente autem tempore Robertus, collectis Principibus, an. 922. Rex eſt effectus.

Sic ferè in Fragmento ſupra citato apud Conradum Abbatem Vrſpergenſem legitur. His conſonant ea quæ Flodoardus in Chronico ad an 922. de Giſleberto narrat.

Eiuſdem porrò, vt arbitror, Regeneri ſeu Ragineri Ducis eſt diploma, quod anno 913. Indictione prima, die 9. menſis Maij ſcriptum, Haræus in Annalibus Brabantiæ citat, quo is ampliſsimum latifundium monaſterio S. Matthiæ Treuerenſis dono dedit.

GISLEBERTVM verò fuiſſe fratrem Ragineri Longicolli, Hannoniæ Comitis, idem Flodoardus in Chronico ad an. 924. teſtatur: *Interea* Giſlebertum Berengarius (*Lomenſis ſeu Namurcenſis Comes*) *qui ſororem ipſius habebat, comprehendit; eumq́ oblatis obſidibus ſibi pro eo filijs* Ragenarij, *fratris ipſius* Giſleberti, *dimiſit. Idem verò* Giſlebertus *dimiſſus, terram Berengarij* Ragenarijque *fratris ſui*, & Iſaac *Comitis* (*Cameracenſis*) *depradationibus plurimis vaſtat*. Vide plura cap. 32. ſuprà.

GERARDVS) Tullenſis Epiſcopus, eſt is, niſi fallor, quem Leo IX. Papa in catalogum Sanctorum retulit: vt Wibertus lib. 2. De rebus geſtis eiuſdem Leonis cap. 6. & Sigebertus in Chronico ad an. 1052. commemorant.

CAROLVS) Dux Lotharingiæ, iuuenis hîc nūcupatur, vtpote an. 953. Lauduni matre Gerberga natus: vt idem Flodoardus in Chronico ſcribit.

ARNVLPHVS) Non Flandrenſis, ſed alterius pagi Comes, traditionem fecit tamquam Vicarius Gerbergæ.

De

De hoc Arnulfo agit fortaſſe Flodoardus in Chronico an. 959.

EMMO) ſiue Immo Comes, primùm Brunonis Archiepiſcopi Colonienſis, ac Lotharingiæ Ducis conſiliarius fuit; pòſt hoſtis factus Capræmontem an. 960. muniuit contra eumdem Brunonem; teſte Flodoardo.

AVFRIDVS) Comes Bratiſpantium pòſt Epiſcopus Vltraiectinus: de quo vide ſupra in Notis cap. 32.

ISAAC) Comes Cameracenſis, qui varias contentiones cum Stephano & Fulberto Epiſcopis Cameracenſibus habuit: vt Baldericus lib. 1. cap. 65. & 70. narrat.

WIBERTVS) ſeu Guibertus Comes, & fundator Abbatiæ Gemblacenſis in Brabantia: de quo ſupra cap. 32. egimus.

Ceterùm ex ſupradictis abundè liquet, *Raginerum Longicollum* non *Manaſsis* (vt Lipſius, & alij ſcripſerunt) ſed *Ragineri* Ducis filium fuiſſe. *Manaſſes* autem (cuius occaſione error natus eſt) Comes in Burgundia fuit, itemque fundator monaſterij S. Vincentij in diœceſi Auguſtidunenſi, vbi & ſepultus iacet cum coniuge ſua HERMANGARDE. Ex ea filium reliquit GISLEBERTVM, qui Burgundiæ Dux fuit, poſt obitum *Hugonis* cognomẽto *Nigri*: vt Quercetanus in ſua Burgũdia teſtatur.

CAPVT XXXIX.

Otho II. Imp. prædia ablata monachis S. Bauonis Gandenſis reſtituit an. 974.

IN nomine Domini Dei æterni, ac Saluatoris noſtri, Ieſu Chriſti. ſuperna largiente clementia OTHO Imperator Auguſtus. SI locis, diuinis cultibus mancipatis, emolumentum noſtræ largitatis impendimus, id nobis procul dubio, ad præſentem vitam faciliùs tranſigendam, & ad æternam feliciùs capeſſendam, prodeſſe confidimus. Idcirco notum eſſe volumus omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quàm futurorum induſtriæ, qualiter venerabilis WOMARVS Abbas cœnobij S. confeſſoris Chriſti BAVONIS, domini genitoris noſtri OTHONIS, bonæ memoriæ præcellentiſsimi Imperatoris, excellentiam adierit, eius benigniſsimam interpellans Serenitatem, ſuper aliquibus rebus, infra regni noſtri terminos conſtitutis, prædicto cœnobio S. BAVONIS aliquamdiu iniuſtè præreptis, qui continuo more ſibi conſuetæ pietatis, eius libentiſsimè aſſenſum præbuit iuſtæ petitioni, conſtituens & imperans præfato loco & fratribus eaſdem res, cum omni integritate reſtitui, quas etiam antea ſæpè fratribus eiuſdem loci, pro hoc æquè eum adeuntibus, benignè reddiderat, ſed humani debiti ſorte præuentus ad meliora, vt credimus, tranſmigrans, nullum ſuper hoc Imperialis auctoritatis ſcriptum ediderat.

Qua-

QVAPROPTER poſt illius ex hac luce deceſsum iã dicti venerabilis Abbatis, monachi noſtram adierunt Celſitudinem, rogantes vt ſecundùm pij noſtri genitoris laudabile votum, noſtræ quoque largitatis & immunitatis eis proſpicere dignaretur auctoritas. Nos verò hæc omnia à fidelibus noſtris comperta, procul dubiò vera eſse non ignorantes, ob ſpem diuinæ remunerationis, ac pro ſalute animæ eiuſdem cariſsimi noſtri patris atque ſtatu & incolumitate regni vel Imperij noſtri, piam illorum nolumus fruſtrari petitionẽ, ſed inſuper res ipſas diu ſibi ablatas, omni cum integritate, eis reſtituentes, noſtræ auctoritatis immunitate ac tuitione confirmamus.

NOMINA autem rerum hæc ſunt, hoc eſt, in pago *Teſsandria, Nordrevvic*, cùm eccleſia & omnibus appendicijs, & in pago *Bragbatenſe, Setbleta*, cum eccleſia & omnibus ſuis adiacẽtijs: in pago quoque *Rien, Bouchelt*, æque cum eccleſia, & reliquis appenditijs.

HAEC ergò omnia ſub perpetua immunitatis noſtræ tuitione eſse volumus, ita vt nullus noſter Comes aut Iudex, aut Vicarius, aut publicus fiſci exactor, vel Aduocatus, vel alius aliquis prænominatas villas ingredi audeat, ad fredas exigendas, vel paratas exigendas, vel hominibus præſcripti monaſterij inibi habitãtibus diſtrictionem ingerendi, vel aliud quid poteſtatis exercendi, licentiam aut poteſtatem habeat: niſi Abbas & Aduocatus, quem ſibi ipſe vtilem & neceſſarium elegerit.

QVISQVIS igitur contra huius noſtræ præceptionis munimen, quod futurum minimè credimus, aliquid ſiniſtrum molitus fuerit, primò omnipotentis Dei iram incurrat, & iudicio fidelium conuictus, reatus ſui pœnam exſoluens, centum auri libras coactus dicto monaſterio reddat, & quod illicitè tentauerit, fruſtraretur & inane fiat. Et vt firmiùs maneat inconuulſumque ſeruetur, hoc ei præceptum fieri iuſsimus, quod & propria manu firmauimus, annulique noſtri impreſsione ſignari iuſsimus.

CAPVT XL.

Otho II. Imp. confirmat poſſeſsiones Eccleſiæ Leodicenſis an. 981.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. OTHO diuina fauente clementia Imperator Auguſtus. Nouerint omnes noſtri fideles, tam præſentes quàm etiam futuri, quòd venerabilis Epiſcopus Leodicēſium NOTKERVS præcepta quædam noſtris obtulit obtutibus, quæ ab anteceſſoribus noſtris *Pipino, Carolo, Lodouico*, & item *Carolo*, Regibus Francorum, collata erant Eccleſiæ S. Mariæ & S. Lamberti, & inſuper à patre noſtro OTHONE Imperatore confirmata, ſuper vniuerſas poſſeſſiones eiuſdem matris Eccleſiæ: quarum iſtæ ſunt capitales, *Hoium*, *Foſſes*, *Lobies*, *Tungres*, ... & ſuper cetera loca, cum omnibus rebus & hominibus ad ea pertinentibus, vt omni publica poteſtate excluſa, in manu Epiſcopi ſingulariter conſiſtant.

Nos itaque eamdem ſanctę Eccleſiæ dignitatem conſiderantes, imperiali edicto præcipimus, vt nullus Comes, nullus Iudex, niſi cui Epiſcopus commiſerit, audeat poteſtatem exercere ſuper ea loca, neque placitum habere, aut freda, aut tributa, aut bannos aut telonia, aut reditus de ſtatione nauium exigere, neque in quibuſlibet alijs, quæ vel nunc habentur, vel de cetero habenda ſunt.

SIQVIS autem contra hoc noſtrum præceptum egerit

CAPVT XLI.

Otho III. Imp. an. 985. donat Notgero Leodicenſi Epiſcopo Comitatum Hoienſem ſeu Huienſem, quem Aufridus Comes antea tenuerat.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. OTHO, diuina fauente clementia, Rex. Cunctis fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet atque futuris, per ſcripti huius prætitulationem manifeſtari volumus: quia adijt Celſitudinem noſtram venerabilis, & fidelitatis noſtræ in omnibus executor, NOTKERVS, Tungrenſium vel Leodicenſium Epiſcopus, vt ei vel ſucceſſoribus ſuis, S. Mariæ, ſanctoque Lamberto deſeruituris, Comitatum HOIENSEM, qui in noſtra ditione hactenus erat, quemque AVFRIDVS Comes, illuſtris vir, qui illum ad præſens tenebat, pro Dei honore, & prædictorum Sanctorum veneratione, ipſiuſque Epiſcopi amore reddiderat, perpetuò habendum concederemus.

ET quia quod reliquum erat regiæ ditionis, in moneta ſcilicet, & telonio, reliquiſque reditibus, munificentia Regum vel Imperatorum, prædeceſſorum noſtrorum, Eccleſiæ S. Mariæ, in Leodio vel Hoio poſitæ, iam ceſſerat & dilectiſsima mater noſtra THEOPHANIA Imperatrix, fiendum petebat, ratum duximus eius ſubſeruire petitioni.

terſignari iuſsimus.

HILDIBALDVS Epiſcopus & Cãcellarius, vice WILLIGISI Archicapellani, recognoui. Datum Nonis Iunij, anno Dominicæ Incarnationis nõgentesimo octogeſimo quinto, Indictione XIII. anno verò Tertij Othonis regnantis ſecundo. Actum in *Gilenheim*, feliciter, amen. 895.

NOTATIONES.

AVFRIDVS) ex Hoienſium & Bratuſpantium Comite cùm factus eſſet Epiſcopus Vltraiectinus, Otho III. Imp. Comitatum Hoienſem Eccleſiæ Leodicenſi perpetuò habendum conceſſit. Vide ſupra cap. 32.

PERPETVO) inquam, habendum conceſsit: quod nota, vt rarum illo æuo. Nam Comitatus & ſimiles præfecturæ ijs tẽporibus non erant perpetuæ aut hereditariæ: vt in Annalibus Belgicis docui.

EEONANTVN.) Vide ſupra cap. 20. pag. 91.

Ad hæc etiam totum, quod de noſtro iure, in pago *Texla* nuncupato, in beneficium tenuit, cum omni vtilitate ad hoc appendente (excepto quod vulgari lingua dicitur *Huſlada*) ad integrum ſibi in proprium tradidimus, in Comitatibus ita nuncupatis *Maſalant*, *Kinhem*, *Texla*.

Et vt de prędictis rebus liberam habeat poteſtatem donandi, commutandi, ſeu quidqduid voluerit faciẽdi, hoc noſtræ auctoritatis præceptum conſcribi, & annuli noſtri impreſſione ſigillari iuſſimus, manuque propria ſubterfirmauimus.

Signvm domini Othonis glorioſiſſimi Regis. Hildebaldvs Epiſcopus & Cancellarius, vice Willigisi Archicapellani recognoui. Data VIII. Kalendas Septembris, anno Dominicæ Incarnationis nõgenteſimo octogeſimo quinto, Indictione decima tertia, anno autem tertij Othonis regnantis ſecundo. Actum Nouiomago feliciter, amen. An. 981.

NOTATIONES.

Diploma iſtud recitat Ianus Douſa in ſuis Hollandiæ Annalibus.

De Theoderico Hollandiæ Comite, eiuſq; coniuge Hildigarde, & eorum filio Egberto Treuerorum Archiepiſcopo, vide infra Diploma anno 1083. datum de fundatione & dotatione Abbatiæ Egmondanæ.

que Martini incidat,& quaſi profanus à ſanctæ Eccleſiæ liminibus ſequeſtratus exiſtat. Et vt veriùs credatur firmiusque obſeruetur, ſigilli noſtri impreſsione propria manu deſignauimus.

NOTATIONES.

DIPLOMA iſtud exſtat apud Ioannem Gerbrandum Leidanum Carmelitam, in Hollandiæ Chronicis.

CETERVM AVFRIDVS, ex Bratuſpantium ſeu Louanienſium & Hoienſium Comite, factus Epiſcopus Vltraiectinus, dedit eidem Eccleſiæ *VVeſterlo*, & alias villas ſuprà nominatas in pago Rienſi, haut procul ab *Herentalia*, Campaniæ Brabantinæ opido, ſitas, quas hodieque Baro PETERSEMIVS, caput illuſtris familiæ *Merodiæ*, ſub annuo cenſu poſsidet. An. 994.

IDEM in *Monte ſancto*, primo lapide ab Amersfurto ditionis Vltraiectinæ opido, an. 1006. monaſterium Benedictinis monachis ædificauit, quod ann. 1050. in vrbem Vltraiectinam tranſlatum, S. PAVLI nomine innotuit. Obijt autem an. 1008. aut proximè ſequenti, in eodem illo ſuo cœnobio conditus. Vide ſupra Notas ad cap. 32. itemque Ioannem Becanũ & Guilielmum Hedam, rerum Vltraiectinarum ſcriptores. *S. Pauli Abbatia.*

AVFRIDI coniux HILSMVNDA ſeu HILSINDIS, exẽplo mariti, ſæculum pariter relinquens, THORENSE virginum Canonicarum collegium, ad Moſam ſeſquimilliari à Maſeica, ditionis Leodicenſis opido, conſtituit ac dotauit: ad quod non niſi illuſtribus Comitum familijs prognatæ nunc admittuntur. Virginibus iſtis Canonici ſex, amplíſsimè ab eadem Hilſinunda dotati, in ſacris celebrandis ſubſeruiunt.

Et vt hæc donationis noſtræ auctoritas ſtabilis & inconuulſa omni permaneat tempore, hoc præceptum inde conſcriptum, manu propria corroborantes, ſigillo noſtro inſigniri iuſsimus

Signvm domini Henrici Regis inuictiſsimi.

Eberhardvs Cancellarius, vice Willigisi Archicapellani, recognouit. Datum pridie Idus Septembris, Indictione ſexta, anno Dominicæ Incarnationis mille- An. 1008. ſimo octauo, anno verò domini Henrici ſecundi regnantis ſeptimo. Actum Treueris feliciter, amen.

NOTATIONES.

S. HERIBERTVS) Colonienſis Archiepiſcopus anno 1021. die 16. Martij ad meliorem vitam tranſijt, ex oppoſito vrbis Colonienſis in monaſterio Tuitienſi, à ſe condito, ſepultus. Vitæ eius hiſtoriam ſcripſit Rupertus Abbas Tuitienſis, à Surio editam.

BALDRICVS) Leodienſis Epiſcopus, fundator Abbatiæ S. Iacobi, in vrbe Leodicenſi, anno 1017. viuere deſijt, & ſucceſſorem habuit Wolbodonem.

BALDRICVS Comes) Leodicenſis fuit, vt ſuſpicor. Olim pleræque ciuitates epiſcopales, vt Cameracum, Atrebatum, Ambianum, & aliæ, ſuos Comites habuerũt.

Ambo Nithe) Duo hîc flumina notantur, quę *Nithe* ſeu *Nethe* nomen hodieque gerunt in Campania Brabantina, & in opido Lirano confluunt, videlicet *Netha maior & Netha minor*.

Thila) ſeu Thilia, *Thy* Gallis, Dilia, *Dyle* Teutonibus, flumen prope Genapiam in Gallo-Brabantia ortũ, Villarienſe ord. Ciſtercienſis monaſterium alluit: exinde Fura riuo Louanij auctum, in Demeram ac denique in Scaldim influit.

Heiste) municipium, agri Rienſis, hodieque notum, *Heiſt op den berg*.

Ieſus Chriſtus, qui ad vitam prædeſtinatis dicturus eſt in mundi fine, *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, nudus fui & operuiſtis me.*

HAC itaque diuina veritate compulſus SASVVALO, vir timoratus, Dei clementia prouidente, qui omnem creaturam vult in agnitionem veritatis venire, & vitam beatam promittit diligentibus ſe, ad humilitatem paruitatis noſtrę venit, qui deputatus ſum indignus procurator Nouiomenſis & Tornacenſis Eccleſiæ, & poſtulans quatenus & eius petitioni fauere & Deo vota ipſius ſatagerem offerre.

IDCIRCO notum fieri volumus tam præſentibus filijs Eccleſiæ, quàm poſteritati futuræ, & ſucceſſoribus ſedis in præſentiarum nobis commiſſæ, quòd eidem SASWALONI ſuccenſo cœleſti amore, & territo peccatorum ſuorum immenſitate, ego prædictarum immeritus Eccleſiarum Paſtor, HVGO nomine, & conſenſu clericorũ nec non & fidelium laicorum noſtrorum, ex ſanctorum Patrum traditione & ſacrorum Canonum auctoritate conceſsimus collibentiam, cum corroboratione poteſtatis eccleſiaſticæ. Deprecatus eſt ſiquidem, vt altari libertatem concederemus, quod eſt in villa *Fhalempin*, in Comitatu videlicet *Carenbam*, quatenus ibi ædificaret Abbatiam in honore B. martyris *Chriſtophori*, & ibi ſtabiliret pauperum Chriſti clerimoniam, eamque ſub obtentu charitatis dotaret appendicijs terrarum atque familiarum, vnde haberent ipſius Abbatiæ clerici alimoniam.

ANNVENTIBVS itaque voto ſuo BALDVINO Marchione, nec non & ADELA regali Comitiſſa, eius coniuge, abſoluendum decreuimus, ea videlicet ratione, vt amodò careat omni venditione, & qualibet commutatione, & priſtina ſeruitute, duos tantummodò ſolidos ſingulis annis ſoluat ad Synodum Epiſcopalis cenſuræ. Curam animarũ Epiſcopus electo ab ipſis fratribus Priori delegabit ipſius cateruulæ, & ſic erit libera ab omni reliqua conditione, nec non & Principis poteſtate.

HAEC ſunt igitur, quæ liberaliter attribuit, fauente

NOTATIONES.

SASWALO) Caſtellanus Inſulenſis : quę vrbs eſt Flandrię, mercatu celebris, Gallis *Lille*, Flandris *Ryſſel*. Florentium Vander Haer de Caſtellanis Inſulenſibus lege.

CAREMBAN) Comitatus, in quo ſitum eſt Falempinum.

BALDVINVS) cognomento Pius, Marchio & Comes Flandrię.

CAPVT XLVI.

Gerardus I. Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus fundat ac dotat Abbatiam S. Andreæ, monachorum Benedictinorum, an. 1046. *in caſtro ſeu caſtello Cameraceſij, ditionis epiſcopalis opido.*

INTER cetera bonorum operum exercitia, non mediocriter viget eleemoſyna, cùm ſcriptum ſit, *Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis*. Huius itaque rei animaduerſione diligenter percepta, ego GERARDVS Cameracenſium, nomine, non

 meri-

decim denarios mihi & ſucceſſoribus meis quotannis ſoluat.

WATENNIAS dedit BERNARDVS ad hunc locum, medietatem pro anima matris ſuæ, medietatem pro ſua. De *Theoderici* monte dedit FVLCO & ſoror eius ELICHINDIS medietatem, & BERNARDVS aliam medietatem pro filio ſuo, quem ibi monachum fecit. *Petroſum*, quod acquiſiui à *Ioanne* decem libris. *Hinlui curtis*, quam acquiſiui cum filijs *Gamelonis*, HVGONE & RODVLPHO. *Bireicum*, cuius medietatem ODO, propter plurimas prædas dedit, & aliam medietatem ab vxore eius acquiſiui duodecim libris.

ROMERIAS, terram *S. Humberti* totam, plurimis annis deſtructam, villam & eccleſiam ad opus ſupradicti cœnobij reſtruxi, & pro cenſu quinque ſolidos monachis de *Maricolis* ſingulis annis ſoluendos conſtitui. De *Chimaneis* tertia pars, inter *Elogiam & Gondreehcias*, viginti tres manſi, quos pro *Godeſcalci* anima, ſine vlla aduocatia, quietos & omninò liberos accepimus.

Altare de *Vendelgeias*, altare de *Orceto*, altare de *Fontanis*, altare de *S. Martino*, altare de *Furnis*: hæc quinque concedo fratribus eiuſdem loci hac lege tenenda, videlicet ſine perſonis, ſine redemptione, & obſoniorum perſolutione, excepto quòd ſingula eorum per ſingulos annos duodecim denarios ſoluant.

ET hoc oro vos, ſucceſſores mei cariſsimi, vt id ipſum pro animabus veſtris inuiolatum manere conſentiatis. Volo namque vt certum teneatis, quòd hanc eleemoſynam tam animæ veſtræ, quàm noſtræ profuturam deuoui. Igitur eam, ſicut prædeſtinata eſt, veſtram facite: tutelam huic loco, pro viribus veſtris, ferte, augete, prouehite, & monachos illos regulariter faciatis viuere.

IN

NOTATIONES.

LIETBERTVS Præpoſitus & Archidiaconus, qui primus hanc donationem ſignauit, Gerardo I. Epiſcopo an. 1049. defuncto, in cathedra Cameracenſi ſucceſsit. De quo vide Balderici Chronicon Cameracenſe.

S. MAXELLENDIS.) De ea vide Baldericum in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 23. & ſeq.

VENDELGEIAS) *Vendegies* vicus pro maiore parte nunc incluſus Caſtello Cameraceſij.

SORORES S. Gertrudis de Niuella) ſunt hodie virgines Canonicæ nobiles Niuellenſes in Brabantia, à S. Gertrude eiusque matre Itta dotatæ.

ANDRELECH) ſiue *Anderlecht*, Anderlacum latinè, vicus haut procul à Bruxella, cum collegio Canonicorum SS. Petri & Guidonis.

MARICOLIS) Abbatia Benedictinorum in diœceſi Cameracenſi: de qua vide ſupra cap. 20. & cap. ſeq.

circumquaque exuberantium, in quo ipſe Epiſcopus Gerardus B. Sarii confeſſoris, & S. Maxellendis virginis ſacra depoſuit ſomata: quæ virgo ſcilicet, propter inextorquibilem ſui cœlibatus pudicitiam, ibi propè capitis ſectione martyrij conſecuta ſit palmam.

Qvam profectò Abbatiam idcirco ibi eſſe prælegit, vt quia prædeceſſor ſuus hinc munierat Cameracenſe Epiſcopium, per humanæ equidem tuitionis caſtrum, ipſe inſuper diuinum procuraret præſidium, per orationes ſiquidem monachorum, Deo ibidem iugiter famulantium.

Dedit autem ipſi Abbatiæ quantum eſt monaſterium, telonei medium in ipſo municipio, ſoluentis nūc per ſingulos annos libras viginti quattuor, in annali verò mercato totum conceſsit teloneū: eccleſiam de *Vendelgeias*, quæ in ſuburbio eſt, cum appendicijs ſuis, eccleſiam de *Ferrarias*, cum appendicijs & partem terræ, quam ibi S. Maria videbatur habere: eccleſiam de *Orceto*, cum appendicijs ſuis, prędium quod dicitur de *Monchin*, & ad *Briaſtum* cum molendinis & cambis, & reliquis appendicijs ſuis, quæ ex magna parte ipſe Epiſcopus emit, eccleſiam de *Florinis* pro quibuſdam partibus, quas in concambium reddidit ei apud *Corbreium*, in Comitatu *Lommenſi*, & apud *Villare* in *Darnoenſi* alodium, quod acquiſiuit Epiſcopus vocatum ad *Fontanas*, cum eccleſia & reliquis appendicijs; eccleſiam de *Lineias* cum appendicijs, in ſuburbio Cameracenſi eccleſiam S. Martini, & cambam iuxta, & molendinum vnum: in *Atrebato* manſionalia tria: eccleſiam de *Fornis* cum appendicijs, in *Brabanto* apud *Ham*, quod S. Maria ibi prius habebat, & partem, quam *VVidericus*, & *Ioannes* frater eius Epiſcopo tradiderunt, quod concambiauit de alodio quod *Arnulfus* ei aliàs dederat.

Ergo omni rite peracto publicè & in pleno colloquio, quatenus impenſus labor non periret, ſed defenſum & ſecurum maneret, & pro incolumitate noſtra & noſtræ coniugis, filijque noſtri, & pro ſtatu regni Dei clementiam exoraret iugiter, per hoc noſtrę auctorita-

tis præceptum firmiter iubemus, ne quis vlterius vlla calumnia offendere præſumat.

ABBATIAM quoque S. HVMBERTI in *Maricolis*, quam idem Epiſcopus, expulſis inde inreligioſis Canonicis, in priorem monachorum ordinem reformauit, præcipimus dein inlibatam perſeueratum iri.

HVIVS itaque præcepti auctoritatem, vt in nomine ipſius, qui nobis præcipiendi conceſſit poteſtatem, pleniorem obtineat vigorem, & à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ac noſtris diligentiùs conſeruetur, & manu propria firmauimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus.

SIGNVM domini CONRADI Romanorum Imperatoris Auguſti.

BVLCHARDVS Cancellarius recognouit. Datum Indictione ſecunda, anno dominicæ Incarnationis M.XXXIII. anno domini CONRADI regni XI. Imperij autem V.

NOTATIONES.

CASTRVM S. MARIAE) hodie incluſum eſt opido Epiſcopi Cameracēſis, quod Caſtellū Cameraceſij, *Chaſteau en Cābreſsi* nūcupatur, quodq; ERLVINVS ſiue HERLVINVS Cameracēſis Epiſcopus muniuit, & in formā opidi redegit: indulgente & probante *Othone III.* Imperatore, cuius diploma anno Chriſti milleſimo primo Rauennæ datum Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. I. cap. 112. recitat. Prædicto opido incluſę ſunt & villæ *Perona & Vendelgeias*, pro maiori parte, quarū villarum in diplomatibus iā recitatis & apud eumdem Baldericum frequens eſt mentio.

S. SARIVS) putatur fuiſſe Paſtor ſeu Parochus *Iambris*, vico celebri ad Scarpū fl. prope Duacum; cuius ſoma ſeu corpus inde Cameracum, ac demum ad Caſtellum

lum Cameraceſij, per Gerardum I. Epiſcopum, vnà cũ corpore S. Maxellendis virginis, eſt tranſlatum. De Lãbris, olim fiſco ac portu regio, Eccleſiæ cathedrali B. Mariæ Cameracenſis, per Carolum Simplicem Francoaum Regem dato, idem Baldericus lib. 2. cap. 12. & alibi agit.

S. MAXELLENDIS) ſectione capitis palmam martyrij conſecuta eſt, vt in Conradi Imp. diplomate notatur, Calderiaci, *Caudry*, tertio lapide à Cameraco itemque à Caſtello Cameraceſij. Paſſa eſt autem circa an. 670. exſtatque vitæ ac paſsionis eius hiſtoria apud Surium tomo. 6.

ORCETVM) hodie *Os*, BRIASTVM, VILLARE ſeu VASVILLARE, & alias villas à Gerardo Epiſcopo donatas monaſterio S. Andreæ, à ſe fundato, recitat Baldericus in citato Chronico lib. 3. cap 49.

CAMBA) noſtratibus *Cam*, eſt officina coctoria cereuiſiæ: quo genere potus, ex Cerere ſeu granis confecto Belgæ paſsim vtuntur, ob vini defectum, quod apud noſtrates vix naſcitur: aliunde tamen copiosè aduehitur.

FORNIS) hodie *Fourne*, vicus diœceſis Cameracenſis, in Caſtellania Inſulenſi, vbi celebris eſt Deiparæ cultus, ac frequens piè peregrinatium, præſertim mulierum prægnantium, concurſus. *Fourne*.

HAM IN BRABANTO) arx & vicus eſt agri Aloſtani, ad Demerã fluuium, haut procul ab ipſo opido Aloſto, quem vicum frater S. Gudilæ Epiſcopus Cameracenſis (ſiue is fuerit ABLEBERTVS ſiue HILDEBERTVS) dono dedit Eccleſiæ B. Mariæ Cameracenſis. *Ham*.

MARICOLIS.) Notet hîc lector, in Maricolenſi S. Hũberti Abbatia monachos Benedictinos à Gerardo I. Cameracenſi Epiſcopo collocatos fuiſſe, amotis Canonicis.

INDICTIONE II.) *S*ic in autographo diſertè legitur, adeoque calculus Indictionum, à veteribus vſurpatus, vno anno differt à calculo quo nunc vtimur. Quod in illo diplomate, itemque in ſuperiore, & alijs alibi non ſemel obſeruauimus.

CAPVT XLVIII.

Baldricus Comes Bracbatenſis fundat collegium Canonicorum in vrbe Bruxellenſi, anno 1047.

QVIDQVID in hoc ſæculo fundamento bonitatis quiſquam ſuperædificat, apud Dominum in æterna remuneratione retribui confidat.

QVAPROPTER ego BALDRICVS parochialem eccleſiam BRVCSELLIS cõſecrari feci,& in ea corpus ſanctiſsimæ virginis Chriſti GVDILAE, quanta potui honorificentia,tranſtuli,quod in eccleſiola S.GAVGERICI negligenter poſitum inueni,eidemque ſanctiſſimæ virgini, cum appendicijs omnibus, ipſam eccleſiam, pro animæ meæ meorumque propinquorum remedio, legaliter coram omnibus tradidi, addens quinque manſos in *Haſcreold*,& in *VVolevve* ſeptem bonaria. Hoc totum quamuis eſſet parum, in clericorum duodecim præbendas dedi,& diuiſi,quos ibi ad ſeruiẽdum Deo & ſanctæ virgini conſtitui, pro animæ meæ heredumque meorum & proheredum redemptione, eiſque in paſcuis, ſiluis, teloneis talem conceſsi libertatem,vt abſque vllius redditu ſeruitutis,libere horum fruerentur vtilitate.

HIS ita conſtitutis,quorum eccleſia nullo erat iuuamine fulta,& vndique egens auxilij,ad eius ædificationem

nem redimiculi prębendarum partem dimiſi, ne ſtatum eleemoſynæ omninò viderer vendere pretio. Ad hoc etiam conceſsi illis, vt vnuſquiſque fratrum ipſorum, poſt vitæ ſuæ ſpatium, per annum integrum, præbendam ſuam, cuicumque ſibi placuerit, relinquat, & ſi quis eorum ſupra præbendariam terram ædificauit quidquam, per annum iſtum heres eius, aut cuicumque ipſe adhuc viuens conceſſerit, ædificationes eius ſibi auferat.

Si quis autem, quod abſit, heredum aut proheredum meorum, aut etiam extranea quælibet perſona, hanc meam traditionem peruertere, & inde demere tentauerit quidquam, iram Dei, & offenſam *S. Michaelis* Archangeli, cuius in prædicta ecclefia veneratur memoria, & prædictæ S. Virginis in perpetuum incurrat, & excommunicationem ſancti Pontificis, quæ in præſentia cunctorum, qui aderant, terribilis reſonabat, nũquam euadat, ſed ſemper huius vinculi nodo appareat, ante vultum Altiſsimi, conſtrictus.

Actvm publicè Brvcsellae anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadrageſimo ſeptimo, Indictione decima quinta, Leone Nono in Apoſtolica ſede præſidente Pontifice ſummo, regnante Henrico Imperatore tertio, Cameracenſium pontificalem cathedram domino Gerardo obtinente Præſule, qui in his omnibus, cum vxore mea Oda, adiutor mihi exſtitit, tam auxilio quàm conſilio, & præſens eamdem eccleſiam dedicauit, &, vt præſcriptum eſt, excommunicatione omnia firmauit. Eius præſentia ſunt omnia ibi conſtituta, & teſtibus idoneis firmata.

Signum domini Gerardi prædicti Epiſcopi.

S. Gerardi Archidiaconi.

S. Emelini. S. Ingelberti fratris eius.

S. Sigeri. S. Folcardi.

S. Onulfi filij eius.

S. Gerardi. S. Lietberti.

S. Azonis prebyteri. S. Folberti presbyteri.

S. Oſtonis. S. Ioannis.

S.	Faſtradi.	S.	Ioannis.
S.	Stepponis,	S.	Siberti.
S.	Thiedonis Decani.	S.	Heimezonis.
S.	Hartfridi presbyteri.	S.	Adelardi.
S.	Radulfi.	S.	Emmonis.

NOTATIONES.

BALDRICVS) aliàs LAMBERTVS, vt ex ſubiunćto diplomate LIETBERTI Cameracenſis Epiſcopi liquet. Alij eum vocant *Lambertum Baldricum.* Fuit autem Baldricus Comes Louanienſis, & vxorem habuit Odam, Gozilonis Ducis filiam. Ad Tornacum an. 1054. cæſus, maiorum tumulo apud Niuellas eſt illatus, relićto filio ac ſucceſſore HENRICO. De Comitibus Louanienſibus vide Lipſij Louanium, & Faſtos noſtros Belgicos.

S. GVDILA) virgo, & ciuitatis Bruxellenſis patrona circa annum 712. obijt, in vico *Ham* ad Teneram fl. haut procul ab Aloſto opido ſepulta. Caroli Magni Imp. æuo, è terra, more Eccleſiæ Gallicanæ, eleuata, inde tranſuećta eſt *Morſellam* ſeu *Morteſellam,* condito ibidem monialium cœnobio. Diſtat autem Morſella primo lapide ab Aloſto: in cuius loci cœmiterio hodieque capella S. Gudilæ ſacra viſitur. Exinde *VVenemaro* cœnobij illius prædia occupante, S. Gudilæ corpus à CAROLO Lotharingiæ Duce inde Bruxellam circa an. 980. tranſlatũ, & in vetuſtiſsimo vrbis templo, quod S. GAVGERICO Cameracenſi Epiſcopo ſacrum, in *Senna* fl. inſula viſitur, eſt collocatum. Ex hoc templo ad nouam baſilicam in monte Bruxellis â ſe conſtrućtam BALDRICVS tranſtulit, præſente Gerardo I. Cameracenſi Epiſcopo.

REDIMICVLVM præbendæ) id eſt, reditus ſeu cenſus vnius

vnius anni præbendæ vacantis, ad vſum fabricæ templi.

Per annvm integrvm, &c.) Anni vnius reditum intellige, quem Annum gratiæ nuncupant quique heredibus cedit.

Anno MXLVII.) Sic in autographo expreſsè legitur, quod non ſemel vidi. Datum eſt autem hoc diploma (niſi fallor) ante Paſcha anni milleſimi quadrageſimi octaui, ſtilo Romano, anni exordiũ à Kalendis Ianuarijs incohante. Itaque ſtilo veteri Cameracenſi ac Gallicano, annum à Paſchate incohante, annus qui in diplomate notatur, milleſimus quadrageſimus ſeptimus, eſſet nobis, Romano ſtilo nunc vtentibus, annus milleſimus quadrageſimus octauus.

Haec viſum fuit breuiter notare, propter diſputationem, quæ eſt de initio pontificatus ſeu electionis Leonis IX. Papæ. Is namque Bruno dictus cum eſſet Tullenſis Epiſcopus, Henrico Imp. agente, Wormatiæ exiſtens, an. 1047. aut 1048. electus eſt Pontifex. Romam inde petens, anno demum 1049. à clero Romano eſt electus, & die 12. Februarij Papa conſecratus, adſumpto Leonis IX. nomine: vt Onuphrius Panuinius & Baronius ſupputant. Obijt autem an. 1055. XVI. Kalend. Maij, vitæ ſanctitate ac doctrina clariſsimus: ideoque tabulis Martyrologij Romani meritò adſcriptus. Res eius geſtas *VVibertus* Archidiaconus coætaneus, libris duobus Lutetiæ editis deſcripſit. Itinerarium eiuſdem, ab *Anſelmo* monacho Remenſi litteris conſignatum, cuius Sigebertus lib. De ſcriptoribus eccleſiaſticis meminit, Remis ms. exſtat.

CAPVT XLIX.

Eccleſia Bruxellenſis, in qua Lambertus Comes Louanienſis Canonicos poſuerat, libertate donatur à Lietberto Cameracenſi Epiſcopo.

LIETBERTVS, Dei gratia Cameracenſis videlicet Epiſcopus, omnibus ſuis ſucceſſoribus, Coepiſcopis & ceteris Chriſti fidelibus, hereditatem promereri cum Sanctis in cæleſtibus.

SICVT ædificatores domus Domini Deo placere confidimus, ita coadiutores & defenſores ipſius domus, gratia Dei condonari non dubitamus. Ita namque Salomon in veteri teſtamento, ædificato templo Domini, audiuit reuelationem diuinæ promiſſionis; in nouo verò teſtamento Apoſtoli & ſancti ſucceſſores eorum ædificando eccleſias, & deſtruendo delubra, amici Dei appellati ſunt. Vnde proculdubio credimus exiſtere, ſimiliter amicum Dei, quiſquis Eccleſiam Dei conſtruere & exaltare ſtuduerit.

Hoc igitur in animo ſemper cum Dei gratia retinens, cum à Comite HENRICO ſuper eccleſia Bruclellenſi in qua Pater eius LAMBERTVS Comes Canonicos poſuerat, poſtularetur, propter Deum & amorem Comitis, vtilitati etiam Eccleſiæ noſtræ conſulens, annui ipſius petitioni.

ANNVI enim & annuo, vt ipſa Brucſellenſis eccleſia libera

libera ſit amodò à perſona, & ab omni redẽptione: excepto quod per ſingulos annos in feſtiuitate S. Lucæ Euangeliſtę, id eſt, in dedicatione Cameracenſis eccleſiæ, duo ſolidi mihi vel ſucceſſoribus meis, pro ipſa eccleſia ſoluantur, Brucſellenſis monetæ.

VT autem factum hoc ratũ maneat & inconuulſum, chartam hanc iuſsi inde fieri, quam ſigilli mei impreſsione firmaui & bonorum virorum, tam clericorum quam laicorum, teſtimonio roboraui.

SIGNVM Gerardi Archidiaconi.
S. iterum Gerardi Archidiaconi.
S. Nazelij Archidiaconi.
S. Warmundi Archidiaconi.
S. Sigeri Archidiaconi.
S. Franconis Archidiaconi.
S. Widonis Archidiaconi.
S. Henrici Comitis,
S. Reneri Comitis, eius fratris.
S. Caſatorum ſiue domeſticorum noſtrorum.
S. Ioannis. S. iterum Ioannis.
S. Amelrici. S. Balduini.
S. Engebrandi. S. Oilardi.
S. Falconis. S. Gillardi.
S. Hugonis. S. Herimberti.

ACTVM eſt & ſancitum hoc Cameraci, anno ab Incarnatione Domini milleſimo ..... Indictione ſexta, regno videlicet HENRICI Regis viceſimo ſecundo, anno prælatus domni LIETBERTI Epiſcopi viceſimo tertio.

NOTATIONES.

LIETBERTVS Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus Gerardi I. ſucceſſor, ſedit annis XXVII. & anno ſalutis 1076. viuere deſijt, locum eius excipiente Gerardo eo nomine Secundo. Poſt cuius obitum diuiſus eſt Epiſcopatus, & Atrebatenſis Eccleſia proprium ſibi Epiſcopum anno. 1094. accepit.

HENRICVS Comes Louanienſis fuit filius Lamberti ſeu Baldrici Comitis, cuius diploma ſuperiore capite recitauimus. Henrici ſoror fuit MACHTILDIS ſeu Mathildis, quæ ex Euſtathio Bononiæ ad Oceanum Comite, Euſtathium genuit, Godefridi Bullonij patrem. Obijt autem Henricus anno. 1065. filios ex Adela coniuge reliquit *Henricum, Godefridum & Raginerum ſeu Renerum*, quorum poſtremus huic diplomati ſubſcripſit, & in Haſbania anno. 1077. perijt.

HENRICVS Henrici filius coenobium Affligemienſe, tertio milliari à Bruxella anno. 1086. condidit, & in diplomate fundationis, infra à nobis recitando, *Bracbatenſis patriæ Comitem & Aduocatum* ſe nuncupat.

HENRICO in ludis militaribus anno. 1069. Tornaci occiſo, & Niuellis apud maiores humato, ſucceſſit frater GODEFRIDVS BARBATVS Princeps laudatiſſimus, cui Henricus IV Imp. anno. 1106. Ducatum Lotharingiæ contulit.

CAP.

CAPVT L.

Philippus Francorum Rex an. 1063. confirmat fundationem collegij Canonicorum in Harlebeca, à Balduino Inſulàno, Flandriæ Comite, eiuſque coniuge Adelaide factam.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego PHILIPPVS gratia Dei Francorum Rex. Si conditionem noſtræ mortalitatis, quam pro primi parentis inobedientia incurrimus, lenire vel ſolamen inferre curamus, cum ex toto eam euellere nequeamus, nihil eſt tam proficuum, quàm pro temporalibus æterna commutare, pro momentaneis perpetua acquirere. Reſtat ergò, vt quod per nos obtinere non poſſumus, eorum iuuamine, qui diuino cultui ſunt mancipati, orationibus & beneficijs adipiſcamur.

HAEC ideò præmiſimus, quoniam Comes BALDVINVS, iuſtitiæ & pacis cultor, inſtinctu ſuæ coniugis & amitæ noſtræ ADELAIDIS, noſtræ Serenitatis adierit præſentiam, rogans & obnixè poſtulans, vt noſtræ auctoritatis præcepto corroboraremus Abbatiam quandam Canonicorum, quam monitu & precatu ſuæ venerabilis & religioſæ coniugis ADELAIDIS, fundauerat in loco, qui HARLEBECA vo-

li s vti ſolebat: *Balduinus Comes Flandriæ, Marchio, & Philippi Francorum Regis procurator ac baiulus.*

Adelaidis ſeu Adela, Roberti Francorum Regis filia, *Meſsinis* ſeu Mecinis ſanctimonialium conſtruxit cœnobium, & viro orbata deuotè limina Apoſtolorum viſitans, ab *Alexandro* II. Papa vidualem ſuſcepit habitum. Sicque reuerſa, in monaſterio ſuo Meſſinenſi humillime vixit, & plena pietatis operibus anno 1079 obijt ibique ſepulta eſt: vt Iperius in Chron. Bertinenſi ms. loquitur.

Meſsinis hodieque celebris eſt Deiparæ cultus, & miracula frequentia. Anno 1623. *Iacoba Carondeleta*, vna ex virginibus Canonicis Melbodienſibus, ibi à paralyſi, qua diu laborauit, miraculosè curata eſt: quod & Medici profeſsi ſunt ac teſtati. Ipſa in memoriam beneficij accepti lampadem argenteam poſtea Deiparę obtulit.

Svevengehem) nunc *Svveueghem* prope Curtracum *Maldengehem*, nunc Maldeghem, vicus prope Brugas, ſpectat ad Comitem de Croix in Caſtellania Inſulenſi à Philippo IV. Rege Catholico creatum.....

Trellengehem, nunc *Derleke*.

De Abbatiæ S. Medardi exemptione, vide opera Gregorij Magni, ad calcem.

CAP

CAPVT L.

Balduinus & Ratbodus Epiſcopi Nouiomenſes ac Tornacenſes confirmant fundationem collegij Harlebecani an. 1063. *&* 1089.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ego BALDVINVS gratia Dei Nouiomenſis eccleſiæ Epiſcopus. Quandoquidem ad ædificationem animarum, cum ſanctis Patribus multa nobis veſtigia reſeruantur, quibus humanæ fragilitatis lapſus de interitu ad vitam releuatur, ex aceruo tantæ multitudinis illud præ cæteris ſalubrius digne iudicatur, ſub cuius conſolatione & corporalis neceſsitas ad præſens poſsit gaudere, & animarum immortalitas de bonæ operationis affectu fructum remunerationis mereatur obtinere. In huius ſiquidem ſalutaris deſiderij pia exſpectatione, optimum eſt eccleſiam Dei non ſolùm lapidibus decorare, verum etiam de religionis cultu ſancti Spiritus habitaculũ præparare.

HANC itaque ſententiam Comitiſſa Flandrenſium ADELA memoriter pertractans eccleſiam de HARLEBECA, quæ mihi ac miniſtris meis perſonaliter ſeruiebat, conſtruxit, atque ibidem ſeruientes ſub profeſsione canonica in religionis habitu viuere inſtituit. Sed quia poſt conſummationem operis, ſine auctoritate noſtra, non habet effectum diſpoſitio regularis, petitionis

titionis Comitis *Balduini*, ſuęque coniugis frequentia impetrauit dimiſsionem perſonalitatis, vt ordo diſpoſitus liberalitatis, & abſque vllo cenſu deſeruiens altari canonicè degeret, ſub ditione Decani. Altare verò de *Sueuenghem*, quod illi appendet, tali conuentione conceſsi ad menſam eorum, vt nobis per ſingulos annos, in feſtiuitate SS. Simonis & Iudę, ſoluat decem ſolidos denariorum. Sed & altare de *Maldenghem* ſub ęquali cenſu perſonaliter illis tradidi. Item altare de *Hulſta* eiuſdem cenſus rationi ſubſtitutum eſt, ita tamen vt in reſtitutione perſonalitatis decem ſoluantur ſolidi.

QVOD ſi Epiſcopus, ſiue ſuus miniſter pro tenenda ſynodo vel aliqua quomodolibet cauſſa ad aliquam prædictarum eccleſiarum venerit, nihil exigentes de rebus ad eccleſiam pertinentibus, de ſuis proprijs viuant, contenti prænominato cenſu quotannis.

HORVM autem omnium quodlibet ſi quis infringere voluerit, damnationi maledictionis irrecuparabili ſubiaceat, niſi reſipuerit. Quod vt firmius permaneat ſcriptum, in charta manu propria firmaui, teſtimonioque tam clericorum quàm laicorum corroborari feci.

Signum BALDVINI Epiſcopi.

S. Folcardi Archidiaconi.

S.	R.	Decani.	S.	A.	Subdiaconi.
S.	W.	Subdiaconi.	S.	B.	Subdiaconi.
S.	A.	Preſbyteri.	S.	R.	Preſbyteri.

S. Ardonis Preſbyteri.

S. Ingelramni Diaconi.

SS. Canonicorum Alboldi, Lodeuuini, Walonis, Erleboldi, Hermanni.

S. ADELAE Comitiſſæ.

R. Aduocati.

A. Aldenardenſis.

ACTVM apud HARLEBECAM VIII. Kal. Iunij anno ab Incarnatione Domini milleſimo ſexageſimo tertio, Indictione tertia, regnante Rege PHILIPPO anno tertio. An. 1063.
domino BALDVINO epiſcopante anno viceſimo.

HAEC, vt diximus, dominus BALDVINVS Epiſcopus in

in vita ſua ordinauit, ſed quia præuentus morte ſigilli ſui impreſsione priuilegium confirmare non valuit, ego RATHBODVS, in epiſcopatu ei ſuccedens conſilio clericorum noſtrorum, imo rogatu Canonicorum Harlebecenſium, ROTBERTI etiam Comitis, optimatumque ſuorum precatu, prædictarum eccleſiarum priuilegiũ ſigilli mei impreſsione, cum ſubſcriptorum teſtimonio confirmaui, tali tamen conuentione, quòd eiuſdem loci Præpoſitus mihi meiſque ſucceſſoribus debitam ſubiectionem exhibeat.

Signum domini RATHBODI Epiſcopi.
S. W. Archidiaconi.
S. Walcheri Cuſtodis.
S. R. Præpoſiti.
S. Lamberti. S. Bertulfi.
S. Tancardi. S. Raineri.
S. Alulfi. S. Hermanni Præpoſiti.
S. Seigeri Cantoris.
S. Erlebaldi Decani.
S. Leiberti. S. Hermanni.
S. Alboldi. S. Leduuini. S. Lamberti.
Signum Comitis ROTBERTI.
S. Erembaldi Caſtellani.
S. Cunonis. S. Radulfi.
S. Balduini. S. Iſaac.
S. Meinardi. S. Alberti.
S. Lamberti. S. Ansboldi. S. Sigewalonis.

An. 1087. ACTVM Tornaci XI. Kal. Aprilis, anno ab Incarnatione Domini milleſimo octogeſimo ſeptimo, Indictione decima, regnante Rege PHILIPPO anno viceſimo ſeptimo, domno RATBODO epiſcopante anno decimo nono. ego WIDO Cancellarius confirmaui.

NO-

NOTATIONES.

ALTARE) id eſt, eccleſia parochialis.

HVLSTA) vicus eſt prope Harlebecam.

R. ADVOCATVS.) Is fuit Robertus Aduocatus Atrebatenſis.

ARNVLFVS) Aldenardenſis Dominus aut Caſtellanus: à quo Pameliorum familia originem traxit.

CAPVT LII.

Alexander II. Papa an. 1070. *confirmat Harlebecani collegij Canonicorum inſtitutionem.*

ALEXANDER Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ERLEBOLDO Prępoſito Harlebecenſis Canonicæ S. Saluatoris, ſitæ in Epiſcopatu Nouiomenſi, cunctiſque ſuis ſucceſſoribus regulariter promouendis in perpetuum. Quandoquidem diuinæ prouidentiæ diſpenſatione vniuerſalis adminiſtrationis curam ſuſcepimus, ex debito noſtri officij cogimur cunctis eccleſijs per orbem terrarum latè diffuſis prouidere, & vtilitatibus earum ac ſaluti animarum, quæ in eius ſunt, ſolerti ſtudio inuigilare, præſertim his locis, quæ pia religione pollere noſcuntur, & noſtro munimine ſpecialiter quodammodo ſe tueri humili prece depoſcunt, qui in eis habitat.

at Domino ſeruientium chorus, quatenus à turbine ſæcularium aduerſitatum noſtra protectione defenſi liberiùs vota ſua continuata Domino reddere, & eodem quo cœperunt ſancto propoſito, vſque in finem ſecuri perſeuerare præualeant.

QVARE cum interuentu præclaræ Comitiſſæ ADELAE tum tuis deuotis precibus flexi, dilecte fili, te ac pronominatam Canonicam, cum omnibus ſibi pertinentibus ſub tutela Apoſtolicæ defenſionis ſuſcipimus, & confirmamus iam dictæ venerabili Canonicæ quidquid hactenus habuit, tam largitione pijſsimorum Principum, quàm oblatione quorumcumque fidelium, iuxta nobiliſsimi præceptum Regis Francorum PHILIPPI, & preceptum BALDVINI Nouiomenſis Epiſcopi, vel deinceps habitura eſt tam in terris quàm in vineis, & villis & eccleſijs maioribus & minoribus omnibuſque rebus mobilibus, & immobilibus, ita vt non liceat cuiquam eccleſiaſticarum vel ſæcularium magnæ paruæque perſonę pronominatam Canonicam de ſuis omnibus inquietare, vel quid ab eis iure in alienum transferre, ſalua in omnibus proprij Epiſcopi reuerentia. De ordinando verò Prępoſito in eodem loco, hoc Apoſtolica auctoritate ſancimus, vt nullus ibi præſumat quemquam præponere contra Canonicam regulam, ſed defuncto Prępoſito vno, congregatio eligat vel de eadem congregatione, ſi ibi idoneus inuentus fuerit, vel de alia, quem potiorem vitę meritum commendauerit, iuxta canonicam regulam.

SI quis verò huius noſtræ ſanctionis priuilegium ſpiritu ſuperbiæ ductus contraierit, & illud in totum, partemve infregit, niſi admonitus digna ſatisfactione, quod in venerabilem locum deliquerat, emendauerit, nouerit ſe Apoſtolici anathematis vinculo innodandum. At verò qui pio intuitu cuſtos & obſeruator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur.

DATVM Laterani quinto Kal. Feb. per manus Petri clerici, fungentis vice Petri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ac Bibliothecarij: anno verò ab Incarnatione

tione Domini milleſimo ſeptuageſimo , pontificatus autem domini ALEXANDRI Papæ II. octauo, Indictione VIII.

NOTATIO.

VINEIS.)Si Louanium excipias , vix alibi apud Belgas noſtros vineæ , ſaltem ad vini copiam habendam , hodie excoluntur. Ex iſto tamen diplomate & alijs ſupra recitatis liquet , olim *Harlebecæ*, *Maricolis*,& alibi à maioribus noſtris vineas ſtudioſè cultas fuiſſe.

CAPVT LIII.

Rodulphus , Abbas & Chronographus Trudonenſis, VValeramo Duci Limburgenſi, & Aduocato monaſterij Trudonenſis, per epiſtolam explicat originem ac ſtatum eiuſdem ſui monaſterij, circa an. 1130.

GLORIOSO Principi & Aduocato ſuo maiori WALERAMO Abbas RODVLPHVS , & congregatio S.Trudonis fideles orationes & feruentes. Quia quæſiuiſtis à nobis,notum vobis facimus breuiter, dominum noſtrū

S.TRV

S.TRVDONEM progenitum fuiſſe de nobili ſtirpe Francorum Regum,& Ducum Auſtraſiorum;propter amorem Dei,reliquiſſe militiam ſæcularem , & Angelica reuelatione, & beati REMACLI admonitione *Metas* tranſiſſe,& omne patrimonium ſuum B. Protomartyri Stephano tradidiſſe:litteras ibi didiciſſe, multis miraculis ibidem claruiſſe,& vſque ad ſacerdotis virtutem, ſcientiam & gradum perueniſſe:deinde ad terram noſtram reuerſum, coenobium noſtrum fundaſse.

TANTA autem & tot fuerunt prædia ſua, quæ beato protomartyri *Stephano* tradidit,vt exceptis his quæ dominus Metenſis Epiſcopus ad dominicalia ſua tenet, & milites eius multi in beneficijs habent, & exceptis his quæ Eccleſia noſtra adhuc poſsidet, & exceptis multis & magnis, quę tam olim eccleſia noſtra perdidit (nam inter cetera *bruges* in Flandria alodium S.Trudonis fuit, vbi & congregationem LXXX. monachorum habuit) exceptis his, inquam, & alijs multis, tot & tanta fuerunt, vt vos habeatis inde in feodo, pro Aduocatia, mille & centum manſos. De quibus Comes GISELBERTVS tenet de nobis trecentos, exceptis eccleſijs & ſeruis ad eam pertinentibus, & placitis ſuis & iuſtitijs ſuis.

ET quia tantis alodijs ditauit S. TRVDO Metenſem eccleſiam, ſancti & religioſi Pontifices, maiori liberalitate donauerunt eccleſiam noſtram, quàm aliam aliquam.

MISIMVS igitur vobis, quia petiſtis, exemplar chartę de libertate noſtræ Eccleſię & de iure veſtro in ea: quia noſter maior Aduocatus eſtis.

NO-

NOTATIONES.

S. Trvdo, vir nobilis ac potens, hortatu S. Remacli Leodicenſis Epiſcopi, ſeculum reliquit, & Metas in Lotharingiam profectus, ibi totum ſe Deo dicauit, prędiaque ſua S. Stephano, Metenſis Eccleſiæ patrono, obtulit. Sacerdos factus domum poſtliminio redijt, & in *Sarcinio*, ſui iuris apud Hasbanos villa, monaſterium circa an. 660. aut 670. ædificauit, quod à conditore nunc *Trudonenſe* nuncupatur, eiuſdē nominis opido incluſum, in diœceſi Leodienſi.

Hvivs monaſterij hodieque Aduocatus eſt Dux Limburgenſis, qui nunc Rex Catholicus. Subaduocati autem olim fuere Comites Durachienſes ſeu Duraſsij.

Waleramvs porrò Henrici cognomento Exducis filius, non ſolùm Limburgi ſed & Lotharingiæ inferioris Dux fuit: vt in Annalibus Belgicis ad an. 959. docuimus.

Rodvlphvs Abbas Trudonenſis ſcripſit monaſterij ſui Chronicon, quod ms. apud me exſtat, & anno 1138. viuere deſijt. Meminit eiuſdem Rodulphi Abbatis, Gādaui an...... exulātis Meyerus in Flandriæ Annalibus.

Brvges) Notet Lector S. Trvdonem Brugenſis in Flādria vrbis olim dominum fuiſſe, ibique coenobium condidiſſe, de quo in Annalibus noſtris citato loco fuſe egimus.

Giselbertvs Comes Durachienſis, Subaduocatus monaſterij Trudonenſis.

CAP.

cato : quia eædem ſtipendijs adſcriptæ fratrum, nulli alteri obaudire debent, quàm Præpoſito, & eiuſdem monaſterij Cellerario.

In villa autem S. Trvdonis, vel in reliquis Abbatiæ villis, profeſsi ſunt, ipſi Duci (quia vt dictum eſt, Aduocatiam in beneficio tenebat) ſiue Aduocato ab eo conſtituto, & tribus generalibus placitis, & magno banno, ſi quis fortè infra villam occiſus vel vulneratus fuerit, tertium denarium debere aſsignari, reliquos autèm duos vel mihi vel Abbati.

Ceterum teſtati ſunt, Abbatis vel Villici mei eſse arbitrij, vt legitimè & liberè, quidquid libuerit ſine Aduocato poſſent placitare ſcilicet de terris, de domibus, de alienis vxoribus ducendis, de familijs, niſi grandi fortè exigente negotio, ab Abbate vel miniſtro meo ad rem diſcutiendam inuitatus fuerit.

His ergò ita in prædicta villa inquiſitis, & abſque alicuius contradictione collaudatis, aliquanto tempore tranſacto, poſt deceſsum felicis memoriæ iam dicti fratris mei, iterum ijdem, qui prius in pręſentiam noſtram in caſtello noſtro Salembvrca venire iuſsi, præſente domino Vdone, fratris mei ſucceſsore, eamdem Aduocatiã in beneficio à nobis habente & Othone Subaduocato, eodem modo, quo prius admoniti, quæ antea potuerunt tunc vtique ſunt profeſsi.

Qvapropter quibuſdam fidelibus noſtris, qui tunc temporis nobiſcum aderant, conſilium præbentibus, quorum etiam nomina infra notari iuſsimus, nequis hoc poſtmodum valeat vel audeat infringere ſub certa deſcriptione placuit tam præſentium quem futurorum memoriæ commendare, Et vt hoc firmum & inconvulſum habeatur, manu propria illud roborauimus, & fidelium noſtrorum teſtimonio, roborari fecimus.

Actvm publicè in ſupradicto caſtello Salembvrca anno ab Incarnatione Domini milleſimo ſexageſimo quinto, Indictione tertia, regnante Henrico III. Adelbero ſanctæ Metenſis Eccleſiæ humilis Epiſcopus ſubſcripſit.

ſeu inferioris Lotharingiæ Dux fuit, Antuerpiæ (vbi anno 1055. obſeſſus fuit) & alibi in vicinia noſtra plerumque commorans. Fuit autem creatus Dux anno 1046. & anno 1064. viuere deſijt: vt ex Cõtracto & Sigeberto colligitur. Illo autem tempore *Godefridus Barbatus* ſenior, *Adelbertus*, & *Gerardus Alſatius*, ex ordine Ducatum Lotharingiæ Moſellanæ tenuerunt: vt in Annalibus Belgicis ad annum 959. oſtendimus.

Hic itaque FREDERICVS non fuit Dux Moſellanorũ, niſi fortaſſe titulo tenùs, aut vt actionem habens ſeu prætendens.

ODELRICVS) frater Gerardi Alſatij, an. 1048 Moſellanorũ Ducis creati, & an. 1070. defuncti; teſte Sigeberto. Ab iſto Gerardo ſtirpẽ ſuam ducunt Duces Lotharingiæ, qui in tractu Moſellano hodieque regnant: vt ex Genealogia S. Arnulfi Metenſis, per Petrum Pithæum edita, in Annalibus Belg. loco citato commonſtrauimus.

CAPVT LV.

Theodericus Metenſis Epiſcopus monaſterio S. Trudonis Scrutum ſiue Grutam eiuſdem opidi Trudonopolitani dederat: id ſucceſſor eius Adelbero confirmat.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Notum ſit omnibus tam præſentibus quàm futuris, qualiter dominus THEODERICVS Mediomatricæ ſedis Epiſcopus, in cœnobio S. TRVDONIS, per aliquot dies vel tempus moratus, & ibi in ægritudinẽ incidens

S. Richuini.
S. Herimanni.
S. Aufridi.
S. Crachij.
S. Othonis.
S. Bardonis.
S. Walberti.
S. Theodorici.
S. Vaſonis,
S. Gunzelini.

Nomina plebeiorum de familia.

S. Raimundi.
S. Wichmanni.
S. Aſcolphi.
S. Stephani.
S. Ruthardi.
S. Lamberti,
S. Euerardi.
S. Lizeconis
S. Lideconis.

EGO RAIMVNDVS, ad vicem domini ASONIS Cancellarij, ſcripſi & ſubſcripſi.

NOTATIONES.

THEODERICVS) Metenſis Epiſcopus an. 1017. viuere deſijt, eique ſucceſsit Adelbero, Henrici Boiariæ ducis, & Frederici inferioris Lotharingiæ Ducis frater ſuperiore capite à nobis laudatus.

SCRVTVM) alijs Gruta: vnde nomen nobili GRVTHVSIORVM familiæ apud Brugenſes in Flandria.

NOTET lector HENRICVM ducem Limburgenſem an. 1155. *Godefrido* III. Brabantiæ Duci ceſsiſſe Aduocatiam monaſterij S. Trudonis, vt in Auctario Affligemienſi legitur, quod cum Sigeberti Chronico Antuerpiæ an. 1608. edendum curauimus.

CAPVT LVI.

Drogo Teruanenſis Epiſcopus anno 1065. *talem dat libertatem eccleſiæ Mecinenſi ſeu Meſsinenſi, qualem Bertefridus Epiſcopus Ambianenſis circa an.* 662. *dedit eccleſiæ Corbeienſi.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Quicũque diuinæ præcepta legis obſeruare nititur, inter alia quàm plurima, hæc ſibi obſeruanda intelligimus, vt & ipſe ab alio ſolùm quod iuſtum eſt petat, & id idem alij petenti non inuitùs concedat. Sicut enim iniuſta petere, & iniuſta petenti iniuſtè cõcedere, inter non minima computatur vitia, ita illa duo velut ijs contraria, virtutes conſtat eſſe præcipuas.

QVAE cùm communiter omnes, vt diximus, obſeruare oporteat diuinæ legis amatores, præcipuè tamen ſummoque ſtudio obſeruare decet eiuſdem religionis prædicatores. Non enim aliter digni poterunt eſſe prædicationis officio, niſi ſumma cum diligentia eadem obſeruent, quæ obſeruanda prædicant populo: nec decet eos à virtutibus recedere, qui virtutum prædicatores atque perſuaſores volunt exiſtere.

QVA-

QVAPROPTER ego DROGO, gratia Dei Teruanẽſis Eccleſiæ Epiſcopus, Comitis BALDEWINI, ADELAEQVE vxoris eius, Regis Frãcorũ ROTBERTI ſcilicet religioſi viri filiæ, iuſtæ ac diuturnæ petitioni, aſſenſu atque cõſilio meorum fidelium tam clericorum quàm laicorũ ſatisfeci, quatenùs ipſi iuſtis aliorum petitionibus libentiùs ſatisfaciant, meo exemplo admoniti.

Ii enim in loco, qui dicitur MECINIS, diu noctuque diuino cultui vacantes ſanctimoniales atque Canonicos diſponere cupientes, eiuſdem loci abſolutiſsimam à me petierunt libertatem; quam quidem huiuſmodi talemq; illis conceſsi, qualẽ BERTEFRIDVS Ambianenſis Eccleſiæ quondam Epiſcopus, petẽte LOTHARIO Rege ac BATHILDE religioſiſsima Regina, cõſilioq; ſui tẽporis Epiſcoporum atque aſſenſu ſcilicet, GENESII NIPHONIS, ETHEALDI, EMMONIS, ADONIS, AVDOMARI, AVDOENI, AVDEBERTI, EVRGONDII, PHARONIS, item AVDOBERTI, DRANCIONIS, eccleſiæ conceſsit Corbeienſi, inſtar eccleſiæ *Agaunenſis, Lirinenſis,* baſilicæ quoque D. *Marcelli.*

HAEC verò talis eſt, vt quæcumque ibi à quibuſque fidelibus fuerint oblata, ſcilicet agros, familias, aurum, argentum, ſine aliqua exactione alicuius ordinatoris Eccleſiæ Teruanenſis, liberè poſsideat prædicti loci Abbatiſſa, vel quos ipſa conſtituerit.

EPISCOPVS tamen Teruanenſis quæcumque ad diuinam pertinent religionem, ſcilicet altarium benedictionem, ſanctimonialium ſeu Canonicorum ibidem ſeruiturorum conſecrationem, quos ipſa elegerit, olei quoque & chriſmatis largitionem, ſine alicuius præmij petitione, caritatis amore, concedat.

ABBATISSAM ſanctimonialium chorus ſibi eligat ex ſemetipſis meliorem & religioſiorem: cui idem Epiſcopus gratis & non inuitè addat benedictionem. In loco verò ſæpe dicto Epiſcopus ſeu Archidiaconus, ſeu Archipresbyter conuiuium vel conuentum non celebret, nec illuc accedat, niſi cauſſa neceſsitatis, vel amore caritatis, ab Abbatiſſa rogatus fuerit.

ET

Et vt ita res firmiùs ac ſtabiliùs permanere poſsit, idem Comes & Comitiſsa eccleſiam de *Pernis*, cum ſuis appendicijs, & vnum bonarium terræ in eadem villa, & alodium dimidiæ carucæ Eccleſiæ Teruanē-ſi perpetuò habenda tradiderunt.

Illvd etiam ſupereſt memorandum, quod altare de *VVarneſton* ad menſam ſupradictarum ſanctimonialium tali pacto conceſsi, vt mihi & ſucceſſoribus meis annuatim decem ſolidi perſoluantur denariorum: ſimiliter pro reſtitutione perſonæ ipſius altaris, alij decem.

Qvod ſi aliquis eiuſdem Teruanenſis Eccleſiæ Epiſcopus hanc libertatem, cupiditate aut ſuperbia elatus, violare præſumpſerit, tribus annis pænitentiam diſtrictiſsimè agat, à communione fratrum ſubtractus: & nihilominus hæc libertas, Chriſto protegente, qui & adiuuet hanc conſeruantes, & deſtruat hanc deſtruere cupientes, perpetuò maneat incorrupta.

Quam diffinitionem conſtitutionis meæ, vt meis & futuris temporibus permāſura ſit, manus meæ ſubſcriptione roboraui, & fideles meos eamdem roborare permiſi. Actum eſt hoc Teruanæ V. Kal. Iunij anno Incarnationis Domini M.LXV. Indictione III. regnante Rege Francorum Philippo. Anno 1065.

Signvm Drogonis Epiſcopi Teruanenſis.
S. Huberti. S. Weremboldi Decani.
S. Warnerij Archidiaconi Teruanenſis.
S. Werini Archidiaconi Remenſis.
S. Fuccardi Archidiaconi Nouiomenſis.
S. Balduini Archidiaconi Ambianenſis.

NO-

NOTATIONES.

MECINENSE) ſeu Meſsinenſe nobilium virginum cœnobium, olim in Morinenſi, nunc in Iprenſi diœceſi, ſecundo lapide ab Ipris diſtat. Id anno 1060, ADELA Comitiſſa ædificare cœpit: vt ex illius loci monumentis accepi. Similis inſtituti cœnobium BORBVRGI Clementia, Roberti Hieroſolymitani, Flandriæ Comitis, vxor an. 1101. excitauit.

BERTEFRIDVS.) Olim ab Epiſcopis priuilegia libertatis monaſterijs tributa fuiſſe, nemo veteris hiſtoriæ eccleſiaſticæ peritus ignorat.

IN hoc DROGONIS diplomate Meſsinenſi, fit mentio *Corbeienſis, Agaunenſis, Lirinenſis, & S. Marcelli Cabilonenſis* monaſteriorum. Sanè illud in ædificandis monaſterijs priuilegium, ab ipſis ædificatoribus Regibus & alijs Principibus petitum, & ab Epiſcopis conceſſum fuiſſe, multa probant exempla, quæ exſtant.

BERTEFRIDVS (cuius hic auctoritas citatur) Epiſcopus Ambianenſis, Clotario Francorum Rege & Bathilde Regina petentibus, iſtiuſmodi priuilegium monaſterio CORBEIAE veteris indulſit, anno ſeptimo Chlotarij Regis, VIII. Idus Septembris, hoc eſt, anno Chriſti 661. aut 662. videlicet annos regni Clotarij, ab anno ſalutis 655. incohando. Cui quidem priuilegio ſubſcripſerunt *Audebertus* Cameracenſis, *Mommolinus* Nouiomenſis, *Dranſcio* Morinenſis, alter item *Audebertus* Epiſcopus, cum alijs non paucis.

GVNTRAMNVS Burgundiæ Rex, quæ ipſe, vxor eius, aut binæ filiæ, cœnobia conſtruxerant, multiſque poſſeſsionibus dotarant, ſimili modo ab Epiſcoporum cõuentu firmari poſtulauit, & vt fieret, in ſynodo Valentina obtinuit, quæ anno regni eius XXIV. eſt habita.

S. MARCELLI Abbatia, à Drogone memorata, nunc eſt Prioratus inſtituti Cluniacenſis, haut procul ab vrbe

 Cabil-

Cabillonenſi ſitus:vbi Guntramni conditoris tumulus etiamnum viſitur,cum eiuſdem ſomnio, marmori inciſo, quod Aimoinus lib.3. cap. 3. deſcribit. Diploma fundationis recitat Petrus San-Iulianus lib. de vrbis Cabilonenſis antiquitatibus.

S.VINCENTII martyris, in ſuburbano Pariſienſi baſilicam ſimili priuilegio anno quinto Chariberti Regis.hoc eſt,anno ſalutis 566. à S. Germano Pariſienſi Epiſcopo(cuius nomen nunc gerit) donatam Aimoinus lib.3.cap.2.narrat.Quod integrè deſcriptum Iacobus Breulius,noſter olim Lutetiæ amicus,cum eiuſdem Aimoini hiſtoria publicauit.

EXSTAT inſuper hodieque in cortice ſcriptum diploma,quod LANDERICVS Pariſiorum Epiſcopus regio S.Dionyſij monaſterio anno XV.Ludouici Regis, hoc eſt,anno Chriſti 658.dedit,quod Eligius Nouiomenſis, Richoaldus Bellouacenſis, Audoenus Rotomagenſis, Bertefridus Ambianenſis,Audebertus Cameracenſis,& plures alij Antiſtites ſignarunt. Diploma ipſum fideliter exſcriptum Hieronymus Bignonius, in Notis ad Marculfi Formulas,an.1613.Pariſijs in lucem protulit.

AGAVNENSE)monaſterium,olim in Octodurenſi,nũc in Sedunenſi diœceſi apudHeluetios ſitum,in honorem S.Mauritij & aliorum martyrum Thebęorum S.SIGISMVNDVS Burgundiæ Rex condidit.

LIRINVS) ſeu Lerinus inſula,quæ vulgò S. *Honorati* nunc dicitur,ad mare Mediterraneum, haut procul ab Antipoli in regno Galliæ ſita eſt.Monaſteriũ in ea circa an.470.fundauit S.HONORATVS, primus Abbas Lirinenſis,poſt Arelatenſis Epiſcopus,idque ante tempora S.Benedicti,cuius regulam poſtea ſuſcepit, ſpectatque nunc ad reformatam Congregationem Caſsinenſem. Ex eodem monaſterio Vincentius cognomento Lirinenſis,Lupus Trecenſis,Hilarius Arelatẽſis, Eucherius Lugdunenſis, & alij doctrina vitæque ſanctitate clari quam plurimi podierunt.

PERNAE)opidulum Arteſiæ,in Comitatu S.Pauli.

AVDOMARI....)Scriptor huius diplomatis videtur nõ habuiſſe

habuiſſe ad manum diploma Corbeienſe, à Bertefrido Epiſcopo Ambianenſi datum: quod liquebit conſerenti diploma hoc Meſsinenſe cum Corbeienſi.

CAPVT LVII.

Philippus Francorum Rex prædia, per Balduinum Inſulanum, eiuſque coniugem Adelam Meſsinenſi monaſterio attributa, anno 1066. *confirmat.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. EGO PHILIPPVS Francorum Rex notum volo fieri cunctis Chriſtianæ religionis cultoribus, tam futuris quàm præſentibus, quòd Comes BALDEVVINVS coniuxque ADELA Flandriæ Comitiſſa, vnaque nobiliſsimi ROBERTI Francorum Regis filia, maieſtatis noſtræ ſerenitatem adiere, cum humilitate maxima, obnixè deprecantes, quatenus eccleſiæ MECINENSI libertatem quam facere diſpoſuerat pater meus HENRICVS in vita ſua, facerē ego pro eius anima, parentumque meorum perenni memoria.

QVORVM ſupplicationibus condeſcendens humillimè, qui non eram filius ancillæ, ſed filius liberæ, libertatem, quam Comes BALDEVVINVS ADELAQVE vxor illius expetiere, nolui denegare. Verum ne irrita foret libertas ſanctæ Dei eccleſię, chartam iſtam ſigilli mei corroboraui impreſsione, meiſque fidelibus huius libertatis teſtimonium, aſcriptis eorum omnibus, iuſsi perhibere.

Sic autem eccleſiæ ſupradictæ libertatem tribui, vt terras & alodia, cum pratis & molendinis, ceteriſque beneficijs, ad eandem ſanctam Dei Eccleſiam pertinentibus, nullo contradicente vel iniuriam faciente, ſalua ſororũ ſuarum fidelitate, Abbatiſsa atque Canonici eiuſdem eccleſiæ, ſicut idem Comes & Comitiſsa in vſus neceſsarios illis diſpoſuerunt, & chartæ noſtræ series diffinit, ab omni poteſtate ſiue dominatione cuiuſque perſonę, liberè poſsideant, ſeu quos prædictæ Abbatiſſæ atque Canonicorum conſtituerit beneuolentia.

Haec ſunt autem, quæ poſſederit Abbatiſſa, eccleſiã eiuſdem loci & altare, vicum & terras infra Roſebecam & Duniam, in territorio Furnenſi octo berquerias quæ ſexdecim manſis continentur, apud *Furnes* manſum vnum Druſloni, apud *Eches* in Mempiſco ſeptem manſa terræ, apud *VVideſchat* viginti octo manſa terræ altare de *VVarneſton*, apud *Ferlinghem* dimidiam vacceriam, in villa, quam appellamus *Duplices Montes* curiam & molendina, & duodecim manſa terrę, & portam aquæ, villam quamdam *Crucicolas* nominatam, ſitam iuxta S. Pauli opidum, duo manſa terræ apud *Lambrene*, apud Duacum terram, quæ diuiditur in duodecim particulas, quam Waldricus dedit S. Mariæ, tunc temporis eiuſdem eccleſiæ Præpoſitus.

Hæc ſunt verò quæ Canonici poſsederint, decimam ipſius villæ Mecinenſis, in territorio Furnenſi, duas berquerias in eodem territorio, apud *Affringhem* ſeptem manſa terræ continentia centum vaccas, apud *VVideſchat* tredecim hortos, apud Ipram decem libras denariorum de cenſu, apud *Ferlinghem* duo penſa caſeorum, apud *Duplices Montes* centum ſolidos, apud Bruges alodium perſoluens XII. ſolidos, apud *AleVVangne* vnum manſum terræ, eccleſiam S. Richarij, apud *VVideſchat* manſum vnum, tam monialibus quàm Canonicis datum à Manechino, iuxta *Roſebecam* manſum vnum Decano habendum cum viginti ſolidis, de cenſu ruſticorum eiuſdem villæ Mecinenſis.

Hvic legitimę libertati atque diffinitioni faciendæ, hi

hi legitimi teſtes interfueruut, tàm de parte Regis & BALDEVVINI Comitis, quam de parte Comitiſſæ.

BALDEVVINVS Comes de Montibus, filius Baldevvini Comitis.
Ingelramnus Magiſter Regis.
Frericus de Curbulo.
Hugo de Bleis
Ingelramnus de Villers.
Robertus filius Gifardi.
Robertus Burgundigena, Comes de Giſnes.
Radulfus de Tornay..
Robertus de Peronia

ACTVM Furnis publicè anno ab Incarnatione Domini milleſimo ſexageſimo ſexto, Indictione quarta, regnante Rege PHILIPPO, anno poſt obitum patris ſui Henrici VI.

HVIC verò chartæ ſi quis, quod abſit, contradicere voluerit, perſoluat Regi trecentas libras auri, & poſtea eius calumnia irrita maneat, & ipſe ſit anathema.

EGO GOFRIDVS gratia Dei Pariſiorum Epiſcopus, & eodem tempore Regis Cancellarius relegi & relegendo ſubſcripſi.

S. BALDEVVINI Comitis.

NOTATIONES.

WIDESCHAT) vicus Caſtellaniæ Iprẽſis, quem hodieque poſsident moniales Meſsinenſes.

FERLINGHEM) vicus Caſtellaniæ Inſulenſis

DVPLICES montes hodie *Deulemont*, vicus ad Deulę & Liſę confluentes. Deula vrbem Inſulenſem interſecat.

CRVCICOLAS) vicus Arteſiæ, *Croiſettes* Principatus tituloclarus, ad virgines Meſſinenſes etiamnum pertinens.

LAMBRENE) vicus *Lamprenne*.

enni memoria, litterali atteſtatione innoteſcerem, & ſigilli mei impreſsione corroborarem.

QVORVM iuſtis petitionibus condeſcendens obtemperare volui, tum quia oſſa matris meæ ſepeliuntur in eadem eccleſia, cuius nimirum ſtructurę, dum viueret omnino videbatur inſudare, pro animabus communiter noſtris, tum quia viſis tot MIRACVLORVM ſignis in eodem loco, placere euidentiſsimè comperi aliquid ibidem omnipotenti Deo.

IN territorio itaque *Furnenſi* Canonici, prædictæ eccleſiæ altari deſeruientes, habeant duas berquereias, triginta ſex marcas argenti perſoluentes, in eodem territorio apud *Alfringhem* ſeptem manſa terræ, continentia centum vaccas; eccleſiam quoque S. Richarij; apud *Bruges* alodium perſoluens duodecim ſolidos; apud *Ipram* decem libras de cenſu; apud villam, qnam appellamus *Duplices Montes*, centum ſolidos; apud *Alevvangne* vnam manſionem terræ; de decima ipſius villæ Mecinenſis quinque modios de frumento, & totidem de auena; & de cenſu eiuſdem villæ vnuſquiſque Canonicorum dimidium vini ſextarium, in his tantùm feſtiuis diebus, qui ſubnotantur, in Natali Domini, in Circumciſione & Epiphania, in quattuor feſtiuitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in Paſcha & eius Octauis, in Aſcenſione Domini, in Pentecoſte & Octauis, in Natiuitate præcurſoris Domini, in Natali Apoſtolorum SS. Petri & Pauli, ad vincula S. Petri, in dedicatione ipſius eccleſiæ Mecinenſis, in feſto quoque S. Michaelis, in ſolemnitate omnium Sanctorum, & commemoratione omnium fidelium defunctorum.

HABEANT etiam in platea de *VVideſcat* tredecim hortos, iuxta *Roſbecam* vnum manſum terræ, cum viginti ſolidis de cenſu ruſticorum eiuſdem villæ, Decano habendum.

NVNC verò ſupereſt dicendum, quomodo in pondere, menſura quoque & numero, de cibo ac

potu

potu XXX. ſororum ſępedictæ eccleſię facta ſit inſtitutio. Panis itaque ex adipe frumenti vnicuique earũ præponendus penſet quinque marcas, caſeus duas & dimidiam. Quartum verò halec, quartum palezinc, & quartum ouum me illis auxiſſe, tam futuris quàm præſentibus ſit cognitum.

In Dominicis & feſtis diebus habeant quattuor fercula, in alijs verò tria, omni die iuſtam cereuiſiæ & dimidiam; vinum quoque in omnibus feſtis, quando cantauerint *Sequentiam*, vnaqueque videlicet quartam partem ſextarij; ad veſtimenta ſua triginta libras denariorum.

Abbatissa verò vt hæc inſtituta ſororibus ſuis copiosè poſsit impendere, & operarijs ea præparantibus mercedem ſoluere, hoſpiteſque & peregrinos, ſecundùm regulam ſibi iniunctam benignè ſuſcipere, hæc liberè poſsideat: eccleſiam eiuſdem loci & altare, vicũ & terras infrà *Roſ[illegible]etũ & Duniam*: in territorio *Furnẽſi* octo berquereias CXLII. marcas argenti perſoluentes; apud *Eches* ſeptẽ maſa terræ, apud *VVideſchat* XXVIII. mãſa terræ: altare de *VVarneſton*, apud *Ferlingchem* dimidiam vacceriam XVI. vaccarum, vnde Canonici habeant in feſto S. Sidronii duo penſa caſeorum; villam quandã *Crucicolas* nominatam. ſitam iuxta S. Pauli opidum: duo manſa terræ apud *Lambrene*; in villa, quam appellamus *Duplices Montes*, curiam cum molendinis & pratis (ſed molendina ad panem XIII. fratrum & ſororum, qui ſunt in hoſpitali domo, conſtituta fuiſſe, nulli ſit dubiũ) in eadem villa XII. manſa terræ & portam aquæ; apud *Duacum* terram quæ diuiditur in XII. particulis: apud Martini campum manſum vnum.

Illvd etiam non eſt prætermittendum, quod villam de *Scotis* centum libras reditibus ſuis annuatim pleniſſimè perſoluentem, ſupradictæ eccleſiæ tali diſpenſatione, pro anima matris meæ dederim, ſcilicet vt ad ſepulcrum eius lucerna inde die noctuque, in honorẽ Dei genitricis, luceat, & in anniuerſario depoſitionis eius die, Abbatiſſa pauperibus ſex libras de eadem villa diſtribuat:

ſtribuat: Canonicis verò in eodem die ad menſam ſuam duas, totidem quoque ſanctimonialibus impendat; omni etiam die ad Miſſam pro fidelibus defunctis, vnum denarium offerat, vel offerre faciat, reliquum verò ad ſtructuram eccleſiæ reſeruet: ſimiliter & medium teloneum de *Dunia*, item apud villam *Hochingehem* nominatam ſeptem millia alheum: eccleſiam quoque de *Merignies*, & decimam de Martini campo: vnde ſanctimoniales ad calceamenta ſua in anniuerſario fili mei BALDVINI, qui ibidem ſepelitur, XXX. ſolidos denariorum habeant, Canonici verò duodecim.

HIS ita ordinatis & diſpoſitis, conſilio atque aſſenſu meorum fidelium, ſic ſæpedictæ eccleſiæ libertatem tribui, vt terras & alodia cum pratis & molendinis, ceteriſque beneficijs ad Eccleſiam pertinentibus, nullo contradicente vel iniuriam faciente, Abbatiſſa poſſideat, vel quem elegerit eiuſdem Abbatiſſæ beneuolentia: & ſicut ego, ſic & quiſque heredum meorum ſit eiuſdem eccleſiæ Aduccatus, eam impugnare volentes expugnans.

ABBATISSA verò, vt orationum eiuſdem eccleſiæ & beneficiorum ſim particeps, mihi & omni heredi meo præbendam, caritatis amore, conceſsit, ſcilicet vnum tantummodò panem, & iuſtam cereuiſiæ, quotieſcumque illuc acceſſero.

ACTVM MECINIS IIII. Nonas Februarij, anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Francis dominante feliciter Rege PHILIPPO. Et vt hęc noſtra cōſtitutio perenniter firmiſsima permaneat, optimatum meorum, qui pręſentes adfuerunt, liberalis atteſtatio & deſignatio firmiter ſuſtineat. Si quis huic chartę contradicere voluerit, iram Dei incurrens, ſit anathema. Anno 1080.

† ROTBERTVS.

Signum ROTBERTI Comitis & PHILIPPI, filiorum Rotberti Comitis.

S. Euſtathij Comitis.
S. Segardi.
S. Balduini de Gant.

S. Arnulfi de Ardea.
S. Rotberti de Peronia.
S. Hugonis Comitis.
S. Onulfi.
S. Eüerhardi de Tournay.
S. Ernulphi Archidiaconi Teruanenſis.
S. Tibaldi. S. Gozelini.
S. Gondevvini Decani Mecinenſis.
S. Magiſtri Willemini.

Ego Reinarvs Vicecancellarius recognoui & ſubſcripſi.

NOTATIONES.

Miracvlorvm) ſigna in Meſsinenſi monaſterio, iam inde à quinque fere ſeculis, viſa fuiſſe, notet Lector, quæ hodieque perdurant, vt ſupra cap. 50. oſtendimus.

Ivsta) id eſt, certa cereuiſiæ menſura.

Canonici) olim XII. fuerunt Meſsinis, ab Adela Comitiſſa ſimiliter inſtituti ac dotati, vt ſanctimonialibus in ſacris faciendis ſubſeruirent: nunc pauciores ſunt numero, ob cenſus iniuria temporis imminutos.

S. Sidronii martyris, ſub Aureliano Cæſare paſsi, corpus Adela Comitiſſa ex vrbe Roma Meſsinas attulit, & thecæ argenteæ incluſit; ibidemque ſic religioſè nunc adſeruatur.

Pensae) ſeu penſa, id eſt, penſitationes.

Dvnia) forte *Dunen*, vbi nunc Abbatia monachorum ord. Ciſtercienſis, prope Furnas Flandriç opidum.

Merignies) vicus Caſtellaniæ Inſulenſis.

Warneston) vicus ad fl. Liſam, ſecundo lapide ab Ipris, vbi nunc Abbatia Canonicorum regularium.

Evstathivs) Comes Bolonienſis ſeu Bononienſis ad mare, pater Godefridi Bullonij, Regis Hieroſolymorum.

Hvgo) Comes S. Pauli, in Arteſia.

Ro-

Robertvs) Peronenſis, & Euerardus Tornacenſis Caſtellanus fuit, vt ſuſpicor.

Praeter Robertum Friſium, & alij Comites Flandriæ Meſsinenſi monaſterio varia beneficia pręſtiterunt. Ex his Philippvs, Flandriæ & Veromandiæ Comes, in *Elſendamo* agri Furnenſis vico, itemque in *Neoclesia & Balliolo* villas amplas anno. 1176 & 1180. contulit. Neocleſia, *Nieukercke*, vicus Caſtellaniæ Bellıolanæ, ad Comitem Egmondanum ſpectat. Balliolum *Belle*, amplum municipium, fuit patria Iacobi Meieri, Flandriæ Hiſtoriographi.

CAPVT

Balduinus cognomento Inſulanus ſeu Pius, Inſulenſe Canonicorum collegium, à ſe fundatum, an. 1066. dotat, præſente Philippo Francorum Rege.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, vnius veri Dei. Quoniã ego Baldevvinvs Flandrenſium Comes Marchio, & Philippi Francorum Regis, eiuſque regni Procurator & Baiulus, ſecundùm diuinorum librorum teſtimonia, ſciebam quòd ſupernę vocationis maneat hereditas, quos in exercitium diuini operis bona excitat voluntas, coepi mecum ſingulari mentis conſideratione ſpeculari, quia, cùm diuinorum mandatorum obſeruatione, nihil alicui Dei cultori magis valeat eſse ad ſalutem animæ & corporis ſalubre, quàm eccleſias ad honorem Dei, eiuſque Sancto-

rum, vbi rationabiliter ac legaliter fieri poteſt ædificare.

QVAPROPTER ſæpius oculis cordis illud reſpiciens quod ſcriptum: *Cui multum committitur, multum ab eo exigitur*, & illud: *Qui domum Dei ædificat in terris, domũ ſuam præparat in cælis*: propterea coniugis meæ ADELAE, & filij mei BALDEVVINI fideli ac ſalubri acquiſcens conſilio, baſilicam in honore S. Petri Apoſtolorum principis à fundamento conſtruens, congregationem Canonicorum, in eadem Dei miſericordiam, pro anima mea, & anteceſſorum meorum, vxoriſque meæ ac filiorum meorum & omnium Dei fidelium, die nocteque exorare inſtitui, eiſque ad vſus neceſſarios de rebus poſſeſsionis meę tradidi, quę inferiùs continentur, libera videlicet omnimodò, & ab omni dominatione ſeu poteſtate cuiuſquam abſoluta: excepta eius quidem quem Præpoſitus & Canonici eiuſdem eccleſiæ, in loco à progenitoribus ISLA nominato fundatę communi elegerint voluntate: qui & ipſe quoque tamdiu & non vlterius eorum rebus pręſit quamdiu eis placuerit. In territorio ISLENSI.

QVIN etiam vxor mea eleemoſynarum & remunerationis à Domino mecum particeps eſſe cupiens, & illius Dominici verbi reminiſcens, *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me, Eſuriui & dediſtis mihi manducare*, contulit ſupradictę eccleſię villam in Atrebatenſi pago ſitam nomine *Eſtues*, ad hoſpitium & refectionem pauperum: ea tamen ratione, vt Canonici exinde ſingulis annis XL. ſolidos habeant in ipſius dedicatione.

DEDIT quoque prętereа bodium eccleſiæ de *Deuleſmons* Theſaurario, vt ex eo vnoquoque anno Canonici XII. ſolidos recipiant in die ſolemni Apoſtolorum Petri & Pauli: quia eodem die celebrabunt anniuerſariũ diem patris eius ROTBERTI, Francorum quondam Regis, & pauperes panem vnius modij variæ annonę, & duas caſeorum penſas. Sed & altare S. Petri in cripta ex eo omni tempore ſęculi, per noctium tempora, indeficiens luminare habeat. Si quis autem in aliquo con-

per

traire aut contradicere voluerit, centum libras auri perſoluat, & bannum Regis, & quod tentauit irritum fiat.

ACTVM apud ISLAM in S. Petri baſilica, coram PHILIPPI Francorum Regis pręſentia, anno VII. imperij eius, anno ab Incarnatione Domini MLXVI. Indictione IV. aſtantibus quàm plurimis nobilibus & idoneis teſtibus, clericis atque laicis.

VT autem hęc traditio firma atque in omne tempus indiſſoluta permaneat, prędictus Rex eam, rogatu meo, ſua manu ſignauit, atque ſigilli ſui impreſſione firmauit.

Signum BALDEWINI iunioris Comitis.
S. ISAAC de Valencines.
S. BALDVINI Nouiomenſis Epiſcopi.
S. WIDONIS Ambianenſis Epiſcopi.
S. DROGONIS Taruennenſis Epiſcopi.
S. Fulcardi Nouiomenſis Archidiaconi.
S. Warnerij Taruennenſis Archidiaconi.
S. Warmundi Cameracenſis Archidiaconi.
S. Clareboldi Pincernę.
S. Theoderici Dapiferi.
S. Rengoti de Gandauo.
S. Anſelmi Calui.
S. Roberti Aduocati.
S. Ioannis Aduocati.
S. Walteri Duacenſis.
S. Hugonis fratris eius.
S. Rudolphi Tornacenſis.
S. Wederici Tornacenſis.
Ego BALDVINVS Cancellarius ſubſcripſi.

NOTATIONES.

COMES MARCHIO.) Apud medij ęui ſcriptores hęc duo vocabula fere pro eodem ſumuntur. Sunt item hic notandi tituli, quibus Balduinus Inſulanus in ſuis diplomatibus eſt vſus.

ISLA) hodie Inſula, vt Guilelmus Brito in ſua Philippeide nuncupat, ſeu Inſulę, plurali numero, vrbs Gallo-Flandriæ primaria, mercatu celebris; quam *Balduinus* Flandriæ Comes, Inſulanus inde dictus, condidit, muris item, foſsis, arce, aula (quam Salam vocant) templo, collegioque Canonicorum exornauit.

DOVLESMONS) fortè *Deulemont*, Deulemonda, vbi Deula fluuius Liſæ miſcetur. Sic *Teneramonda*, vbi Tenera in Scaldim, *Ruremonda*, vbi Rura in Moſam, *Rupelmonda*, vbi Rupela in Scaldim influit atque immergitur. Noſtratibus *Mont*, idem eſt quod os ſiue oſtium.

EXCEPTA EIVS QVEM) Hunc vulgò Guardianum ſeu Gardianum, id eſt, Defenſorem ſeu Tutorem Canonici nuncupant.

BALDVINVS Nouiomenſis, WIDO ſeu Guido Ambianenſis, & DROGO Teruanenſis, Epiſcopi, huic diplomati ſubſcripſerunt, & templum S. Petri Inſulenſe ſolenni ritu an 1066. conſecrarunt, Philippo Francorum, Rege, Balduino Inſulano, Flandriæ Comite, eiuſque coniuge Adela, præſentibus.

De his rebus plura qui volet, Ioannis Buzelini Gallo-Flandriam legat.

CAP.

CAPVT LX.

Theoduinus Leodienſis Epiſcopus in Hoienſi ſeu Huienſi eccleſia XV. Canonicos an. 1066. *conſtituit.*

EGo Theodvinvs, Dei gratia Leodicenſis Epiſcopus, notum eſse volo tam præſentibus quàm futuris, qualiter poſt libertatem Hoiensis eccleſiæ, quam Maternvs beatæ memoriæ Epiſcopus conſecrando primitiauit, adiecerim libertatem etiam villæ. Præfatam ſiquidem eccleſiam à fundamentis ad laquearia, à laquearibus & vltra reædificaui; quam etiam in auro, argento, gemmis & prædijs, pro modulo meo ditaui, & de Agar Saram eſse feci.

Praenominata verò villa pro libertate ſua, ad ſumptus eccleſiæ neceſsarios, omnia mobilia ſua primò mihi tertiauit; quia libertate vt ampliùs frueretur, poſtmodum dimidiauit.

Prima libertas hæc eſt, quòd defuncto in pace Epiſcopo, vſque ad plenariam alterius inſtitutionem, burgenſes villę bona fide & bono conſilio, caſtrum Hoiense de reditibus villę conſeruabunt. Si verò nos, vel aliquis ſucceſsorũ noſtrorum pręſcriptam libertatem, vel aliqua iura eorum (quod abſit) infringere tentauerit, concedimus & ſtatuimus, vt Dux Lotharingię, & alij tam clerici quàm laici ſubnotati ad conſeruandum libertatem, & iura eorum (admonitione tamen pręmiſsa) eis efficaciter aſsiſtere non omittant.

Dix

Die tertio dedicationis Hoienſis eccleſię, hæc omnia ſupradicta à meipſo corroborata ſunt & confirmata, ſub anathematis vinculo, & à compare meo & cooperatore LIETBERTO Cameracenſi Epiſcopo, & ab omnibus ſacerdotibus inibi aſtantibus. Et ne in poſterum prece vel pretio iſta poſſent immutari, impreſsione ſigilli noſtri prædicta voluimus communiri, ſub aſſenſu & teſtimonio tam clericorum quàm laicorum.

ACTA ſunt hæc anno Domini MLXVI. Indictione IV. pontificatus noſtri anno XVIII. regni verò Henrici XI.

NOTATIONES.

THEODVINI diploma, ſed mutilum Ægidius Vallis aureæ monachus, Bruſthemius & Chapeauillius, rerum Leodienſium ſcriptores, recitāt. Quod quidem ſignarunt, vt ijdem ſcriptores aſſerunt.

Hermannus Archidiaconus,
Godeſcalcus Præpoſitus,
Wolbertus Decanus,
Aiſtulphus Cantor,
Franco Scholaſticus.
Bono Canonicus, Emo & Wolbodo.
Godefridus Barbatus, Dux Lotharingiæ,
Albertus Comes Namurcenſis,
Henricus Comes Luceburgenſis,
Cono Comes Montiſacuti,
Walterus Aduocatus eiuſdem villæ,
Godeſcalcus de Cennano,
Godefridus & Arnulfus de Florines,
Godefridus de Floreffia,
Chriſtianus eius frater.

CETE-

Ceterùm Bozo Archidiaconus, & Abbas S. Mariæ XV. Canonicos in Huienſi S. Mariæ eccleſia poſuerat. His alios totidem THEODVINVS Epiſcopus addidit, & eamdem eccleſiam à fundamentis vſque ad laquearia à ſe perfectam, anno 1066. dedicauit, præſente LIETBERTO Cameracenſi Epiſcopo. Iidem Pontifices corpus S. DOMITIANI Epiſcopi ad dictam eccleſiam ex eccleſiola, per S. Maternum primum Tungrenſium Epiſcopum, conſtructa, tranſtulerunt: vt idem Ægidius in Geſtis Epiſcoporum Leodicenſium tradit.

CAPVT LXI.

Robertus Friſius, Flandriæ Comes, anno 1072. confirmat prædia ac poſſeſsiones monaſterij S. Petri Gandenſis.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, amen.

ROTBERTVS Dei gratia Comes Flandriæ tam futuris quàm præſentibus in perpetuum. Quoniam Domini eſt ſalus, & non eſt vera ſalus, niſi in eo, qui dat ſalutem Regibus; toto cordis affectu & corporis geſtu, ſi ſaluari volumus, eius ſeruituti inſudare debemus: quippe cùm ei ſeruire, regnare ſit.

SED quia terrenis negotijs occupati, vix aliquando poſſumus reminiſci Saluãtoris noſtri, magnoperè nobis

bis ſtudendum eſt, vt faciamus nobis amicos, qui recipiant nos in æterna tabernacula, cùm defecerimus.

PROINDE petitioni dilecti nobis Abbatis FOLCARDI, & fratrum in eccleſia S. Petri Gandenſis Deo ſeruientium, & pro nobis iugiter orantium, aſſenſum præbentes, ne aliquorum infeſtatione in futurum moleſtentur & per hoc à Dei ſeruitio, & noſtri memoria retardentur, præſentis ſcripti teſtimonio, omnia à prædeceſſoribus noſtris in immobilibus, & mobilibus, in villis, terris, ſiluis, reditibus & decimis prædictæ Eccleſiæ tradita contradimus; & ſicut à prædeceſſoribus noſtris prælibatæ Eccleſiæ confirmata ſunt, & nos propria animi deuotione confirmamus, vt omnia integrè, quietè, & pacificè poſsideant & teneant.

VT autem hoc omnibus notum ſit, & ratum & inconuulſum permaneat, pręſentem paginam ſigilli noſtri appoſitione, & teſtium corroboratione ſignari præ-
1072. cepimus. Actum anno Domini M.LXXII. regnante Rege Francorum PHILIPPO.

Signum Rotberti Marchiſi.

S. Folcardi Caſtellani Gandenſis.
S. Lamberti filij eius.
S. Alardi fratris eius.
S. Balduini. S. Euſtathij.
S. Hugonis. S. Arnulphi filij eius.
S. Aſſerici de Aſna. S. Reineri patris eius.
S. Expolſi de Suinarde.
S. Aſſerici de Munte.
S. Luberti de Didelſuena.
S. Rozonis de Melna,
S. Ioannis de... S. Elberti de Roſebeca.
S. Ioannis de Buthem.
S. Arnulſi de Hardopa.
S. Sefridi de Marck.
S. Euſtathij de S. Audomaro.
S. Walerici de Niuela.

NO-

NOTATIONES.

ROTBERTVS) cognomento Friſius, ob victoriam contra RICHILDEM, eiusque filium ARNVLFVM Flandriæ Comitem, nepotem ſuum, & contra PHILIPPVM Franciæ Regem, an. 1072. die 22. Februarij, in feſto Cathedræ S. Petri, prope Caſſetum obtentam, plures per Flandriam eccleſias, in honorem principis Apoſtolorum ædificauit, aut collapſas inſtaurauit, aut alia ipſis beneficia contulit: vt in Annalibus Belgicis docui.

CAPVT LXII.

Egmondanæ Abbatiæ in Hollandia fundatio, dotatio, ac confirmatio prædiorum, per Theodericum V. Hollandiæ Comitem an. 1083.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego THEODERICVS Dei gratia Hollandienſium Comes, reputans mecum incertos caſus humanæ fragilitatis, decreui iuſtis petitionibus aſſenſum præbere, vt diuinam miſericordiam in illo diſtricto examine placabilem merear habere.

gemiſque decoratum,hiſtoriã,id eſt,Medicinalẽ librũ.

Ecbertvs,nominati Comitis filius, Dei gratia,Treuericę eccleſię Archiepiſcopus,honorauit eũdum locũ Egmondenſem, offerens Deo ſanctoque Adelberto crucem auream caſulam pretioſam, ſtolam pulcherrimam,cingulum auro intextum,dalmaticam, Subtile, Miſſale, Capitulare, Hiſtoriam uetus nouumque teſtamentum continentem,multosque alios libros, ſcriniũ argenteum,plenum reliquijs Sanctorum.

Arnvlphvs Comes,cum condigna vxore ſua Lvitgarda,obtulit ad prędictum locum in *Thoſa* manſos duos, in *Caſterchẽ* duos manſus & quartam partẽ vnius in *Velzen* tres manſus & vnum agrum, in *Saxnem* dimidium manſum:in *Forenholte* tres manſus, in *Norgha* manſus quinque,in *Lopſen* manſus nouẽ, iuxta flumen *Macrne*. ... manſus,& quartam partem vnius, in villa *Leiden* manſum & ſextam partem vnius, in villa *Bergan*,ab occidente Rheni poſita,tres manſus, eccleſiã *Flardinga* cum decimatione terræ, inter flumen *Matlingæ*,& riuulum *Turlede*,qui vocatur *Harga*.

Theodericvs III.prędicti Arnulfi filius,cum coniuge ſua Othelhilde,obtulit S.Adelberto in *Rademburch* quatuor manſus,decem libras ſingulis annis ſoluentes, in *Rademburgherbrocke* terram XVI.vncias ſoluentem, in *Suetam* terram XIII vncias ſoluentem,in *VValdmanne Venna* terram XVI.vncias ſoluentem,in *Comitis Frugerſa*,terram XVI.vncias ſoluentem.

Sifridvs,cognomẽto Sicco,prędicti frater Theoderici dedit S.Adelberto pro animæ ſuæ remedio, terrã ſuper *Gheeſt* nominatam *Northorpe*,*Smithem*,ad *Giringelandt*, *Hildebransland*,*Smirdingeland*,*V.*fiertelen,*Lantoſmade* in *Ackerslote* XII.libras,in boues & libras.

Florentivs III.Theoderici filius,cum bonæ memorię vxore ſua Gertrvde,obtulit ad ſupra dictũ locũ terrã in *Eſcmundelf*,V.libras & vnciã ſoluentẽ,in *Buſchuſa* mãſus XXXII.in *Stervvijc* manſus XXVIII.vncias ſoluentẽ,iuxta *Delf* X.mãſus,ex alia parte *Delf* IX.manſus *Alijs V.*

Hvivs Florentij filius fui ego quartus Theode-

quem humiliter deprecatus eſt prædictus Abbas STEPHANVS, vt pro amore Dei & reuerētia S. Adelberti, renouarem & confirmarem auctoritate mea omnia prædeceſſorum meorum dona, ad Egmondenſem eccleſiā pertinentia. Cuius petitioni libenter aſſenſum præbui, & ſummæ caritatis auctoritate confirmaui, vt omnia ſupradicta libertate teneat, poſsideatque prædicta Eccleſia, & à terra *VVimmoroſuctha* vſque in *Heram*, quæ eſt videlicet eiuſdem eccleſiæ, nullus mortalium audeat placitum habere, ſine Abbatis permiſsione, vel iniuſtè inde aliquid decerpere, hominesque eiuſdem eccleſiæ in toto Comitatu noſtro, ſine teloneo eſſe, nulluſque debeat eos opprimere, ſed ſint ſub Abbatis poteſtate, & cum Cauſidico ſuo placitum habeat ipſe.

QVOD ſi aliquis ex eis, qui ex parentibus ſuis iuſtè pertinet ad prædictum locum, negare & contradicere voluerit, liceat memorato Abbati, ſuiſque ſucceſſoribus, cum Aduocato ſuo illum tenere, & ad iuſtitiam trahere, in cuiuſcunque miniſterio ſit. Similiter faciat de reditibus ſuis quicumque ſedet ſuper terram prædictæ eccleſiæ, & non vult ſoluere quod debeat iuſtè: Aduocatus Abbatis intret domum illius, & tantum de rebus accipiat, quantum debet ille, ſine alicuius iudicis contradictione.

SI quis verò, quod futurum non credimus, noſtrorum vel extraneorum, hanc libertatem eccleſiæ voluerit infringere, iram Dei & omnium Sanctorum incurrat, & hoc, quod nititur, nunquam perficere valeat, ſed cum Iuda traditore Domini, & diabolo & Angelis eius in die iudicij, & cum his, quorum vermis non morietur & ignis non exſtinguetur, partem poſsideat. Qui autem hoc noſtrum conſeruauerint præceptum, gloriam & honorem & benedictionem percipiant à Domino, & miſericordiam conſequantur, & gratiam inueniant in auxilio oportuno.

VT autem iſtius noſtræ conceſsionis auctoritas ſtabilis & inconuulſa permaneat omni tempore, hanc char-

chartam conſcribi fecimus, & beneuolentiæ dilectioniſque noſtræ ſigillo corroborari.

Hvivs rei teſtes ſunt dominus Abbas Stephanvs, Florentius,& Ancelmus,presbyteri.

Laici, Adelbertus, Heremannus, filius Popponis, Engelbertus Stathaloech, Thraſino Adalium Caſtellanus, tres germani, Gerbrandus, Isbrandus, Guntwachar, Dodo de Riſwijc, Thidaert, Thiebald, Thigard Blankart,alijque quàm plurimi.

Eodem die, coram eiſdem teſtibus, mutuaui contra S.Adelbertum nouem manſus in *Maesland à Scoepleda*(nunc *Sripluiden*) in Moſam, & in *VVeſterbricam* tres manſus à Moſa in *Vronemſcale*, dans cenſum in *Alcmera* VIII.librarum ſingulis annis.

Inſuper,precante & adiuuante Othelhilda vxore mea dilectiſsima, conceſsi Abbati Stephano, ſuiſque ſucceſſoribus iudicariam poteſtatem, quæ *Ambocht* vocatur,tenere.

Actvm eſt hoc publicè in Flardinga, coram populi multitudine, anno Dominicæ incarnationis M. LXXXIII.IndictioneVI.regnante Henrico,xxvii.anno Imperij ſui,Conradi Traiectenſis Eccleſiæ Epiſcopi anno Epiſcopatus ſui VIII. domini Stephani Abbatis anno xxvi.ſuſcepti paſtoralis officij,VII. Kal.Auguſti.

NOTATIONES.

Hvivs diplomatis archetypum, in archiuis Abbatiæ Egmondanæ,coram oculis ſe vſurpaſſe, *Guilielmus Heda*,in Hiſtoria Epiſcoporũ Vltraiectinorum,diſertè teſtatur.Cuius apographũ, ex Hedæ commentarijs transſcriptum,*Ianus Douſa* ſuis Annalibus Hollandicis inſeruit.

Ceterùm hic Theodericus,nomine quintus Hollandiæ Comes,primus extitit,qui repudiata antiqui moris ſimpli-

ſimplicitate, nudum Comitis titulum maioribus ſuis hactenus vſurpatum, adiecta regionis, cui præerat (Hollandiæ inquam) appellatione auxit atque ampliauit: vt Guilielmus Heda, & Ianus Douſa annotarunt.

FLARDINGA ſeu Fladirtinga, Hermanno Contracto Phladirtinga, *Vlaerdinghen*, peruetuſtum eſt Hollandiæ opidum, ad Moſam fluuium. Fuit primorum Hollandiæ Comitum ſedes ac domicilium: adeò vt idem Contractus Theodericum V. vocet Marchionem Phladirtingæ.

CAPVT LXIII.

Lotbertus Abbas Haſnonienſis anno 1088. vendit Giſelberto, Balduini Gandenſis filio, alodia in Aloſt, Raſſeghem & Lede.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus ſancti. Quoniam induſtrię eſt Prælatorum, non tantùm ea proſpicere, quæ in præſentiarum ſunt, verùm etiam longè ſagacitatis porrigere oculum, ego LOTBERTVS, gratia Dei, Abbas Haſnonienſis cœnobij, per huius noſtræ conſcriptionis paginam, quæ conſilio fratrum, noſtrorum concepi, concepta peregi, poſteris commendare curaui.

BALDVINVS Marchio venerabilis, noſtri reformator loculi, prædeceſſorum negligentia penè ad deſtructionem redacti, alodium in ALOST & RASSEGHEM & LEDE, quod iure poſſederat hereditario, Eccleſiæ noſtræ mãcipauit: cuius vſusfructus in vita ſua, & poſt deceſſum ſuum.

ſuum aliquantulo tempore nobis prouenit.

INGRAVESCENTE verò mundi nequitia, qui totus eſſe probatur poſitus in malitia, cùm deuaſtatione tyrannorum, circumquaque manentium, paruam vel nullam nobis conferret vtilitatem; diſtraxi, prętiumque eius in reditu meliore locaui, & per manum iunioris Comitis ROTBERTI cuidam GISELBERTO, Balduini GANDENSIS filio, perpetuaui.

ACTVM anno ab Incarnatione Domini MLXXXVIII. Indictione X. Epacta XIV. Concurrente IV. regni Regis Francorum PHILIPPI XXV. ROTBERTI Comitis iunioris XI. Huic adſertioni adfuerunt teſtes idonei. 1088.

Balduinus, filius Balduini de Gandauo.
Theodericus de Aldenarda.
Euerardus de Tornaco.
Walterus, filius Balduini de Gandauo.
Gerardus de Sotteghem.
Godefridus de Lathem.
Wenemarus Caſtellanus Gandenſis.
Willelmus de Olſene.
Gerardus frater eius.
Raſo de Gauera. Aſtricus de.
Berno de Tenremonda.
Ralicardus de Cordes, & fratres eius.
Stephanus de Boular.
Stepo de Borſele.
Lambertus & filius eius.
Rangotus de Tenremonde.
Arnulfus & frater eius.
Anſelmus de Sipe.
Gocelinus de Lidekerke.
Remboldus Niger, & filius eius.
Theodericus de Scendelbec, & frater eius.
Ingelbertus, Adalhardus.
Rothardus de Raſſeghem. Sigerus ...

NOTATIONES.

LOTBERTVS) fortè Rotbertus, Abbas monaſterij Haſnonienſis in Oſtrouandia ſiti, ad Scarpum fl. in diœceſi Atrebatenſi: de quo vide ſupra cap. 22.

BALDVINVS) cognomento Montenſis, Flandriæ Comes, Haſnonienſe cœnobium Benedictinis an. 1070. tradidit, amotis clericis, & templum nouum ibidem exſtruxit.

GISELBERTVS) fuit filius Balduini Aloſtani ſeu Gandauenſis, vt alibi vocatur. Balduini autem pater fuit Rodulfus. Ex quibus liquet familiam Gandauiam diu ante an. 1088. poſſediſſe ditionem Aloſtanam. Qui autē fuerint primi, & quot ex ordine Comites Aloſtani, difficile ſit certò adfirmare. Primus itaque ſit BALDVINVS cognomento CRASSVS, ſecundus BALDVINVS LVSCVS, Craſsi filius, tertius IVANVS CALVVS, Luſci frater, quartus & poſtremus THEODERICVS, Iuani filius: de quibus infra ſuis locis agemus.

Comitatus porrò Aloſtanus magnam veteris *Brachbanti* (quod olim ſupra Tornacum extendebatur) portionem comprehendit. Præter opida duo, *Aloſtum & Gerardi-Montem*, vici centum ſeptuaginta duo aut circiter in eo numerantur: ex quibus nonnulli vſque ad Montem S. Trinitatis, Tornaco vicinum, porriguntur.

RASSEGEM) ſeu Reſſegem, Baronia vetus gentis Villanæ, & Comitum Iſegemij.

LEDE) Baronia per Albertum Pium, Belgarum Principem, inſtituta: quo loco baſilica eſt ampliſsima, Deiparæ cultu ac miraculis ab aliquot ſæculis clara.

CAP.

CAPVT LXIV.

Gerardus II. Cameracenſis Epiſcopus alodia aliquot, iure hereditario ad ſe pertinentia, dat Eccleſiæ Cameracenſi, & alia alodia à Manſcelino Præpoſito donata confirmat 1089.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. GERARDVS Dei gratia Cameracenſis Epiſcopus, omnibus in Chriſto renatis cælorum gloriam appetere remigio caritatis.

SCIANT præſentes, & his, qui naſcentur, ſtudeant enarrare: quomodo ego pro ſalute animæ meæ & prædeceſſorum meorum, trado ad vſus fratrum ſanctæ Cameracenſis eccleſiæ, matris noſtrę, alodium de *Lietſcinis* & de *VVilrebem*, cum moneta, cum teponeo & macera & diſtricto, cum molendinis, cum terris cultis & incultis, ſiluis, pratis, cum ſeruis etiam & ancillis, alodium quoque apud *Odenghem*, quod ibi habeo, libera ab omni aduocatione, & cetera quæ mihi in BRACBANT hereditario iure ſuccedunt: vnde in anniuerſario meo fratres cibentur, & reſidua in vſibus eorumdem diſpendantur

CENSVS quoque ſeruorum & ancillarum, duo ſcilicet denarij à viro, vnus à femina, in Natiuitate S. Marię annuatim ſoluantur, & in lege, qua ceteri ſunt, de eleemoſyna

Arnulfi, Walteri.
Wenchelonis, Walteri Colcti.

ACTVM Cameraci anno ab Incarnatione Domini M. LXXXIX. Pręſulatus mei XIV. Indictione XII. 1089.

NOTATIONES.

GERARDVS II.) Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus, Lietberti ſucceſſor, an. 1092. viuere deſijt. Poſt cuius obitum Atrebatenſes proprium ſibi Epiſcopum ab Vrbano Papa an. 1093. impetrarunt. Vrbani diploma paulò infra recitabimus.

ODENGHEM) nunc *Oudeghem* vel *Auvveghem*, toparchia territorij Teneramondani, quam Dauid Lindanus in ſua Teneramonda lib. 3. cap. 6. multis deſcripſit. Huic vicinus eſt vicus *Meſpelaer*, ditionis Aloſtanę, in quo bis mille circiter nummi aurei, à Romanis cuſi, anno 1607. ab agricola ſunt inuenti, moxque per vniuerſam Europam ſparſi.

REFECTORIO) Canonicos communi olim Refectorio vſos fuiſſe, Molanus in libris de Canonicis docet, & Triclinia, quæ varijs locis eo nomine ſuperſunt, abundè teſtantur.

CAPVT LXV.

Henricus III. Comes Louanienſis & Bracbatenſis an. 1086. *fundat dotatque Abbatiam Affligemienſem.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego HENRICVS, diuina propitiante clementia, BRACBATENSIS PATRIAE COMES ET ADVOCATVS, omnibus tam præſentibus quàm futuris fidelibus, omne datum optimum & omne donum perfectum, deſcendens à patre luminum.

NOTVM vobis facimus qualiter miles quidam meus, GERARDVS nomine, cum alijs quibuſdam, quos æquè diuina gratia & præuenit & ſubſecuta eſt, balteo militari depoſito, vt meliorem inuenirent hereditatem, militiam Ieſu Chriſti profeſsi ſunt, & in Comitatu meo loco ab antiquis HAFFLINGEM vocato, modò autem *Nouo monaſterio* appellato, habitationem ſaltuoſam adhuc & deſertam elegerunt, vt quantò ampliùs remoti à ſecularibus, tantò ſub regula beati Benedicti Deo ſeruirent familiariùs.

EREXERVNT autem eccleſiam in honore beati Petri Apoſtolorum principis, vt vbi antea erat ſpelunca latronum, habitatio inciperet tandem rectè viuentium, & qui erat locus rapinæ & homicidij, mutaretur in poſſeſsionem pacis & fructus eleemoſynarum,

QVO-

QVONIAM verò locus ipſe ad comitatum noſtrum hereditario iure videbatur pertinere, ego fraterque meus GODEFRIDVS, ab, eiſdem exorati fratribus, &pro remedio animarum noſtrarum, omniumque anteceſſorum noſtrorum, legitimè & ex toto liberè ad altare ipſius Eccleſiæ tradidimus: præterea, quoniam ſæpiſſime probata valdè nobis placuerit militaris eorum induſtria, tam pro ſeculari eorum amicitia, quàm pro remuneratione diuina, de eodem alodio adiacente, & ad ſeruitium noſtrum remanente, in ſiluis & pratis, in campis & paſcuis, in piſcationibus & venationibus, omnem eis vſum habere nobiſcum.

VT autem per amplius beneficium, maius ad Dei ſeruitium creſceret eis deſiderium, capellam noſtram liberam in *VVaucra* ſubteriùs ſitam, cum tota decimatione ſuperioris eccleſiæ, cum debita inſtituendi presbyteri ſubiectione, cũ terris inſuper aliquibus noſtræ culturę ſubſiſtentibus, cum teloneo & maceria, cũ molendinis, & curtibus ad nos in eadem villa pertinentibus, huic traditioni legitimè addidimus.

QVOD ſi, vt verè de miſericordia Dei præſumimus, ad meritum eorum acceſſerit, & numeris Abbatem eligere, baculumque ſuper altare poſitum ipſi committere, nullo Principe, nullo Epiſcopo contradicente, in eorum erit poteſtate, quatenus ſecundùm eorum regulam eligatur, qui eligendus eſt, &per oſtium IeſuChriſti ingrediatur, qui ordinandus eſt, remota omni aliena contradictione, & ſuſpecta occaſione. Nos vero de aliqua ſibi illata iniuria, ſi appellare voluerint, quaſi pro animabus noſtris, pro eis nos exponemus, nec quidquã aliud de loco illo niſi orationes fratrum & Dei retributionem recipere volumus.

ET vt hæc noſtra traditio vel condictio omnibus retrò ſæculis rata & inconuulſa permaneat, charta & atramẽto rem, vti eſt, notamus & roboramus. Ante omnia Dominum omnipotentem & Sanctos eius citamus, & fideles noſtros, qui huic traditioni interfuerunt, idoneos

neos teſtes ſubterſignamus.

Steppo Bruſſellenſis, & frater eius Walterus.

Balduinus de Aloſt. Gerardus de Cumberſaca.

Adalbertus Snakart. Theodericus de Budengem.

Anſelmus de Erpe. Sigerus frater eius.

Herebrand de Hordingoſchen.

Folcardus & Godeſcalcus filij eius.

Ingelbertus Kaluarſtert. Sigeris Anderlechtenſis.

Onulfus de Miluerſchem. Giſlebertus de Laca.

Arnulfus & Obertus de Ordengehem.

Henricus Cameracenſis eccleſiæ Canonicus.

Alardus Canonicus, & Godero & Meinerus, clerici de Louania.

Ioannes Canonicus de Petingehem.

Gerardus de Leneca. Godefridus de Lathem.

Franco. Amandus. Hugo de Bruſſelle.

Amalricus de Beckenſele. Sigerus de Aloſt.

Walterus de Aſcha. Walterus de Hamme.

1086. Actum eſt hoc anno ab Incarnatione Domini milleſimo octogeſimo ſexto, regni verò *Henrici* Regis triceſimo quinto, præſulatus *Gerardi* Epiſcopi decimo.

NOTATIONES.

BRACBATENSIS) patriæ Comitem primus ſe ſcripſit Henricus, eo nomine III. Comes Louanienſis, de quo ſaltem conſtet. Sic Henricus III. Lotharingiæ eo nomine Dux, circa annũ 1250. titulum Brabantię Ducis primus aſſumpſit. Henricus porrò Comes anno 1095. in haſtiludio apud Tornacum perijt, Niuellis conditus: vt Sigebertus in Chron. teſtatur. Fratri ſine liberis defuncto ſucceſsit *Godefridus barbatus*, qui Comitatui Louanienſi an. 1106. Ducatum Lotharingiæ adiunxit.

ADVOCATVS) Eccleſię Niuellenſis. Sic & Gemblacenſis

ſis eccleſiæ Aduocati,à multis retro ſæculis,fuere Comites Louanienſes:vt ex Othonis I. Imp. diplomate ſupra cap.32.recitato liquet.

GERARDVS)cognomento Niger,miles,id eſt,Eques vt hodie loquimur,illuſtriori genere natus.

HAFFLINGEM)hodie *Afflighem*, illuſtris Benedictinorum apud Brabantos Abbatia, inter Bruxellam & Aloſtum ſita.

GODEFRIDVS)Barbatus,Henrici frater paulò antè à me laudatus,verus Brabantiæ Numa(vt ſic loquar)varia apud Brabantos monaſteria à fundamentis partim excitauit, partim ab alijs incohata perfecit.

WAVERA) municipium celebre inter Bruxellam & Namurcum: eſtque etiamnum ibi Præpoſitura,ſeu cella aliquot monachorum,Affligemio miſſorum.

STEPPO)Caſtellanus Bruxellenſis.

CAPVT LXVI.

*Vrbanus II.Papa Atrebatenſibus dat proprium Epiſcopum an.*1093.

VRBANVS Epiſcopus,ſeruus ſeruorum Dei, Clero & Populo Atrebatenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

ATREBATENSIS eccleſia, vna ex nobilioribus Eccleſijs comprouincialibus Remenſis metropolis,ſolemnibus canonum monumentis freta,olim principalis ſedes Epiſcopatus fuit, proprium Pontificem habuit, ſuam diœceſim & cetera

pontificalia iura firmis antiquitate rationum inſtrumentis obtinuit.

Volvmvs itaque, & Apoſtolica auctoritate præcipimus, vt iugo Cameracenſis ſubiectionis ab Eccleſia veſtra excuſſo, & recepta dignitate, primis temporibus, rationabili firmitate poſſeſſa, Cardinalem Epiſcopum vobis & Eccleſiæ veſtræ vtilem eligere, & electum per manum Metropolitani veſtri conſecrare, & Eccleſiæ veſtræ incardinare ſtudeatis. Ei verò, qui canonico conſenſu cleri & populi electus fuerit, Apoſtolica auctoritate interdicimus, ne impoſitam ipſi electionem, diſsimulatione aliqua huius nouæ ordinationis, ſubterfugiat.

Solet enim fieri, vt Eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidijs etiam temporalibus deſtitutæ, alijs temporaliter committantur Eccleſijs. Poſtquam verò, ijs, quibus imminutæ fuerant, Domino donante, abundare cœperunt, priſtinam recipiant dignitatem. Data Romæ.

NOTATIONES.

VT olim, ſtante Imperio Romano, ſub Remorum Metropoli Ciuitates XI. videlicet *Sueſſionum, Catalaunorum, Veromanduorum, Atrebatium, Cameracenſium, Tornacenſium, Siluanectenſium, Bellouacorum, Ambianorum, Morinorum & Bononienſium*, numerabantur; ſic primis Eccleſiæ ſæculis Metropolitana Remorum Eccleſia Epiſcopatus XI. ſibi ſuffraganeos habuit. Teſtatur id Hincmarus Remenſis Epiſcopus in ſuis Epiſtolis, non vno loco.

Gallia exinde per Hunnos, Gothos ac Vandalos vaſtata, *Atrebatenſis* & *Cameracenſis*, *Veromanduenſis* ſeu *Nouiomenſis* & *Tornacenſis*, *Morinenſis & Bononienſis* Eccleſiæ

Eccleſiæ, per S. Remigium Remenſem Epiſcopum (cui Hormiſda Romanus Pontifex vices ſuas commiſerat) fuerunt vnitæ. Id colligi datur ex Hincmari Epiſtola VI. per Buſæum Moguntiæ an. 1602. edita, cap. 18.

Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopatus vſque ad an. 1093. Nouiomenſis & Tornacenſis vſque ad an. 1146. manſerunt vniti. Atrebatenſibus Vrbanus II. Tornacenſibus Eugenius III. Papa, proprium cuique Epiſcopum dedit: vt in Annalibus Belgicis docui.

CAPVT LXVII.

Godefridus Bullonius, Dux Lotharingiæ, poſtea Rex Hieroſolymorum, copioſius dotat monaſteriolum ſeu Prioratum S. Petri, in municipio Bullonienſi, à Godefrido Barbato, Lotharingiæ Duce, fundatum.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti amen. Ego GODEFRIDVS, legitimus ſucceſſor & heres Ducis GODEFRIDI BARBATI, filijque eius potentiſsimi & iuſtiſſimi Ducis GODEFRIDI, auunculi mei, repræſentans, nec non beneficia, quæ Diuina mihi gratia donauerat, recogitans, de ijſdem donis ſuis, ad

augendum ſeruitium eius, deſtinaui reddere aliqua.

Et quia præfatus auus meus Godefridvs apud eccleſiam beati Petri Apoſtolorum principis, quæ ſita eſt ante caſtrum Bvlonivm, religioſos fratres, ex cœnobio beati Huberti Pontificis, concedente venerabili Theoderico Abbate, pro remedio animæ ſuæ conſtituerat, & eamdem conſtitutionem ſuam de nominatis ibidem reditibus, auctoritate & priuilegio Alexandri Papæ confirmari fecerat, mihi quoque viſum eſt iuſtum, ex effectu diuinæ inſpirationis, vt qui eram eius honoris, eſſem & particeps deuotionis.

Hanc meam intentionem cùm retuliſſem matri meæ Idae, prædicti Ducis filiæ, & fratribus meis Balduino & Evstathio, eorum deinde conſilio & conſenſu voluntario, eccleſiam noſtram, noſtri proprij & hereditarij iuris de Baseio, deſtinauimus & donauimus, ad augmentum prædictæ eleemoſynæ aui mei Godefridi, donandam perpetualiter beato Petro & beato Huberto.

Qvod donum vt ratum & firmum eſſet, eamdem matrem meam & fratres meos mecum Bvlonivm duxi, & in præſentia optimatum meorum, veſtituram prædictæ eccleſiæ in *Baſcio*, ſine vlla calumnia & cõtradictione, ſimul depoſuimus ſuper altare beati Petri, eandemque donationem ego ipſe, qui eram legalis Aduocatus eccleſiæ, Abbate Theoderico II. ibidem

1094. præſente, iure tuendam recepi.

Actvm publicè Bvlonii anno Dominicæ Incarnationis MLXXXXIIII. Indictione II.

NOTATIONES.

GODEFRIDVS) cognomento Barbatus Goziloni patri, adhuc viuenti, in Ducatu Moſellano ſuffectus eſt; iuxta Hermannum Contractum. Ducatu illo poſtmodum, ob rebellionem, ab Henrico IV. Rege priuatus, in Italiam ſe contulit, & BEATRICEM, Bonifacij Italiæ Marchionis viduam, Frederici II. Moſellanorum Ducis filiam, duxit vxorem. Exinde Ducatum Lotharingiæ inferioris obtinuit, & an. 1070. moriens, Virduni eſt conditus. Liberos reliquit *Godefridum* cognomento *Iuſtum* ſeu *Gibboſum*, & *Idam*, Godefridi Bullonij matrem. 1070.

GODEFRIDVS) cognomento IVSTVS ſeu GIBBOSVS patri in Ducatu Lotharingiæ inferioris ſucceſsit, & vnà Marcam Antuerpienſem tenuit. Vxor illi fuit MATHILDIS potentiſsima Italiæ Marchioniſſa, Beatricis paulò ante laudatæ filia, quæ ampliſsimas poſſeſsiones Eccleſiæ Romanæ, teſtamenti tabulis, legauit, & an. 1115. obijt. Godefridus porro Gibboſus an. 1076. Antuerpiæ à ſicario confoſſus eſt, & Virduni iuxta patrem humatus.

CAPVT LXVIII.

Ida Bolonienſis Comitiſſa, Godefridi Bullonij, Hieroſolymorum Regis, mater, decimas Genapiæ, an. 1096. *dat monaſterio Afſligemienſi.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego IDA Bolonienſis Comitiſſa, humilis Chriſti ancilla, cũctis in fide manentibus gaudia promereri promiſſa fidelibus.

NOTVM fieri cupio, tam præſentibus, quàm futuris, ſignum meæ dilectionis, erga dominos meos & fratres videlicet monachos cœnobij NOVI MONASTERII, cui vocabulum HAFFLINGEM inditum erat ab antiquis. Quoniam quidem mihi multiſque eorum complacuit conuerſatio, & religionis affectus, dignum duxi me commendare talium orationibus, nec in incerto diuitiarum ſperare, ſed has potiùs cum eis participare.

IGITVR in alodio meo & villa, quæ vocatur GENAPIA, pro ſalute animæ meæ, patris quoque mei Ducis GODEFRIDI, & Comitis EVSTATHII domini mei, eccleſiam cum decimis & vniuerſis eius reditibus, firmiter perpetuoque iure tenendam dedi ſupradictis fratribus, in idipſum filijs meis GODEFRIDO, EVSTATHIO & BALDVINO, mihi cooperantibus.

FI-

Filivs quoque meus Dux Godefridvs in eadem villa *Genapia* quinque manſos terræ donauit iiſdem fratribus, ad quos ego poſtea in augmentum conceſsi quaſdam partes circumiacentes, plane ſextum manſum continentes, ab omni comitatu, & cenſu tributario liberas & expertes.

Insvper autem quidquid ſibi vendicabant, quippe quod à prioris doni tempore poſſederant, & vſibus ſuis aſsignauerant, ſiue in ſilu s, ſiue in paſcuis, ſiue in ſatis, eis conceſsi eadem libertate, qua tenui, ſed & omne participium in ſilua, & reliquo vſuario communi, in hoc nihilominus filijs meis conſentientibus mihi.

Factvm eſt autem hoc apud *Traiectum*, in eccleſia S. Servatii confeſſoris, præſentibus etiam reliquijs S. Gertrvdis virginis, pro ſimili negotio illuc tunc allatis. Vt autem hæc traditio omnibus retrò ſæculis rata & inconuulſa permaneat, omnem rem, vti geſta eſt, litterarum memoriæ commendamus, & ſigillis noſtris ego & Godefridvs filius meus roboramus, & teſtes idoneos, qui huic rei interfuerunt, ſubterſignauimus. *Maeſtrickt*

Signum Lamberti noſtri Capellani.
S. Roberti Capellani.
S. Gerardi Comitis de Gelre, & fratris eius Henrici.
S. Godeſcalci de Iacen.
S. Henrici de Cuck. S. Arnulphi de Rede.
S. Cononis de Montaut.
S. Theoderici de Bemel.
S. Henrici de Birbaica.
S. Balduini de Oſteruic.
S. Walteri de Grimberges.
S. Reineri Aduocati Leodicenſis.

Denique de ſcriptis teſtibus & illud notum facimus, quod Comes Henricvs, qui eamdem villam in beneficium à nobis tenuit, duobis annis, antequam hæc donatio confirmaretur, nobis reddiderit, ad opus fratrum, quod ad eum pertinuit.

Fac-

CAPVT LXIX.

Foreſtenſis Abbatia, monialium Benedictinarum, prope Bruxellas, à Giſelberto Aloſtano fundatur, & à Fulgentio I. Abbate Affligemienſi legibus firmatur.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego FVLGENTIVS Dei gratia primus Abbas in loco, qui vocatur HAFFLINGEM, omnibus Chriſti fidelibus, poſt huius exilia carnis, in regimine viuorum habitacula cum Sanctis.

NOTVM vobis fieri volumus, quòd quidam miles GISELBERTVS nomine, filius *Balduini de Aloſt*, filij *Adolphi*, alodium, quod ab Abbate S. Petri de HASNON emerat, noſtræ eccleſiæ, pro ſalute animæ ſuæ & omniũ anteceſſorum ſuorum, liberè tradidit, vt in eodem alodio, cum eiuſdem alodij appenditijs, eccleſiam & clauſtrum, in honore beatæ Mariæ Virginis, conſtrueretur, vbi ſub regula S. Benedicti, mater ſua nomine ODA, cum filia LVTGARDE, monachicam duceret vitam.

HIS me, ſimul cum fratribus, conſentiente, quæſiuit à nobis charta & ſigillo hæc confirmari, ne nos, vel poſteri noſtri, ex his beneficiis, deinceps loco illi conferendis, aliquid vſui noſtro, abſque voluntate ſororum

Abbate conſiſtentium; ita vt numquam de clauſtro, poſtquam intrauerint, liceat exire, ſed clauſtri clauem Abbas habeat, aut monachus maturus, & Deum timens, cui bene credat. Profeſsiones ſuas coram Abbate faciant: nulli mortalium, & maximè hominum, abſque licentia in collocutione ſocientur.; quod tamen cum magna grauitate & honeſtate fiat, prȩter verba otioſa, & riſum mouentia, & abſque inordinata coniunctione, & hoc non ſine teſtimonio ſororum Dominum timentium, cum clara luce diei.

FACTA eſt huius traditionis charta, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo nonageſimo ſexto, Indictione IV. eo anno, quo occidentales, vna conſpiratione, Ieruſalem contra paganos proficiſcuntur, cum quibus & iſte GISELBERTVS profectus eſt. 1096.

EGO autem, poſt diſceſſum ipſius *Giſelberti*, loca ipſius alodij peragrans, & ſitum congregationi aptum non inueniens, in eccleſia FORESTENSI, ab ODONE Cameracenſi Epiſcopo nobis tradita, eas tranſtuli: vbi Chriſtus, qui eſt ſacrarum virginum ſponſus, pacem tribuat eis, & vitam quietam det eis, inibi ſanctè & caſtè ſub eodem ſponſo ſuo viuere, per omnia & in omnibus ei placere, vt cum eodem in cœleſti palatio poſsint regnare, & in eius pijs amplexibus valeant in æternum gaudere. Quod filius æterni Regis eis præſtare dignetur. Fiat, fiat, fiat.

NOTATIONES.

GISELBERTVS) ſeu Gilbertus, Balduini Aloſtani filius, Adolfi ſeu Rodulfi nepos, an. 1083. à LOTBERTO Abbate Haſnonienſi emit tria alodia, *Aloſt, Raſſeghem & Lede*: vt ex Lotberti diplomate, ſupra cap. 60. recitato, liquet. Ex his *Aloſtanum* alodium idem Giſelbertus, ad bellum ſacrum profecturus, an. 1096. Deo obtulit, ad monaſterium ODAE matri ſuæ, LVTGARDI filiæ ſuæ, alijsque virginibus exſtruendum. Sed cùm Aloſtanus fundus ad id minùs idoneus videretur, FVLGENTIVS Abbas Affligemienſis, in eccleſia Foreſtenſi, prope Bruxellam, ab ODONE Cameracenſi Epiſcopo accepta, monaſterium conſtituit: vbi hodieque perſtat illuſtris nobilium virginum Abbatia.

ALBERTVS SNAGARDVS) in diplomate Henrici Comitis Bracbātenſis, quod ſuprà cap. 50. produxi, vocatur ADALBERTVS SNAKART.

BERNERVS DE TENREMONDE.) Dauidis Lindani Teneramondam, Antuerpiæ an. 1612. excuſam, vide. lib. 1. cap. 6.

Marchienses. MARCINIS.) Exiſtimo deſignari ſanctimoniales Marchianenſes, quarum diſciplina olim fuit laudatiſsima, iuxta reformationem Cluniacenſem, vt hic dicitur. Anno tamen ſalutis 1096. quo diploma iſtud ſcriptū eſt, nō moniales, ſed monachi reſidebāt Marchianis: ſed regulæ ſeu diſciplinæ ipſarum memoria etiamnum reſtabat. Monialibus porrò Marchianenſibus monachi anno 1028. ſunt ſubrogati, agente Balduino Barbato, Flandriæ Comite: vt in Originibus Benedictinis, & Annalibus Belgicis docuimus.

1096. HOMINVM,) id eſt, virorum, phraſi Gallica.

GISELBERTVS profectus eſt ad bellum ſacrum, eo ipſo

ipſo anno, quo GODEFRIDVS BVLLONIVS ANSELMVS RIBOLDIMONTANVS, Aquicinctini monaſterij fundator, & alij plurimi proceres Belgæ.

CAPVT LXX.

Ida Bolonienſium Comitiſſa anno 1098. *dotat S. Bartini monaſterium in Arteſia.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Cùm conſtet vnicuique incerta & imminens mors, quàm neceſsarium nobis ſit, ſaluti noſtræ bonis opibus eleemoſynarumque largitionibus inſiſtēdo conſulere, cotidianus mundanæ rei defectus ſatis oſtendit.

VNDE ego IDA, Bolonienſium Dei gratia Comitiſsa, notifico tam futuris quàm præſentibus quibuſlibet, quòd ob ſalutem animæ meæ, nec non pro anima domini mei Comitis EVSTATHII, & pro incolumitate filiorũ meorũ EVSTATHII, GODEFRIDI, & BALDVINI (qui contra paganorum incurſus, ex præcepto Apoſtolico Hieroſolymam profecti ſunt) omnes conſuetudines & Comitatum, & quidquid ad me pertinebat de terra, quam *Ondigir & Bercvvoldus* Deo & S. Bertino, ad eleemoſynam pauperum tradiderunt, dōno LAMBERTO Abbati de cœnobio eiuſdem Chriſti confeſsoris BERTINI, & fratribus ibidem Deo ſeruientibus, perpetuò poſsidendas conceſserim: ea videlicet ratione, vt nullus de heredibus prædictorum viro-

 rum

CAPVT LXXI.

Baldricus Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus parochiam Tiletanam donat Canonicis Harlebecanis an. 1105.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego BALDRICVS Dei gratia Nouiomenſium ſiue Tornacenſium Epiſcopus. Quoniam nobis à ſpeculatoribus Eccleſiarum, ad cultum ſanctæ Religionis, multa documenta, quibus virtus ad virtutem promoueri poteſt, conſeruata ſunt, animaduerti inter cetera nihil Deo placabiliùs, animæ verò noſtræ nihil fore ſalubrius, quàm fatres Domino canonicè famulantes, ne deuient, diligenter obſeruare, & ad vſum eorum, qui pro nobis exorant, ne turpis lucri fœditatibus inſudet, beneficia eccleſiarum cum beneuolentia conferre.

QVAPROPTER quidem dignis petitionibus cuiuſdã ROTBERTI aſſenſum præbens ei dimiſsionẽ perſonalitatis de altari, quod in villa, quæ dicitur TILETVM, ſitum eſt, conceſsi, & intercedentibus venerandis Principibus, videlicet Comite ROTBERTO, & dilectiſſima coniuge ſua CLEMENTIA, LAMBERTO quoque Archidiacono, & ceteris clericis, noſtris aſſentientibus, Præpoſito Harlebecẽſis Canonicę, pro meis prædeceſſorumq; meorum criminibus redimendis, cũ omni deuotione contradidi: eo ſcilicet tenore, vt quãdiu Rotbertus vixerit, de reditibus altaris viginti ſolidos denariorum omni anno fratribus perſoluat. Illo verò mortuo, ipſum altare cum omnibus ſibi pertinentibus, ſiue decimis, ſiue terris, ſiue aduocationibus, ſiue quibuſcumque adminiſtrationibus, ad menſam fratrum, ibidem Saluatori deſeruientium,

tium,absque illius contradictione perpetualiter appendat.

Illvd etiam adnectendum cenſui, vt Præpoſitus illius altaris curam gerens, vnoquoque anno, in feſtiuitate SS. Simonis & Iudæ, Epiſcopo ſiue miniſtris eius decem ſolidos denariorum ſoluat. Porro ſi Archidiaconus, ſiue Decanus in eccleſia ſupranominatæ villæ ſynodum tenuerint, ad procurationem ſuam, ſtatuto tempore, priores conſuetudines habeant, ſicque ab omni alia exactione prædictum altare Præpoſitus, cum ipſis fratribus, liberum in perpetuum teneat.

Qvod vt noſtris ſeu futuris in temporibus ratum & inconuulſum maneat, ſub anathematis interdictione confirmaui, & ſigilli mei ſigno corroboraui, his præſentibus,

Lamberto Archidiacono, Guidone Cancellario,
Gontero Decano, Gontero Prępoſito,
Balduino Cantore, Henrico Decano,
Lietberto Canonico, Fretherico Decano.
Geldulfo Canonico. Athelolfo Canonico.

1105. Actvm eſt Tornaci anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo quinto. Indictione XIII. regnante Philippo Rege Francorum, domino Baldrico epiſcopante, Rotberto iuniore, principatum Flandriæ obtinente. Ego Gvido Cancellarius ſubſcripſi.

NO-

NOTATIONES.

BALDRICVS) ſeu Baldericus , Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus , is eſt, qui ſcripſit Hiſtoriam ſeu Chronicon Cameracenſe & Atrebatenſe, Duaci an. 1615. typis editum, ſæpe à nobis citatum: quo nihil vtilius aut accuratius in iſto genere ſcriptionis. Scripſit & Chronicon Morinenſe ſeu Teruanenſe : quod vtinam quis in lucem proferat? Rogatus item fuit à Godefrido Epiſcopo Ambianenſi, vt Hiſtoriam diœceſis Ambianenſis ſcriberet: quod an præſtiterit, neſcio. Viuere deſijt an. 1112.

TILETVM) opidum linificio opulentum, Flandriæ velut vmbilicum obtinet.

ROTBERTVS II.) cognomento Hieroſolymitanus, Flandriæ Comes, an. 1111. deceſsit, Atrebati ad S. Vedaſtum conditus.

CLEMENTIA) Guilielmi Burgundiæ Comitis filia, Calixti II. Papæ ſoror, an. 1131. obijt Borburgi ſepulta, in nobilium virginum cœnobio à ſe condito.

LI CAP.

ſcriptis continentur, ſiue à ceteris Dei fidelibus iam prędictę Eccleſię, quę cognoſcitur ad titulum B. *Mariæ* ſemper Virginis Dominę noſtrę, & B. *Vulganij* confeſſoris, à principio fundata, iuſtè donata, & canonicè ſunt poſſeſſa, ſiue in poſterum concedenda, pondere noſtrę auctoritatis à Canonicis & eorum Pręlatis diſponenda auctoriſamus.

PRAETEREA eccleſias SS. *Leodegarij* atque *Laurentij* martyrum, & eorum epiſcopales reditus, ſicut prędeceſſor noſter venerabilis & religioſus Epiſcopus LIETBERTVS, ad vſus Canonicorum donauit & conceſsit, nos quoque conſequenter annuimus & concedimus: ita tamen vt presbyteri, qui in ijs eccleſijs populo præficiendi ſunt, per manum Canonicorum, ſiue eorum Pręlatorum, Atrebatenſi Epiſcopo ſemper offerantur, & ſicut canonicum eſt, de honeſtate vitæ ſuæ Epiſcopo profeſsionem faciant, & obedientiam promittant, & ſic curam populi ſuſcipiant & gerant.

DE DECANO autem, iuxta timorem Dei, & auctoritatem ſanctorum Canonum eligendo, liberam Canonicis concedimus facultatem: de ADVOCATO autem in ſuis cauſsis, ſicut ex rogatu & permiſſu Comitis cognouimus, quem voluerint, & quamdiu voluerint, & non vlterius. Canonici hunc talem habeant Aduocatum. Datum Atrebati anno Dei Chriſti 1106. Indictione XIIII. ſeptimo Idus Iunij, anno autem pontificatus domini LAMBERTI Epiſcopi Atrebatenſis XII. regnante PHILIPPO Rege in Francia, ROTBERTO iuniore Comite in Flandria, EVSTATHIO Comite Bononienſium & Lenſenſium. 1106.

Ll 2 CAP.

CAPVT LXXIII.

Odardus Cameracenſis Epiſcopus an. 1108. *confirmat Teneræmondanum Canonicorum collegium, à Remigio ſeu Ringoto Caluo, Teneræmondæ domino, eiuſque coniuge Adelvvide fundatum.* 1108.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, amen. Odardvs, per gratiam Dei Epiſcopus Cameracenſis, pro ſalute animæ meæ, meorumque prædeceſſorum, pro magna Eccleſiæ deuotione, dominæ Adelvvidis, venerablis vxoris Remigii Teneraemondani & omnimoda ſupplicatione Canonicorum Teneræmondenſium, eos ab omni perſona, omnique laica vexatione, auctoritate Dei & noſtra emancipamus, & Canonicis eius eccleſiæ canonicam libertatem aſsignamus, concedentes vt Decanus, qui Canonicorum ibidem Deo famulantium curam habuerit, in eccleſiæ malefactores excommunicandi poteſtatem habeat. Sic tamen vt eadem eccleſia, pro libertatis memoria, tres Teneræmondenſis monetę ſolidos Decano Bruxellenſi ad vſus noſtros ſingulis annis perſoluat.

Dvo eccleſiæ altaria de *Opvvijck & Lebbeke* eccleſię Teneræmondenſis, ſanctæ ſcilicet *Trinitatis & S. Chriſtianæ*, ſolummodo ad ædificia ſiue ornamenta

eccleſiæ retinenda, libera canonicè tradidi: in quibus, ſaluis noſtris reditibus pontificalibus, presbyteri per Decanum & Canonicos ſtatuantur, & ipſi nobis vel miniſtris noſtris ad Curam ſuſcipiendam præſententur.

Praefatae quoque eccleſiæ alodia de *VVinſia* in campis, in ſiluis, in pratis, de *Morſele* in campis, in ſiluis; in pratis, de *Gheuerghem* in campis, in ſiluis, in pratis, cum omni Iuſtitia terræ & ſiluæ, liberè & integrè confirmamus: ſolis Canonicis vſibus profutura.

Præterea quæcumque, à quibuſcumque, in terris, in ſiluis, in pratis, ſeu in alijs poſſeſsionibus præfatæ Eccleſiæ oblata ſunt, vel in poſterum offerri contigerit, modis omnibus ad Canonicorum vſus permanere ac conſeruari decernimus. Quæ bona ne tradantur obliuioni, noſtri ſigilli imaginatione ſignamus: & ne ab aliquo violentur, auctoritate Dei & noſtra, ſub anathemate prohibemus. Huius confirmationis teſtes ſunt.

Signum Rodolphi Archidiaconi.
S. Anſelmi Archidiaconi.
S. Euerardi Archidiaconi.
S. Sigardi Decani.
S. Lamberti Subdecani.
S. Lamberti, Sanctę Mariæ Canonici.
S. Gerardi Canonici.
S. Marcellini Canonici.

Peractum eſt hoc, anno Dominicæ Incarnationis
1108. milleſimo centeſimo octauo, Indictione prima, prædicti Epiſcopi anno tertio. Salus & gloria omnibus Chriſtianis.

NO-

NOTATIONES.

ODARDVS) ſiue Odo, ex primo Abbate monaſteriæ S. Martini Tornacenſis, factus Epiſcopus Cameracenſis, obijt an. 1113.

REMIGIVS) aliàs Ringotus, cognomento Caluus, collegij Canonicorum & eccleſiæ Teneræmondanæ fundator, an. 1106. viuere deſijt: vt in eiuſdẽ eccleſię libro Obituario, vt vocant, legitur.

BIENNIO pòſt ADELVVIDIS, quondã Remigij vxor, tunc vidua, confirmationem hanc fundationis impetrauit. Plura vide apud Lindanum in Teneræmonda lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 2.

CAPVT LXXIV.

Balduinus cognomento Securis, Flandriæ Comes, alodium Valſenſe eccleſiæ S. Petri Inſulenſis detractum, circa an. 1115. eidem reſtituit.

EGo BALDVINVS, Dei miſeratione Flandrenſis Comes, contra Deũ & eccleſiam B. Petri Inſulenſis me peccaſſe, & multũ malè egiſſe, per Dei gratiam recognoſco. Alodium enim, quod venerabilis prædeceſſor meus Comes BALDVINVS, qui eam fundauit, & in ea ſepultus eſt, ad honorem & ſeruitium Dei, & Fratrum ſuſtentationem, prædictę eccleſię pro remiſsione peccatorum ſuorum contulit, & priuilegio

uilegio ſuo firmauit,ego peccator contra Deum & ſalutem animæ meæ,iniuſte ſubtraxiſſe recognoui.

Nunc itaque Dei miſeratione reſpectus,coram venerabilibus,Teruanenſium IOANNE, & Nouiomenſiũ ac Tornacenſium LAMBERTO,Epiſcopis, me in hoc & in alijs peccaſſe confiteor,& culpam dico, & prefatæ Eccleſiæ ius ſuum,ſcilicet prædictum alodium, quod eſt in villa *Vals*,in territorio Aquiſgranenſi,recognoſco,& nulli omnino ampliùs inde Warandus ero.

PRECOR etiam ſucceſſores meos & fideles meos, quatenus omni modo,cum Dei adiutorio,elaborent,vt Eccleſia illa ius ſuum, & alodium quietum & liberum rehabeat.

EGO verò CAROLVS, conſanguineus & ſucceſſor Comitis BALDVINI, in præſentia ipſius id ipſum pro iuſtitia recognoſco,concedo & confirmo.

Signum IOANNIS Morinenſis Epiſcopi.

S. LAMBERTI Nouiomenſis & Tornacenſis Epiſcopi.

S. CLEMENTIAE Comitiſſæ.

S. Alardi Pincernæ.

S. Balduini Gandenſis.

NOTATIONES.

BALDVINVS)cognomento Securis,nulla prole relicta,an.1119.deceſsit,Audomaropoli ad S. Bertinum conditus. Heredem ſcripſit amitinum ſuum CAROLVM cognomento BONVM ſeu PIVM, Canuti Danorum Regis filium.

IOANNES Morinorum Epiſcopus,Iuonis Carnutenſis Epiſcopi diſcipulus,Ipris ad S.Martinum,Formiſelæ & alibi Canonicos regulares conſtituit,& an.1130. obijt.

CAP.

CAPVT LXXV.

Euſtathius Comes Bononienſis, Godefridi Bullonij frater, terram Merckenſem, quæ ad S. Bertini monaſterium pertinet, ab omni exactione liberam facit, anno 1122.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego EVSTATHIVS, Dei gratia Bononienſis Comes, notum facio tam futuris quàm præſentibus quibuſlibet, ad ſalutem animæ meæ, nec non per omnia patris mei Comitis EVSTATHII, matriſque meæ IDAE Comitiſſæ, & fratrum meorum GODEFRIDI Hieroſolymitani Regis, atque BALDEVVINI, qui ei in regno ſucceſsit, terram, quam beatus Bertinus infra miniſteriũ de *Merck* poſsidet, videlicet quæ ad eleemoſynam pauperum pertinet, à comitatu & omnimoda conſuetudine, nec non ab omni prorſus exactione liberam feciſſe.....præter decimam & foſſatum: ſic tamen vt de eodem foſſato demonſtratio illa, quæ vulgò *Beſene* vocatur, nullatenus exigatur.

HVIVS autem libertatis conceſsio facta eſt à me EVSTATHIO apud *Capellam*, poſt reditum meũ ab Hieroſolymis anno XX. Dominicæ autem Incarnationis milleſimo centeſimo viceſimo ſecundo, Indictione 1122.
XV. regnante LVDOVICO Rege in Francia, nec non

apud Pictones cœnobio euocatis: vt Iperius & Meierus tradunt.

ALIVD eſt ARDENSE monaſterium in eadem diœceſi Bolonienſi ſitum, quod an. 1144. Balduinus Præfectus regularibus ord. Præmonſtratenſis tradidit: teſte Meiero. Apud eruditos in pretio eſt *Lamberti Ardenſis* ms. Chronicon, ab huius loci Canonico regulari cōſcriptum: in quo leguntur curioſa de Comitibus Bononienſibus & Giſnenſibus.

CAPVT LXXVI.

Godefridus Barbatus, Lotharingiæ Brabantiæq; Dux, Montem S. Guiberti immunitate ac priuilegijs an. 1123. honorat.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. GODEFRIDVS, gratia Dei Comes Louanienſis, Dux Lotharienſis, omnibus veritatis amicis.

SIT notum vobis, quia diebus meis & ANSELMI Gemblacenſis Abbatis, iuxta villam, quæ *Belrius* dicitur, erat locus, qui nunc MONS S. GVIBERTI de nomine eius cognominatur. Mons quidem incultus, ſed munitioni aptus, prædium Gemblacenſis eccleſię erat, & eccleſia, quæ in eo fuerat, iam multo tēpore deſtructa erat: ſed tamen ſecundùm quantitatem ſuam, quod Leodicenſi Eccleſię debebat, tempore congruo perſoluebat.

ABBAS & monachi & familia Eccleſiæ timentes, quod timendum erat, ſcilicet ne quacumque occaſione iniuſtus peruaſor locum inuaderet, & munitione ædificata vicinos, & maximè familiam Eccleſiæ affligeret,

NOTATIO.

ANſELMVS) Abbas Gemblacenſis, is fuit, qui Sigeberti Gemblacenſis monachi: Chronicon ab an.1112.vſque ad an.1149.cõtinuauit: quod Auctarium, cũ ipſo Sigebertino Chronico, typis Antuerpiæ an.1608. edendum curauimus.

CAPVT LXXVII.

Antuerpiana S. Michaelis Abbatia, ord. Præmonſtratenſis, an. 1124.*fundatur ac dotatur, per Hildolphum Præpoſitum, & Canonici Antuerpienſes, qui S. Norberto eiusque ſodalibus eccleſiam S. Michaelis ceſſerunt, ad baſilicam Marianam, nunc cathedralem, ſeſe tranſtulerunt.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego HILDOLPHVS, Præpoſitus S. MICHAELIS in Antuerpia, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum. Qualiter præfata eccleſia noſtra ad vſus Canonicorum Præmonſtratenſis ordinis tranſierit,

& qua de cauſſa aſſenſus Capituli noſtri eis datus fuerit, præſentis ſcripti atteſtatione notificamus.

Cvm in diebus noſtris quidam Tanchelinvs nomine in partibus noſtris aduenißet, & venenoſo ſermone à fide, & à Sacramentis Eccleſię plurimos auertiſſet, hac de cauſſa, vt illa hæreſis, quę prouinciam noſtram occupauerat, funditùs extingueretur, conſilio domini Bvrchardi Epiſcopi, & totius populi, & aſſenſu Capituli noſtri, Dominũ Norbertvm, virum noſtris temporibus, ſpectabilis religionis, accerſiri curauimus, eique ac ſuis fratribus regulam B. Auguſtini ſeruantibus, ſuamque inſtitutionem exequentibus ſupradictam eccleſiam, cum capellis in eius cœmiterio fundatis, & tribus curtilibus & iugero terræ, eidem cœmiterio adiacentibus, cum quattuor præbendis, per manus memorati Epiſcopi tradidimus, circumſpectione vigiles, digneque perpendentes, quòd eorum ſaginaremur orationibus, & bonis ſpiritualibus, ſi eos ſuſtentaremus beneficijs temporalibus.

S. Norbertus.

Nos verò priùs numero duodecim, numerum noſtrum in octo terminauimus præbendis, & cum his & Præpoſituræ noſtræ integritate, ad eccleſiam B. Mariae in eadem villa tranſtulimus. Ceteras verò quattuor præbendas, per omnia eis conſimiliter participantes, proprio noſtro arbitrio dedimus. Excepto quòd alodia & mancipia, quæ vſque ad hæc tempora Eccleſia illa poſſederat, in noſtros ſingulariter vſus ſegregauimus.

Baptismvs verò celeberrimi temporis, videlicet Paſcho & Pentecoſtes, in eccleſia illa obſeruabitur, reliquo autem tempore Parochianus noſter baptizandis prouidebit. Infirmos autem viſitare, & communicare, oleoque inungere, confeſsiones audire, mortuos ſepelire, omnibus hæc ab eis quærentibus liberè concedimus.

Vt autem tam præclaræ beneficentiæ fœdus inuiolatum inter nos & ipſos ſemper permaneat, hoc definitum eſt, vt quodcumque munus infirmus & moriẽs

paroc-

parochianus,ſiue in terra ſiue in alia ſubſtantia,cuiuis eccleſiæ aliquod obtulerit,aut pro ſe offerri inſtituerit,per medium diuidatur. Quod verò alienus ſanus vel infirmus,aut parochianus incolumis dederit,eccleſia, cui hoc datum fuerit,abſque partitione poſsideat.

Ipsae verò Eccleſiæ ſedulas in inuicem iuges ſibi debebunt fraternæ caritatis orationes,in omnibus neceſsitatibus ſeſe ſupportantes. Pro commemoratione verò ſuæ libertatis,vtraque eccleſia perſoluet Cameracenſi Præſuli aureum nummum Antuerpienſis monetæ & ponderis,ſingulis annis,in feſto S.Lucæ.

Vt autem hæc rata & inconuulſa permaneant, ſigilli noſtri impreſsione,& teſtium ſubſcriptione, qui interfuerunt, & hoc donum dederunt,annotari curauimus.

Ego Hildolphvs Præpoſitus S.Mariæ.

Anſelmus Canonicus.	Bernardus Canonicus,
Giſelbertus Eoreas.	Raduardus Canonicus.
Ouo Canonicus.	Raduardus ſcriptor.
Rogerius Canonicus.	Hildeuuinus Parochianus.

Actvm autem eſt hoc anno Verbi incarnati milleſimo centeſimo viceſimo quarto,Indictione ſecunda, 1124.
Epacta tertia.

NOTATIONES.

Hildolphi diploma iſtud exſtat & apud Card. Baronium tomo XII. Annalium, quod Antuerpia ipſi ad vrbem miſimus, ex Eccleſiæ noſtræ Antuerpianæ ſcrinijs fideliter depromptum.

Tanchelinvs.) homo totus impius ac petulcus, Sacramentariam, Adamiticam & alias hęreſes Brugis, Antuerpiæ, in Zelandia , & alibi per Germaniam inferiorem ſparſit. Anno 1113. vrbe Brugenſi pulſus,demum apud Antuerpiam à viro zeloſo percuſsus An. 1116.
an. 1116.occubuit.

Eivs

Eivs hæreſes Antuerpiæ pullulantes S. Norbertvs, candidi ord. Præmonſtratenſis conditor, à Canonicorum collegio in ſubſidium euocatus, cùm per ſe tum per ſuos iugulauit: vt in Chronico Præmonſtratenſi fuſiùs docui.

CAPVT LXXVIII.

Burchardus Cameracenſis Epiſcopus eccleſiam Antuerpienſem libertate donat, & approbat Canonicorum migrationem ex baſilica S. Michaelis ad baſilicam S. Mariæ, an. 1124.

In nomine Patris & Filij, qui eſt veritas, & Spiritus ſancti, qui eſt amborum charitas. Bvrchardvs, diuina miſeratione Cameracenſium Epiſcopus, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum.

Pontificalis ſolicitudinis, & compenſatiuæ diſpenſationis eſt, à nobis ſeu ab alijs bene geſta, quando oportunum fuerit altiùs promouere, & promota, vt permaneāt, firma ſanctione ſolidare. Eapropter Antverpiensem Eccleſiam qualiter ad vſus duodecim Canonicorum libertate donauimus, & poſtmodum ad altius per diuinam inſpirationem ſublimauimus, præſentis paginæ atteſtatione notificamus. Sanè prioris fundationis & libertatis priuilegium huiuſmodi eſt.

Cvm in Eccleſiaſte ſcriptum ſit: *Si bene feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa*; Nobis, qui in

in ſpecula poſiti ſumus, obnixiùs eſt perpendendum, ne erogationis noſtræ gratia illicita largitione irrogetur. Igitur eccleſijs, quibus pręſumus, in poſterum prouidentes, perſonarum noſtrarum conſilio, hortatu etiam & petitione domini GODEFRIDI, glorioſi Lotharingię Ducis, eccleſiam S. MICHAELIS, quę eſt ANTVERPIAE, hactenus vnius perſonæ inueſtitione, & parochialis preſbyteri ſeruitio contentam, cum appendicijs ſuis, capella ſcilicet S. WALBVRGIS, quæ eſt in eodem burgo, & capella de LINLO, & BERENDRECHT, & ORTHOREN, & omnibus quæ infra ambitum præfatæ parochiæ continentur, ad vſus Canonicorum, in eadem ſeruientium, manumittimus.

PERSONARVM quoque ſubſtitutiones, & quaſlibet exactiones(ſoluto quotannis in feſtiuitate S. Lucæ, nobis ſeu ſucceſſoribus noſtris S. Mariæ Cameracenſis eccleſiæ Epiſcopis, canonicè ſubſtitutis, à præfata eccleſia, pro libertatis ſuæ memoria, nummo auri Biſantij) excluſo certo pontificiali debito, interdicimus. Eo quidem tenore, vt Præpoſitus cum duodecim Canonicis ibidem in præſenti ſtatuatur. Nos verò Eccleſiæ noſtræ dignitatem canonicè conſeruantes, decernimus, vt à Canonicis Præpoſitus canonicè electus, nobiſque ſeu ſucceſſoribus noſtris præſentatus, curam Canonicorum de manu noſtra ſuſcipiat, & nobis, more Prępoſitorum præfatæ Cameracenſis eccleſiæ, debitam obediẽtiam impendat.

AD hanc ergò Canonicorum inſtitutionem perpetuò muniendam, eandem ligandi atque ſoluendi poteſtatem, quam mater noſtra Cameracenſis eccleſia in peruaſores ſuos habet, ſæpefatæ S. Michaelis eccleſiæ in malefactores ſuos concedimus, & vt preſbyteri parochiales à Præpoſito & Canonicis ſubſtituti, Curam à nobis ſeu miniſtris noſtris recipiant, decernimus.

VT autem libertate à nobis tradita Canonici inibi ſubſtitui poſſent, præfatus Dux duas partes manipulorum decimæ, quæ ad ANTVERPIAM, & eius ambitum

pertinent, quas à prædeceſſore ſuo illuſtris memoriæ GODEFRIDO Duce, & poſtea Ieroſolymitano Rege, S. MICHAELIS eccleſiæ traditas, iniuſtè ſubtraxerat, eidem eccleſiæ recognouit, & conceſsit, & vt noſtri decreti auctoritate firmarentur, impetrauit.

God. Bullonius.

EVOLVTO autem non multo tempore, clerici præfatæ eccleſiæ S. Michaelis, multa circumſpectione vigiles, digneque perpendentes, quòd eos, quorum ſuſtentarentur carnalibus, ſaginare debent ſpiritualibus (nam eos hęreſiarchę *Tanszelini* venenoſus ſermo infecerat) ad ſe fratrem NORBERTVM, virum noſtris temporibus ſpectabilis religionis, accerſire curauerunt, eique ac ſuis fratribus regulam B. Auguſtini ſeruantibus, ſuamque inſtitutionem exequentibus per noſtras manus eccleſiam ſupradictam, quam à nobis ſuſceperant, cum capellis in eius cæmeterio fundatis, & tribus curtilibus, & iugero terræ, eidem cæmeterio adiacentibus, contradiderunt.

S. Norbertus.

IPSI verò priùs numero duodecim, numerum ſuũ in octo terminarũt, & ſe cum octo præbendis, & præpoſituræ ſuæ integritate, ad eccleſiam B. MARIAE tranſtulerunt. Reliquas verò quattuor pręebendas, per omnia ſuis conſimiliter participantes, ſub noſtræ auctoritatis confirmatione tradiderunt: excepto quòd alodia & mancipia, quæ vſque ad hæc tẽpora eccleſia illa poſsederat, in ſuos vſus ſingulariter ſegregauerũt.

BAPTISMVS verò celeberrimi temporis, videlicet *Paſcha & Pentecoſtes*, in vtraque ſeruabitur eccleſia: reliquo autem tempore parochianus ſacerdos S. Marię baptizandis prouidebit. Sepeliri quoque defunctos in vtriuſque eccleſię cæmeterio licebit.

VT autem tam præclaræ beneficentiæ fœdus inuiolatum inter ipſos ſemper permaneat, hoc definitum eſt, vt quodcumque infirmus & moriens parochianus, ſiue in terra ſiue in alia ſubſtantia cuiuis eccleſiæ obtulerit, aut pro ſe offerendum inſtituerit, per medium diuidatur. Quod verò alienus, ſanus vel infir-

mus, aut parochianus incolumis dederit, eccleſia, cui hoc datum fuerit, abſque partitione poſsideat.

Nec minùs vtramque eccleſiam integra & parili libertate donamus. Ipſæ verò eccleſiæ, ſecluſa inuicem, omni exactione, iuges ſibi debebunt fraternæ caritatis orationes, in omnibus neceſsitatibus ſeſe ſupportantes. Pro commemoratione verò ſuæ libertatis, vtraque Eccleſia perſoluet Cameracenſi canonico & catholico Præſuli aureum nummum, Antuerpienſis monetæ & ponderis, ſingulis annis in feſto S. Lucæ, priori dimiſſo debito.

Qvaecvmqve igitur Pontificum ſeu Principum largitione, imò quorumlibet Catholicorum collatione, memoratis Eccleſijs oblata ſunt, vel vlteriùs conferentur, huius noſtri decreti munimento, eiſdem ad vſus, vt dictum eſt, Canonicorum aſsignamus. Ne qua verò Canonica ſæculariſue perſona, proceſſu temporum, in hanc noſtri decreti paginam, ſpiritu calumniæ, moueatur, collata conſeruatoribus pace, in peruaſores, quoad reſipuerint, anathematis exterminium promulgamus, atque noſtra ſubſigillatione, & canonica adſtipulatione confirmamus.

Signvm *Vrlebaldi* Præpoſiti,

S. Ioannis Archidiaconi. *S. Radulphi* Archidiaconi,

S. Anſelmi Archidiaconi. *S. Anſelmi* Præpoſiti.

S. VVidonis. S. Roberti. S. Gerardi Capellani,

S. Oilardi Decani. S. Hugonis, Heriberti, Canonicorum,

Actvm eſt autem hoc, anno incarnati Verbi milleſimo, centeſimo, viceſiimo quarto. Indictione ſecunda, epacta tertia, Prſulatus domini Bvrchardi nono. Ego Werimbaldvs Cancellarius ſcripſi & recenſui. 1124.

NOTATIONES.

BVRCHARDVS)Odoni an. 1113.defunćto in Epiſcopatu Cameracenſi ſuffectus eſt, & anno 1130 viuere deſijt, vt Dodechinus in Chron. tradit, aut an.1133.Idē an.1124. Antuerpienſem Deiparæ baſilicam,Canonicorum acceſsione & ædificijs mirificè auctam,conſecrauit. Quod verſiculi vulgares teſtantur:

Vndecies centum ductis & ſex quater (annis,
Virginis à partu conciliante reum;
Burchardus Præſul hæc atria,nec minus (aram,
Sacrauit mediū,quod tenet eccleſia.

S.WALBVRGIS)capella ſeu eccleſia,in verteri burgo Antuerpienſi ſita, eſt ea ipſa, quam Rohingus ſeu Rothingus, Antuerpienſium Princeps, & eius coniux Bebelina, S. Willibrordo Archiepiſcopo Vltraiectino circa an. 725. donarunt. De qua vide ſupra cap. 6.

LINLO)hodie *Lillo*,vicus ſeu pagus ad Scaldim,tertio lapide ab Antuerpia, nunc in propugnaculi formam redactus, & aquis magna ex parte obrutus. Hinc non longè abſunt vici, *Berendrecht & Orthoren*, nunc *Orderen*.

AVRVM BISANTIVM)ſeu Biſontinum, ita dictum à Ve-

Veſontione Sequanorum metropoli, quam Itali *Biſanzon*, Galli *Beſanzon* nuncupant.

Lietardvs porrò, Burchardi in Epiſcopatu ſucceſſor, Canonicorum migrationem ex Michaëlitana baſilica ad Marianam an. 1135. Indictione XI. præſulatus ſui anno quarto confirmauit. In quo diplomate inter alia dicitur, Canonicos ſibi oblationes Paſchæ & Pentecoſtes reſeruaſſe, reliquas verò S. Michaelis fratribus, & eccleſiæ S. Mariæ Magdalenæ ſororibus, ſub eodem conditionis tenore, per omne tempus conceſſiſſe. Ex quibus patet, vt in alijs multis, præſertim Germaniæ monaſterijs, ſic & in Michaëlitano apud Antuerpienſes cœnobio, moniales ord. Præmonſtratenſis ſimul cum fratribus, ſed clauſtro ab ijs ſeparatas, olim vixiſſe.

Cetervm Canonici Antuerpienſes, vt Romæ Canonici S. Petri in Vaticano, pileis quotidie vtũtur violaceis, qui color eſt Eccleſiæ Romanæ. Olim & veſtes eiuſdẽ coloris geſtarũt, quod veteres picturæ docent. Baronius certè in Annalibus ſuis, ad an. 593. multis demonſtrat, clericorum olim veſtitum nec album, nec nigrum, ſed violaceum fuiſſe.

creberrimis Canonicorum querimonijs concuterer, tandem conſilio accepto, cùm tamen à quibuſdã,ſicut aliquibus ex vobis patuit, pro ea mihi promitteretur pecunia, Eccleſiæ recognoui & conceſsi, Deo & vobis ſic exiſtimans ſatisfacere.

Adhaec omnia ſucceſsorum meorum cùm timerẽ fraudem & malitiam, ne ſicut, contra Eccleſiã malè actum eſt, ſimile quid fieret; Dominum meum Imperatorem conueni; & omnium prauorum hominũ cauillationem ſecludens, Imperialis teſtamenti ſubſcriptione & ſubſignatione firmari impetraui. Super his autem tam idoneè & tam iuſtè ordinatis & confirmatis,cùm Epiſcopus eccleſiam canonicæ libertati traderet,rogatu meo,in pagina ſuæ libertatis ſub anathemate confirmauit.

Sed quia ſunt nonnulli ex vobis, qui prædictam decimam, à me in feudo acceptam,quorum Berneon & alter Oldeivs eſt, mentiuntur, quidam verò à me emptam fabulantur; quibus omnibus diem ..... ſæpius conſtitui; & cùm ad præſentiam minimè venirent, liberorum virorum iudicio, Eccleſię conſeruaui.

Precor igitur vos tam homines quàm amicos meos, B. Tribunum, & fratres eius, O. filium, Titdon, Wildbodon, & ceteros quoſq; amicos meos, quatenus Eccleſię, contra malefactores ſuos, iuſtitiã conſeruetis, & eam tam in decima, quàm in alodio, in ſeruis, & ancillis, & ad omnem Canonicorum querimoniam, mei cauſſa,fideliter iuuetis. Valete.

NO-

NOTATIO

De Marchionibus Antuerpienſibus.

HENRICVS.) Dux Limburgi & Lotharingiæ inferioris, idemque Marchio Antuerpienſis. Habuit enim Antuerpia, cum pago Rienſi ſuos olim Principes ſeu Marchiones, ac Comites proprios primò Francorum Regibus (qui Romanos è Belgica ac reliqua Gallia pepulerunt) pòſt Germaniæ Imperatoribus obnoxios.

BENEFICIO Theoderici, Francorum Regis, ROTHINGVS ſeu ROHINGVS, cum vxore ſua BEBELINA, Marcā Antuerpienſem an.725.tenuit,& S.Willibrordo Archiepiſcopo Vltraiectino eccleſiā veteris caſtri ſeu burgi Antuerpienſis,ac tertiam partē telonei donauit: vt ex eiuſdem Rothingi diplomate ſupra cap. 6. recitato liquet. Rothingi principatum quinam exceperint, non conſtat;primis antiquitatum noſtrarum monumentis,per Normannorum vaſtationes,penitus deperditis.

Anno 1008. GOTHILO cognomento MAGNVS Comitatum Antuerpienſem poſſedit ;vt ex diplomate S. Henrici Imp.ſupra cap. 44. producto conſtat. Idem poſtea Ducatum Lotharingiæ inferioris,anno ſcilicet 1023.defuncto fratre Godefrido,obtinuit. Frederico demum Moſellanorum Duce an.1034.ſine filijs mortuo,Moſellanā ſeu ſuperiorem quoque Lotharingiam ab Henrico Imp. impetrauit.

LIBEROS reliquit, Godefridum Barbatum ſeniorē, Gozilonem ſeu Gothelonem Ignauum,Fredericum, qui poſtea Stephanus IX. Papa fuit, & Odam Baldrico Comiti Louanienſi,infra cap.65.laudato,nuptā.

GOTHILONI Magno filius GOTHILO IGNAVVS in

Marca

Marca Antuerpienſi,& in Ducatu Lotharingiæ inferioris ſucceſsit;iuxta Hermannum Contractum.

GOTHALONEM Ignauum *Fredericus*, Lotharingiæ inferioris Dux Adelberonis Epiſcopi Metenſis,& Henrici Boiariæ Ducis frater,an.1046.excepit.Fredericum intra Andouerpum an.1055. Godefridus Barbatus ſenior & Balduinus Comes Flandrenſis obſederunt, ſed irrito conatu;vt Sigebertus in Chronico teſtatur. Obijt is an.1064.

GODEFRIDO auunculo ſuo ſuffectus eſt idem GODEFRIDVS BARBATVS ſenior. Duxerat is Beatricem, Frederici II.Ducis Moſellani filiam, Bonifacij Italiæ Marchionis viduam,& an.1070.deceſsit, Virduni cōditus. Liberos reliquit Godefridum Gibboſum & Idam Godefridi Bullonij matrem ex Euſtathio Comite Bolonienſi.

Barbato filius GODEFRIDVS GIBBOSVS in Marchionatu,itemq́ue Ducatu Lotharingiæ inferioris ſuccenturiatus,an.1076.Antuerpiæ à ſicario confoditur , & Virduni iuxta patrem conditur , nulla prole relicta. Vxorem duxerat Mathildem , potentiſsimam Italiæ Marchioniſſam,Bonifacij & Beatricis,quos ſupra laudauimus,filiam.

DE MATHILDE,ſua olim Principe ac Marchioniſſa eſt quod Antuerpia ſibi applaudat. Fuit virilis animi mulier,quæ pro Romanis Pontificibus contra Henricum IV.Regem & Pſeudopontifices non ſemel arma ſumpſit.Anno 1115.moriens magnam Tuſciæ partem Eccleſiæ Romanę legauit. Id S. Petri patrimonium hodie dicitur.

AN.1076. Henricus IV. Imp. Vltraiecti exiſtens Ducatum Lotharingiæ inferioris filio ſuo *Conrado*, Marcam verò Antuerpienſem GODEFRIDO BVLLONIO,ex Euſtathio Comite Bolonienſi,& Ida Godefridi Gibboſi ſorore nato,attribuit: vt Lambertus Scafnaburgenſis tradit.Idem Bullonius Lotharingiæ inferioris Dux an.1089.ab eodem Imperatore creatus eſt,

Sigeberto teſte;obijtque demum Rex Hieroſolymitanus an.1100.

God.Bullonio defuncto, Henricvs Comes Limburgenſis(cuius in hoc diplomate fit mentio) vacantem S.R.I.Marchionatum ad Scaldim, cum Ducatu Lotharienſi,ab eodem Henrico IV.obtinuit.

Henrico Limburgenſi ob rebellionem capto,Ducatus & Marca Godefrido Barbato, Comiti Louanienſi,ab eodem Henrico an.1106.attribuuntur.

Anno 1126.God.Barbatus,Conrado Imperium ambienti adhærens,à Lothario illius æmulo vtraque dignitate priuatus eſt,Valerano Limburgenſi,Henrici Exducis,filio ſubſtituto. Infra exſtat diploma Auerbodienſe, in quo hic Valeranus, *Dux & Marchio* diſertè nuncupatur.

Lothario mortuo, Conradus Imp. eidem Godefrido Barbato an. 1137.& Lotharingiam inferiorē, & Marcam Antuerpienſem rurſus attribuit ac cōfirmauit. Is vtrumque principatum ad Godefridos, Henricos,& alios ſuos in Brabantia ſucceſſores trāſmiſit.Obijt autem Barbatus an. 1140. ſtilo Romano, in Affligemienſi Benedictinorum Abbatia, tertio lapide à Bruxella,conditus.

Hæc de primis Antuerpienſium Marchionibus,hactenus obſcura, in gratiam vrbis noſtræ Antuerpienſis,fuſiùs enarrare viſum fuit;ad *Vtelonem,Anſbertum, Arnoldum*,& alios neſcio quos,à Wolfango Lazio, eiuſque ſequacibus confictos Marchiones, explodendos.

CAP.

CAPVT LXXXI.

Henricus V. Imp. decimas Santflitanas Antuerpienſi S. Michaelis eccleſiæ concedit, petente Godefrido Barbato, Loth. Duce & S. R. I. Marchione ad Scaldim, an. 1125.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HENRICVS Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus. Dum vtilitatibus ſanctæ Eccleſiæ pro fauore conſulimus, anteceſſorum noſtrorum ſtatuta non ſolum confirmamus, verũ etiam augmentare curamus, idq; ad profectum totius Imperij à Deo nobis collati congruere haudquaquam diffidimus. Dignum eſt etiã vt Celſitudo regalis Principum petitionibus eò libentiùs faueat, quo promptiùs eos in ſua perſeuerare proſpicit fidelitate.

OMNIBVS igitur tam præſentibus quàm futuris notum eſſe volumus, nos conſilio & petitione fidelis noſtri GODEFRIDI, videlicet Ducis & Marchionis, conceſsiſſe eccleſiæ S *Michaelis* Archangeli, quæ eſt ſita in burgo, qui dicitur ANTVVERP, omnem decimã, quæ continetur à terminis *Sandtfliten* vſque *Olmeremuthen*: ita vt quartam eiuſdem decimę partem eccleſiæ Præpoſitus ſibi retineat, & reliquas in vſus fratrum conſeruet.

Hvivs autem noſtrę traditionis teſtes idoneos ſubſcripſimus, quorum nomina hæc ſunt;

Cunrandus Oſnaburgenſis Epiſcopus,
Burchardus Cameracenſis Epiſcopus,
Gerardus Merſeburgenſis Epiſcopus.
Alij quoque Principes,
Arnulphus de Los. Theodericus Comes,
Gerardus Comes, *Paganus* Comes,
Otho de Mares, VVillelmus Comes,
Hermannus Piſcis, Stephanus.

Hoc etiam Mathildis Romanorum Regina ſua corrobauit præſentia. Huius autem chartæ traditio facta eſt, prҿſente eiuſdem eccleſię Præpoſito Hildevvino & obnoxiè petente. Et vt hoc noſtrę auctoritatis præceptum, per futura tempora, firmum & inuiolabilem obtineat vigorem, manu noſtra ſubterfirmauimus, & ſigilli noſtri impreſsione iuſsimus inſigniri.

Signvm domini Henrici Romanorum Imperatoris.

Brvno Cancellarius recognouit. Data XI. Kalēdas Decembris, an. Dominicę Incarnationis MCXX...... Indictione ... regnante Henrico Romanorum Imperatore. Actum eſt apud Traiectum in Chriſto feliciter. Amen.

NOTATIONES.

Henricvs V. Imp.) an. 1125. Leodij Paſcha celebrauit: inde per Nouiomagum veniens Vltraiectum, ibidē feria quinta Pentecoſtes viuere deſijt: ſuccedente Lothario, Saxonū Duce. Hoc ipſo anno ſuſpicor diploma iſtud conſcriptum fuiſſe.

Arnolphvs Comes Loſsenſis, fundator Abbatiæ Auer-

Auerbodienſis inſtituti Præmonſtratenſis; cuius diploma vide infra.

Theodericvs Comes eo nomine ſextus Hollādiæ.

Gerardvs Comes Gelriæ.

CAPVT LXXXII.

Balduinus Comes Aloſtanus, eiuſque frater Iuanus an. 1125. eccleſiam & prædia varia in Herenbaldeghem dant monaſterio Affligemienſi.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis. Ego Baldvinvs de Alost ac frater meus Iwanvs notum fieri volumus omnibus in Chriſto fidelibus. quod diuina vt credimus compuncti inſpiratione de peccatis noſtris, & conſiderantes quàm breues ſunt dies hominum, reddidimus eccleſiam de Herenbaldeghem in manum Epiſcopi, ad opus Eccleſiæ Haffligemiensis, pro redemptione animarum noſtrarū, & patris noſtri, parentumque noſtrorum.

Dedimvs etiam eidem Eccleſiæ Haffligemienſi duo curtulia in Herenbaldeghem, iuxta molendina iacentia, ac duos manſos terræ, qui iacent ante portā ipſius: qui manſi quoniam feodum erant Lothewini de Herenbaldeghem filij Liuini, mutuauimus vnà

cum curtilibus erga illum cum libero alodio culturæ noſtræ.

Reddidimvs præterea molendina de Herenbaldeghem, quæ mater noſtra pro anima patris noſtri ſępefatę Eccesiæ contulerat, pro ſalute videlicet animarum noſtrarum ac parentum noſtrorum. Inſuper alodium noſtrum in Testrepa, quod necdum alicui in feodum aſsignaueramus, eidem Eccleſiæ contulimus in omni iure libertatis & dominij, quo illud tenebamus, à teloneo ac vectigali, in omni loco dominationis noſtræ, ipſam Eccleſiam liberam facientes; vt participes efficeremur orationum fratrum, tam viui quá mortui, & vt defunctis nobis facerent, quidquid vni ipſorum defuncto fieri ſolet.

Vt autem hæc noſtra traditio rata & inconuulſa perpetualiter permaneat, hanc chartam inde conſcriptam ſigilli noſtri impreſsione fecimus confirmari, ſubſcriptis etiam ac notatis teſtibus, quorũ hæc ſunt nomiña:

Willelmus de Vorſelar.
Goſelinus de Ordengem.
Folcardus de Aſca.
Albertus de Herenbaldenghem.
Arnulfus Kerkeſcem.
Rudolfus de Nielle, filius Fromini.
Anſelinus de Blaresfelde.
Aſcelinus, Amman de Bruxella, & filius ſuus Henricus.
Arnulfus ac Ingelbertus de Breda.
Henricus Vulpes.
Willelmus de Aloſt, Dapifer.
Oldeius & frater ſuus Luardus, Gandenſes.

1125. Acta ſunt hæc anno Domini MCXXV.

NO-

NOTATIO.

HVIC diplomati appenſum eſt ſigillum, cum hac inſcriptione, SIGILLVM BALDVINI GANDENSIS. Ex quo liquet, Comites iſtos Aloſtanos ex GANDENSI ſeu GANDAVIA familia fuiſſe (de qua ſupra cap. 35. egimus) & nunc ALOSTANOS, nunc GANDENSES fuiſſe cognominatos.

AMMAN) apud Bruxellenſes idem eſt etiamnum, quod Prætor.

ANNO MCXXV.) Errat itaque Meierus, qui Balduinum Gandenſem, Iuani fratrem, an. 1124. obijſſe ſcribit.

CAPVT LXXXIII.

Godefridus Barbatus, Lotharingiæ Brabantiæque Dux & Comes Louanienſis, fundat Fliderbecanam ſeu Vlirbecanam Benedicti-norum Abbatiam, prope Louanium an. 1125.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego GODEFRIDVS, Dei ordinatione, Dux & Marchio Lotharingię, atque Comes Louanię, omnibus fidelibus cęleſtes mercari diuitias.

CONSIDERANS omnem mundi gloriam, inſtar flu-

minis

minis, raptim prȩterfluere, & omnes amatores ſuos ſubito inanes & vacuos relinquere, vtile mihi fore perſpexi & neceſsarium, vt de diuitijs, diuinâ mihi largiente bonitate conceſsis, aliqua ſeruis Dei viuẽs impartirer, quȩ moriens integra inuenirem.

Locvm itaque quemdam Fliderbeca appellatũ, ab omni poteſtate, tam mea, quàm Eccleſiȩ Louanienſis, liberum, beato Petro Haffligemienſis eccleſiæ (ſicut moris eſt Principibus) cũ omnibus pertinẽtijs ſuis liberè tradidi; vt Abbas Haffligemiẽſis cellã ibi Dei & meà meorumque opitulatione, exſtrueret, monachos poneret, qui die noctuque pro mea, meorumque ſalute, Deo ſupplicarent. Vt autem firma pax & concordia inter clericos & monachos, ſicut decet, inuiolabiliter perſeueret, ex vtraque parte inmutabiliter decretum eſt, ne altera pars quidquam, quod iuris ſit alterius partis, ſibi vſurpet.

Advocatvs verò loci erit, quicumque Lovaniae Comes fuerit; qui Aduocatum alium pro ſe numquã conſtituet, nec de Aduocatia illa aliud beneficium exiget aut recipiet, niſi deuotas à fratribus orationes, & æternam à Chriſto remunerationem. Prȩterea omnem vſum tam in ſiluis, quàm in paſcuis, & aquis meis, fratribus libenter annui, eſt vt à teloneo, & õni huiuſmodi exactione, in omni loco mei iuris, perpetuò ſint liberi.

Vt autem hȩc traditio noſtra firma & inconuulſa perſeueret, prȩſentem paginam ſigillo meo ſignaui, & idoneis teſtibus, quorum ſubſcripta ſunt nomina, confirmaui,

Signum Meuronis Decani.
S. Richeſonis Scholaſtici, S. Euerardi.
S. Ioannis & Henrici de Bierbeke.
S. Henrici de Landen.
S. Wilhelmi de Becheuoort.
S. Arnulfi de Oppenthorp.

Datum eſt hoc Lovaniae anno Incarnationis,
1125. milleſimo, centeſimo, viceſimo quinto.

NO-

NOTATIO.

LOVANIA) feminino genere paſſim apud medij æui ſcriptores, hodie LOVANIVM, ſedes veterum Comitum Louanienſium, habet Academiam à Ioanne Brabantię Duce an. 1426. inſtitutam, toto orbe celeberrimam. *Lipſium*, plura qui volet, legat.

CAPVT LXXXIV.

Parcum ſeu viuarium ferarum, prope Louanium, à Godefrido Barbato, Loth. Brabantiæque Duce, in Abbatiam ord. Præmonſtratenſis an. 1131. *conuertitur.*

ALEXANDER, gratia Dei ſanctę Leodienſis Eccleſię Epiſcopus, per ſuam patentem litteram, notum facit tam præſentibus quàm futuris, quòd GODEFRIDVS Dux Lotharingię, idem & Marchio & Comes tam pro ſalute ſua quàm ſuorum, ſiluulam in Auſtrali parte Louanij ſitam, quam foſſa & vallo clauſam ferali luſtro deputauerat, Deo inſpirante, in

vſus meliores volens conuertere, annuentibus filijs ſuis GODEFRIDO, & HENRICO, fratri Gaultero, Abbati eccleſiæ beati Martini de ſuburbio Laudunenſis ciuitatis, ad fundandum & ædificandum ibidem eccleſiam, in honore beatę Mariæ donauit.

ET poſtea nube ſeditionis diſcordiæque inter ipſũ Epiſcopum & Ducem antè habitæ, in beatæ pacis ſerenitatem (Deo propitiante) conuerſa, Epiſcopus prædictum locum in conſpectu plurimorum, qui pro reformanda pace conuenerant, liberum fecit, ad petitionem Ducis prædicti, liberauitque prædictus Epiſcopus prædictum locum, ab omni parochiali iure.

Præterea verò prædictam eccleſiam & Abbatem, tam à ſua, quàm miniſtrorum ſuorum qualicumque exactione prorſus abſoluit. Generali tamen Synodo, ſi ab ipſo monitus fuerit, nequaquam intereſse negligat: & ordinauit de decimis, & alijs multis punctis, in alia littera deſuper confecta contentis.

1131 DATVM Leodij anno Domini MCXXXI.

NOTATIO.

LAVDVNENSIS) S. Martini Eccleſia Canonicorum, in ſurburbano ſita, anno 1121. in regulare ord. Præmonſtratenſis cœnobium à S. Norberto eſt conuerſa, obtinetque ſecundum locum inter eiuſdem ordinis Abbatias.

PARCENSIS Abbas eſt Ducis Brabantiæ Archicapellanus, & quidem hereditarius.

CAP.

CAPVT LXXXV.

Alexander Epiſcopus Leodienſis, Innocentij II. Papæ mandato, an. 1131. *è terra eleuat corpus S. Gerardi Abbatis Bronienſis, & illius monaſterij prædia recenſet.*

IN nomine ſanctę & indiuiduę Trinitatis amen. Omnibus ſanctæ matris Eccleſiæ filijs & beneuolis pax perennis, amen. ACCENSO in terris ſuper candelabrũ caritatis igniculo, multi renuntiauerunt & ſuis & ſæculo. Quorũ de numero, Deus ſanctiſsimi & venerabilis patris noſtri GERARDI nobis argumento multiplici declarauit gratiam, cuius ego ALEXANDER Dei gratia Leodicenſis Epiſcopus, licet indignus, diuina reuelatione & præceptis ſalutaribus monitus, nec non mandatis domini Papæ INNOCENTII, qui & Gregorius, delegatus, hac in die recolo ſacroſancti corporis attollentiam.

NOTVM ſit igitur omnibus tam futuris quàm præſentibus, quòd cùm ſuper hoc adfuiſsemus BRONII, plures ibi nobiliores adfuerunt: inter quos maximè GODEFRIDVS, Namuci Comes illuſtris, ad honorem Dei ſanctique ſui militis GERARDI feſtinus acceſsit; cateruatimque affinibus & remotis plebibus, nobiſq; tantæ ſolemnitati reuerenter, vt decebat, aſsiſtẽtibus,

& ancillas & facultates Eccleſiæ, vel in homines cohabitantes in omni ipſius poſseſsione.

VICECOMITATVM & ceteras obſecutrices dignitates Abbas, cùm voluerit, erogare poterit......

VT hæc igitur, quæ prælibauimus, & valeant in ęternum, tam noſtri quàm Comitis GODEFRIDI Namucenſis impreſsione ſigilli fecimus confirmari, cum ſubſcriptione nobilium virorum clericorum & laicorum, qui rei celebratæ teſtes adfuerunt.

Ioannes Archidiaconus & S. Crucis Præpoſitus.
Hermannus Archidiaconus & Niuellenſis Præpoſitus.
Arnulphus Comes Loſsenſis.
Ebalus de Florinis.
Gualterus de Barz.

De familia beati Lamberti.

Theodericus de Ponten.
Wedericus de Prato.
Lambertus & Arnulphus de Hoio.
Albricus de Vileir, & alij multi.

Ex parte Comitis.

Henricus filius eius cognouit & probauit.
Ingobrandus de Ham, & Ingobrandus filius eius.
Rigoldus de Wange.
Theodericus de Fengiet. Gualterus filius eius.
Libertus de Boſsieris.
Manaſses adoleſcens de Hirſe, & alij quàm plures.

Actum Bronij feliciter anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo XXXI. Indictione IX. 1131.
Concurrente III. Epacta XX. imperante LOTHARIO, anno regni eius ſexto, Epiſcopatus noſtri tertio. Duret in ſæculorum ſæcula, amen.

NOTATIONES.

GERARDVS) Abbas & fundator monaſterij Bronienſis, quod nunc S. Gerardi dicitur, in diœceſi Namurcenſi, Vide ſupra cap. 30 & 36.

NAMVCVM) hodie Namurcum. Vide ſupra cap. 36.

CAPVT LXXXVI.

Innocentius II. Papa eccleſiam maioris Xenodochij, quod S. Ioannis dicitur, in vrbe Bruxellenſi, an. 1131. conſecrat. Diploma pontificium, an. 1497. ſe vidiſſe teſtatur Henricus Bergius Cameracenſis Epiſcopus.

HENRICVS de BERGIS, Dei & Apoſtolicę Sedis gratia Epiſcopus Cameracēſis vniuerſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, pariter & audituris, ſalutem in Domino ſempiternam.

QVONIAM pium eſt & rationi congruum, veritati teſtimonium perhibere, in ijs præſertim, per quę ſalus

lus procuratur animarum, deuotioq; creſcit in populo, & cultus augetur diuinus, hinc Vniuerſitati veſtræ notum facimus, ac tenore præſentium fideliter atteſtamur, quòd litteras fel. record. INNOCENTII Papæ, conſecrationis, dedicationis & Indulgentiarum eccleſiæ S. Ioannis Bruxellenſis, noſtræ diœceſis, cum ſigillo oblongo, in cera viridi impendente impreſso ſigillatas, nobis per dilectos nobis in Chriſto Mamburnos & Gubernatores hoſpitalis dictæ eccleſiæ S. Ioannis præſentatas, nos cum ea, qua decuit, reuerẽtia recepimus, eiuſmodi ſub tenore.

ANNO ab Incarnatione Domini milleſimo centeteſimo triceſimo primo, Idibus Octobris, regnante LODOVICO ſeniore in Francia, dominus Papa INNOCENTIVS eccleſiam iſtam dedicat, in honore B. Mariæ virginis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & B. Stephani protomartyris, & beatorum confeſsorum pariterq; Pontificum Medardi & Gildardi. Quo facto huius dedicationis; diem tot annis agi ſolẽnem à populo celebri feſtiuitate inſtituit, quot & peccatorum veniam ſe adepturos, & Domini gratiam promerituros incunctanter ſe à Sede Apoſtolica, ex auctoritate B. Petri, ſcirent, qui ad hunc diem ſingulis annis conuenire, hunc ſolenniter peragere, hunc diem cũ ſpirituali iucunditate, cũ cordis puritate & animi pia deuotione, ex iuſsu & auctoritate Apoſtolica celebrarent. 1131.

EXTERARVM autem regionum plebes ne peractæ benedictionis, & tantę gratię, & tanti muneris haberentur expertes, trium menſium tempus dominus Papa indicit, vt locum veniæ, donum gratiæ, in hac domo orationis perciperet, quicumque huc hoc tempore, cum deuoti cordis ſacrificio, adueniret, & pœnitentię munus Deo ſatiſfaciens offerret, & condigna ſatisfactione à pręteritis reſipiſceret. Huic autẽ dedicationi interfuerunt,

HVGO Rotomagenſis Archiepiſcopus, Oſtienſis Epiſ-

Epiſcopus.

MATTHEVS Albanenſis Epiſcopus,

ALBERVS Virdunenſis Epiſcopus,

GAVFRIDVS Catalaunenſis Epiſcopus,

ALVISVS Atrebatenſis Epiſcopus.

Poſt quarum quidem litterarum pręſentationem & receptionem, nobis & per nos, vt præmittitur, factas, fuimus per præfatos Mamburnos & Gubernatores dicti Hoſpitalis, debita cum inſtantia, requiſiti, quatenus ipſas præinſertas litteras auctoritate noſtra ordinaria tranſumptari, exemplari, & collationari, ac in publicam Tranſumpti formam redigi facere, nec non aliquas Indulgentias eis concedere dignaremur.

Nos HENRICVS Epiſcopus præfatus, attendentes poſtulationem eiuſmodi fore iuſtam & rationi conſonam, quodq; iuſta petentibus non eſt denegandus aſsenſus, idcirco dicta noſtra ordinaria auctoritate, litteras iſtas præinſertas, in præſentia Reuerendi in Chriſto Patris domini GODEFRIDI, eadẽ gratia Epiſcopi Daguẽſis, noſtri Suffraganei, ac nobilis viri domini ROLANDI DE MOL militis, *Reineri de Atrio* Canonici Anderlechtenſis, *Seruatij de Kerhouen* preſbyteri, Leodicenſis diœceſis noſtri Capellani & *Franciſci Lupart* clerici ac noſtri Secretarij, Rectoris parochialis eccleſiæ de Celles, noſtræ diœceſis, vidimus, legimus atq; tenuimus. Et quia illas ſanas & integras non vitiatas, non cancellatas, neque in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carere reperimus, eas ratas & gratas habentes & approbantes, ipſas per noſtrum Secretarium inibi, in prælibatorum dominorum conſpectu, exemplari, collationari ac tranſumptari, & in publicam tranſumpti formã redigi fecimus....

IN quorum & omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſsorum, præſentes litteras fieri & per Secretarium noſtrum ſubſcribi, ſigilliq; Camerę noſtræ iuſsimus appenſione communiri.

Datum

Datum Bruxellæ noſtræ diœceſis, 22. menſis Nouembris, anno Domini 1497. 1497.

NOTATIO.

INNOCENTII II. Papę diploma iam recitatum hodieque adſeruatur Bruxellis, in S. Ioannis Xenodochio, cum pontificio ſigillo appenſo. Quæ porrò fuerit cauſſa aduentus Pontificis in Belgicã noſtram, paucis ediſſeram.

Anno 1130. HONORIO Papæ defuncto, INNOCENTIVS II. legitimè electus ſucceſſerat, alijs Petrum Leonis in ſchiſmate eligentibus. Innocentius Petri potentiam veritus, mari ſe commiſit, & in Galliam appulit. Nouiomo, Cameraco, alijſque vrbibus luſtratis, an. 1131. menſe Martio Leodium ad Lothariũ Imp. ſe contulit. Inde in BRABANTIAM hoc ipſo anno venit, & Idibus Octobris templum maioris xenodochij, quod S. Ioannis nuncupatur, BRVXELLIS ſolẽni ritu conſecrauit.

REMIS poſtea Concilium habuit, cui S. NORBERTVS & S. BERNARDVS interfuerunt: ac demum in Italiam redijt, ijſdem viris ſanctis, cum Imp. Lothario, comitantibus.

CAPVT LXXXVII.

Lotharius III. Imp. iura ac priuilegia eccleſiæ S. Seruatij Traiectenſis ad Moſam an. 1132. *confirmat.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego LOTHARIVS huius nominis Rex Romanorum tertius. Notum ſit omnibus tam poſteris quàm præſentibus, quòd ſecundùm priuilegia anteceſſorum noſtrorum, TRAIECTENSI Eccleſiæ beati SERVATII quamdã legem & Iuſtitiam renouauimus, quam antea trecentis annis, & eo amplius in quiete & ſilentio tenuerat, & eam adſenſu & fauore ALEXANDRI Leodienſis Epiſcopi, confirmauimus, ad deſtruendam controuerſiam, quam Prępoſitus & Fratres de S. MARIA Traiecti, in contradictione eiuſdem legis, ſuſcitauerant.

EST autem ipſa lex & Iuſtitia talis, quòd eccleſia parochiæ S. SERVATII ſola in Traiectenſi vrbe habet decimas & terminum: & omnes, de quacumque regione ad manendum ibi confluxerint, præter familiam S. Mariæ, ſanctique Lamberti, ad iuſtitiam Regis pertinent, & in parochia S. Seruatij baptizari & ſepeliri debent.

ET conſuetudo eſt, longo vſu in habitum conuerſa, vt presbyter parochiæ S. Seruatij, & presbyter parochiæ

chiæ S. Mariæ, præſidente Archidiacono, communiter habeant Synodum in eccleſia S. Marię: ita vt presbyter parochię S. Seruatij appellet ſuos, videlicet omnes pertinentes ad iuſtitiam Regis, vbicunque maneant in eadem vrbe, & culpas eorum ſynodali lege corrigat.

Qvod ſi quis hanc iuſtitiam vlteriùs infringere tentauerit, offenſam Dei & noſtram & ſucceſſorum noſtrorum, Regali poteſtate fungentium, incurrere merebitur: quia dignum eſt, vt quod tam libera Eccleſia, regno attinens, tanto tempore obtinuit, noſtro Regali banno ſtabile & inconuulſum permaneat.

Actvm eſt hoc Aquiſgrani, in Paſchali curia, anno 1132.
ab Incarnatione Domini M.C.XXXII. Indictione, X. regnante Lothario huius nominis Rege Tertio, Alexandro Epiſcopo Leodij exiſtente.

Huius rei teſtes fuerunt,

VVilhelmus Pręneſtinus Epiſcopus Cardinalis.
Matthæus Albanenſis Epiſcopus Cardinalis.
Ioannes de Crema presbyter Cardinalis.
VVido diaconus Cardinalis.
Albero Treuerenſis Archiepiſcopus.
Stephanus Metenſis Epiſcopus.
Lietardus Cameracenſis Epiſcopus.

De Principibus,

Dux *VValeramus.* Dux *Simon.*
Comes *Arnulphus* de Los.
Goſuinus de Falcomonte.
Gerardus Hoſtade.

De Fratribus Eccleſiæ,

Ioannes Decanus. Willo Camerarius.
Winandus Cuſtos. Henricus Cantor.
Reinerus Scholaſticus.

Godefridus. Chriſtianus. Walterus.

Signum Domini LOTHARII inuictiſsimi Romanorum Regis Tertij.

EGO ANSELMVS, ad vicem ADELBERTI Moguntini Archiepiſcopi, Archicancellarij, recognoui.

NOTATIO.

NE quis miretur hic, inter teſtes, aliquot S.R.E. Cardinales nominari, moneo diploma iſtud an. 1132. ſcriptum, quo INNOCENTIVS II. Papa, à Petro Leonis Antipapa pulſus, in Gallia cũ multis Cardinalibus & Epiſcopis agebat, auxilium à Lothario Rege poſtulans: qui anno ſequenti Innocentium armata manu reſtituit, & in ſede pontificia collocauit.

1131

LOTHARII porrò priuilegium iam recitatũ MAXIMILIANVS I. Imp. confirmauit, tabulis an. 1517. die 18. Decembris Hagenoæ datis.

CAP.

CAPVT LXXXVIII.

In Grimbergena eccleſia (quæ primò Canonicorum ord. S. Auguſtini, pòſt monachorum fuit) S. Norbertus inſtituti Præmonſtratenſis Canonicos an. 1128. *collocauit: id Liethardus Epiſcopus Cameracenſis an.* 1132. *probauit, & priuilegijs firmauit.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LIETHARDVS Dei gratia Cameracẽſium Epiſcopus, tam futuris quàm pręſentibus in perpetuum. Diuina atteſtãte ſcriptura, quæ ait: *Ante mortem tuam benefac: quoniã non eſt apud Inferos inuenire cibum*: ad benè agendum inuitamur: prouidendum itaque nobis eſt, ne de noſtra tarditate poſt mortem abiudicemur.

Eccleſiam igitur GRIMBERGENSEM, in honore S. Dei genitricis Mariæ, & S. Petri Apoſtolorum principis.....ſitam, exaltare & nobilitare decreuimus: & quali-

qualiter ad nos à prædeceſſoribus noſtris emancipata peruenerit,ſubnotare cenſuimus. Cùm enim præfatam eccleſiam GVALTERVS quidam nobilis,quia in alodio ſuo ſita erat,teneret,dominus ODO, prædeceſſor noſter,petitione ipſius Gualteri,& redditione,eãdem eccleſiã ab omni laica manu,& exactione aliqua & debitis obſonijs ad vſum *Canonicorum*, ſecundùm regulam B.Auguſtini viuentium,primò emancipauit.

Succedentibus verò tẽporibus, cùm illi nihil profeciſſent,& penitus eccleſiam in nihilum redacta reliquiſſent, iterũ petitione eiuſdem prędicti Gualteri, monachorũ ordinẽ ſub eadem libertate ibidẽ impoſuit.Sed & illi perſecutiones malefactorũ, & paupertatẽ ſuſtinere non valentes, iterũ deſolatãreliquerũt.

Nouiſsimè verò defuncto Gualtero, heredes eius GERARDVS videlicet &ARNVLPHVS quia patris &matris &parentum eorum ibidem oſſa requieſcebãt, deſolationem eccleſię non ferentes,petierunt à domino NORBERTO,viro ſpectabilis religionis,per legatum ſuũ hominem quemdam ALVARICVM nomine, vt ſuæ religionis fratres in præfata eccleſia poneret.

IPSE verò tandẽ petitionibus eorũ acquieuit,&fratres ibidẽ impoſiti,ſub tutela Abbatis & fratrũ PRAEMONSTRATAE eccleſiæ,per aliquot tempus commemorantes,& de die in diẽ,adiutrice gratia, in melius pro ſua paupertate & propoſito proficiẽtes,à nobis & Abbatem & præfatam libertatẽ innouari petierunt. Nos verò iuſtis eorũ petitionibus annuimus: ſic videlicet vt libera eſſet à ſeruitio,à ceterarum cõſuetudine eccleſiarum,ab omni prorſus exactione Epiſcopi, Archidiaconi, & Decani.

His autem eccleſiæ conceſsis, EccleſiæCameracẽſi hoc ſolum de illa habendum retinui,ordinationẽ fratrum,& filialem loci ſubiectionem. Et ſi quem, ſecũdùm ordinem & tenorem Præmonſtratæ eccleſiæ, à qua deſcendit religio,Abbatẽ canonicè elegerint, vel eiuſdem Prępoſitum,ego & ſucceſſores mei ſacrent,

vel

vel vbi petitione fratrũ,& neceſsitate idonea cogẽte eum ſacrari permiſerint: ſi quid etiam in concilijs,in Synodo,de iure & negotijs,& vtilitatibus eccleſiaſticis tractare contigerit Epiſcopum, de quiete ſua Abbas euocetur ad eius dirigendum conſilium.

IPSEMET verò Abbas parochiã cuilibet ſacerdoti boni teſtimonij committat,quẽ Epiſcopi per ſe vel vnũ de ſuis fratribus ad ſuſcipiendam populi curam præſentet. Qui ſi peccauerit,vel fratribus in aliquo moleſtus fuerit,ſicut ab Epiſcopo vel miniſtro eius, ſic ab Abbate remoueatur vel corripiatur.

CONCEDO etiã vt ſi inbannitur terra,remotis excõmunicatis,hęc cantet Eccleſia,clauſis ianuis. Interdico autem,ne quẽquam à prędicto eccleſiæ clauſtro, ſine permiſsione Abbatis,& aſſẽſu totius cõgregationis liceat diſcedere,diſcedẽtẽ verò nullus audeat recipere.

BONA etiam & poſſeſsiones, quas iuſtè & legitimè prædicta Eccleſia poſsidet,ad vſus Canonicorũ regulariũ ibidem Deo ſeruientium,pręſentis ſcripti pagina confirmamus: altare videlicet de *VVamblinis* cum appendicijs ſuis, *Barckehem. Radclegim & Rameſdum*: altare de *Meyſe*,cum appendicijs ſuis *Opehem & Rode*, altare de *Strombeke*,& decem & octo manſos terræ. Ex quibus prædictus *Gualterus* ſex dedit, *Gerardus* filius vnum, *Alnericus* tertius filius ſuus.... *Reinerus* duos; & quod ſupereſt,antiquitus poſſedit Eccleſia. Quæcunq; pręterea iuſtè adipiſci poterit,firma & illibata illi cõſeruentur. Ad arcendas igitur quorũlibet importunitates,data cõſeruatoribus pace,in præuaricatores,quoad reſipuerint,excommunicationis ſententiã proferimus,atque canonica ſubſignatione, noſtraq; ſubimaginatione huius noſtri decreti paginã confirmamus.

Signum mei ipſius LIETHARDI Epiſcopi.

S. Ioannis,Theoderici,Alardi,
Theoderici,Gerardi,Archidiaconorum.
S. Elebaldi Præpoſiti,Gildardi Decani, Rothberti Cantoris. Guidonis,Hugonis, Werimbaldi, Lantberti, Adam, Bartholomæi, Canonicorum,

Actum

Actvm eſt hoc Cameraci, anno Incarnationis Domini milleſimo centeſimo triceſimo ſecundo, Indictione decima. Ego Werimbaldvs Cācellarius ſcripſi & recognoui.....

1132.

NOTATIO.

Gvalthervs) Bertoldvs, Grimbergæ & Mechliniæ toparcha (cuius & ſupra cap. 68. facta eſt mentio) filios habuit Gerardvm, Arnvlphvm, & Alvericvm: vt ex recitato diplomate colligi datur.

Bertoldorvm porrò familia olim præpotens fuit, & quæ varia olim bella cum Brabantiæ Ducibus geſſit: vt Diuæus, Haræus, & alij fuſè narrant. Huic familiæ originem ac dotationem debet & Locus S. Bernardi, illuſtris Ciſtercienſium Abbatia ad Scaldim, ſecundo lapide ab Antuerpia.

Grimberga, Baronię titulo nunc clara, pręter Abbatiam, habet arcem inſignem ac vetuſtam.

CAP.

CAPVT LXXXIX.

S. Bernardo Claræ Vallis Abbate petente, Tungerloënſis eccleſia à Burchardo Cameracenſi Epiſcopo libertate donatur, & Canonici regulares ord. Præmonſtratenſis in ea collocantur, an. 1133.

IN nomine ſanctę Trinitatis & indiuiduę Vnitatis. Notum ſit tam præſentibus quā futuris in perpetuum. Deſiderium, quod ad religionis propoſitum & animarum ſalutem pertinere monſtratur, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſiderijs congruum impartiri ſuffragium.

Ego itaque BVRCHARDVS Cameracenſium Epiſcopus petitionē religioſorū virorum, WALTMANNI videlicet Antuerpienſium Abbatis, & BERNARDI Clarauallenſis, approbandam æſtimaui, ſupplicantiū, vt eccleſiam de TONGERLO libertate donarem, quatenus in ea fratres Præmonſtratenſis ordinis, ſub regula B Auguſtini degentes, liberè & quietè Deo famulari valeant. Quam petitionem bonam iudicans, ideoque benignè exaudiens, prædictam eccleſiam

Rr beatæ

beatæ Dei Genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, ab omni exactione, debitiſque obſonijs ad ſuſtentandos Canonicos, in ea Deo ſanctęque eius genetrici ſeruientes, liberam facio.

DEINDE, vt canonicum & iuſtum eſt, libens conſtituo, vt in ſtatuendo Abbate ſanior pars conuentus liberam poteſtatem obtineat; electus verò Cameracenſi Epiſcopo pręſentetur, vt ab eo ſine vlla contradictione, vel cuiuſlibet perſonæ aliqua exactione, conſecratus, in parochia ſua ius ſynodale liberè obtineat.

FRATRIBVS autem eiuſdem loci, auctoritate Dei & mea, prohibeo, ne poſt factam obedientiam, aliquid proprium ſecundùm communis vitæ profeſsionem, liceat habere, neque ſine eiuſdem Abbatis licentia, & aſſenſu Congregationis, diſcedere. Si verò per inobedientiā aliquis diſceſſerit, & à qualibet eccleſia vel perſona ignoranter, vel ſcienter receptus fuerit, poſtquam Abbatis querimonia quocumque modo retentori innotuerit, niſi eum ſine dilatione dimiſerit, ſit retentor, cum retento, in ſententia excommunicationis. Si autem, clauſis quoque ianuis, hæc cantet Eccleſia, Abbas quoque ad ſynodū non cogatur, niſi ſigillatis Epiſcopi litteris fuerit euocatus.

QVID autem hæc eccleſia poſſeſsionum habeat, huic chartæ inſerere neceſſarium iudicauimus: Duas partes decimæ eiuſdem eccleſiæ, & dominicaturam, videlicet quadraginta bonarios cum molendino vno: terram in eadem parochia ſoluentem annuatim XIX. ſextaria braſij, cum X. vaſculis hordei: terrā inſuper ibidem ſoluentem XII. ſolidos, & denarium vnum, cum cæteris terræ debitis, & manſo vno, ſoluente manipulum quartum: & inſuper manſum vnum, *VVimple* manſum ſoluentem V. ſolidos, cum ſuis debitis: *Vele* terram ſoluentem III. ſolidos & dimidiū, cum reliquis debitis.

QVI-

QVICVMQVE autem iſta infringere aut auferre, vel huic noſtræ paginæ, ſigillo noſtro ſignatæ, contraire præſumpſerit, in extremo examine, cruciandus æternaliter diabolo tradatur. Pax igitur & benedictio conſeruatores protegat; diſsipatores verò vltio ignis æterni cum diabolo feriat.

VT autem hoc ratum omni tempore habeatur, atque à nullo præſumptore maligno violetur, quoſcumque diſsipatores huius mei beneficij, à gremio matris Eccleſiæ eiectos publicè excommunicaui, niſi ad emendationem & ſatisfactionem venerint.

Signum mei ipſius BVRCHARDI Epiſcopi.
S. Ioannis Archidiaconi.
S. Theoderici Archidiaconi.
S. Rudolphi Archidiaconi.
S. Paruini Abbatis S. Sepulcri.
S. Walteri Abbatis S. Auberti.
S. Hugonis Decanj.
S. Euſtathij Scholaſtici.
S. WALTMANNI Antwerpienſis.
S. BERNARDI Clareuallenſis.

Acta ſunt hæc Cameraci anno Dominicę incarnationis milleſimo centeſimo XXXIII. regnante CONRADO ſemper Auguſto. 1133.

NOTATIO.

BVRCHARDVM Cameracenſem Epiſcopum an. 1130 obijſse, tradit Dodechinus in Chronico. Alij volunt eum vſque ad an. 1133. vixiſse: quo anno & diploma iſtud eſt conſcriptum, quod hodieque integrum Tungerloæ adſeruatur, Ex quo effici videtur, duos in ſchiſmate Epiſcopos Camera-

cenſes, BVRCHARDVM & LIETARDVM (cuius poſterioris aliquot diplomata paulò antè produximus) iſtis temporibus exſtitiſſe. Quid mirum? cùm & duo de Pontificatu Romano, Innocentius II. & Petrus Leonis, & totidē de Imperio, Lotharius & Conradus, tunc contenderēt, Conrado Burchardus, Lothario autem adhæſit Lietardus: vt ex ſubiuncto diplomate liquet.

WALTMANNVS) fuit primus Abbas monaſterij S. Michaelis in vrbe Antuerpienſi: cuius ibidem tumulus hodieque viſitur.

S. BERNARDVS) Abbas Claræ vallis non ſolùm ordinis ſui Ciſtercienſis, ſed & Præmonſtratēſis eximius propagator fuit. Teſtis eſto locuples Abbatia TVNGERLOENSIS, quæ in medijs Campaniæ noſtræ ericetis ſita, reliquas omnes Brabantiæ Abbatias ędificiorum amplitudine atque elegantia ſuperat. Fundum porrò Tungerloenſem, ad monaſterium excitandum, dono dedit GISELBERTVS, vir diues, qui acceptis à Burchardo Epiſcopo litteris, Præmonſtratū ad Hugonē Abbatem ſe contulit, & ſodales ad fundandum cœnobium petijt atque impetrauit: vt in ms. Chronico Tungerloenſi legitur.

Capellekercke. PARVINVS fuit Abbas monaſterij S. Sepulcri in vrbe Cameracenſi, cui alodiū ſuum & capellam extra muros veteres vrbis Bruxellenſis, an. 1136. dono dedit Godefridus Barbatus, Lotharingię ac Brabantię Dux. Ex ea capella poſtmodum facta eſt eccleſia parochialis, cognomento Capellenſis, quæ nunc vrbi Bruxellenſi eſt incluſa.

WALTERVS fuit Abbas monaſterij S. Auberti, patroni noſtri, quod eſt Canonicorū regulariū in vrbe Cameracenſi.

CONRADVS.) Cùm anno 1125. Henricus V. Imp. Vltraiecti obijſset, LOTHARIVS Dux Saxonum, Euerardo & Romano Legatis Apoſtolicis procurantibus, à Ger-

à Germaniæ Epiſcopis ac proceribus eodem anno eſt ſuffectus, & Idibus Septembris Aquiſgrani coronatus: vt Anſelmus Gemblacenſis in Chron. narrat.

LOTHARIO ad Imperium euecto CONRADVS(cuius in hoc diplomate fit mentio) Frederici Sueuorum Ducis, ex Agnete Henrici V. Imp. filia, filius ſe obiecit, à nonuullis Germaniæ proceribus Imperator ſalutatus. Lothario ſub finem anni 1137. defuncto, CONRADVS pacificè Imperium obtinuit, Aquiſgrani in Quadrageſima an. 1138 coronatus.

CAPVT XC.

Liettardus Cameracenſis Epiſcopus donat Canonicis eccleſiæ S. Gudilæ Bruxellenſis altare in Meltbruck, an. 1134.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LITTARDVS gratia Dei Cameracenſis Epiſcopus tam futuris quàm præſentibus in perpetuum.

BONORVM iuſta petitio cùm ſit exaudienda, & per temporalia bona æternalia promerenda, petitioni bonorum honeſtum duxi acquieſcere, & pro æternalibus quædam mea temporalia dimittere. Altare ſiquidem, quod eſt in *Meltbruck*, omni perſonatu liberum, tradidi *Bruceſellæ* in oratorio S. MICHAELIS Archangeli, & glorioſæ virginis GVDILAE quieſcentis

ibidem,abſque perſonarum mutatione, in perpetuum pro mea ſalute,Canonicorum XIV.ibidem famulantium ſatisfaciens petitioni: ne tamen reditus Cameracenſis Eccleſiæ imminueretur,excepi.

Vt autem quod feci ratum permaneret,& Congregatio prædicta pacificè altare obtineret,banno confirmaui,& ſub anathemate,ne aliquis ad hoc conturbandum vel ſubuertendum exurgeret,interdixi.Huius facti teſtium nomina ſubſignauimus.

Signum Theoderici Archidiaconi.
S. Gerardi Archidiaconi.
S. Balduini Decani.
S. Alexandri Decani.
S. Mouini. S. Mionis magiſtri.
S. Gualteri magiſtri.
S. Guilelmi ſacerdotis.
S. Fromoldi ſacerdotis.
S. Gualteri Capellani.

Hoc autem actum eſt Brvcsellae anno Dominicæ
1134. incarnationis M.C.XXXIV. Indictione X. anno præſulatus Domini Littardi III. Godefrido Duce fines Lotharingiæ obtinente & Lothario imperante.

Ego Gvirenbaldvs Cancellarius ſubſcripſi.

NOTATIO.

Istvd Liethardi diploma , ex autographo (quod Canonici Bruxellenſes adſeruant) à me fideliter deſcriptum,Burchardiano viſum fuit ſubnectere, vt habeant eruditi,quod de annis vtriuſque Antiſtitis expendant.

CAP.

CAPVT XCI.

Godefridus Barbatus, Loth. & Brab. Dux, an. 1133. *fundat Bigardiam maiorem, quæ eſt Abbatia monialium Benedictinarum, prope Bruxellas.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, GODEFRIDVS, diuina miſeratione, Dux & Marchio Lotharingię, & Comes Louanij, omnibus tam præſentibus, quàm futuris in perpetuum. Admonet nos Scripturæ diuinæ pagina, dicens: *Bene fac iuſto & inuenies retributionē magnam, & ſi non ab ipſo, certè à Domino.*

EAPROPTER ego magnæ illius retributionis partē, inuenire deſiderans, his qui in hoc ſæculo, ſecundùm iudicium humanum, iuſti iudicabuntur, bene facere diſpoſui, vt eorum orationibus æternam apud Deum mercedem poſſim adipiſci. Locum igitur quendam deſertum, in meo alodio ſitum, qui BIGARDIS dicitur, ancillis Dei WIVINAE & EMVVARAE libera deuotione contradidi, vt quidquid in Deo ſeruientiū merito accreſceret, meę & ſucceſſorū meorū ſaluti proficeret.

ET quia bonis initijs ipſe cooperari ſolet, qui totius boni initium & perfectio eſt, cœpit idem locus & ſororum

rorum numero,& poſſeſsionum augmento ſuccreſcere;cuius ego congaudens profectui,& proſpiciens vtilitati,ſororum ibi congregatarum voluntate, aſſenſu, & petitione,locum ipſum, cum omnibus ſuis pertinentijs,cœnobio Haſſdigimenſi ſubieci, & Abbati regendum commiſi, vt ipſius prouidentia & interior ancillarum Dei ſtatus ordinetur,& exterior ſubſtantia diſponatur.

QVAECVMQVE verò vel ex meo alodio eis conceſſi,vel ab alijs acquiſita,vt liber Aduocatus,ſuſcepi, Deo & ſanctæ eius Genitrici,ad vſum ſororum libera donatione contrado, & vt in perpetuum rata & inconuulſa permaneant, pręſentis priuilegij auctoritatem, ſigilli mei impreſsione,& teſtium adſtipulatione, cõfirmo.In quibus hæc nominatim deſigno alodia, in *Auſter, Helbeke, Berchem, VVeue, Reuſele, Beuerne*. Teſtes autem,vbi locum præfatum ancillis Dei tradidi,hi interfuerunt:

Steppo de Bruſella,& frater eius.
Walterus Redeſcot. Lambertus de Craynhem.
Sigerus de Anderlecht. Arnulfus de Aſca.
Franco Caſtellanus.Amalricus de Bigardis.
Franco de Iſca,& fratres eius Godefridus & Amalricus.
Walterus de Anſilier.Amandus de Bruſella.

Cum Abbate commiſsi fuerunt hi.

Balduinus Decanus de Bruſella.
Onulphus presbyter.Ioannes de Anderlecht.
Franco Caſtellanus.Ingelbertus de Atrio.
Franco Kalo.

Actum eſt autem anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo triceſimo tertio,Indictione vn-
1133. decima.

NO-

NOTATIO.

SWIVINA ſeu Viuina virgo & prima Abbatiſſa Bigardienſis an. 1170. obijt, eſtque è terra eleuata & in feretro collocata an. 1177. per Arnulfum VII. Abbatem Affligemi enſem, iuſſu Alardi Cameracenſis Epiſcopi.

CAPVT XCII.

Arnulphus, ſeu Arnoldus III. Comes Loſſenſis fundat Auerbodienſem Abbatiam, ord. Præmonſtratenſis.

EGO ARNOLDVS Dei gratia dictus Comes de Los, LVDOVICO filio meo, eccleſiam S. Mariæ ſanctiq; Ioannis Bapt. in AVERBODIO noſtro alodio fundauimus, & in ea Canonicos Præmonſtratenſis ordinis, ſub regula B. Auguſtini degentes, collocauimus, quibus omnem terram cum nemoribus, à terminis *Endelberge* vſque ad terminum, qui dicitur *VVliepach*, conceſsimus; eccleſiam ipſam de *Teſſenderloe* cum decimis & appendicijs largiti ſumus. Hanc etiam do-

nationem noſtram à patre noſtro vniuerſalis Eccleſię Pōtifice, beatæ memorię INNOCENTIO II. firmari fecimus. Acta ſunt hæc anno Incarnationis Dominicæ
1135. milleſimo centeſimo triceſimo quinto.

Innocentij II. Papæ diploma.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei .... Eccleſiam beatæ Mariæ, ſitam in Auerbodio, quam nobilis vir ARNVLPHVS Comes, eiuſq; participes, piæ donationis intuitu, fundauerūt, ſub protectione S. Petri ſuſcipimus, & præſentis priuilegij pagina communimus. Datum Laterani, anno dominicæ Incarnationis
1139. tionis milleſimo centeſimo triceſimo nono, Pontificatus noſtri anno decimo.

Alexandri Epiſcopi Leodienſis diploma.

EGO ALEXANDER Dominici gregis, in Epiſcopio Leodicenſi, humilis cuſtos, notum facio .... ARNVLPHVS Comes de Los, aſſenſu aliorum nobilium participum ſuorum, ſcilicet Arnulphi de Areſchot, Arnulphi de Dieſt, Cunonis de Repe, & Rodulphi Abbatis monaſterij S. Trudonis, alodium, quod nominatur AVERBODIVM, ad honorem Chriſti dedit pro ſalute animæ ſuæ ....

Hoc autem in diebus noſtris ſtabilitū eſt, me teſte, me præſente, temporibus LOTHARII Imperatoris, BRVNONIS Archiepiſcopi Colonienſis, PAGANI Ducis Limburgenſis & GODEFRIDI Comitis Namurcenſis.

Stephani Metenſis Epiſcopi diploma.

STEPHANVS diuina miſeratione Metenſis Epiſcopus .... Terrám, quæ AVERBODIVM vocatur, vſque ad hæc tempora, ſolis latronum & prædonum ſpurcitijs, rapinis ac homicidijs vacantem, in qua, cum alijs viris nobilibus, portionem aliquam Eccleſia S. Trudonis habuit, conſenſu RODVLPHI eiuſdem eccleſię Abbatis, eccleſiæ S. Ioannis Baptiſtæ, quę inibi fundata eſt, liberè poſſidendam contradidimus. Huic noſtræ tradi-

traditioni aſſenſum præbuerunt Aduocati eccleſię S. Trudonis, WALERANVS Dux & Marchio Lotharingię, & GISBERTVS de Durachio. Teſtes adhibiti,

Bruno Colonienſis Archiepiſcopus.
Albero Epiſcopus Leodicenſis.
Comes Godefridus de Namurco.
Arnoldus de Los.
Lambertus de Monte acuto.

Actum anno Incarnationis Verbi milleſimo centeſimo triceſimo ſexto. 1136.

Philippi A. Colonienſis diploma.

PHILIPPVS Dei gratia Colonienſis Archiepiſcopus dilectis in Chriſto Fratribus, STIPPONI Abbati, & toti conuentui in AVERBODIO..... Domum veſtram in Auerbodio, quam licet poſſeſsione tenuem, deuotione tamen inuenimus locupletem, in protectione noſtra ſuſcipimus.

NOMINATIM autem ius patronatus eccleſiæ de *Teſſenderlo*, à Comite de Los vobis collatæ, ſimiliter ius eccleſiæ de *Theſtolt*, item quidquid pertinet ad curiam veſtram de *Cheiſerbuch*, item beneficium quod contulit vobis GERARDVS Comes de Los in *Teſſenderlo*, præſentis ſcripti patrocinio confirmamus. Datum in Auerbodio, pontificatus noſtri anno decimo octauo.

NOTATIONES.

AVERBODIVM in Brabantiæ & Leodienſis agri confinibus ſitum eſt: Abbas tamen in comitijs Ordinum Brabantię ſuum habet locum.

ARNVLPHVS) Comes Loſſenſis diploma Henrici IV. Imp. ſignauit, ſupra à me productum.

CAPVT XCIII

S. Foillani monaſterium incohatur, prope Rodium Hannoniæ opidum, Burchardo Cameracenſi Epiſcopo dotante, & eccleſias aliquot parochiales an. 1125. attribuente. Id Nicolaus Burchardi ſucceſſor, an. 1137. confirmauit.

BVRCHARDVS permiſsione diuina humilis Epiſcopus Cameracenſis .... dono ad augmentum cultus diuini, in ſacello de SENOPHE, ſito in loco martyrij S. FOILLANI, altaria de *Strepÿ*, *Sereſſle*, *Eſpinon*, *Mignan*, *de Crois*, *VVarlers*, *Derkenne*, & *Trunere*, vt ex ijs viuere poſsint fratres, è Foſſenſi eccleſia ſumpti. Et ſi contingat locum hunc ad Abbatialem dignitatem euehi, volo vt Abbas canonicè electus, paſtorale pedum deferat ad Capitulum eccleſiæ Foſſenſis, & ſoluant quotannis eidem Capitulo denarium aureum vnum, aut denarios argenteos XII. Datum in SENOPHE anno milleſimo centeſimo viceſimo quinto.

Ni-

Nicolai Cameracenſis Epiſcopi confirmatio.

In nomine ſanctę & indiuiduæ Trinitatis, ego Nicolavs, Dei gratia Cameracenſium Epiſcopus, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum ſalutem. Cū noſtri ordinis ſublimitas, imò omnium fidelium ſalus exigat, bene facta aliorum diligere & approbare, laudamus & qua poſsumus officij noſtri auctoritate corroboramus piam deuotionem & benefactum prædeceſsoris noſtri domini Bvrchardi. Qui Apoſtoli verba retractans, dicentis, *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei*, ob animæ ſuæ ſalutem, & beati martyris Foillani meritum, frequenti & honeſtæ petitioni Eccleſię Foſsēſis condeſcendens, quæ de emācipatione & honorificentia illius loci erat, in quo prædictus martyr paſsus fuerat, ſuarum perſonarum communicato conſilio, locum illum ſacri ſanguinis illius vnda reſperſum, & frequenti miraculorum luce perſpicuum, vbi & capella in honorem illius ſita erat, emancipauit; & tam ipſum, quàm altare de *Strepy* cum omnibus ſuis appēdicijs, ſeu & altare de *Archenne* prope Niuellam, item & altare *VVallers*, & capellam *Borle Fontaine* beato martyri Foillano, & Eccleſiæ Foſſenſi, ſuper ſanctiſſimum ipſius corpus, quod ibidem ad hoc perficiendum, cum plurimis Sanctorum corporibus delatum erat, contradidit, ad vſus ſiquidem fratrum qui in eodem loco in ſilua, quæ Cherbonirensis dicitur, ſub regulari habitu & ordine, Deo & B. martyri Foillano deſeruirent.

Qvia verò iſtud non ſine aliquo labore & multimoda expenſa Eccleſiæ Foſsenſis factum eſt, vt aliquid honoris & reſpectus capiti & membro, prout iuſtum eſt, proueniret, ſtatuit etiam vt ſingulis annis Eccleſia illa Cherbonirenſis Eccleſiæ Foſsenſi, in dedicatione eiuſdem, aureum nummum, vel XII. nummos cenſualiter ſolueret: & ſi locus ille meritis

B. Foillani & fratrũ religione adeò multiplicaretur, vt loci facultas Abbatem exigeret, & conuentus ille Abbatem ſibi canonicè eligeret, electumque Cameracum ad conſecrandum perduceret; conſecratus Foſsas, ad accipiendum paſtorale baculum ab altari B. martyris Foillani, & adrenouandas ſocietates & confraternitates veniret, & eo defuncto prædictum baculum Foſsas ſuper idem altare, inde iterum ſuo tempore à ſucceſsore recipiendum, Fraternitas remitteret.

Hoc autem tam rationabile inſtitutum, quod Deo annuente à præmemorato anteceſsore noſtro factum eſt, vt ratum & inconuulſum permaneat, ego NICOLAVS, Dei gratia eius ſucceſsor, & Cameracenſium Epiſcopus, approbo, & qua poſſum officij mei auctoritate & ſigilli impreſsione, & perſonarum mearum canonica adſtipulatione corroboro, Dei gratiam & pacem concedens conſeruatoribus, terribilem maledictionẽ & iram tremendi iudicij promulgans præ-
1137. uaricatoribus. Actum anno Incarnationis Domini milleſimo centeſimo triceſimo ſeptimo.

NOTATIO.

CHERBONIRENSIS) id eſt, Carbonaria ſilua, veteribus nota, hodie magna eſt pars Hannoniæ. Rodium, *Reux*, opidum gentis Croyæ, Comitatus titulo ab anno 1530. inclaruit. Huic adiacet Abbatia S. Foillani martyris: de quo in Faſtis noſtris egimus.

CAP.

CAPVT XCIV.

Iuanus Comes Aloſtanus, eiuſque uxor Laureta, Theoderici Flandriæ Comitis filia, an. 1139. dotant Truncinienſem ord. Præmonſtratenſis Abbatiam, prope Gandauum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ego IWANVS DE GAND. Quoniã plurima niſi ſcripta fuerint, à memoria elabuntur & reuolutione temporum in obliuionem redigũtur, neceſſe eſt litteris notari, quod poſtmodum expedit reminiſci.

NOTVM igitur facio tam futuris quàm præſentibus, quòd alodium meum in villa, quam BVRST vocant, ſeu quidquid iuris inibi erat, excepta mancipatione ſeruorum, ab omni noſtra vel laica poteſtate omnimodo *Drongen.* mancipatum, pro amplificando Dei nominis & laudis honore, ad vſum fratrum Trunchinienſis eccleſiæ, Premonſtratenſem ordinem profitentium, Deo ſanctæque Mariæ genitrici ſuæ, perpetuæ Virgini, quæ loco præfato preſidet, liberè tradidi, vnà cum vxoris mee

S. Oilardi, & fratris eius Theoderici de Niuela.
S. Henrici patruelis eorumdem.
S. Willelmi de Viua.
S. Gerardi, & fratris eius Hugonis.
S. Gerуaſij. S. Hugonis de Affne.

Actum TRVNCHINIS anno milleſimo centeſimo. triceſimo nono Incarnationis Dominicę, Indictione 1139.
II. Epacta XVIII. Concurrente VI X Kal. Octobris.

CAPVT XCV.

Conradus Imp. an. 1145. *confirmat Marſnam, & alia prædia monaſterio S. Remigij Remenſis donata.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. CONRADVS diuina fauente clementia Romanorum Rex ſecundus.

NE damnoſa in poſterum quod actum eſt deleret obliuio, ſcripto memoriali commiſimus, qualiter dominus ODO venerabilis Abbas S. Remigij confeſsoris & Francorum Apoſtoli, noſtram præſentiam apud Traiectum vlterius viſitauerit, & poſſeſsiones eccleſiæ ſuæ, quæ in regno noſtro adiacent, noſtro petierit priuilegio cōfirmari, *Marſnam* videlicet cum omnibus appendicijs ſuis.

Herta, *Cluma*, *Litta*, *Angledura*, *Becca*, præbẽdas quoque Marſnẽſes in vſus monachorũ,decedentibus clericis, tranſmutatas. Nos itaque tam religioſi viri petitionibus diligenter obtemperauimus, & tam poſſeſsiones ſupradictas, quàm præbendas in vſus monaſticos conuerſas, Regiæ Maieſtatis ſigillo corroborauimus.

Hoc etiam latere poſteros nolumus, quod ſingula eccleſiæ S. Remigij priuilegia, in præfatis poſſeſsionibus, nullum ſpecialiter Aduocatum determinant, niſi Regem Romanorum. Noſtræ ſiquidem diſcretionis eſt, legaliter prouidere tam legitimum monachis Aduocatum, qui potiùs prodeſse nouerit, quàm obeſse, potiùs alodium tueri, quàm vaſtare. Stabilitũ equidem & ordine iudiciario in noſtra curia adiudicatũ, quid Aduocatiæ debeatur.

In talibus ſcilicet placitis generalibus, quotãnis ſeruitium determinatum, tertiam partem pecuniæ, in talibus placitis generabilibus acquiſitæ, recipiet Aduocatus. Villicos miniſteriales, & Scabinos ponere vel deponere poterit Prępoſitus Marſnenſis, ſine Aduocato. De reditibus S. Remigij, per Villicum & Scabinos, placitabit Præpoſitus, ſine Aduocato. Si effuſio ſanguinis, ſeu banni infractio, ſeu latrocinium infra alodiũ emerſerint, placitare non poterit Præpoſitus ſine Aduocato; & exinde tertiam partem recipiet Aduocatus. Exactiones, tallias, quas quidã precarias vel petitiones nominant, vel accubitus vaſtatorios, regia cenſura contradicit penitus Aduocato.

Bede.

Si infra alodiũ terra culta vel inculta, molendina ab heredibus emancipata fuerint, monachi in vſus ſuos liberè ſibi vendicabunt ſine Aduocato. Siluas, fruteta, & dumos, ſub cenſu annuali, Præpoſitus ad commodum Eccleſiæ, quibuſlibet tradere poterit ſine Aduocato.

Qvicvmqve igitur hanc Aduocatiæ determinationem auſu temerario, quod abſit, infringere tentauerit,

tauerit, centũ libras auri puriſsimi componat, dimidietatem Cameræ noſtræ, & reliquam partem prædictæ S. Remigij eccleſiæ. Et vt hæc veriùs credátur, & omni deinceps tempore inconuulſa ſeruentur, hãc inde chartam ſcribi, & ſigilli noſtri impreſsione inſigniri iuſsimus, manuque propria, vt infra videtur, corroborantes, idoneos teſtes ſubternotari fecimus. Quorum nomina ſunt hæc:

Hartbertus Traiectenſis Epiſcopus.
Anſelmus Hauelburgenſis Epiſcopus.
Cunradus frater noſter, Traiectẽſis Præpoſitus.
Henricus Comes de Gelre.
Hermannus Comes de Cuick, & frater eius Comes Godefridus.
Adelbertus Comes de Noruenick.
Marquardus de Crumbach.
Walterus de Louenhuſen.
Libertus de Spileberck.

SIGNVM domini CVNRADI Romanorum Regis ſecundi.

EGO ARNOLDVS Cancellarius, vice HEINRICI Moguntini Archiepiſcopi & Archicancellarij, recognoui, anno Dominicę Incarnationis M C. XLV. Indictione octaua, regnãte Cũrado Romanorũ Rege II. anno verò regni eius octauo. Data eſt apud vlterius Traiectum, in Chriſto feliciter Amen, 1145. *Vtrecht.*

NOTATIO.

Merſen. IN Marſanenſi ſeu Merſenſi eccleſia haut procul à Traiecto Moſæ, primitus Canonici reſederunt, quibus paulatim decedentibus, monachi Benedictini, ex Remenſi Abbatia Remigiana euocati circa an. 1145. & ſequentes, ſucceſſerunt: vt ex Conradi II. Imp. tabulis iam recitatis, & ex Alexandri III. Papæ diplomate, quod anno 1178. ſcripſit, datur intelligi.

BENEDICTINIS noſtra ætate Canonici regulares, ord. S. Auguſtini, ſunt ſuffecti, & prædia Marſanenſis Præpoſituræ, via permutationis, tradita ſunt Abbati Aquarum curtarum, in Arteſia domicilium habenti, *Eaucourt.* qui alia prædia, in regno Franciæ ſita, ceſsit Abbati S. Remigij Remenſis, Paulo V. Papa, & Alberto Pio, Belgarum Principe, approbantibus.

CAPVT XCVI.

Theodericus, Comes & Princeps Aloſtanus, damna monaſterio Affligemienſi illata reparat, an. 1164.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego THEODERICVS, Dei gratia Dominus & Princeps Aloſtenſis opidi, notum fieri cupio tam præſentibus quàm futuris, eccleſiam Haffligemienſem aliquamdiu aduerſitatibus me inquietaſſe, prauorum conſi-

conſilio, damna plurima rebus intuliſse, hominibus meis pręfatam Dei domum iniuſtè conturbantibus, nec, vt debui, reſtitiſse, nec iniuriam pro poteſtate vindicaſſe.

Cvivs facti tandem pœnitens, & iudicium Dei metuens, inito ſapientum hominum meorum & religioſorum virorum conſilio, pacem & indulgentiam reatus mei humiliter quæſiui ac impetraui, Haffligem cum hominibus mei veni, ductus in eccleſiam, coram altari S. Petri ſatisfactionem feci, & omnem emendationem coram Deo & miniſtris eius, & omni congregatione promiſi.

Silvam meam, quæ *Hokerda* vocatur, pro anima mea ac parentum meorum, in reſtitutionem damni & eleëmoſynam liberaliter eccleſiæ contuli. Terram adiacentem, tam fratrum quàm aliorum circummanentium vſui delegaui. Hanc communi placito duo nobiles viri, *Stephanus* de *Boular* & Herbertus de *Dētregem*, ad opus eccleſiæ in manus ſuſceperunt, teſtes in perpetuum legittimæ donationis futuri.

Silvam fratrum apud *Ordengem*, quam ſæculari potentia vendi & ſuccidi prohibui, omni voluntati eorum, poteſtati, vtilitati, ſepoſita mea poteſtate, cōceſsi. Volo etiam, vt in omni terra poteſtatis meæ honor ac fidelitas præfatæ eccleſiæ integrè cuſtodiatur. Rebus ac familiæ ipſius pax inuiolabilis ab omnibus hominibus meis teneatur, & fratribus iuſta deſiderātibus, quod iuſtum eſt offerentibus, iniuſtitiam fieri à quoquam hominum in ditione mea omnino prohibeo. Familiam eccleſiæ in pace & defenſione, quam pater meus & auunculus tenuerunt, cuſtodire decreui, & ab omni exactione liberam reddidi: excepto, ſi quis eorum aliquid poſsideat, quod publico debito ſubiacere debeat.

Vt hæc igitur rata & inconuulſa permaneant, nec vlla ſucceſſorum meorum vel quorumlibet hominum importunitate infringi valeant, ſcripto annotari,

CAPVT XCVII.

Conuentio facta an. 1179. inter Godefridum Brabantiæ Ducem, & Philippum Flandriæ Comitem, ſuper matrimonio, quod Henricus, Godefridi filius, cum Mathilde, Philippi nepte, contraxit.

HÆc eſt conuentio facta, inter Comitem Flandriæ PHILIPPVM, & Ducem Louanię GODEFRIDVM, ſuper contractu matrimonij HENRICI filij Ducis, & MATHILDIS neptis Comitis, quæ ſcripto commendata eſt, ne memoriæ nouerca obliuione poſsit offuſcari in poſterum.

SCIANT itaque omnes & ſinguli, quòd Dux GODEFRIDVS dedit HENRICO filio ſuo, ad dotandam inde MATHILDEM neptem Comitis, Bruſſellam cum caſtello, hominijs, & omnibus pertinentijs, Viluordã cũ hominijs & omnibus pertinentijs, Leuuã cum hominijs, & omnibus pertinentijs, Vcclã, & Ruſchbroc, cum hominijs, & omnibus pertinentijs, & quidquid Dux habet inter Sonnam & Flandriam. *F. Sennam.*

HENRICVS autem, aſſenſu patris ſui, & ſuorum hominum

minum conſilio,dedit hæc omnia prænotata in dotem Mathildi,antequam ei nuberet:hac interpoſita conditione,quòd ſi contigerit Henricum mori abſque herede,vel etiam relicto poſt ſe herede aliquo,dotem illam poſsidebit Mathildis liberè & abſolutè tota vita ſua.Si verò Mathildis deceſserit non ſuſcepto herede ex Henrico,Comes Flandriæ tenebit Bruſſellam,quouſque ei reddantur mille & quingentæ libræ Flandrenſis monetæ,quas dedit Duci.

Illvd quoque ſciendum , quod ſi Henricus plùs vixerit quàm Dux pater eius,ſuccedet ei in Ducatum tanquam heres ſuus , & omnia ad eum deuoluentur iure hereditario,quæ Dux modo poſsidet,præter Vrtinam & Comitatum de Arſchot.Et ſi forte contigerit Henricum mori ante pâtrem,heres Henrici, ſi quem poſt ſe reliquerit ex Mathilde ſæpe dicta , ita ſuccedet Duci auo ſuo in Ducatum & omnem poſſeſsionem ſuam,præter Vrtinam & Comitatum de Arſchot,ſicut Henricus feciſſet,ſi diutiùs patre vixiſſet.

Ne quis ergò præſumat in poſterum præſcriptæ conuentioni contraire, & eam aliquatenus caſsare, ego Godefridvs Dux Louaniæ præſens ſcriptum ſigilli mei auctoritate corroborari,& homines meos in teſtimonium ſubſcribi præcepi , qui ex præcepto meo fidem ſuam dederunt, quòd iſta omnia, quæ in iſto continentur chyrographo , rata & inconuulſa obſeruabuntur : ita quod ſi ea, quod abſit, infringere attētauerint,ipſi & omnia ſua cum Comite Flandriæ & in ipſius auxilium remanebunt.Sunt autem iſti,

Arnout Dapifer de Rotſlar.
Arnout de Velepe.Inieramus de Orbais.
Reinerus de Gate.Willelmus de Birbeka.
Caſtellanus de Bruſella.
Walterus de A.Arnout de Bigarda.
Gerardus de Grembergis.Walterus Bertout.
Daniel deCraienhem.Renerus Ruſchebuſci,
Willelmus frater eorum.Henricus de Aſcha.

Got

Gotſuuinus de Adenghem. Ingelbertus frater eius.

Oſto de Traſennies. Walterus de Bolthem.

Gotſuuinus de Leuue Pollart.

Alardus Rapa. Gotſuinus de Sauenten.

Hawel de Hobuſc. Henricus de Scoten.

Scabini omnes cum præcone Waltero, & quàmplures burgenſium de Bruſella & meliores.

Actum prius Andwerpię, & poſtea conſummatum Bruſellæ, anno Domini M.C.LXXIX. 1179.

NOTATIONES.

CONVENTIONEM hanc deſcripſi ex autographo pergamenico, cui appenſum eſt ſigillum Godefridi Ducis, hac inſcriptione: *Godefridus Dei gratia Dux Lotharingiæ.* Sigillo impreſſa eſt effigies equitis armati, ſiniſtra ſcutum tenentis.

VRTINA) *Orten*, niſi fallor, hodie Silua Ducis, vrbs Brabantiæ epiſcopalis, an. 1184. condita à Godefrido III. Brab. Duce.

CAPVT XCVIII.

Balduinus, Comes Hannoniæ & Marchio Namurci, fundat ac dotat altare in Montenſi S. VValdetrudis baſilica, an. 1195.

NOs MARGARETA, Flandriæ & Hannoniæ Comitiſsa, notum facimus vniuerſis, quòd nos litteras piæ recordationis BALDVINI quondam Comitis Hannoniæ, Marchionis primi Namurcenſis proaui mei, non cancellatas, nec abolitas, nec in aliqua ſui parte vitiatas ſigillo ipſius ſigillatas vidimus, in hac forma.

NOTVM ſit vniuerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quàm futuris, quod BALDVINVS Comes Hannonienſis, Marchio primus Namurcenſis, Balduini Comitis & Aleidis Comitiſsa filius, vxorem habuit nobiliſsimam Margaretam, Theoderici Comitis Flandriæ filiam, Philippi potentiſsimi Flandriæ, & Viromandiæ ſororē, de qua filios habuit milites ſtrenuos, Balduinum ſcilicet primogenitum, Philippum medium, Henricum tertium, & filias. quarum vna fuit Elizabeth glorioſiſsima Francorū Regina, Philippo illuſtri Francorū Regi deſponſata.

PHILIPPO quoque Flādriæ & Viromandiæ Comite de-

defuncto, ipſe Balduinus, cum Margareta vxore ſua, Principatum Flandriæ per aliquot annos poſsedit. Idemq; Balduinus, ex parte matris ſuæ Aleidis, & auunculi ſui Henrici, Namurci & Luxemborch Comitis, iure Namurcum adeptus fuit. Vnde ipſe Balduinus ab Henrico Romanorum Imperatore, Frederici Imperatoris filio, factus fuit Marchio Namurcēſis & Princeps Imperij: à quo etiam Henrico Imperatore Balduinus prædictus filius eius, in militē fuit ordinatus: Defuncta autem Margareta prædicta, ipſa Brugis in monaſterio S. Donatiani ſepulta fuit, cui in hereditate & Comitatu Flandrenſi ſuccesſit ſupradictus filius eius Balduinus. Balduinus autem, iure ipſius Margaretæ, ad Comitatū ſuum Hannonienſē, & ad Marchiam Namurcenſem, relicta filio Flandria, rediit.

Hic quidem Balduinus Comes Hannoniæ, Marchio Namurcenſis, vir animoſus & magnę diſcretionis, & miræ memoriæ, ſaluti animæ ſuæ volens prouidere, inſtituit in Montenſi eccleſia, in medio monaſterij B. Waldetrudis, altare in honorem B. Iacobi Apoſtoli, fratris, inquam, B. Ioannis Euangeliſtæ: in quo quaque die in perpetuum Miſsa, quam eccleſiaſticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari inſtituit, pro animæ eius ſalute celebrabitur.

Sacerdos autem, qui ad hæc complēda à domino Comite ſupradicto & eius ſucceſsoribus, qui Comitatum Hannoniæ tenebunt, ſemper inſtituetur, ſaluo iure Canonicorum S. Germani in Offertorijs, xv. modios ſegetis, in parte decimæ Comitis apud Leſtinas annuatim habebit, medietatē ſcilicet meruagij, & medietatem auenæ. In quarum celebratione Miſſarum propriæ, tam in Collectis, quàm in Secretis & Poſtcommunionibus, pro ipſo Comite dicentur orationes: Miſſa autem illa ſemper ante ſonitum horę primæ celebrabitur. Ille autem ſacerdos in proceſſionibus & alijs officijs eccleſiæ B. Waldetrudis, in

maioribus ſolemnitatibus anni .... erit qui quidem ſacerdos de plenario Miſſarum complemento & de iure Canonicorum prædictorum conſeruando, iuramentum præſtabit.

Ad hæc eccleſia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, conceſsit ſupradicto Comiti, quòd quoque die Lunæ, poſt eius deceſſum, ante ipſū altare S. Iacobi,(ante quod quidē altare ipſe Comes, vbicumque locorum eum mori contigerit, corpus ſuum ſepeliri diſpoſuit,) Miſsa conuentualis cum prædicto ſacerdote, adhibitis quoque diacono & ſubdiacono, ante horam primam cantabitur: diaconus autem & ſubdiaconus eccleſiæ, qui ad Miſsam tenebuntur, quoque die Lunę in feſto S. Andreę annuatim in cenſibus de *Leſtinis* viginti ſolidos à Comite Hannonię, quos æqualiter diuident inter ſe, habebunt.

In Anniuerſario autem ſupradicti Comitis cum ſumma veneratione celebrando, eccleſia B. Waldetrudis annuatim in feſto S. Andreæ, in cenſibus domini Comitis apud *Leſtinas* LX. ſolidos denariorū habebit, præter illas ſex libras, quas ipſa eccleſia in iiſdem cenſibus pro concambio *Braine VVilhoite* habebat antea, & præter quinque ſolidos, quos pro decima de *Trinort* habebit. Illi autē ſex ſolidi in Anniuerſario tali diſtinctione diſtribuentur, quod quiſque Canonicus vel Canonica B. Waldetrudis, & quiſque Canonicus S. Germani, in Vigilijs anniuerſarij quattuor denarios, in Miſſa vero ſex denarios habebit: quiſque autem ſacerdos vſque ad duodecim, qui nō fuerit Canonicus S. Waldetrudis vel S. Germani, in eccleſijs Montenſibus diuina celebrans, tam in monaſterijs quā in capellis, ſcilicet B. Waldetrudis & S. Germani, & S. Petri, S. Andreæ, S. [illegible] & Leproſorum, & de *Bertaimont*, duos denarios in Vigilijs, & quattuor in Miſsa habebit: Pulſatores campanarum ſex denarios: in luminare autem duo ſolidi, & in Offertorium ſex denarij conuertentur.

Rector

Rector verò ſcholarum, ſi non fuerit Canonicus, quattuor in Vigilijs, & quattuor in Miſsa denarios habebit.

Si quis autem Canonicus vel Canonica in Vigilijs vel Miſsa defuit, nihil portionis habebit: nemo pro prabenda impignorata, vel ad cenſum datæ prabedæ portionem iſtam perdere debet: qui etiam ad negotia Eccleſiæ miſſus fuit, vel infirmitate detentus, portionem ſuam percipere debet. Quiſquis autem ſacerdos, exceptis prædictis, tres denarios, diaconus verò quiſque & ſubdiaconus duos denarios & de alijs clericis quiſque vnum denarium habebit: ſi quid in reſeruum fuit, in eccleſiam diſtribuetur.

Vt autem hæc omnia rata permaneant, ſcripto chyrographiſato commendata ſunt: cuius quidem ſcripti medietatem ſigillo ſupradicti Comitis Hannoniæ & Marchionis Namurcenſis roboratam, Eccleſia B. Waldetrudis ſibi reſeruauit, aliam vero ſcripti medietatem, ſigillo B. Waldetrudis ſignatam, ſæpe nominatus Comes ſibi retinuit. Teſtes,

Dominus Baldainus Camberonenſis, Dominus Hugo S. Giſleni, Dominus Bartolomæus S. Dionyſij in Broqueria, Dominus Abraham Maricolenſis, Dominus Nicolaus S. Foillani, Dominus Wedricus S. Ioannis Valencenenſis:	Abbates.

De hominibus Comitis teſtes.

Henricvs & Gvillelmvs, fratres eius.
Nicolaus de Barbencione. Euſtatius de Lene.
Rogerus de Condato.
Giſlebertus Præpoſitus S. Germani Montenſis.

De eccleſia vero teſtes.

Nicolaus Cameracenſis Archidiaconus, ipſius eccleſiæ Præpoſitus.
Giſlebertus prædictus, ipſius eccleſiæ Vicepræ-

 poſitus

geliſtæ inſtitui ordinauit, vt ibi perpetuò diuina celebrentur pro ſalute animæ ſuæ, ſcilcet in Miſsa, quam eccleſiaſticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari ordinauit.

Sacerdos autem ad hæc complenda à quolibet Comite Hannoniæ ſemper inſtituetur, ſaluo iure Canonicorũ B. Germani, in ſuis Offertorijs, ſaluo etiam officio eccleſiaſtico, quod & Canonici S. Germani & eorũ Capellani debent B. Waldetrudi. Vnde ſacerdos ille ſuper complemento prædictorum iuramentũ in ſui inſtitutione præſtabit.

Deinde ſtatutum fuit & firmatum, ne harũ Miſſarum ordinatio, ex negligẽtia ſeu auaritia (quod abſit) aliquatenus poſtponatur vel mutetur in poſterũ, quod illa Miſſa quæ pro animabus debet celebrari, ſemper prima & cum Proſa & veneratione celebrabitur, & in quaque Miſſa primæ orationes tàm in Collectis quàm Secretis & Poſtcommunibus propriæ & ſpeciales pro anima patris mei dicẽtur. Si autẽ in Miſſarũ illarum officio ſacerdotẽ percepero negligentẽ, licebit mihi eum amouere & alium inſtituere.

A Miſsis illis excipiuntur dies quidam in anno, ſcilicet dies in Cęna Domini & in Paraſceue, & in vigilia Paſchæ, octo dies Paſchæ, in quibus quaque die Miſſam *Reſurrexi* cantabit ſacerdos ille, & dies Aſcenſionis Domini, & prima dies Pentecoſtes, & dies feſtus omniũ Sanctorum, & prima dies Natalis Domini. In Purificatione autem B. Mariæ & eius Annũtiatione, & Aſſumptione, & Natiuitate, Miſſæ de B. Maria præcedent, & pro fidelibus defunctis Miſſę ſequentur. Ille autem ſacerdos annuatim quindecim modios ſegetis in parte decimæ domini Comitis Hannonienſis apud *Leſtinas* habebit, medietatem ſcilitet meruagij, & medictatem auenæ.

Ad hæc Eccleſia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, quàm erga eumdem Principẽ ſuum gerebat, conceſſit ſæpe dicto Comiti, quòd qua-

quæ

quaque die Lunæ poſt eius deceſſum, ad ipſum altare B. Iacobi Miſſam conuentualem, cum prædicto ſacerdote, adhibitis quoque diacono & ſubdiacono, celebrabit. Diaconus quoque & ſubdiaconus, qui ad hæc implenda inſtituetur, viginti ſolidos quoque anno in feſto S. Andreæ, in cenſibus domini Comitis apud *Leſinas* habebunt, quos æqualiter inter ſe diuident.

Ad hæc ſtatutum eſt, vt in illa Miſſa, quæ pro fidelibus defunctis celebrabitur, ex custodia eccleſiæ cereus vnus accendatur: quaque die Lunæ, etiam à conuentu eccleſię Miſſa celebrabitur ibidẽ pro defunctis, duo cerei accendentur.

In Anniuerſario autem ſæpedicti Comitis cũ ſumma veneratione celebrãdo, eccleſia B. Waldetrudis annuatim in feſto S. Andreæ in cenſibus Domini Comitis apud *Leſinas* ſexaginta ſolidos denariorum habebit, præter illas ſex libras, quas ipſa Eccleſia in eiſdem cenſibus pro concambio *decimæ VVilbote* habebat antea, & præter quinque ſolidos, quos pro decima de *Tronchon* habebat. Sæpedictus autem pater meus hæc omnia Montenſi eccleſię plenius confirmauit: quo defuncto, iuxta ſuam antea factam petitionem, corpus eius in prædicto loco ſepultum fuit ante cuius ſepulcrum altare B. Iacobi conſtructũ fuit. Ego verò hæc prælibata eleemoſynarum beneficia volens rata obſeruari, eidem Montenſi eccleſię, cum ſolemni approbatione ſcripto commendata, & ſigilli mei appoſitione roborata & teſtibus ſubſcriptis ſignata, confirmaui. Teſtes.

Maria Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa, ipſius Comitis vxor.

Philippus & Henricus, fratres eiuſdem Comitis.

Henricus & Guilielmus, patrui eiuſdem Comitis.

Nicolaus de Rues, Cameracẽſis Archidiaconus, ipſius Eccleſiæ Præpoſitus.

Giſ-

Giſlebertus Præpoſitus S. Germani, eiuſdem eccleſiæ Cuſtos

Nicolaus de Barbancione. Euſtachius de Lens.

Goſuinus Prapoſitus Sonegienſis.

Balduinus Cuſtos Sonegienſis

Henricus Montẽſis Caſtellanus. Ioannes Rufus Villicus de Leſtinis, & quàm plures alij Domini Comitis fideles.

Actum menſe Februario anno Dominicę incarnationis MC.LXXXXV. *1195.*

Nos autem MARGARETA, Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa ſuperius nominata, omnia & ſingula ſupradicta à meis prædeceſſoribus ſuperiùs nominatis conceſſa & confirmata laudamus, approbamus & confirmamus, & faciemus ea tanquam terræ Hannoniæ Domina firmiter obſeruari, ad hæc, quantum in nobis eſt, ſucceſſores meos Comites Hanoniæ in poſterum obligantes. In quorũ omnium teſtimoniũ & munimen præſentes litteras dictæ eccleſiæ S. Waldetrudis tradidimus, ſigilli noſtri munimine roboratas. Datum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ducẽteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri. *1266.*

CAPVT XCIX.

Balduini Imp. Conſtantinopolitani, Flandriæ Hannoniæque Comitis, Epiſtola, de vrbis Conſtantinopolitanæ per Latinos an. 1204. expugnatione: ex ms. codice Sonegienſi.

BALDVINVS Dei gratia fideliſſimus in Chriſto Imperator Conſtātinopolitanus, a Deo coronatus, Romanorū moderator & ſemper Auguſtus, Flandriæ & Hannonię Comes, vniuerſis Chriſti fidelibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, ceteriſq; Eccleſiarum Prælatis, eccleſiaſticiſq; perſonis, Baronibus, militibus & Serjantis, omni denique populo Chriſtiano, ad quos pagina præſens peruenerit, in vero Salutari gratiam & ſalutem,

AVDITE, qui longè eſtis & qui propè, admiramini & laudate Dominū, quàm magnifice fecit, qui antiqua miracula noſtris dignatus eſt renouare tēporibus, & non nobis quidem, ſed nomini ſuo gloriam dedit omnibus ſæculis admirandam. Mirabilibus eius circa nos ſemper mirabiliora ſuccedunt; cum etiam infi-
deſibus

delibus eſſe non debeat dubium, quin manus Domini hæc omnia operata eſt. Nihil ſperatum à nobis aut promiſſum antea contigit, ſed tunc demũ nobis noua Dominus procurauit auxilia, cùm nihil humani videretur conſilij ſupereſſe.

Et quidem ſi bene meminimus, per litteras Vniuerſitati veſtrę trãſmiſſas, noſtri progreſſus & ſtatus narrationem eò vſque deduximus, vt vrbe populoſa capta, violenter à paucis, tyranno fugato, ac filio Iſacij Alexio coronato, mora noſtra permiſſa foret & ordinata per hiemem, vt potenter obtinerentur, ſi qui reſiſtere viderentur Alexio; & nunc breuiter narrãda ſuſcipimus, quę poſtea circa nos contigerũt, eo prænotato, quod ſicut opera hominum non fuere ſed Dei, quę Græcis intulimus, ita non hominum opera ſed dęmonũ fuere, quę cum Imperatore nouo Gręcorum per omnia Gręcia nobis ex perfidia conſueta retribuit.

Nos ſiquidem, ne diſcordię inter nos & Gręcos fomitem miniſtraret moribus noſtris aduerſa barbaries, de ciuitate exeuntes, ex aduerſo ciuitatis, interiacente portu ad preces Imperatoris caſtra poſuimus; & ex inſperata ſeu innata malitia ſeu Gręcorũ ſeducta perfidia animo recedit à nobis, cui tanta contulimus beneficia, Imperator, & in omnibus, cũ patre Patriarcha & mole Nobilium, nobis promiſsis periurus & mendax, tot incurrit periuria, quot nobis præſtitit iuramenta.

Vnde noſtro tandem deſtitutus auxilio prælia cõtra nos meditatur in caſſum, & in nauigium, quod eũ adduxerat & ſublimauerat ad coronam procurat incendia: ſed voto tam crudeli Deo nos protegente fraudatur, fit per cuncta deterior, & hominum ſuorum cædes & rapinæ proueniunt, imminente foris pugna, intus timoribus coarctatur, Imperatorem & æmulum parantibus Gręcis: ea occaſione captata quòd nullũ ad auxiliũ noſtrũ debet habere refugiũ.

 Cum-

Cvmqve vei euadendi ſpes nica reſtaret in nobis, quemdam Mvrcvlphvm nomine,ſanguine ſibi propinquum,de quo pro beneficijs impenſis ſuper omnes alios confidebat , mittit ad exercitum noſtrum, qui *Blacernæ* palatium ſub Imperatore & ſuo iuramento promittit in obſidium , donec nobis cuncta promiſſa reddantur.

Accedit ad palatium recipiendum nobilis Marchio, illudit Alexivs Marchioni , & quos iam nobis dederat,ſpretis obſidibus,conſueta periuria non veretur, nocte inſecuta,domino ſuo periurus,& nobis Mvrcvlphvs à Græcis reddendi nobis palatij reuelat arcana,atque ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem,& ad hoc modis omnibus eſse veniendum, declarat.

Noster deijcitur Alexius:cuius proditionis merito tertius in vrbe Imperator attollitur : in dominum dormientem & rei neſcium ſacrilegas mittit manus: cumque carceri tetro includens iterum *Nicolaum* quemdam, qui apud S. Sophiam Imperiales infulas nouiter vſurpauerat, traditum ſibi, Græcorum, qui eum creauerant proditione rurſum incarcerat. Mortuoque poſt modicum Isacio, qui animum filij ſui à nobis præ omnibus, vt dicebatur, auerterat, acclamante clero, & Græcorum populo, vt de terra tollerentur; in breui tamen ſanguinem noſtrum ſitientibus Græcis, prælia contra nos proditor iam dictus inſtaurat, vrbem machinis & oppugnaculis munit: quorum ſimilia nemo vidit vnquam.

Cvmqve murus miræ latitudinis lapidibus munitus, cæmentoque tenacitatis & firmitatis antiquæ inſtructus,in altũ valdè inſurgens, turres haberet ampliſsimas,pedibus circiter quinquagenis paulò , plùs minuſue diſtantes, inter quaſlibet duas à parte maris, qua noſter timebatur aſſultus, turris lignea erigitur ſuper murum ſtationibus tribus aut quattuor, multitudinem continentibus armatorum.

Ni-

Nihilominvs tamen inter quaſlibet duas turres ſeu petraria ſeu mangonellum erigitur, turribus autem ſuper eriguntur ligneæ turres altiſsimæ ſtationũ ſex: ſuper quam ſupremam ſtationem aduerſum nos porriguntur ſcalæ, appodiationes ſeu propugnacula continẽtes, paulò minùs excelſis ſcalarum capitibus, quàm iacere in altum poſſet arcus à terra. Murũ etiã ipſum murus circumcingit inferior, duplexq; foſſatum, ne muris vlla applicari valerent ingenia, ſub quibus poſſent latitare foſſores.

Interim terra mariq; muros tentat perfidus Imperator, nos ſemper Domino protegente, & ſuos fruſtrante conatus. Iam propter ordinationem noſtram, ad prædam victualium procul exeuntibus noſtris, vſque ad mille animas hominum pugnatorum, Imperator occurrit in multitudine Græcorum, primoq; congreſſu diſsipatur omnino, cæſis captiſque non paucis, ſine damno noſtrorum: fuga ignominioſa conſulens ſibi, clypeum abijcit, arma deponit, & noſtris vexillum Imperiale demittit, nobilẽ, quam ſibi præferri faciebat, Iconiam, quam Ordini Ciſtercienſi noſtri dedicauere.

Iterato nauigium noſtrum flammis aggreditur, intempeſtæ noctis ſilentio, ſexdecim naues ſuas accenſas, velis in altum expanſis & inferiùs colligatis, ad proram flante fortiter Auſtro, noſtras mittit in naues: ſed Domino fauente, cum multo labore noſtrorum cuſtodiuimus indemnes, & ardentibus nauibus clauis infixis, catenis hærentibus, noſtrorũ remedio truduntur in pelagus, & ab imminenti mortis periculo à Domino liberamur.

Nos igitur terreſtrem eum prouocauimus ad pugnam, & ponte atque amne tranſmiſſo, qui exercitum noſtrum ſeparabat à Græcis, cuneis ordinatis ante portam diu ſtetimus regiæ ciuitatis & Imperialis palatij, quod *Blacherna* nuncupatur, in nomine Domini agminum Iſrael, præcedente Cruce viuifica,

parati ad prælium Græcos excipere, ſi eis placuiſſet exire. Et quidem pro militiæ exercitio exeuntem nobilem Græcũ quendam noſtri pedites trucidarũt. Sic in caſtra reuerſi terra mariq; ſæpius prouocamur, ſed dãte Domino ſemper ac triũphaliter obtinemus.

Mittit ad nos pacis fictæ legatos perfidus incubator Imperij, poſtulat & optat cum Duce colloquium. Cui quidem cum Dux magnanimus obiecisset, quòd nulla cum eo poſsit eſſe pacis ſecuritas, qui dominum ſuum carceri incluſiſſet, poſtpoſita iuriſiurandi religione, & fidei ac fœderis inter eos quantumlibet firmiter obtinentis,...... eidemq; bona fide conſuleret, vt dominum ſuum reſtitueret, & humiliter veniam poſtularet, noſtras etiam pro ſe permitteret preces: & quòd cum eodem domino ſuo miſericoditer, ſi vellet, agere deberemus, ac quidquid contra nos egerat veneno ſè, ſi vellet, rediret ad animum, imputare vellemus ætati lapſuiue conſilij. Ille vana verba ſubintulit, quia quòd reſponderet rationabliter, non haberet. Obedientiam autem Romani Pontificis & ſubuentionem Terræ ſanctæ, quod iuramento & ſcripto Imperiali firmauerat, Alexivs adeò refutauit, vt vitam amittere præeligeret, Græciamque ſubuerti, quàm quòd Latinis Pontificibus Græcia ſubderetur.

Nocte igitur inſequenti dominum ſuum laqueo ſuffocat in carcere, cum quo ipſo die prandiũ ſumpſerat. Inde & claua ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis & coſtas inaudita crudelitate confregit, caſuq; vitam, quam caſu extorſerat, confingit exemptam, ac Imperiali ſepultura conceſſa propalatum omnibus ſcelus funeris honore diſsimulat.

Sic nobis hiems tota perficitur, donec nauibus noſtris ſcaliſque aptatis, & inſtrumentis bellicis præparatis, nos & noſtra recipientes in nauibus, V. Idus Aprilis, hoc eſt, feria ſexta ante Paſsionem Domini, vnanimiter pro honore ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſub-

ſubuentione ſanctę Terræ, nauali prælio inuadimus ciuitatem, & ſine multo noſtrorum ſanguine, fuimus tanta perpeſsi, vt inimicis, noſtris in opprobrium verteremur; quorum ea die pars per cuncta ſuperior; adeò vt tracti in terram Græcis compelleremur noſtra bellica inſtrumenta relinquere, & infecto negotio ad ripam redire cogeremur aduerſam, ea die, vt videbamur, inutiliter fatigati.

CONTVRBATI igitur multùm & contempti, ſed demum in Domino roborati, definito rurſum conſilio inſtauramur ad pugnam, & ....II. Idus Aprilis, hoc eſt, feria ſecunda poſt Paſsionem Domini, flante Borea, rurſum applicamur ad muros, ſcalis nauium, ſcalis turrium applicatis, cum multo labore noſtrorū, permultùm reſiſtentibus Græcis: ſed ex quo comminus gladios ſenſere noſtrorum, non diu belli anceps durauit euentus. Duæ ſiquidem naues pariter colligatæ, quę noſtros Epiſcopos Sueſsionenſem & Trecenſem deferebant, quarum erant inſignia, *Paradiſus & Peregrina*, ſcalis ſuis ſcalas turrium attigerunt, & felici auſpicio peregrino & pro Paradiſo pugnantes, hoſtibus admouerunt.

PRIMA muros obtinent vexilla Pontificum, miniſtriſque cęleſtium Sacramētorum prima de cælo cōceditur victoria: irruentibus verò noſtris, Domino iubente, cedit multitudo infinita perpaucis, & propugnacula relinquentibus Græcis, noſtri audacter militibus portas aperiunt. Quorum Imperator, qui non procul à muris adſtabat, cùm armatum conſpicaretur ingreſſum, ſtatim tentoria dereliquit & fugit. Noſtri cædibus occupantur, ciuitas capitur populoſa, recipiuntur in palatijs Imperialibus, qui noſtrorum enſes effugerant, multaque cæde facta Græcorum, noſtri ſeſe recolligunt. Aduesperaſcente iam die, arma feſsi deponunt, de aſſultu palatiorum in craſtinum tractaturi: ſuos recolligit Imperator, craſtinam hortatur ad pugnam,

maioribus ſolemnitatibus anni .... erit qui quidem ſacerdos de plenario Miſſarum complemento & de iure Canonicorum prædictorum conſeruando, iuramentum præſtabit.

Ad hæc eccleſia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, conceſsit ſupradicto Comiti, quòd quoque die Lunæ, poſt eius deceſſum, ante ipſum altare S. Iacobi,(ante quod quidē altare ipſe Comes, vbicumque locorum eum mori contigerit, corpus ſuum ſepeliri diſpoſuit,) Miſſa conuentualis cum prædicto ſacerdote, adhibitis quoque diacono & ſubdiacono, ante horam primam cantabitur: diaconus autem & ſubdiaconus eccleſiæ, qui ad Miſſam tenebuntur, quaque die Lunę in feſto S. Andreę annuatim in cenſibus de *Leſtinis* viginti ſolidos à Comite Hannonię, quos æqualiter diuident inter ſe, habebunt.

In Anniuerſario autem ſupradicti Comitis cum ſumma veneratione celebrando, eccleſia B. Waldetrudis annuatim in feſto S. Andreæ, in cenſibus domini Comitis apud *Leſtinas* .X. ſolidos denariorū habebit, præter illos ſex libras, quas ipſa eccleſia in iiſdem cenſibus pro concambio *Braine VVilotte* habebat antea, & præter quinque ſolidos, quos pro decima de *Trazort* habebit. Illi autē ſex ſolidi in Anniuerſario tali diſtinctione diſtribuentur, quòd quiſque Canonicus vel Canonica B. Waldetrudis, & quiſque Canonicus S. Germani, in Vigilijs anniuerſarij quatuor denarios, in Miſſa vero ſex denarios habebit: quiſque autem ſacerdos vſque ad duodecim, qui nō fuerit Canonicus S. Waldetrudis vel S. Germani, in eccleſijs Montenſibus diuina celebrans, tam in monaſterijs quā in capellis, ſcilicet B. Waldetrudis & S. Germani, & S. Petri, S. Andreæ, S. Nicolai & Leproſorum, & de *bertaimont*, duos denarios in Vigilijs, & quattuor in Miſsa habebit. Pulſatores campanarum ſex denarios: in luminare autem duo ſolidi, & in Offertorium ſex denarij conuertentur.

Rector

Rector verò ſcholarum, ſi non fuerit Canonicus, quattuor in Vigilijs, & quattuor in Miſsa denarios habebit.

Si quis autem Canonicus vel Canonica in Vigilijs vel Miſsa defuit, nihil portionis habebit: nemo pro præbenda impignorata, vel ad cenſum datæ præbedæ portionem iſtam perdere debet: qui etiam ad negotia Eccleſiæ miſſus fuit, vel infirmitate detentus, portionem ſuam percipere debet. Quiſquis autem ſacerdos, exceptis prædictis, tres denarios, diaconus verò quiſque & ſubdiaconus duos denarios & de alijs clericis quiſque vnum denarium habebit: ſi quid in reſeruum fuit, in eccleſiam diſtribuetur.

Vt autem hæc omnia rata permaneant, ſcripto chyrographiſato commendata ſunt: cuius quidem ſcripti medietatem ſigillo ſupradicti Comitis Hannoniæ & Marchionis Namurcenſis roboratam, Eccleſia B. Waldetrudis ſibi reſeruauit, aliam verò ſcripti medietatem, ſigillo B. Waldetrudis ſignatam, ſæpe nominatus Comes ſibi retinuit. Teſtes,

Dominus Balduinus Camberonenſis,	Abbates.
Dominus Hugo S. Giſleni,	
Dominus Bartolomæus S. Dionyſij in Broqueria,	
Dominus Abraham Maricolenſis,	
Dominus Nicolaus S. Foillani,	
Dominus Wedricus S. Ioannis Valencenenſis:	

De hominibus Comitis teſtes.

HENRICVS & GVILIELMVS, fratres eius.
Nicolaus de Barbencione. Euſtatius de Lene.
Rogerus de Condato.
Giſlebertus Præpoſitus S. Germani Montenſis.

De eccleſia verò teſtes.

Nicolaus Cameracenſis Archidiaconus, ipſius eccleſiæ Præpoſitus.
Giſlebertus prædictus, ipſius eccleſiæ Vicepræ-

geliſtæ inſtitui ordinauit, vt ibi perpetuò diuina celebrentur pro ſalute animæ ſuæ, ſcilicet in Miſsa, quam eccleſiaſticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari ordinauit.

Sacerdos autem ad hæc complenda à quolibet Comite Hannoniæ ſemper inſtituetur, ſaluo iure Canonicorũ B. Germani, in ſuis Offertorijs, ſaluo etiam officio eccleſiaſtico, quod & Canonici S. Germani & corũ Capellani debent B. Waldetrudi. Vnde ſacerdos ille ſuper complemento prædictorum iuramentũ in ſui inſtitutione præſtabit.

Deinde ſtatutum fuit & firmatum, ne harũ Miſſarum ordinatio, ex negligẽtia ſeu auaritia (quod abſit) aliquatenus poſtponatur vel mutetur in poſterũ, quod illa Miſſa quæ pro animabus debet celebrari, ſemper prima & cum Proſa & veneratione celebrabitur, & in quaque Miſſa primæ orationes tàm in Collectis quàm Secretis & Poſtcommunibus propriæ & ſpeciales pro anima patris mei dicẽtur. Si autẽ in Miſſarũ illarum officio ſacerdotẽ percepero negligentẽ, licebit mihi eum amouere & alium inſtituere.

A Miſsis illis excipiuntur dies quidam in anno, ſcilicet dies in Cęna Domini & in Paraſceue, & in vigilia Paſchæ, octo dies Paſchæ, in quibus quaque die Miſſam *Reſurrexi* cantabit ſacerdos ille, & dies Aſcenſionis Domini, & prima dies Pentecoſtes, & dies feſtus omniũ Sanctorum, & prima dies Natalis Domini. In Purificatione autem B. Mariæ & eius Annũtiatione, & Aſſumptione, & Natiuitate, Miſſæ de B. Maria præcedent, & pro fidelibus defunctis Miſſę ſequentur. Ille autem ſacerdos annuatim quindecim modios ſegetis in parte decimæ domini Comitis Hannonienſis apud *Leſtinas* habebit, medietatem ſcilitet meruagij, & medietatem auenæ.

Ad hæc Eccleſia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, quam erga eumdem Principẽ ſuum gerebat, conceſsit ſæpe dicto Comiti, quòd quaque

quaque die Lunæ poſt eius deceſſum, ad ipſum altare B. Iacobi Miſſam conuentualem, cum prædicto ſacerdote, adhibitis quoque diacono & ſubdiacono, celebrabit. Diaconus quoque & ſubdiaconus, qui ad hæc implenda inſtituetur, viginti ſolidos quoque anno in feſto S. Andreæ, in cenſibus domini Comitis apud *Leſtinas* habebunt, quos æqualiter inter ſe diuident.

Ad hæc ſtatutum eſt, vt in illa Miſſa, quæ pro fidelibus defunctis celebrabitur, ex cuſtodia eccleſiæ cereus vnus accendatur: quaque die Lunæ, cum à conuentu eccleſię Miſſa celebrabitur ibidē pro defunctis duo cerei accendantur.

In Anniuerſario autem ſæpedicti Comitis cū ſumma veneratione celebrādo, eccleſia B. Waldetrudis annuatim in feſto S. Andreæ in cenſibus Domini Comitis apud *Leſtinas* ſexaginta ſolidos denariorum habebit, præter illas ſex libras, quas ipſa Eccleſia in eiſdem cenſibus pro concambio *braine VVilante* habebat antea, & præter quinque ſolidos, quos pro decima de *Tronchon* habebat. Sæpedictus autem pater meus hæc omnia Montenſi eccleſię plenius confirmauit: quo defuncto, iuxta ſuam antea factam petitionem, corpus eius in prædicto loco ſepultum fuit, ante cuius ſepulcrum altare B. Iacobi conſtructū fuit. Ego verò hæc prælibata eleemoſynarum benefacta volens rata obſeruari, eidem Montenſi eccleſię, cum ſolemni approbatione ſcripto commendata, & ſigilli mei appoſitione roborata & teſtibus ſubſcriptis ſignata, confirmaui. Teſtes.

Maria Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa, ipſius Comitis vxor.

Philippvs & Henricvs, fratres eiuſdem Comitis.

Henricvs & Gvilielmvs, patrui eiuſdem Comitis.

Nicolaus de Rues, Cameracēſis Archidiaconus, ipſius Eccleſiæ Præpoſitus.

Giſ-

Giſlebertus Præpoſitus S. Germani, eiuſdem
ecclesiæ Cuſtos
Nicolaus de Barbancione. Euſtachius de Lens.
Goſuinus Præpoſitus Sonegienſis.
Balduinus Cuſtos Sonegienſis
Henricus Montẽſis Caſtellanus. Ioannes Rufus
Villicus de Leſtinis, & quàm plures alij Domini Comitis fideles.

Actum menſe Februario anno Dominicę incarnationis MC.LXXXXV. *1195.*

Nos autem MARGARETA, Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa ſuperius nominata, omnia & ſingula ſupradicta à meis prædeceſſoribus ſuperiùs nominatis conceſſa & confirmata laudamus, approbamus & confirmamus, & faciemus ea tanquam terræ Hannoniæ Domina firmiter obſeruari, ad hæc, quantum in nobis eſt, ſucceſſores meos Comites Hanoniæ in poſterum obligantes. In quorũ omnium teſtimoniũ & munimen præſentes litteras dictæ eccleſiæ S. Waldetrudis tradidimus, ſigilli noſtri munimine roboratas. Datum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ducẽteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri. *1266.*

CAPVT XCIX.

Balduini Imp. Conſtantinopolitani, Flandriæ Hannoniæque Comitis, Epiſtola, de vrbis Conſtantinopolitanæ per Latinos an. 1204. expugnatione: ex ms. codice Sonegienſi.

BALDVINVS Dei gratia fideliſſimus in Chriſto Imperator Conſtãtinopolitanus, à Deo coronatus, Romanorũ moderator & ſemper Auguſtus, Flandriæ & Hannonię Comes, vniuerſis Chriſti fidelibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis, ceteriſq; Eccleſiarum Prælatis, eccleſiaſticiſq; perſonis, Baronibus, militibus & Serjantis, omni denique populo Chriſtiano, ad quos pagina præſens peruenerit, in vero Salutari gratiam & ſalutem,

AVDITE, qui longè eſtis & qui propè, admiramini & laudate Dominũ, quàm magnifice fecit, qui antiqua miracula noſtris dignatus eſt renouare tẽporibus, & non nobis quidem, ſed nomini ſuo gloriam dedit omnibus ſæculis admirandam. Mirabilibus eius circa nos ſemper mirabiliora ſuccedunt, cùm etiam infidelibus

delibus eſſe non debeat dubium, quin manus Domini hæc omnia operata eſt. Nihil ſperatum à nobis aut promiſſum antea contigit, ſed tunc demũ nobis noua Dominus procurauit auxilia, cùm nihil humani videretur conſilij ſupereſſe.

Et quidem ſi bene meminimus, per litteras Vniuerſitati veſtrę trãſmiſſas, noſtri progreſſus & ſtatus narrationem eò vſque deduximus, vt vrbe populoſa capta, violenter à paucis, tyranno fugato, ac filio Iſacij Alexio coronato, mora noſtra permiſſa foret & ordinata per hiemem, vt potenter obtinerentur, ſi qui reſiſtere viderentur Alexio; & nunc breuiter narrãda ſuſcipimus, quę poſtea circa nos contigerũt, eo prænotato, quod ſicut opera hominum non fuere ſed Dei, quę Græcis intulimus, ita non hominum opera ſed dęmonũ fuere, quę cum Imperatore nouo Grę̨corum per omnia Grę̨cia nobis ex perfidia conſueta retribuit.

Nos ſiquidem, ne diſcordię inter nos & Grę̨cos fomitem miniſtraret moribus noſtris aduerſa barbaries, de ciuitate exeuntes, ex aduerſo ciuitatis, interiacente portu, ad preces Imperatoris caſtra poſuimus; & ex inſperata ſeu innata malitia ſeu Grę̨corũ ſeducta perfidia animo recedit à nobis, cui tanta contulimus beneficia, Imperator, & in omnibus, cũ patre Patriarcha & mole Nobilium, nobis promiſsis periurus & mendax, tot incurrit periuria, quot nobis præſtitit iuramenta.

Vnde noſtro tandem deſtitutus auxilio, prælia cõtra nos meditatur in caſſum, & in nauigium, quod eũ adduxerat & ſublimauerat ad coronam, procurat incendia: ſed voto tam crudeli Deo nos protegente fraudatur, fit per cuncta deterior, & hominum ſuorum cædes & rapinæ proueniunt, imminente foris pugna, intus timoribus coarctatur, Imperatorem & æmulum parantibus Grę̨cis: ea occaſione captata quòd nullũ ad auxiliũ noſtrũ debet habere refugiũ.

 Cum-

Cvmqve vei euadendi ſpes nica reſtaret in nobis, quemdam Mvrcvlphvm nomine, ſanguine ſibi propinquum, de quo pro beneficijs impenſis ſuper omnes alios confidebat, mittit ad exercitum noſtrum, qui *Blacerna* palatium ſub Imperatore & ſuo iuramento promittit in obſidium, donec nobis cuncta promiſſa reddantur.

Accedit ad palatium recipiendum nobilis Marchio, illudit Alexivs Marchioni, & quos iam nobis dederat, ſpretis obſidibus, conſueta periuria non veretur, nocte inſecuta, domino ſuo periurus, & nobis Mvrcvlphvs à Græcis reddendi nobis palatij reuelat arcana, atque ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem, & ad hoc modis omnibus eſse veniendum, declarat.

Noster deijcitur Alexius: cuius proditionis merito tertius in vrbe Imperator attollitur: in dominum dormientem & rei neſcium ſacrilegas mittit manus: cumque carceri tetro includens iterum *Nicolaum* quemdam, qui apud S. Sophiam Imperiales infulas nouiter vſurpauerat, traditum ſibi, Græcorum, qui eum creauerant proditione rurſum incarcerat. Mortuoque poſt modicum Isacio, qui animum filij ſui à nobis præ omnibus, vt dicebatur, auerterat, acclamante clero, & Græcorum populo, vt de terra tollerentur; in breui tamen ſanguinem noſtrum ſitientibus Græcis, prælia contra nos proditor iam dictus inſtaurat, vrbem machinis & oppugnaculis munit: quorum ſimilia nemo vidit vnquam.

Cvmqve murus miræ latitudinis lapidibus munitus, cæmentoque tenacitatis & firmitatis antiquæ inſtructus, in altũ valdè inſurgens, turres haberet ampliſsimas, pedibus circiter quinquagenis paulò, plus minuſue diſtantes, inter quaſlibet duas à parte maris, qua noſter timebatur aſſultus, turris lignea erigitur ſuper murum ſtationibus tribus aut quattuor, multitudinem continentibus armatorum.

Ni.

Nihilominvs tamen inter quaſlibet duas turres ſeu petraria ſeu mangonellum erigitur, turribus autem ſuper eriguntur ligneæ turres altiſsimæ ſtationū ſex: ſuper quam ſupremam ſtationem aduerſum nos porriguntur ſcalæ, appodiationes ſeu propugnacula continētes, paulò minùs excelſis ſcalarum capitibus, quàm iacere in altum poſſet arcus à terra. Murū etiā ipſum murus circumcingit inferior, duplexq; foſſatum, ne muris vlla applicari valerent ingenia, ſub quibus poſſent latitare foſſores.

Interim terra mariq; muros tentat perfidus Imperator, nos ſemper Domino protegente, & ſuos fruſtrante conatus. Iam propter ordinationem noſtram, ad prædam victualium procul exeuntibus noſtris, vſque ad mille animas hominum pugnatorum, Imperator occurrit in multitudine Græcorum, primoq; congreſſu diſsipatur omnino, cæſis captiſque non paucis, ſine damno noſtrorum: fuga ignominioſa conſulens ſibi, clypeum abijcit, arma deponit, & noſtris vexillum Imperiale demittit, nobilē, quam ſibi præferri faciebat, Iconiam, quam Ordini Ciſtercienſi noſtri dedicauere.

Iterato nauigium noſtrum flammis aggreditur, intempeſtæ noctis ſilentio, ſexdecim naues ſuas accenſas, velis in altum expanſis & inferiùs colligatis, ad proram flante fortiter Auſtro, noſtras mittit in naues: ſed Domino fauente, cum multo labore noſtrorum cuſtodiuimus indemnes, & ardentibus nauibus clauis infixis, catenis hærentibus, noſtrorū remedio truduntur in pelagus, & ab imminenti mortis periculo à Domino liberamur.

Nos igitur terreſtrem eum prouocauimus ad pugnam, & ponte atque amne tranſmiſſo, qui exercitum noſtrum ſeparabat à Græcis, cuneis ordinatis ante portam diu ſtetimus regiæ ciuitatis & Imperialis palatij, quod *Blacherna* nuncupatur, in nomine Domini agminum Iſrael, præcedente Cruce viuifica,

ſubuentione ſanctę Terræ, nauali prælio inuadimus ciuitatem,& ſine multo noſtrorum ſanguine, fuimus tanta perpeſsi, vt inimicis, noſtris in opprobrium verteremur;quorum ea die pars per cuncta ſuperior; adeò vt tracta in terram Græcis compelleremur noſtra bellica inſtrumenta relinquere,& infecto negotio ad ripam redire cogeremur aduerſam, ea die, vt videbamur,inutiliter fatigati.

Contvrbati igitur multùm & contempti,ſed demum in Domino roborati, definito rurſum conſilio inſtauramur ad pugnam,& ....II. Idus Aprilis,hoc eſt, feria ſecunda poſt Paſsionem Domini, flante Borea, rurſum applicamur ad muros,ſcalis nauium , ſcalis turrium applicatis, cum multo labore noſtrorũ , permultùm reſiſtentibus Græcis : ſed ex quo cominus gladios ſenſere noſtrorum,non diu belli anceps durauit euentus.Duæ ſiquidem naues pariter colligatæ, quę noſtros Epiſcopos Sueſsionenſem & Trecenſem deferebant, quarum erant inſignia,*Paradiſus & Peregrina*,ſcalis ſuis ſcalas turrium attigerunt , & felici auſpicio peregrino & pro Paradiſo pugnantes, hoſtibus admouerunt.

Prima muros obtinent vexilla Pontificum, miniſtriſque cęleſtium Sacramētorum prima de cælo cōceditur victoria:irruentibus verò noſtris,Domino iubente,cedit multitudo infinita perpaucis, & propugnacula relinquentibus Græcis,noſtri audacter militibus portas aperiunt. Quorum Imperator , qui non procul à muris adſtabat , cùm armatum conſpicaretur ingreſſum,ſtatim tentoria dereliquit & fugit.Noſtri cædibus occupantur, ciuitas capitur populoſa, recipiuntur in palatijs Imperialibus,qui noſtrorum enſes effugerant,multaque cæde facta Græcorum,noſtri ſeſe recolligunt.Adueſperaſcente iam die,arma feſsi deponunt,de aſſultu palatiorum in craſtinum tractaturi:ſuos recolligit Imperator,craſtinam hortatur ad

pugnam,

vnanimiter ac ſolemniter elegerunt, diuinas laudes clero ac populo pariter acclamante, ſequentique Dominica, qua *Iubilate* cantatur, præcipiente Petro Apoſtolo, Regem honorificari, eique obedire quaſi præcellenti, & Euangelio nuntiante, quòd gaudium noſtrum nemo tollet à nobis, cum ingenti honore atque etiam tripudio, more etiam ſuo applaudentibus Græcis, ad honorem Dei & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac ſubuentionem Sanctæ terræ, glorioſè coronatum, ad Imperij faſtigia Deo & omnibus amabiles Patres..... Pontifices, cum vniuerſorum applauſu & pijs lacrimis, ſublimarunt.

Aderant incolæ Terræ ſanctæ, eccleſiaſticæ militareſque perſonæ, quarum præ omnibus inæſtimabilis erat & gratulabunda lætitia: exhibitum Deo gratius obſequium aſſerebant, quàm ſi ciuitas ſancta Chriſtianis eſſet cultibus reſtituta; cùm ad confuſionem perpetuam inimicorum Crucis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ terræque Hieroſolymitanæ ſeſe ciuitas regia deuouerat, quæ tamdiu tam potenter aduerſaria ſtetit & contradixit vtrique.

Haec eſt enim, quæ ſpurciſsimo gentilium ritu, pro fraterna ſocietate. ſanguinibus alternis ebibitis, cum infidelibus auſa eſt ſæpiùs amicitias firmare ferales, & eoſdem diu mamilla lactauit vberrima, & extulit in ſuperbiam ſæculorum, arma, naues & victualia miniſtrando. Quid è contrario fecit peregrinis, magis edocere ſufficiunt in omni genere Latinorum exempla, quàm verba, Hæc eſt, quæ in odium ſummi Pontificis, Apoſtolorum principis nomē audire vix poterat, nec vnam inter Græcos eidē Eccleſiam credebat, qui omniū eccleſiarū ab ipſo Domino accepit principatum, & ſicut recens eorum recolit memoria, qui viderunt, Legatum Apoſtolicū morte turpiſsima condēnauit: ita vt pro Apoſtolici culminis reuerētia, nec ipſam paginam præſentē ſuſtineamus mortis illius recordatione pollui, cùm nec inter

martyres legatur vlla conſimilis, licet pænas eorum inuenerit ingenioſa crudelitas.

Haec eſt, quæ Chriſtũ ſolis dedicat honore picturis, & inter titulos nefandos, quos ſibi ſpreta Scripturarum auctoritate confixerat, plerumque etiam .... facere conſueuerat lauacri ſalutaris.... iacturã. Hæc eſt, quæ Latinos omnes non hominum nomine dignabatur, ſed canum; quorum ſanguinem effundere penè inter merita reputabant, nec vllam pœnitẽtiæ ſatisfactionem præſentabant laicis monachi, penes quos, ſacerdotibus ſpretis, tota ligandi atque ſoluẽdi conſiſtebat auctoritas.

Haec, & eiuſmodi deliramenta, quæ epiſtolaris non valet explanare anguſtia, impletis iniquitatibus eorum, qui ipſum Dominum ad nauſeam prouocabant, diuina Iuſtitia, noſtro miniſterio, digna vltione percuſsit; & expulſis omnibus Deũ odientibus, & amãtibus ſeſe, terram nobis dedit omniũ bonorum copijs affluentem, frumento, vino & oleo ſtabilitam, fructibus opulentam, nemoribus, aquis, paſcuis, ſpecioſam ad manendum, & cui ſimilẽ non continet orbis, aëre temperatam.

Sed nec in his deſideria noſtra ſubſiſtunt, nec ab humeris noſtris ſuſtinebimus vexillum regale deponi, donec terra ipſa incolatu ſtabilita noſtrorum, partes debeamus inuiſere tranſmarinas, & Deo dante propoſitum peregrinationis explere. Speramus enim in Domino Iesv, quòd qui cœpit in nobis opus bonum, ad laudem & gloriam nominis ſui, & inimicorum Crucis depreſsionem perpetuam, perficiet, confirmabit, ſolidabitque.

Vniversitatem igitur veſtram propenſiùs exoramus in Domino, vt gloriæ huius atque victoriæ, & ſpei peroptatæ, cuius oſtium magnum nobis apertum eſt, dignemini eſſe participes. Quod abſque vlla vobis dubitatione continget, ſi nobiles & ignobiles, cuiuſlibet conditionis aut ſexus, eiſdem deſiderijs accenſi, ad

ad veras & immenſas diuitias capeſsendas, temporales pariter & æternas, vnanimiter accurratis. Vniuerſis enim, Deo dante, ſufficimus, quos nobis Chriſtianæ Religionis zelus adduxerit: vniuerſos volumus, ſicut & poſſumus, ſecundùm ſtatus ſuos varietateſque natalium, & augere diuitijs & honoribus ampliare.

SPECIALITER autem Deo amabiles viros Eccleſiaſticos, cuiuſcunque religionis aut ritus, in Domino poſtulamus, vt ad idem populum Dei potentibus verbis accendant, & exemplis edoceant; cateruatim & ipſi venire feſtinent, ac iuuare in locis amœniſsimis & vberrimis, non iam in ſanguine, ſed in multa libertate & pace, omniumque bonorum affluentia Eccleſiam plantatam; ſalua ſemper, vt decet, in omnibus ſuorum licentia Prælatorum. Valete.

CAPVT C.

Henricus I. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux an. 1206. fundat ac dotat Louanienſem S. Gertrudis Abbatiam, quæ eſt Canonicorum regularium, nobili genere ortorum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis amen. Sciat vniuerſitas præſentium & poſterorum, quòd ego HENRICVS Dei gratia Dux Lotharingiæ, diuina præordinante prouidentia, volens amplificare

 cul-

cultum domus Domini, pro ſalute animæ meæ, & omnium anteceſſorum meorum, omniumque fidelium, in eccleſia S. Gertrvdis in Louanio, Canonicos regulares de ordine & vita regularium, inſtitutionis S. Auguſtini, inſtituendos, tamquam verus patronus approbaui, conſenſu & voluntate Præpoſiti & Canonicorum eccleſiæ S. Petri in Louanio, ad quorum ius eccleſia prænominata ſpectabat: qui libero conſenſu eam, ad vſum diuini ſeruitij, à præfatis Regularibus ibidem in perpetuum obſeruandi, tradiderunt.

Ad prædictorum itaque Regularium ſuſtentationem, contuli ſtabiliter in eleëmoſynam ſextam partem totius decimæ de *Landen & Dormala*, illam ſcilicet partem, quam Daniel de Crainhem diu tenuit ſibi pignori obligatam, & filius ſuus Ægidius, & vſum lignorum in ſilua mea, quæ dicitur *Merdal*, accipiendorum, ad neceſsitates eorum, & cũ vno plauſtro tantùm, qui vſus in noſtro vulgari *Fagus* appellatur.

Praeterea liberam eis confero poteſtatem, prædictæ eccleſiæ atrium circumcludere ſepibus vel muro, ſi poſsint, & in eo ipſorum officinas, quæ religioſis competunt, ædificare, ſcilicet Dormitorium & Refectorium, & alia eorum neceſſaria, & poſſeſsiones, quas poſſunt iuxta ſe emere, eis indulgeo, ad loci eorum amplificationem, ac dilatationem etiam clauſtralis curiæ. Liberè & plenè cõcedo præfatis Regularibus domiſtationes, cum curtibus earum, quæ concluduntur inter plateam, quæ dirigitur verſus eccleſiam S. Petri & *Tilam* fluuium, & quæ atrio S. Gertrudis continuantur, vt habeant eas in omnimoda plenitudine iuris, qua ego & anteceſſores mei eas poſsidebamus, ſcilicet cum cenſibus earum, & alijs iuſtitijs, quæ ipſis domiſtationibus appendebant.

Ne

Ne igitur in dubium veniat in poſterum, quæ ſint illæ domiſtationes, eas nominare expreſsis vocabulis dignum duxi. Domiſtatio, quæ fuit antiquitùs Ioannis de S. Gertrude, quæ ſoluit mihi & anteceſſoribus meis quattuor denarios cenſus, & quæ modò diuiſa eſt in ſex manſiones; in manſionem Godefridi de S. Gertrude, & manſionem Arnoboldi Piſcatoris, & manſionem Walteri Regis, & manſionem Ioannis Bec de Dieſt, & manſionem Henrici de Velthem, & manſionem Arnoldi de Godobolſrode. Item domiſtatio Walteri Maah, & domiſtatio proxima atrio.

Dedi etiam poteſtatem ſæpedictis Regularibus has domiſtationes emendi, cum hereditatibus, cùm poſſunt, me non requiſito, vel aliquo herede meo, vel aliquo Officiario vel Iudiciario meo, vel ſucceſſorum meorum.

Praeter hæc ſciant omnes, quòd ipſos Canonicos & omnia bona eis collata, & conferenda à fidelibus, meæ & ſucceſſorum meorum ſuppono protectioni, ne aliquis contra eos audeat malignari, & vt perpetua pace gaudeant.

Vt autem hæc omnia firmam in Domino ſtabilitatem obtineant, præſens ſcriptum confirmari curaui ſigilli mei appenſione, vt omnis falſitatis calumnia in poſterum ſopiatur.

Actum anno Dominicæ incarnationis milleſimo ducenteſimo ſexto. 1206.

CAPVT CI.

Ægidius Bertholdus, Dominus in Berlar, ex familia toparcharum Machliniæ & Grimbergæ, an. 1235. *fundat Abbatiam S. Bernardi, ord. Ciſtercienſis, prope Antuerpiam.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. ÆGIDIVS BERTHOLDVS, vir nobilis, vniuerſis præſens ſcriptum inſpecturis, cognoſcere veritatem.

Ægid. de Bertout. VNIVERSITATI veſtræ notum fieri cupimus, quòd nos communicato conſilio cognatorum & amicorum noſtrorum, virorum religioſorum & iuriſperitorum, de conſenſu & voluntate viri nobilis WALTERI BERTHOLDI, domini & conſanguinei noſtri, quidquid iuris habemus, vel habere poſſumus in villis de *Vrimede*, de *Millenghem*, de *Brochem*, & de *Oudem*, in terris, molẽdinis, pratis, ſiluis, aquis, paſcuis, manſionarijs, reditibus ſiue cenſibus, aridis, ſiccis, & rebus alijs (ſaluis tamen nobis, & ſucceſſoribus noſtris, hominibus feodalibus & familijs, & de ſanguine, & huiuſmodi iuribus ſuperioribus) liberè & abſolutè contulimus, in puram eleëmoſynam, ob remedium animæ noſtræ & animarum patris, matris, & prædeceſſorum noſtrorum, in manus Abbatis VILLARIENSIS,

Vremden. Ouvven.

ſis, Ciſtercienſis ordinis, in Brabantia, Leodienſis diœceſis, ad fundandum monaſterium monachorum eiuſdem ordinis, vbicumque in prænominatis quattuor villis, infra terminos noſtros, locus ad hoc inuentus fuerit magis idoneus. Ita etiam quòd ibidem Abbas reſideat, & conuentus ordinis memorati.

CONVENTVS autem ille ſumendus eſt de monaſterio Villarienſi, & non aliunde. In memorato autem monaſterio, quale ius habet Dux Brabantiæ in monaſterio Villarienſi, tale nobis & ſucceſſoribus noſtris reſeruamus. Teſtes, qui interfuerunt huic facto, ſunt hi viri nobiles.

ÆGIDIVS BERTHOLDVS, pater noſter.

Waltherus Bertholdus, Henricus Bertholdus — conſanguinei noſtri.

Nicolaus, Willelmus — filij Peregrini.

Goſuinus Boc, Arnoldus Pottere, Walterus de Haght — milites.

Magiſter Gaufridus, Canonicus Louanienſis.

Godeſcalcus, Henricus de Berlar. — ſacerdotes.

Mater noſtra CATHARINA.

Vxor noſtra HELVIGIS, & multi alij.

ET vt donatio iſta ritè facta robur habeat in perpetuum, ſigillum noſtrum præſentibus appendere curauimus. Datum & actum apud BERLAR, anno Domini M.CC.triceſimo quinto, feria tertia ante Purificationem B.Mariæ virginis. *Ballar.* 1235.

CAP.

CAPVT CII.

Henricus II. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Locum S. Bernardi ad Scaldim Abbati eiuſdem monaſterij in purum alodium confert, an. 1243.

IN nomine ſanctę & indiuiduæ Trinitatis. Ego HENRICVS, Dei gratia Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, omnibus præſentes litteras inſpecturis, cognoſcere veritatē. NOVERIT Vniuerſitas veſtra, quòd GOSVINVS miles, dictus BOCK, totum feodum, quod de nobis tenebat in territorio de *Heimicſem* in pratis, aquis, piſcarijs, ſiluis, terris cultis & incultis, reditibus, & rebus alijs ad opus Abbatis & conuentus de Loco S. BERNARDI, Ciſtercienſis ordinis, qui ab ipſo GOSVINO præfatum feodum, titulo emptionis, iuſtè acquiſiuerunt, in manus noſtras quaſi veri domini, & Superioris ipſius feodi reportauit, atque iuſto modo werpiuit, nihil ſibi iuris, nihil ſuis heredibus in dicto feodo, ad præſens vel in poſterum, reſeruando. *Hemexem*

Nos verò, ob remedium animę noſtrę, patris, matris, & vxoris, prædeceſſorum & ſucceſſorum noſtrorum, dictum feodum præfatis Abbati & conuentui in purum contulimus alodium, liberè & abſolutè per-

perpetuò poſsidendum, nihil iuris nobis vel poſteris noſtris, præter tres articu los altæ Iuſtitiæ, ſcilicet manifeſtam ſanguinis effuſionem, membrorum mutilationem, & vitę ablationem, ſi exceſſus delinquẽtium hoc exegerit, in ipſo alodio reſeruando.

Nos inſuper dictos fratres Abbatem & conuentũ, cum omnibus bonis ſuis, ſub protectione noſtra ſuſcipimus & tutela. Ipſi enim fratres pro peccatis noſtris tenentur ſpecialiter orare. Huic autem facto interfuerunt,

Arnoldus Abbas Villarienſis.
Franco monachus.
Ioannes Conuerſus ibidem.
Abbas de Hellenchines.
Magiſter Daniel.
Simon Capellanus noſter.
Franco Canonicus de Liera.
Willelmus de Grimberges.
Arnoldus Dapifer de Rochelar.
Gerardus de Iſca.
Willelmus & Hugo, fratres, dicti Noiſe, & alij quàm plurimi.

In cuius rei teſtimoninm præſentem chartam ſigillo noſtro duximus roborandam. Actum anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo tertio, 1243.
feria tertia poſt feſtum Petri ad Vincula.

CAP CIII.

Ludouicus Bertholdus, Dominus in Berlar, donationes ab Ægidio fratre ſuo factas, ad fundandum S. Bernardi monaſterium, prope Antuerpiam, approbat an. 1245.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. HENRICVS Dei gratia Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, omnibus præſens ſcriptum intuentibus teſtimonium veritatis acceptare.

Sophia vxor.
Bruchem.

NOVERITIS, quòd vir nobilis LODEWICVS DE BERLAR, dictus BERTOVT, in præſentia noſtra & multorũ hominum noſtrorum conſtitutus, eleëmoſynam in villis de *Krimede*, de *Millenghem*, de *Brughem*, & de *Oudem*, quam piæ memoriæ vir nobilis ÆGIDIVS BERTOVT, ipſius germanus, iamdudum legauerat ad fundandum nouum monaſterium ordinis Ciſtercienſis, quod nunc fundatum LOCVS S. BERNARDI vocatur, ratam habuit & acceptam, nihil ſibi iuris vel ſuis heredibus in eadem eleëmoſyna reſeruando, ſaluis ſibi hominibus feodalibus & manſionarijs, ad idẽ feodum pertinẽtibus in villis eiſdem, & alta Iuſtitia, ita quòd nullum Iuſtitiariũ ſæcularem adducere poterunt fratres dicti monaſterij in ipſis villis, præter ipſum LODEWICVM, & WALTERVM BERTOVT, ac eorum ſucceſſores; niſi ipſis fratribus à dictis nobilibus Iuſtitia deeſſet.

SICQVE ad preces noſtras, intuitu Dei, & ob remedium animæ ſuæ, matris, fratris, prædeceſſorum & ſucceſſorum ſuorum conceſsit, vt dicti fratres ad locum

cum ſibi magis congruum ſuam transferant Abbatiã: ita quòd capella infra terminos dictæ eleëmoſynæ remaneat, vbi Miſſa pro animabus fundatorum quotidie, cùm id congruè fieri poterit, in perpetuam memoriam celebretur.

ORATIONES etiam omnes, cum ceteris beneficijs ſpiritualibus, quas ipſi & eorum ſucceſſores in perpetuum facient, animæ ſępe dicti ÆGIDII, & omnium ſuorum ſucceſſorum, conceſſerunt intergraliter dicti fratres, ac ſi Abbatia eorum apud vnam dictarum villarum remanſiſſet. Teſtes interfuerunt hi,

Walterus Bertout, dominus ipſius Lodewici.
Henricus Bertout.
Godefridus frater noſter.
Willelmus de Grimberges. } nobiles
Arnoldus de Rochelar, Dapifer.
Henricus de Ottenhoue.
Gerardus de Iſca, Dapifer noſter.
Goſuinns dictus Boc.
Walterus de Hacth. } milites.
Walterus Clutine.
Reinboldus de Thunis.
Henricus de Heisbroec.
Alexander de Hemmineſem.
Daniel Caſtellanus de Geneppia.
Godefridus de Bruel.
Simon Capellanus noſter.
Willelmus clericus noſter, & multi alij.

IN cuius rei teſtimonium præſentem chartam ſigilli noſtri munimine duximus roborandam. Actum 1245. anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo *Ro ſel.* quinto, menſe Septembri, apud RVSLENBERGE. *berch.*

eo iure quod eadem domina mater noſtra in emptione habebat, quam apud Villanas fecerat, ſita in feodo *Lenſy*, tanquam hereditatem ſuam habeat, teneat & poſſideat. Et ipſe nobis homagium ligium inde fecit, & heredes eius nobis & heredibus noſtris ſimiliter facere tenebuntur; & nos prędictum dotalitium, nomine matris noſtræ, in loco ſibi grato, & placenti, ad terrę æquiualentiam commutauimus eidem dominę matri noſtrę.

Idem autem frater noſter de prędictis, pro parte terrę, quam habere debebat, ſe habet pro pagato: nec ipſe, nec heredes eius à nobis vel heredibus noſtris ampliùs pro parte terrę poſſunt petere neq; petent. Quod vt perpetuę ſtabilitatis robur obtineat, pręſentem paginam ſigilli noſtri auctoritate, & Regij nominis charactere inferiùs annotato, fecimus confirmari.

Actvm apud Compendium anno incarnationis Dominicæ milleſimo ducenteſimo triceſimo ſeptimo, menſe Iunio, regni verò noſtri anno XI. aſtantibus in palatio noſtro, quorum nomina ſuppoſita ſunt & ſigna.

Dapifero nullo.
Signum Roberti Buticularij.
Camerario nullo.
Signum Almarici Conſtabularij.
Data vacante Cancellaria. Lodovicvs.

NOTATIONES.

Robertvs.) primus Atrebateſij ſeu Arteſiæ Comes in Ægypto occubuit. *Artois*

B.) Blanca, mater S. Ludouici.

Bvticvlarivs) à Buticulis, *Boutaillier.*

CAPVT CV.

Ducatus Burgundiæ Philippo filio à Ioanne Francorum Rege an. 1363. *datur: quam donationem poſtea Carolus V. Rex Philippi frater anno* 1364. *editis tabulis laudauit.*

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, notum facimus vniuerſis præſentibus, pariter & futuris, nos vidiſſe litteras claræ memoriȩ domini genitoris noſtri, formã quæ ſequitur continentes.

IOANNES Dei gratia Francorum Rex. Ad ſubditorum quietem & pacem curam gerentes ſollicitam, facti didicimus experientia, non modicùm prodeſſe, fideles & ſtrenuos habere vaſallos. Ipſorum enim meritis, propulſis inuidis & æmulis, pacis tranquillitas acquiritur, & iuſtitia, omnium regnorum fundamentum, pacifice adminiſtratur, ad regnantium gloriam & honorem: vnde feruor oritur dilectionis ad dominum, cuius etiam creſcit vigor ſubiectionis in eiſdem.

NOVIMVS inſuper coronam ſtabiliri regiȩ maieſtatis, dum perſonæ præclari generis, moribus vtique &

& honeſtate vernantes, dignitatibus inclytis prefe- runtur. Ipſorũ igitur adſiſtentia laterali non minùs ſceptra coruſcãt regnantium, quàm gemmis corona.

LAVDABILI A igitur predeceſſorum noſtrorum Regum, qui ſolita munificentia dignis conſueuerunt digna rependere, ſequentes veſtigia, etſi ſingulos, iuxta ſuorum exigentiam meritorum, deſideremus proſequi fauoribus gratioſis, digniores tamen cenſemus debere dignioribus inſigniri. Attẽdentes quòd etſi naturaliter noſtris tenemur liberis aſsignare, vnde ſtatum iuxta ſue perſpicuitatem proſapiæ, honorificè continuent; ad hoc tamen impendendum eò liberaliùs inducimur, quò inſtantiùs eorum continuata merita id expoſcunt.

ET deſiderantes affectuoſiùs grauamina & oppreſsiones, irruẽtibus hoſtibus, illatas ſubditis noſtris *Ducatus Borgundiæ*, qui ex ſucceſsione bone memorie PHILIPPI, vltimi Ducis eiuſdem, in nos, vt propinquiorem in genere, nouiter eſt delatus, amputare, & ipſorum prouidere quieti: & ad memoriam reducentes grata & laude digna ſeruitia, quæ cariſsimus PHILIPPVS, filius noſter quartò genitus (qui ſponte expoſitus mortis periculo, nobiſcum imperterritus & impauidus ſtetit in acie prope *Pictauos*, vulneratus, captus & detentus in hoſtium poteſtate) ibi & poſt liberationem noſtram hactenus exhibuit, indefeſſe, & vero amore filiali ductus: ex quibus ſuam meritò cupientes honorare perſonam, perpetuoque premio fulcire, ſibi paterno correſpondentes amore; ſpem & fiduciam gerentes in Domino, quòd ipſius creſcẽte prouidentia, dicti noſtri ſubditi Ducatus eiuſdem, à ſuis oppreſsionibus releuentur:

NOTVM itaque facimus vniuerſis, præſentibus pariter & futuris, quòd nos his & alijs iuſtis conſiderationibus excitati, & ad humilem ſupplicationem ſubditorum noſtrorum dicti Ducatus, prædictum

lentes & concedentes eidem, vt ipſe ſuique heredes ex proprio corpore, in legitimo, vt prædicitur, matrimonio procreati, qui ei ſuccedent in Ducatu prædicto, vtantur & fruantur perpetuò & pacificè vniuerſis & ſingulis priuilegijs, franchiſijs, iuribus, libertatibus, & prærogatiuis, quibus vſi ſunt hactenus & vtuntur ceteri pares Franciæ, omni modo & forma, quibus tenebant dictum Ducatum, & dictis priuilegijs vſi fuerunt hactenus Duces Burgundiæ, & vtebatur dictus defunctus vltimus Dux PHILIPPVS, dum viuebat; ſaluis tamen donationibus & conceſsionibus, ſi quas fecimus, poſtquam dictus Ducatus deuenit ad manum noſtram, vt prædicitur, quas nolumus effectu fruſtrari. Saluis inſuper, & retentis nobis & ſucceſſoribus noſtris Franciæ Regibus, ſuperioritate & reſorto dictorum donatorum; fide etiam ac homagio Ducis præſtandis nobis & ſucceſſoribus noſtris prædictis, modo debito & cōſueto fieri & præſtari per Duces Burgundiæ temporibus anteactis, regalibuſque & iuribus alijs regijs ad nos pertinentibus ad cauſſam noſtræ Coronæ, & quæ habebamus viuente dicto vltimo Duce defuncto, in Ducatu prædicto,

PRO quibus donatis prædictis, dictus filius noſter nobis fecit homagium tanquam Dux & primus Par Franciȩ prȩdictus & eo modo, quo defūcti duces Burgundiȩ tenebantur, & conſueuerunt facere nobis, & noſtris prȩdeceſſoribus. Ad quod homagium admiſimus eumdum: quem per hoc emancipauimus, & extra poteſtatem noſtram paternam poſuimus, & ponimus per præſentes. Saluo inſuper & retento, quòd ſi dictus filius noſter, vel ſua poſteritas, vt prȩdicitur, procreanda deceſſerint, quod abſit, abſque herede ex proprio corpore, ſuccedente in dicto Ducatu, prȩmiſſa vniuerſa & ſingula ſic donata, pleno iure integraliter reuertēturad nos, & ſucceſſores noſtros Reges, qui pro tēpore fuerint, noſtrȩ Coronȩ domanio applicanda.

PER hanc autem conceſsionem noſtram prȩſentē & donum, *Ducatum Turoniæ,* quem cum ſuis perti-

Germiniaci ſupra Maternam in die ſexta Septembris, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo tertio. *Per Regem. Iuo.* 1363

Nos igitur memores, quòd ipſo domino genitore noſtro adhuc ſuperſtite, attentis cauſsis & conſiderationibus, quibus ipſe dominus genitor noſter, in donatione dicti Ducatus Burgundiæ, cariſsimo fratri noſtro PHILIPPO, de quo in eiſdem litteris fit mentio, ducebatur, quas veras & efficaces fuiſſe & eſſe cognouimus, amore inſuper ſpeciali, quem ad ipſum fratrem noſtrum ſemper habuimus, & adhuc gerimus & habemus, dictam donationem, & cetera cōtenta in litteris ſupra ſcriptis grata habuimus, ex tūc pro futuris temporibus bona fide promittentes in contrarium non venire, quouis exquiſito colore & occaſione, ad quēcumque ſtatum nos venire, vel aſcendere contingeret. Et ſuper hoc noſtras ſibi litteras recolimus conceſsiſſe, ipſas litteras, donationem, & cetera in eis contenta, rata habentes, & grata, eas volumus, laudamus, approbamus, & de ſpeciali gratia, auctoritate noſtra regia, & certa ſcientia, tenore præſentium, confirmamus, volentes & concedentes, vt ipſe frater noſter dicto Ducatu, & alijs ſibi donatis prædictis, ſuiq; heredes, ex ſuo corpore, in recta linea, & legitimo matrimonio procreādi gaudeāt & vtantur, iuxta præſcriptarū ſeriē litterarū.

ET ex abundanti, ipſius & ſuorum ſecuritati prouidere volentes, dictum Ducatum, & alia ſibi præſcriptarum ſerie litterarum donata, tenenda & poſſidenda, modo & forma, quibus in eiſdem continetur litteris, eidem fratri noſtro donamus & concedimus, de noſtris, gratia, ſcientia & auctoritate prædictis. De quibus ipſe frater noſter, vt Dux & Par Franciæ prædictus nobis fecit homagiū, ſub forma in præſcriptis inſerta litteris: ad quod ipſū admiſimus: ſaluis & retentis eis, quæ dictus dominus genitor noſter decreuit, per præſcriptas litteras, ſibi & ſuis ſucceſſoribus retineri: Quapropter damus præſentibus in man-

 datis

datis vniuerſis & ſingulis Prælatis, & alijs perſonis eccleſiaſticis, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & alijs nobilibus, ceteriſque clericis & laicis, ad quos pertinebit, quatenus homagia, fidelitates, honores, ſeruitia, & deueria, quibus Duci dicti Ducatus tenentur, & teneri poſſunt & debent, præſtent & faciant indilatè, & de cetero dicto fratri noſtro, & ſuis heredibus, in legitimo matrimonio procreandis, modo & forma in ſupraſcriptis litteris expreſſatis. Per quorum præſtationem nos inde abſoluimus penitus, & quitamus eoſdem, eidemque obediãt tanquam Duci.

Qvem ſiquidem fratrem noſtrum in Parlamento noſtro Pariſienſi, & vbique in regno noſtro, in iudicio & extra, & ſuos heredes prædictos Duces Burgundiæ volumus in omnibus caſibus, vt *Duces Burgundiæ & primos Pares Franciæ* admitti, recipi & tractari, ac vti & gaudere Priuilegijs, iuribus, & honoribus Ducatus & Pariatus perpetuò, pacificè & quietè.

Et vlteriùs donum & gratiam dicti domini genitoris noſtri prædictam & noſtram præſentem ampliantes. *domum Burgundiæ*, ſitam in monte S. Genouefæ Pariſius, quæ à longis temporibus citrà fuit Ducum Burgundiæ, eidem fratri noſtro pro ſe & ſuis heredibus prędictis donamus, de gratia & auctoritate prædictis, tenendam cum ſuis pertinentijs, eo modo & forma, quibus dictus vltimus Dux Burgundiæ eam tenuit, quoad vixit.

Non obſtantibus eis, quæ dictus dominus genitor noſter voluit in ſuis pręſcriptis litteris nõ obſtare, & donis per ipſum, vel nos dicto fratri noſtro aliàs factis, quæ pro expreſsis in pręſentibus haberi volumus & cenſeri: Quod vt firmum & ſtabile perpetuò perſeueret, noſtrum, quo ante ſuſceptum regni noſtri regimẽ vtebamur, pręſẽtibus litteris fecimus apponi ſigillum; ſaluo in alijs iure noſtro, & in omnibus alieno.

Datum in Lvpara prope Pariſios, die ſecunda Iu-
1364 nij, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo quarto.

FINIS

INDEX RERVM.

AFfligemium 215.223.
Albrada. 133.158.
Aloſtani Comites 211. 296. 299.
Altus mons 92.
S Amandus 20.
Anaſpis, Anappe 101
Andana 91.
S. Andreæ Abb. 154.
Antonium prope Torn. 91.
Antuerp. Comitatus 153.
Antuerp. Marchiones. 247.
Antuerp. burgi eccleſia. 27.
Antuerp. collegium 247. 256. 260
Aquiſgranenſis eccleſia 43.
Arlon 93.
Arteſiæ Comitatus 320
Atrebatenſis eccleſia 9.218
Attuarij ad Nerſam 86.
S. Audomarus 17.19.
Auerbodium 290.
Aufridus 135.140.145.152.
Auſtria, Auſtraſia 4.
BAldericus Ep. Tornac. 234
Baldricus Ep. Vltraiect.
Bald. Ferreus 64.67
Balma, Palma, 85.
Batua 80.
S. Bauonis mon. 57.145.161.
Bedenſis pagus 34.87.
Benedictinorum Abbatia Affligemienſis 215. Amandina 22 Bauonienſis olim 57. Bertinenſis 17,
Berch prope Ruramond. 85.
Berengar. Comes Namur. 112.
Berengar. Rex Italiæ. 100.
Bertholdi 281.327
S. Bertini Abb. 17.226.243.
Bigardia 288.
Blandinium 125.
S. Bonifacius A. Mog & Vlt. 38.
Bonnenſe pactum 115.
Bononienſes Comites 243
Bullonienſe mon. 220
Bracbatenſis pagus 75. Comitatus 92.
Brugenſis eccleſia 136.
Bruxell. collegium 158.162.286.
-- Xenodochium 271.
Burgund. Ducatus 331.
CAmeracum.
Cameracenſis Comes Iſaac 120.129.
Canonicorum collegia 54.84.152
Regula 51.
Canonicorum regular. monaſt. Ciſonienſe 100. Falempinenſe.
Capella in Merck 220.244
Carbonaria ſilua. 295
Cariſiacus palat. 105.
Carolus Mag. 43.48.
Car. Caluus. 72.78.
Car. Simplex 113.119. eius regni exordium 117
Car. Bonus Fland. Comes.
Carolus Dux Loth.
Caſtellum, keſſel 79.

Ca-

Ciſonium 100.
Ciſterc.ord.Abb.ad Scaldim 327
S.Claudij Abbatia 89
Clodoueus Rex 2.
Colonia Agrippina
Comites olim non perpetui 147.
Condatum 90.
Condruſij 93.
Conſtantinopolis 312
Criſpinium 89
Cukenſis Comes.
DAgobertus Rex 37.
Deonant opidum 91.
Dickeluenna 91.
S.Donatianus 64 136.
EBo A.Remenſis 65.
Egmonda 114.204.
Einhardus 57.
Elnonenſe mon. 21.
Epternacum 79
S.Euerardus Ciſon. 100.
S.Eugendi Abb. 89.
Exempta Abbatia 186.192
FAlempinum 155.
Fanum Martis. 26.
Fladirtinga.
S. Foillani Abb.
Foreſtum 256
Foſſa, opidum 89. 100
Francorum lingua Germanica 15
S. Fredegandus 19
Friſonum Comites 107.
GAndenſes Comites. 143.
S. Gaugerici mon. 89.
Gelria Comes Gerardus
Gemblacum 133
S.Gerardus Abb. 123. 266.
Gerberga 158
Giſlebertus Dux Loth. 133.158.
God.Barbatus 264.288
God.Bullonius.
Gorzia 149.
Gozilo Comes Antuerp. 153.
Graphio,Comes 19
Grimberga 278.281
S.Gudila 160
S.Guibertus 135.160.
HAinuenſis Comes Sigehardus 112.
Harlebeca 165.168.171.151.
Haſbania 92
Haſnonium 103
Hattuarij ad Nerſam 86
S.Henricus Imp. 153
Henricus Auceps 123
Holland.Comit.initiũ 107.114.
Horreum Treuerenſe. 93.
Huienſis Comitatus 137.Eccleſia 200.
S. Humbertus 25.
INda 79
Innocentius II.Bruxellis 274.
Inſulenſes Caſtellani 159.Canonici 196.241.
S.Irmina 34.93.
Laubium 89.110.
Ledi,Lira. 90.
Lenſienſe coll. 234.
S.Leo IX. 161.
Liptinenſis ſynod.in Hann. 39.
Lingas,Leudica 93.
Lothar.regni diuiſio. 78
Louanienſes Comites. 133.134.

Ma-

Malina 90.
Manſum. 108.
Maricolenſis Abb. 25.89.119.
Marſna. 65.158.298.
S.*Medardus.* 13.16.
Merebeca 91.
Meſsinenſe mon. 186.195
S.*Michaelis Abb.* 89.247
S.*Mommolenus* 17.21.
Namurc.Comites 126.
Nobiliacum 154.
S.*Norbertus* 248
Oſnaburg.Epiſcop. 48
Orten. 302
Oſtrouandia 105
Otho I.Imp. 130.
Otho II. 141.146.
Otho III. 147
Parcenſis Abb. 266.
S.Pauli Abb. 152.
Placitum 102.
Ragineri Comites 113.158
S.Remigius 1.
Ribuarii ſeu Ripuarij 86
Rienſis pagus 30.
Rodulfus Abb.Trud. 173
Romarici Mons 86.
Rothingus Antuerp.Princeps 27.
Salinæ opidum 87.
Salmæ Comitatus 87.
S.*Saluymon.* 89
Sara fl. 80.
Scarponna 93
Schola in palatijs Epiſcoporum 49.
S.*Seruatii eccleſ.* 89.275
Sunniacum 90.
Suſterenſis Abb. 84.
Tanchelinus 243
Taxandria 92.
Teneramund.coll. 239
Teſtrebant 80.107
Theoderic. I. Holl.Comes 113.150
Thorenſe mon. 152.
S.*Trudo.* 175.182
Truncinium 296
Tungerloa 282.
Valentiana 26.
Veromandui 140
Veſontio 88
Victoriacum 101.
S.*Vinditianus* 21.26.
Vinea 173
Vlirbeca 264
Vltraiect.eccleſ. 34.
VVaſda,VVaſia 107.
S.*VValburgis* 253.
VVeſterlo 153
S.*VVillibrordus.* 27
VVilligiſus 126.
S.*VViuina* 290
Zachariæ Papæ epiſtola 40.

9012

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XV. C. 8.

Î 62.